

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Tarih Anabilim Dalı

**CHOSON KRALLIĞI'NDAN DEHAN İMPARATORLUĞU'NA:
KORE'NİN DIŞ POLİTİKALARI (1876-1910)**

Müge Kübra OĞUZ

Doktora Tezi

Ankara, 2019

CHOSON KRALLIĞI'NDAN DEHAN İMPARATORLUĞU'NA:
KORE'NİN DIŞ POLİTİKALARI (1876-1910)

Müge Kübra OĞUZ

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Tarih Anabilim Dalı

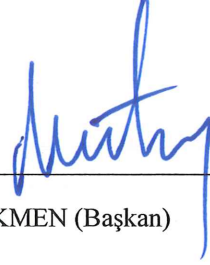
Doktora Tezi

Ankara, 2019

KABUL VE ONAY

Müge Kübra OĞUZ tarafından hazırlanan “Choson Krallığı’ndan Dehan İmparatorluğu’na: Kore’nin Dış Politikaları (1876-1910)” başlıklı bu çalışma, 28 Ocak 2019 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda başarılı bulunarak jürimiz tarafından Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

[İ m z a]

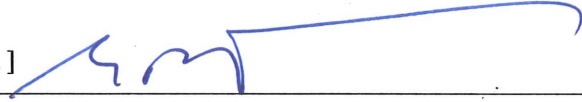
Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN (Başkan)

[İ m z a]

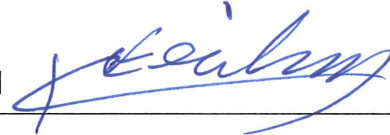
Doç. Dr. Erkin EKREM (Danışman)

[İ m z a]

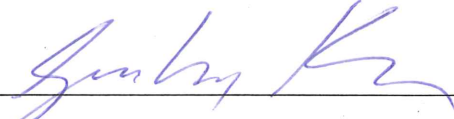
Prof. Dr. Mehmet ÖZDEN

[İ m z a]

Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN

[İ m z a]

Doç. Dr. Gürhan KİRİLEN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

Prof. Dr. Musa Yaşar SAĞLAM

Enstitü Müdürü

BİLDİRİM

Hazırladığım tezin/raporun tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- Tezim/Raporum sadece Hacettepe Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- Tezimin/Raporumun ...¹... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

28 Ocak 2019

[İmza]

Müge Kübra OĞUZ

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisanüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Tezimin/Raporumun tamamı dünya çapında erişime açılabilir ve bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir.

(Bu seçenekle teziniz arama motorlarında indekslenebilecek, daha sonra tezinizin erişim statüsünün değiştirilmesini talep etmeniz ve kütüphane bu talebinizi yerine getirirse bile, teziniz arama motorlarının önbelleklerinde kalmaya devam edebilecektir)

Tezimin/Raporumun 28.01.2020 tarihine kadar erişime açılmasını ve fotokopi alınmasını (İç Kapak, Özet, İçindekiler ve Kaynakça hariç) istemiyorum.

(Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir, kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisi alınabilir)

Tezimin/Raporumun.....tarihine kadar erişime açılmasını istemiyorum ancak kaynak gösterilmek şartıyla bir kısmı veya tamamının fotokopisinin alınmasını onaylıyorum.

Serbest Seçenek/Yazarın Seçimi

28 / 01 / 2019

 (İmza)

Müge Kübra OĞUZ

TEŞEKKÜR

Doktora tezi uzun ve yorucu bir süreçte maddi ve manevi olarak yanınıza olan insanlarla ilerleyen kolektif bir çalışmanın ürünüdür. Bu sebeple şükranlarımı borçlu olduğum isim ve kurumları anmadan bu tezi tamamlamam mümkün değildir.

Bu uzun süreçte jüri üyeleri Kore araştırmaları konusunda Türkiye'nin önde gelen isimlerinden biri olan Sayın Prof. Dr. M. Ertan GÖKMEN, bilimsel araştırma yöntemlerine ağırlık veren sorularıyla tezi olgunlaştıran Sayın Prof. Dr. Mehmet ÖZDEN'e, değerli vakitlerini ayırarak tezimi okudukları ve yorumlarıyla katkıda buldukları için Sayın Prof. Dr. Konuralp ERCİLASUN'a, Sayın Doç. Dr. Gürhan KİRİLEN ve her zaman desteğini hissettiğim ve tezimin ortaya çıkmasında büyük emeği olan danışmanım Sayın Doç.Dr. Erkin EKREM'e müteşekkirim.

Bu çalışmanın ortaya çıkmasında maddi olarak destek aldığım Türk Tarih Kurumu'na ve Kore'ye gidip araştırmalarımı gerçekleştirmemde ve sahip olduğu zengin kütüphanesiyle araştırmalarımda gerekli kaynaklara ulaşmamda destek olan Güney Kore Büyükelçiliği'ne bağlı Ankara Kore Kültür Merkezi'nin müdürü Güney Kore Ankara Büyükelçiliği Kültür Müsteşarı Sayın Dong Woo CHO ve çalışanlarına teşekkür ederim. Ankara'da Milli Kütüphane'deki Kore Kitaplığı'ndan faydalanabilmem için yardımcı olan çalışanlara ilgilerinden dolayı teşekkür borçluyum. Hacettepe Üniversitesi Kütüphanesi çalışanlarına, ihtiyaç duyduğum kaynakları bildirdiğimde, bu kitapları en kısa süre içerisinde kütüphaneye kazandırdıkları için minnettarım. Korece ile ilgili destek duyduğum her anda yanımda olan Ankara Kral Sejong Enstitüsü'nden değerli hocam Eunmi YU'ya teşekkür ederim.

Doktora çalışmalarına başladığım andan itibaren Ankara'da bana kalplerini ve evlerini açarak desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Büşra GÖDE, Esra KUZYAKA, Ayşe ALTINIŞIK, İrem VEZİROĞLU, Sebil AYRAL, Ezgi PEHLİVAN, Gülcan AKAY'a, ders aşamasından tez aşamasına dek doktora sürecini birlikte yaşadığım ve her zaman büyük bir sabırla beni dinleyen ve desteklerini hissettiren arkadaşlarım Hitit

ETİK BEYAN

Bu çalışmadaki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, görsel, işitsel ve yazılı tüm bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, kullandığım verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı, yararlandığım kaynaklara bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu, tezimin kaynak gösterilen durumlar dışında özgün olduğunu, Tez Danışmanınının **Doç.Dr. Erkin EKREM** danışmanlığında tarafımdan üretildiğini ve Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Yönergesine göre yazıldığımı beyan ederim.

(İmza)

Müge Kübra OĞUZ

Anahtar Sözcükler

Uzak Doğu, Kore, Kore Yarımadası, Choson Krallığı, Dehan İmparatorluğu, Dış İlişkiler

Üniversitesi Tarih Bölümü Araştırma Görevlileri Fatma AKIN ve Hakan YAZAR'a çok teşekkür ederim. Güney Kore'de Hanguk Yabancı Diller Üniversitesi'nde Uluslararası İlişkiler Yüksek Lisans programında eğitimine devam eden ve gerek duyduğum Korece kaynakların temininde yardımlarını gördüğüm sevgili arkadaşım Hikmet Kadir BOZOK'a, Bilkent Üniversitesi'nde Tarih Bölümü Yüksek Lisans programında eğitimine devam eden ve çalışmalarımı okuyarak her zaman farklı bakış açıları ile çalışmalarımı geliştirmemde desteğini esirgemeyen sevgili Cihad KUBAT'a sonsuz teşekkürler.

Doktora sürecinde yaşadığım zorluklarda her zaman yanımda olup beni bu uzun süreçte destekleyen sevgili Sunho CHOI'ye minnettarım.

Son olarak eğitim hayatım boyunca bütün yükümü çeken, yorulduğum anlarda kaldığım yerden devam edebilmem için beni teşvik eden fedakâr aileme şükran borçluyum. Sizlerin varlığı ve desteği olmasa bu tez asla tamamlanamazdı.

Müge Kübra OĞUZ

Ankara/2019

ÖZET

OĞUZ, Müge Kübra. *Choson Krallığı'ndan Dehan İmparatorluğu'na: Kore'nin Dış Politikaları (1876-1910)*, Doktora Tezi, Ankara, 2019.

Bu tez Choson Krallığı'nın 19. yüzyılda modern dış ilişkilere başlamasıyla geçirdiği değişimi ortaya koymaktadır. Tez, Choson Krallığı'nda modern dış ilişkileri başlatan Kanghwa Antlaşması'nın imzalandığı 1876 yılı ile Japonya ile ilhak anlaşmasının imzalandığı 1910 yılları arası olmak üzere Kore tarihinin 34 yılına odaklanmaktadır. Birinci bölüm Kore Yarımadası'nın coğrafî, tarihî, dinî ve geleneksel kültürü hakkında bilgiler içermektedir. İkinci bölümde Choson Krallığı yönetiminin dış ilişkiler politikasında başlayan değişim ve Kore Yarımadası'na Hristiyanlık dininin girişi ve sonrasında yaşanan sorunlar incelenmiştir. Choson Krallığı'nda Kanghwa Antlaşması'nın ardından Amerika ve Avrupalı devletlerle imzalanan antlaşmaların benzer ve farklı yönleri üçüncü bölümü oluştururken, Donghak Köylü Ayaklanması ile başlayan dördüncü bölüm ise Dehan İmparatorluğu'nun ilanından yarımadada Japon sömürge döneminin başlamasına kadarki dönemde iç ve dış politikadaki değişimi içermektedir. Bu tez çalışması aracılığıyla 19. yüzyılda Kore'nin uluslararası alana girişiyle değişen politik sistemi ve modernleşme politikalarının dış ilişkilerle uyum süreci ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler

Doğu Asya, Kore, Kore Yarımadası, Choson Krallığı, Dehan İmparatorluğu, Dış İlişkiler

ABSTRACT

OĞUZ, Müge Kübra. *From the Kingdom of Choson to Dehan Empire: Korea's Foreign Policies (1876-1910)*, Ph.D. Dissertation, Ankara, 2019.

This thesis shows the change of Kingdom of Choson with the beginning of modern foreign relations in the 19th century. The thesis focuses on the thirty four years of Korean history from the 1876 Kanhwa Treaty to the 1910 Annexation Treaty. The first section contains information on geographical, historical, religious, and traditional culture about the Korean peninsula. In the second chapter, the change which started in the foreign policy of the Kingdom of Choson administration and the problems of the entry of Christianity to the Korean peninsula was examined. The third chapter deals with the similar and different aspects of the treaties signed with the American and European states following the Kanhwa Treaty. The fourth chapter, starting with the Donghak Peasant Revolution, includes the change in domestic and foreign policy from the proclamation of the Dehan Empire to the beginning of the Japanese colonial period on the peninsula. The writer's purpose in preparing this thesis to explain the political system that changed in the 19th century with the entry of Korea into the international stage and the process of adaptation with external relations of modernization policies.

Keywords

East Asia, Korea, Korean Peninsula, Kingdom of Choson, Dehan Empire, Foreign Affairs

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	İ
BİLDİRİM	İİ
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	İİİ
ETİK BEYAN.....	İV
TEŞEKKÜR	V
ÖZET.....	Vİİ
ABSTRACT	Vİİİ
İÇİNDEKİLER	İX
KISALTMALAR DİZİNİ	Xİİ
TABLOLAR DİZİNİ	Xİİİ
HARİTALAR DİZİNİ	XİV
ÖNSÖZ.....	XV
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM.....	14
SAKİN SABAHLAR ÜLKESİ: KORE.....	14
1.1 KORE YARIMADASI'NIN COĞRAFYASI	14
1.2 KORE YARIMADASI'NDA TARİHSEL SEYİR (19. YÜZYILA DEK).....	17
1.3 KORE YARIMADASI'NDA DİN ANLAYIŞI VE GELENEKSEL UNSURLAR	29
1.4 KORE YARIMADASI'NDA DEVLET GELENEĞİ VE TOPLUMSAL YAPI	37
1.5 KORE'NİN TARİH ANLAYIŞI VE TARİH ARAŞTIRMALARI	40
2. BÖLÜM.....	55
19. YÜZYILDA CHOSON KRALLIĞI'NDA YÖNETİM VE DIŞ İLİŞKİLERİN BAŞLANGICI	55
2.1 CHOSON KRALLIĞI'NIN YÖNETİMİNDE MEYDANA GELEN BOZULMALAR.....	55
2.1.1 Siyasi Gruplaşmaların Başlangıcı ve Hâkimiyet Mücadeleleri.....	55
2.1.2 Sedo Politikasının Yansımaları	60

2.2 CHOSON KRALLIĞI'NIN ASYA POLİTİKASI: ÇİN VE JAPONYA İLE İLİŞKİLERİ	64
2.2.1 Çin İle İlişkiler	65
2.2.2 Japonya İle İlişkiler	66
2.3 CHOSON KRALLIĞI'NIN BATILI GÜÇLERLE İLİŞKİLERİNİN BAŞLAMASI VE HRİSTİYANLIK	67
2.3.1 Fransa ile İlişkiler [병인양요] (1866).....	78
2.3.2 Amerika ile İlişkiler [신미양요] (1866-1871)	87
2.4 CHOSON KRALLIĞI'NDA YÖNETİMİN VE İZOLASYON POLİTİKASININ DEĞİŞMESİ.....	96
2.4.1 Japonya ile Kanghwa Antlaşması (1876)	97
3. BÖLÜM.....	111
CHOSON KRALLIĞI'NDA DIŞ POLİTİKA VE İÇ DİNAMİKLER	111
3.1 KANGHWA ANTLAŞMASI SONRASI CHOSON YÖNETİMİ.....	111
3.1.1 Askerî Ayaklanma (Imo Kullan-1882) ve Çin'in Choson'un İç İşlerine Müdahalesi	119
3.1.2 Choson-Amerika İlişkileri ve Shufeldt Antlaşması (1882)	126
3.1.3 Choson-İngiltere İlişkileri ve Parkes Antlaşması (1883)	132
3.1.4 Choson-Almanya İlişkileri ve Zappe Antlaşması (1883)	139
3.2 KORE YARIMADASI'NDA DIŞ GÜÇLERİN HAKİMİYET MÜCADELESİ	143
3.2.1 Gapsin Darbesi (1884) ve Japonya'nın Etkisi.....	146
3.2.2 Choson-Rusya İlişkileri ve İngilizlerin Geomundo Adası'nı İşgali	155
3.2.3 Choson-İtalya İlişkileri ve Dostluk Antlaşması 1884	165
3.2.4 Choson-Fransa İlişkileri ile Dostluk Antlaşması 1886.....	168
3.2.5 Choson-Avusturya Macaristan İlişkileri ve Dostluk Antlaşması 1892.....	171
4. BÖLÜM.....	173
KORE YARIMADASI'NDA DEĞİŞİM: DEHAN İMPARATORLUĞU VE DIŞ İLİŞKİLER.....	173
4.1 KRALLIKTAN İMPARATORLUĞA DÖNÜŞÜM (1885-1897)	173
4.1.1 Donghak Köylü Ayaklanması (1894).....	177
4.1.2 Kore Yarımadası'nda Çin-Japon Savaşı (1894-1895).....	185
4.1.3 Japonya Etkisinde Gerçekleştirilen Gabo Reformları.....	194
4.1.4 Choson Krallığı'nda Rus Etkisi ve Kraliçe Min Suikastı (1895)	197
4.2 BAĞIMSIZLIK KULÜBÜ VE DEHAN İMPARATORLUĞU'NUN İLANI (1897)	204

4.3 DEHAN İMPARATORLUĞU'NUN DIŞ İLİŞKİLERİ	217
4.3.1 Dehan İmparatorluğu – Çin İlişkileri ve 1899 Ticaret Antlaşması	217
4.3.2 Dehan İmparatorluğu'nun Belçika ve Danimarka İlişkileri ve Dostluk Antlaşmaları 1901-1902	219
4.4 RUS-JAPON SAVAŞI'NIN DEHAN İMPARATORLUĞU'NA ETKİSİ (1905)	220
4.5 DEHAN İMPARATORLUĞU'NUN İÇ VE DIŞ POLİTİKADAKİ KAYBI .	227
4.5.1 Dehan İmparatorluğu Hükümeti ve Halkın Tepkisi.....	232
4.5.2 Abdürreşid İbrahim'in Eseri Alem-i İslam'a Göre Japon Yönetimi Altında Kore Yarımadası (1909).....	237
4.5.3 Japon Sömürge Döneminin Başlaması (1910)	241
SONUÇ.....	246
KAYNAKÇA	253
EKLER.....	279
EK 1. 414 YILINDA DİKİLEN GOGURYO KRALI GWANGGAETO'NUN DİKİLİ TAŞI (광개토왕릉비)	279
EK 2. 1871 YILINDA TAEWONGUN'UN İZOLASYON POLİTİKASININ YANSIMASI TAŞ BLOKLAR (CHOKHWABI 척화비)	280
EK 3. CHOSON – JAPONYA KANGHWA ANTLAŞMASI (26 ŞUBAT 1876)..	281
EK 4. KANGHWA ANTLAŞMASI'NIN EK MADDELERİ (24 AĞUSTOS 1876)	284
EK 5. CHOSON – AMERİKA (SHUFELDT) ANTLAŞMASI (22 MAYIS 1882)	287
EK 6. CHOSON – İNGİLTERE (PARKES) ANTLAŞMASI (26 KASIM 1883) .	293
EK 7. CHOSON – ALMANYA (ZAPPE) ANTLAŞMASI (26 KASIM 1883)	301
EK 8. CHOSON – RUSYA (WEBER) ANTLAŞMASI (7 TEMMUZ 1884).....	309
EK 9. CHOSON – İTALYA ANTLAŞMASI (26 HAZİRAN 1884).....	317
EK 10. DEHAN – ÇİN TİCARET ANTLAŞMASI (11 EYLÜL 1899).....	326
EK 11. KORE YARIMADASI'NDAKİ YABANCI ELÇİLER (1876-1910)	332
EK. 12 ORJİNALLİK RAPORU	333
EK. 13 ETİK KURUL İZİN MUAFİYET FORMU	335
ÖZGEÇMİŞ.....	337

KISALTMALAR DİZİNİ

s.	Sayfa
M.Ö.	Milattan önce
M.S.	Milattan sonra
m.	Metre
Bknz.	Bakınız

TABLÖLAR DİZİNİ

TABLO 1 CHOSON YÖNETİMİNDE SARİM GRUBUNUN PARÇALANMASI.....	37
TABLO 2: 19. YÜZYILIN SONUNDA KORE'DE YABANCI DEVLETLERİN SAHİP OLDUĞU İMTİYAZLAR (DUUS, 1995, S. 104).....	204

HARİTALAR DİZİNİ

HARİTA 1 GÜNEY KORE VE KUZHEY KORE (KOREA.NET, 2017)	15
HARİTA 2 KORE YARIMADASI'NA M.Ö.2000'DEN 1. YÜZYILA DEK YAŞANAN GÖÇ HAREKETİ (KİM D. K., 2005, S. 16).....	18
HARİTA 3 ÜÇ KRALLIK DÖNEMİNDE KORE (5. YÜZYIL) (KOREA.NET, 2017).....	21
HARİTA 4 GORYEO KRALLIĞI 10-11. YÜZYIL (KOREA.NET, 2017)	24
HARİTA 5 FRANSA'NIN 1866 YILINDAKİ HAREKÂTI (PARTİCİPATION OF THE FRENCH ARMY İN THE KOREAN WAR, 2004, S. 29).....	86
HARİTA 6 GENERAL SHERMAN GEMİSİNİN TAEDONG NEHRİ ÜZERİNDEKİ ROTASI (SOUTHERTON, 2005, S. 28).....	89
HARİTA 7 1876 KANGHWA ANTLAŞMASI İLE SONUÇLANAN UNYO OLAYI (ZUM ARAŞTIRMA ANSİKLOPEDİSİ, 2017).....	105
HARİTA 8 DONGHAK KÖYLÜ AYAKLANMASI'NDA İSYANLARIN ÇIKTIĞI BÖLGELER (KALLANDER, 2010, S. 1128).....	181

ÖNSÖZ

19. yüzyılın sonuna gelindiğinde Choson Krallığı, yazarlar tarafından ‘Yalnız Krallık’ olarak adlandırılacak derecede yarımada içerisinde kendini dış dünyaya kapayan bir siyaset izlemektedir. Çin ve Japonya tarafından çevrelenen Kore Yarımadası’nda Choson Krallığı’nın dış ilişkileri de bu iki devletle sınırlıdır. Burada Choson’un kurmuş olduğu dış ilişkilerden kasıt uzun yıllardan beri Çin’in vasal¹ devleti olması ve bu vasallık dolayısıyla her sene Çin’e elçiler göndererek haraç ödemesi, Japonya ile de resmî olarak tamamen kopan ilişkilerin ardından sadece Tsushima adası yönetimi ile yapılan anlaşma ile kurulan haraç ve ticaret ilişkisidir.

Choson yönetimi, bu iki komşusunun modern dış ilişkilere başlamalarından sonra geçirdiği değişimleri yakından takip etmiştir. Gözlemlerden elde edilen raporlarda da açıkça görülen bu değişimler, öncelikle dinî nitelikte olup, ardından kültürel bir bozulma ve en sonunda yönetim alanında meydana gelen değişikliklere işaret etmektedir. Bu olumsuz değişikliklerin yanı sıra aynı raporlar dış ilişkilerin başlamasından itibaren komşu devletlerde teknoloji, ulaşım, iletişim alanında meydana gelen olumlu gelişmeleri de içermektedir. Ancak Choson yönetimi, olumlu ve olumsuz gelişmelerin farkında olarak yabancı devletlerin Kore Yarımadası kıyılarına yanaşan gemileriyle iletişim kurmak adına yapmış oldukları girişimleri geri çevirmektedir.

Kraliyet yönetiminin dışa kapalı tavrı bir devlet politikası olmasına rağmen bu dönemde Çin’e giden elçiler burada yabancı ülkelerin diplomatları, din adamları ve tüccarları ile tanışarak bu dünyaları merak etmeye başlamışlardır. Bu elçiler Çin’de Hristiyan dünya ile tanışıp öğrendikleri bilgileri Kore Yarımadası’na getirdikçe devlet politikasının karşısında bir tavır sergilemişlerdir. Bu sınırlı bilgiler yönetim ve aristokrat sınıfın içerisinde ilgi uyandırmış ancak devletin yabancı kişilerle iletişim kurulmasına dair yasakları dolayısıyla bu ilgi gizli bir şekilde sürdürülmüştür. Çin’den gelen sınırlı bilgiler sadece aristokrat sınıfa ulaşmakla kalmamış özellikle Hristiyanlık, zengin ve giderek yobazlaşan yönetici sınıfın emrinde sömürülmekten yorgun düşen halkta bir umut

¹ Bu tezin yazımında, Çin ve Choson arasındaki ilişkiyi temsilen kullanılan vasal kavramı, iç işlerinde bağımsız dış işlerinde ise Çin’e bağlı bir sistemi ifade eden anlamda kullanılmıştır.

oluşturmuştur. Böylece Choson Krallığı tüm yasaklamalarına rağmen içten başlayan bir değişime sahne olmuştur.

Devletin dışa kapalı politikası ve yarımada içten başlayan değişime rağmen ilginç olan durum Choson Krallığı'nın modern dış ilişkilerinin 1876 yılında imzalanan Kanghwa Antlaşması ile Batılı devletler tarafından değil Japonya tarafından başlatılmasıdır. Amerika tarafından dış dünyaya açılmış olan Japonya'da yönetimde olan Meiji Hanedanı, kendi gelişimini sağlamak ve Asya kıtasına yayılmak amacıyla Kore Yarımadası ile ilişkilerini geliştirmek istemektedir. Ancak Choson Krallığı'nın tüm diplomatik görüşmelere rağmen olumsuz cevapları Japonya'yı tıpkı Amerika'nın kendi ülkesine yaptığı şekilde Choson'u dünyaya açma yoluna yönlendirmiştir. Bu şekilde Choson Krallığı hem halk arasında başlayan huzursuz hareketlerin hem de komşu devletlerinde meydana gelen değişimlerin bir sonucu olarak 1876 yılında Kanghwa Antlaşması'nı imzalayarak modern dış ilişkilere giriş yapmak durumunda kalmıştır.

Bu doğrultuda tez için 1876-1910 tarihlendirilmesi yapılmasının ardında iki neden bulunmaktadır. Bunlardan ilki Kore Yarımadası'nda geleneksel dış ilişkilerden modern dış ilişkilere geçişin 1876 Kanghwa Antlaşması ile başlaması olup, bu antlaşmanın imzalanmasından sonra hem yönetimde hem de toplumsal yapıda değişimlerin meydana gelmesidir. İkinci neden ise Choson Krallığı'nın 18. yüzyıldan itibaren bozulmaya başlayan yönetim mekanizmasının 19. yüzyılın sonunda tamamen işlemez hale gelişinin sonucu olarak krallığın Dehan İmparatorluğu'na dönüşümünü içermesidir. Bu iki sebep Kore Yarımadası'nda hem içeriden hem de dışarıdan esen değişim rüzgarlarının günümüze kadar sürecektir etkisini ortaya koyduğu için 34 yıllık süreç bu doktora tezinin konusu olarak seçilmiştir.

Bu doktora tezi toplamda dört bölümden oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde Kore Yarımadası'nın coğrafi önemi, yarımada üzerinde günümüze kadar gelen tarihi süreçteki etkisi ve Korelilerin dinsel inanışlarında ve geleneksel kültüründe yarattığı fark ele alınmaktadır. Coğrafyanın önemi değerlendirildikten sonra devlet geleneği ve toplumsal yapı ortaya konmaktadır. İkinci bölüm Kore Yarımadası'nda Choson Krallığı'nın 500 yıllık geleneksel devlet yönetiminde başlayan değişime odaklanmaktadır. Özellikle 18.

yüzyıldan itibaren yönetimde siyasi gruplaşmalar ve sedo politikasının yol açtığı problemlerin krallığı çöküş aşamasına getirmesinin ardındaki nedenler ayrıntılı olarak incelenmektedir. Bu dönem aynı zamanda Choson Krallığı'nın Çin ve Japonya ile kurduğu sınırlı dış ilişkilerin diğer yabancı devletler ile genişlemeye başladığı bir dönem olduğu için bu ülkelerle başlayan ilişkiler her ülke için ayrı ayrı analiz edilmiştir. Üçüncü bölümde dış ilişkilerin Kore Yarımadası'ndaki toplumsal yansımaları ve bu toplumsal hareketin dış politikaya nasıl bir etki yaptığı sorusu cevaplanmıştır.

Dördüncü bölümde ele alınan dönem yarımada üzerinde meydana gelen 1894-1895 Çin – Japon Savaşı'na denk geldiği için Çin etkisinin hâkim olduğu Choson yönetiminin ve Kore toplumunun geleneksel değerlerinin Japonya'nın etkisine girmesi ile başlayan değişimi üzerinde durulmuştur. Japonya'nın baskısı ile gerçekleşen Gabo Reformları bunun hemen ardından da Rusya'nın Kore Yarımadası'nı korumacı politikasının başlangıcı ile Kraliçe Min'in suikaste uğraması Choson Krallığı'nın son dönemlerinde siyasi açıdan büyük bir karmaşaya yol açması bakımından önem arz etmektedir. Kraliçe Min'in ölümünden itibaren kraliyette başlayan korku ve şaşkınlık durumu ile Bağımsızlık Kulübü'nün dikkat çekici başarıları krallığın imparatorluğa dönmesi ile sonuçlanmıştır. Modern dış ilişkilerin kurulması ile birlikte Kore Yarımadası'nın bir çekişme alanı haline gelmesi sonucu, Choson yönetiminin bu karmaşadan ve dış etkilerden imparatorluğun ilanını ile kendisini kurtarma çabası içerisinde olmasına rağmen bu planın neden işlemediğine dair açıklamalar bu bölümde ele alınmıştır. Dördüncü bölüm ayrıca Türk-Kore ilişkileri açısından da önemli bir şahsiyet olan Abdürreşid İbrahim'in Kore Yarımadası'na yaptığı ziyaretin sonucunda yazdığı notlardan o döneme dair doğrudan elde edinilen bilgileri de içermektedir. Bu incelemenin ardından 1910 yılında sömürge döneminin başlangıcına kadarki süreç ele alınarak tez tamamlanmıştır.

GİRİŞ

Coğrafya milletlerin kaderini ve karakterini derinden etkileyen en önemli faktörlerden biridir. Bu açıdan Korelilerin tarihsel süreçte yaşadıklarını temellendirebilmek ve günümüzde yaşadıkları problemleri anlamlandırabilmek için Kore Yarımadası'nın coğrafi ve jeopolitik açıdan önemini iyi bir şekilde değerlendirmek gerekir. Üç tarafı denizlerle çevrili Kore Yarımadası, Asya kıtasının kuzeydoğusundan güneyine doğru uzanır. Batısında Çin ile, doğusunda Japonya ile komşuluğu bulunmaktadır. Çin ile doğrudan kara sınırı bulunması, Japonya ile de coğrafi olarak yaklaşık aynı mesafede olmasına rağmen Çin etkisinin Kore Yarımadası içlerine dek girmesinde etkin bir faktör olmuştur.

19. yüzyıldan itibaren sömürgecilik faaliyetlerinin hızlanması ile değişen dünya düzeninde Doğu Asya'da güç dengelerinin farklılaştığı gözlemlenmektedir. Bu doğrultuda komşuları Çin ve Japonya'da değişen dengelerin Kore Yarımadası'na olan etkisi ve bu etkiye ülke yönetiminin verdiği tepkiler günümüze dek yansıtacak bir ilerleyiş birlikte getirmiştir. Bu ilerleyiş anlamlandırabilmek adına Kore Yarımadası'nda başlayan değişimde Choson Krallığı'nın, tez konusu ile sınırlamış süre zarfında uyguladığı iç ve dış politikalar öncelikle ele alınmalıdır. Yönetimin uyguladığı iç ve dış politikaların çözümlenmesi ile 19. yüzyılda Doğu Asya'da kurulan yeni düzen içerisinde, Kore Yarımadası'nda krallıktan imparatorluğu geçiş süreci değerlendirilebilecektir.

Choson Krallığı'nın 1392 yılından itibaren 500 yıla yakın bir süre içerisinde hüküm sürdüğü Kore Yarımadası'nda 19. yüzyılda yönetim anlayışında gerçekleşen değişim bir algı politikasının yansıması olarak görülebilir. Kral Gojong'un tahta geçişinin ardından yabancı devletlerle kurulmaya başlanan dış ilişkilerin getirdiği değişim sonucu oluşturulmaya çalışılan yeni algı, yapılan anlaşmalar ve bu anlaşmaların uygulamaları ile somut bir şekilde gözler önüne serilmiştir. Kore Yarımadası'nın modern çağa geçişini simgeleyen bu algı politikası kapsamında yönetsel açıdan gerçekleşen değişimlerin, Kore toplumsal kimliğini ne derece etkilediği sorusunu da gündeme getirmektedir. İç politikanın temel etmenleri olan siyasi, sosyal, ekonomik, askerî, vergi, eğitim

sistemlerinde meydana gelen herhangi bir değişim, Kore kimliğine etki edecek olduğundan, modern dış ilişkilerin kurulması ile yarımada tüm bu etmenlerde başlayan değişim geleneksel Kore toplumunda kabulü uzun bir sürece sahne olmuştur.

Korelilerin aile, uyum, birliktelik ve yalnızlık gibi temalarını geleneksel kimlik içerisinde taşıdığını görmek zor değildir. Bu açıdan 19. yüzyılda başlayan değişimin Korelilerin geleneksel kimliğini oluşturan temaları etkilemesi kaçınılmazdır. Hobsbawm ‘Gelenegin İcadı’ teorisi kapsamında geleneksel kimliği şu şekilde tanımlamaktadır; “*alenen ya da zımnen kabul görmüş kurallarca yönlendirilen ve bir ritüel ya da sembolik bir özellik sergileyen, geçmişle doğal bir süreklilik anıştırır şekilde tekrarlara dayanarak belirli değerler ve davranış normlarını aşlamaya çalışan bir pratikler kümesi* (Hobsbawm, 2006, s. 5)”. Kore Yarımadası’nda bu dönemde yaşanan etkileşim süreci geleneksellikten çıkış ve modern bir yeni “gelenek icadına” doğru devam etmektedir. Hobsbawm gelenegin icadına neden olan sebepleri şöyle sıralamaktadır: “... *toplumların hızlı dönüşümlerinin “eski” geleneklerin tasarlandığı toplumsal kalıpları zayıflattığı ya da yok ettiği, yeni kalıplara uygun düşmediği veya bu eski geleneklerle bunları kuramsal taşıyıcı ve yayıcılarının şartlara uyumu ve esnekliğini kaybettiği ya da ortadan kaldırdığı; kısacası arz ya da talep yönünde yeterince büyük çaplı ve hızlı değişimler gerçekleştiği zamanlarda...*” (Hobsbawm, 2006, s. 5). Bu teoriye göre Kore geleneksel kimliğinin değişiminde Neo Konfüçyanizm ile başlayan Silhak² düşüncesi, Katolikliğin toplumun ezilen sınıflarının sesi olmaya başlaması, kraliyet ailesinin akrabalık ilişkilerinin “particilik” hareketleri ile giderek merkezileşmesi, Donghak³ hareketinin sosyal bir tutum olarak ortaya çıkması, dış güçlerin ısrarcı ticari ilişkileri kurmaya yönelik istekleri, modernleşme düşüncesinin aristokrat sınıf tarafından benimsenerek ticari ilişkilerin bir iş sahasına dönüşerek hem edebiyata hem de sanata yansımaları, modern dış ilişkilerin kurduğu baskı ve yarımada üzerindeki çekişmelerinden imparatorluk ilanını siyasi bir değişim denemesi takip edilebilir bir değişim sürecini ortaya koymaktadır.

² Silhak; “실학/ Pratik-Uygulamalı Bilim”dir. Kore’de modern düşünceye atılan ilk adım olarak kabul edilen bir düşünce sistemidir.

³ Donghak; “동학 / Doğu Bilimi”dir. Kore’de Batı Bilimi ve Katolikliğe karşı duruşu simgeleyen bir terimdir.

Kore’de geleneksel düzene karşı gelen bir diğer büyük değişim ise Hristiyanlığın yarımadağa girişı ile yaşanmıştır. Korelilerin Batılılar ile tanıştığı Çin toprakları yine aynı Batılılar aracılığıyla Hristiyanlığın tanınmasında önemli bir rol oynamaktadır. Choson’dan Çin’e giden haraç heyetlerinin dönüşlerinde ülkelerine getirmiş olduğu dinî kitapların kısa sürede ülke içerisinde toplumsal olarak farklı kesimlerden insanların farklı amaçlarla çektiği görülmektedir. Özellikle Neo-Konfüçyanist aydınlar Batı medeniyetine ve Katoliklik doktrininin tanıtımını içeren bilgilere bir dinden ziyade bilim olarak yaklaşarak kitapları incelemişlerdir. Hatta açık görüşlü bir şekilde ortak yanları olduğunu keşfederek Konfüçyüsçü felsefenin tamamlayıcısı olarak kabul etmişlerdir (Kum, 2004, s. 39-40). Halk tarafında ise Hristiyanlık yabancı devletlerle ilişkilerin başlaması noktasında geleneksel kurumların etkinliği, eski rejimin çözüm bulamadığı açlık ve yoksulluk, yolsuzluk ve eziyetler, komplolar ve isyanlar gibi sorunlarına bir cevap niteliğinde özgür iradeleri geçtikleri bir din olarak kabul görmüştür. Çünkü böylece hem Konfüçyanizm’deki cinsiyet ve sınıf ayrımcılığını ortadan kaldırarak toplumsal açıdan eşitliği yakalayacak hem de aile bağları arasındaki ilişkiyi Konfüçyanist kuralların katılığına nazaran normalleştirebileceklerdir (Cho K. , 1984, s. 20-25). Fakat yönetim kademesindeki katı bir Konfüçyanizm’i savunan muhafazakâr kesim tarafından uygulanan baskı politikası yönetim ve halk arasındaki uçurumu derinleştirmiştir.

Kore Yarımadası’nda bu dönemde gerçekleşen değişimlerin zirvesi olarak kabul edilebilecek imparatorluk ilanı özel olarak analiz edilmelidir. Çünkü imparatorluk kavramının Batı kültürü ve Doğu kültüründeki yansıması birbirinden farklıdır. Bu açıdan Doğu kültüründeki imparatorluk kavramını ele almadan önce Batı’daki imparatorluk kavramına bakmalıyız. Roma İmparatorluğu’nun yayılcı gücü ve hakimiyet sağladığı bölgelerdeki kendisinden olmayan ve barbar olarak tanımladıkları halkları Roma kültürüne adapte etme çabası kültürel bir üstünlük kurma politikasıyla alakalıdır. Ancak bu asimilasyon politikasıyla elde ettiği üstünlük hakimiyetini kurduğu toprakların iç işlerine karışması yönünde gelişme göstermemiştir. İmparatorluk çatısı altında bütünün bir parçası olarak vasal devletleri ile küresel olmasa da bölgesel bir güç olarak varlığını sürdürmüştür (Brzezinski, 2005, s. 26-27).

Aynı coğrafyada 19. yüzyılda ise imparatorluk, sanayi devriminin ardından sömürgecilik yarışında pazar arayışına giren teknolojik olarak üstün devletlerin bir yarışı olarak karşımıza çıkmaktadır. Hobsbawm tarafından 1875-1914 yılları arasındaki “imparatorluk çağı” olarak adlandırılan bu dönem, sömürgeci imparatorluklar adı altında şekillenen yeni düzende imparatorluk kavramında da bir değişimi simgelemektedir. Hobsbawm’a göre ekonomik ve askeri üstünlükleri ile uzun zamandır ciddi bir meydan okumayla karşılaşmamış kapitalist ülkeler, 19. yüzyılın başına kadar resmî fetih ve ilhak ile üstünlüklerini kanıtlama yoluna gitmemişken, yüzyılın sonuna gelindiğinde yeni imparatorluk çağı dönemi içerisinde dünyanın büyük bir bölümünü (Amerika ve Avrupa hariç) kendi kontrollerinde şekillendirmek adına harekete geçmişlerdir. Böylece siyasi güçleri, ekonomileri, teknik ve kültürel açıdan gelişmişlikleri ile hakimiyet kurdukları topraklara yön veren bu imparatorluklar (İngiltere, Fransa, Almanya, Belçika, İtalya, Amerika ve Japonya), dünyanın “ilerlemişler” ve “geri kalmışlar” şeklinde tanımlanmasında rol oynamışlardır. Ek olarak sömürgeci imparatorlukların pazar arayışlarındaki ekonomik güdü, Avrupalı güçleri ve Japonya’yı, Asya ve Amerika kıtasında nüfuz alanları oluşturmak adına da bir girişime yönelmiştir. Bu dönemdeki yeni imparatorluk kavramı içerisinde gücü elinde bulunduran ülkelerin fethedilen yerlerdeki kültürel yapıyı, zorla veya kurumlar aracılığıyla toplumsal bir dönüşüm ve “gelişime” yöneltmesi de söz konusudur (Hobsbawm, 1999, s. 67-89).

Doğuda ise imparatorluk kavramı anlayışı Batıdakinden tamamen farklıdır. Wang bu konuda Doğu toplumundaki imparatorluk (Ceguk / 제국 / 帝國) kavramının 19. yüzyılda yeni bir kelime üretilmesiyle ortaya çıktığını savunur. “*Bu tarihten önceki kaynaklarda bulunmayan Ceguk kavramı Doğu Asya ülkelerinde yeni bir karakter bileşiği olarak modern Batı kullanımında “imparatorluk” için bir referans olarak kasıtlı olarak imal edilmiştir.*” Bu kavram aracılığı ile Batılı imparatorlar ile diplomatik açıdan bir eşitlik sağlanmıştır. “*Doğu Asya ülkeleri kendilerini Büyük Qing İmparatorluğu (Da Qing diguo / 大清帝國), Büyük Japon İmparatorluğu (Dai Nihon teikoku / 大日本帝國) veya Büyük Kore İmparatorluğu (Dehan Ceguk / 大韓帝國) olarak adlandırdıklarında, Batılı söylemleri, egemenlik ve otorite sembollerini daha geniş çapta kendilerine uyarlamışlardır* (Wang S. , 2015, s. 13-14).”

Örneğin Çin, ‘barbar’ olarak nitelendirdiği dış tehditlerden korunmak adına örgütlü bir yapı oluşturmak için bulunduğu coğrafyada birlik kurmaktan yanadır. Bu da özellikle kendi kültürünün üstünlüğünü, dünya anlayışının merkezine Çin’i oturtturarak, diğer devletlerin kendilerine saygı ve tabiiyet duymalarını sağlamak yolunda kendini göstermektedir. Çinli olmak kültürlü olmakla aynı anlamda kabul edildiği için Çin etnik kökeninde buluşmak örgütlü bir bütünlüğün parçası olarak görülmektedir. Moğol İmparatorluğu’nda ise durum kültürel ve etnik üstünlük kavramı bulunmadığı için daha farklı şekillenir. (Brzezinski, 2005, s. 26-36).

İmparatorluğun bölgesel olarak farklı yaklaşımlara sahne olduğu Roma, Çin ve Moğol İmparatorlukları örneklerinden hareketle Kore Yarımadası’nda ilan edilen Dehan İmparatorluğu’nun da Çin İmparatorluğu’nun anlayışını sürdürdüğünü söylemek mümkündür. Bu anlayışın sürmesinde uzun yıllara dayanan Çin vasallığı ile Çin kültürünün Choson yönetim sistemine işlenmesi ve Choson’un 19. yüzyıldan itibaren yabancı devletlerle girdiği ilişkilerin sonucunda maruz kaldığı yeni siyasi, dinî ve kültürel baskıya karşı ülkesini koruma altına politikası etkili olmuştur. İmparatorluğun ilanı dünya anlayışının merkezine Kore’yi koyarak diğer modern devletlerden bir farkı olmadığını ve gelişme gösterdiğini ispatlama adımıdır. İmparatorluk teriminin kullanılmasına hakkında hükümet görevlilerinin karşı çıkışına Kral Gojong’un verdiği cevap buna kanıt niteliğindedir;

“Avrupa’da bağımsız krallık ve imparatorluk yöneticileri arasında özel bir ayırım yapılmaz, fakat Doğu düşüncesine göre ülke, bir imparator tarafından yönetilene kadar gerçekten bağımsız değildir (The Independent, 1897).”

Bu noktada Hobsbawm’ın *“‘gelişmiş’ bir ülkenin yapı ve kurumlarından oluşmuş herkesçe istenen genel bir modelin var olduğu”* iddiasına bakıldığında Kral Gojong’un bağımsızlık ve gelişmişlik arzusunu ifade eden cevabına bakıldığında bu konuyu imparatorluk ilanı ile özdeşleştirdiği görülmektedir. Halbuki herkesçe istenen model artık imparatorluk kavramının ötesine çıkmış anayasal bir düzende, hukuk üstünlüğünün geçerli olduğu, ulusal ekonomik gelişmeye temel oluşturacak büyüklükte, uluslararası

alandaki hükümler herkesten kabul gören, topraklarında yaşamakta olup belirli temel hukuki ve siyasi haklara sahip bireylerden oluşmalıydı (Hobsbawm, 1999, s. 31).

Kore’de imparatorluğun ilanında rol oynayan bir diğer unsur ise tarafsızlık politikasıdır. Rusya ve Japonya’nın çekişme sahası olmaktan kendini, uygulamaya çalıştığı tarafsızlık politikası ile dışarıda tutma girişiminde bulunmuştur. Tarafsızlığını imparatorluk ilanı ile belli ederken, bu şekilde Japon işgalinin hemen öncesinde Japon müdahalesinin önlenmesine dair bir girişimde bulunmuştur. Fakat hem bu tarafsızlık politikasının hem de bu politikayı uygulamak adına ilan edilen imparatorluk ilanının başarısızlığında diplomatik yeteneklerinin yetersizliğinin yanı sıra askerî gücünün yetersizliği de etkili olmuştur. (Chang S. H., 2007, s. 172) Özetle Kral Gojong’un modern devlete geçiş sürecinin imparatorluk ilanı ile gerçekleştirilmesine dair iddiası çağın gerisinde kalışın da sembolü olmaktadır. Kore Yarımadası’nda uygulanmaya çalışılan imparatorluk düzeni bir ihtiyaçtan ortaya çıkmış ancak sınırlılıkları nedeniyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

Şimdiye dek Kanghwa Antlaşması sonrasında Choson Krallığı’ndan Dehan İmparatorluğu’na gelişen dış ilişkiler Kore araştırmaları içerisinde büyük bir yer teşkil etmemiştir. Bu tutum Choson Krallığı’nın Dehan İmparatorluğu ilanını yabancı güçlerin etki alanından kurtulmak adına attığı bir adım olarak görülmesinden kaynaklanmaktadır. Araştırmalar bu dönemde yabancı güçlerin Kore Yarımadası’ndaki etkisi, toplumsal açıdan bu etkiye cevap olarak verilen olayların Gapsin Darbesi, Gabo Reformu, Bağımsızlık Kulübü odağında bireysel konularda incelenmesinde ağırlık kazanmıştır. Buna rağmen literatürde tüm bu etkiyi ve değişimi bir arada bulunduran kapsamlı bir araştırma bulunmamaktadır. Bu açıdan tezin hazırlanma sürecinde her bir konu için birbirinden farklı uzmanlara danışılması gerekmiştir.

Tezin yazım aşamasında arşiv taraması ve literatür taraması olarak iki veri toplama tekniği kullanılmıştır. Arşiv taramalarında ele alınan dönem için ana kaynak ‘*Choson Kralliyet Yıllıkları*’dır (*Choson Wangjo Sillok / 조선 왕조 실록*). Ancak Choson Krallığı’nın son iki kralı veya Dehan İmparatoru’nun ilk iki imparatoru olan Gojong ve Sunjong için tutulan yıllıklar Japon koloni döneminde 1935 yılında derlenip arşiv haline getirildiği için tarihçiler Japonlar tarafından kayıtların değişime uğraması ihtimali

dolayısıyla bu yıllıklarda yazılan bilgilerin güvenilirliğini sorgulamaktadırlar. Bu açıdan Gojong ve Sunjong dönemine ait yıllıklar araştırmalarda kullanılırken aynı dönemde tutulmuş *Kraliyet Sekreteri Ofisi'nin Günlükleri* (*Seungjeongwon / 승정원일기*), 1760-1910 arasında Kral Jongjo'nun kaleme aldığı günlükten devletin günlük kayıtlarına dönüşen *Günlük Yansımaların Kayıtları* (*Ilseongnok / 일성록*) ve *Sınır Savunma Bürosu'nun Kayıtları* (*Pibyonsa Tungnok / 비변사등록*) ile karşılaştırmalar yapılarak doğrulanmaları gerekmektedir. Yine bu döneme ait *Kore Diplomatik Arşivleri* (*Tongmun Hwigo / 동문회고*) Kore Yarımadası'nda dış ilişkileri ve iç dinamikleri içermesi açısından önemli arşiv malzemeleridir. Bu kayıtlar Choson yönetimi tarafından klasik Çince olarak tutulmuş olup, Kore Savaşı'ndan sonra hem Güney hem de Kuzey Kore'de farklı zamanlarda Korece'ye aktarılmışlardır. Özellikle Kraliyet Yıllıkları başta olmak üzere internet üzerinden araştırmaya açık hale getirilmişlerdir.

Literatür araştırmalarına geçildiğinde tezin konusu olan 1876-1910 yılları arasındaki dönem incelenirken olayları birbirinden farklı bakış açıları ve farklı tarih yazım teknikleri ile kaleme alan eserlerin analiz edilmesine özen gösterilmiştir. Çünkü farklı yazım teknikleri aslında Kore'nin günümüz tarih anlayışının oluşmasında etkin bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır ki bu konu tezin birinci bölümünde yer alan 'Kore'nin Tarih Anlayışı ve Tarih Araştırmaları' başlığında ayrıntılı olarak ele alınmaktadır. Tezde kullanılan başlıca eserler şu şekilde sıralanmaktadır. Tezin başlıca kaynağı olay akışını takip edebilmek için kullanılan Lee Ki Baik'in *Kore'nin Yeni Tarihi* (*국사신론*) kitabıdır. İlk kez 1961 yılında ders kitabı olarak yayınlanan eserinde Lee Ki Baik, Japon kolonizasyon döneminin ardından Kore tarihinin doğru bir şekilde anlaşılmasını engelleyen “önyargılı görüş ve teorileri” ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Ayrıca Amerikan akademisyenleri ve danışmanları tarafından desteklenen modernleşme teorisine atıfta bulunan modernizasyon kelimesini kullanan ilk Koreli tarihçidir (Em, 2011, s. 668). Baik'in kapsamlı olarak ele aldığı *Kore'nin Yeni Tarihi* değişim sürecinin takibi için kullanılacak ilk ve en önemli eserlerden biridir. Genel Kore tarihi yazımı arasında bir diğer önemli kaynak da Kore Tarihi Ulusal Enstitüsü tarafından 1993-2002 yılları arasında hazırlanan 53 ciltten oluşan *Yeni Kore Tarihi* (*신편 한국사*) ansiklopedisidir. Kore Yarımadası'nın ilk çağlarından itibaren günümüze kadar

gelişimini çok yönlü olarak analiz eden bu eser Kore tarihini içerdiği detaylı bilgileri ile takip edebilme imkânı sağlamaktadır.

Kore tarihini genel çerçevede takip etmeye fayda sağlayan ismi geçen Korece kaynaklar haricinde Kore tarihi konusunda uzman tarihçiler tarafından İngilizce olarak hazırlanmış Kore tarihi eserleri tezin yazım aşamasında kaynak olarak kullanılmışlardır. Bu eserler içerisinde vurgulanması gerekenler arasında Michael Seth'in *A History of Korea: From Antiquity to the Present*, *A Concise History of Korea: From the Neolithic to the Nineteenth Century* ve *A Concise History of Modern Korea: From the Late Nineteenth Century to the Present* eserleri ön plana çıkmaktadır. Seth "*A History of Korea: From Antiquity to the Present*" da özgün bir çalışma ortaya koymamış olsa da o döneme dek araştırmaların bir sentezini oluşturarak eserini kaleme almıştır. Böylece Seth kitabın yayımlandığı tarihe dek İngilizce olarak Kore tarihinin modern döneme kadar ele alınmış en kapsamlı eserini ortaya koymuştur. Bu çalışmanın bir diğer öne çıkan özelliği kapsamlı oluşunu kanıtlar nitelikte Kuzey Kore tarihine de önemli bir yer ayırmasıdır. Örneğin Han Young Woo'nun 3 ciltten oluşan *A Review of Korean History* (다시 찾는 우리 역사) eseri Seth'in kitabı ile karşılaştırıldığında Kuzey Kore tarihine dair daha az detay içerir. Seth'in Kore'nin birbirinden farklı tarih yazım geleneklerinden pek çok tarihçinin çalışmasına yer verdiği eserinde olaylara farklı bakış açılarını vurgulaması da onu bir anlatıcı konumuna getirmektedir. Bu eser Seth'in siyasi tarihi odak nokta olarak almayarak kültürel konulara da yer verdiği bir sentez eser olarak ele alınabilir ancak, Keith Pratt'in Kore kültürünü tarihsel anlatımının içerisinde ele aldığı *Everlasting Flower: A History of Korea* eseri Kore tarihi uzmanları arasında yöntemin uygulanabilirliği açısından daha başarılı kabul edilir.

Kyung Moon Hwang'ın *Kore Tarihi* ismiyle 2018 Nisan ayında Feylosof Kitap tarafından Türkçe'ye çevirisi kazandırılan eseri, Kore tarihini antik dönemden 21. yüzyıla kadar ele alarak geniş bir bakış açısıyla ortaya çıkarır. Hwang'ın eserinin girişinde de belirttiği gibi Hwang her bölümde başka bir bilimsel tartışmaya yer vererek geleneksel tarih araştırmacılığı ve tarih yazım yöntemlerini bir araya getirmiştir. Hwang'a göre bu eser Kore'nin mevcut durumunu yansıtan tarih yazımının günümüz Kore'sini anlamak için Kore tarihsel bilincini ortaya koyma denemesidir. Bu iddiasına rağmen Hwang'ın

eserinin belirli noktalarda önemli konuları çok basit bir şekilde ele aldığı görülmektedir. Bu kadar geniş bir içeriği 238 sayfa (Türkçe baskısı) içerisinde sunması eserin kronolojik bir rehber dönüşmesine sebebiyet vermektedir. Ancak Kore tarihini böylesi geniş bir süreçte takip etmeye çalışan kitaplarda pek de yer almayan Kore tarihinde öne çıkan Shilla Kraliçesi Seondeok, Goryeo döneminde Moğol sarayına gönderilen Gi Hanım, Choson döneminde şair, ressam ve hattat olarak ön plana çıkan Shin Saimdang gibi önemli kadın karakterlere verdiği yer ile Hwang'ın *Kore Tarihi* eseri, diğer eserlerden ayrılır.

Öte yandan bu tezin de kaynakları arasında yer alan Hwang'ın 2016'da yayınlanan bir diğer eseri *Rationalizing Korea The Rise of the Modern State, 1894–1945*, Kore Yarımadası'nda modern devletin kurumsal, ideolojik ve kavramsal gelişimini araştıran ilk kitap olma özelliğini taşımaktadır. Modernizasyonun Kore Yarımadası'ndaki gelişimini Japon kolonizasyon dönemi veya bunun daha öncesinde başladığını öne süren tarihçilerin yanında farklı bir bakış açısıyla ele almasıyla ön plana çıkmaktadır. Hwang'a göre yarımadadaki modernleşme 19. yüzyılda yöneticilerin rasyonel bir bakış açısına evrilmesi ile gerçekleşmiştir. Hwang'ın bu çalışması Kore'de modern devlet oluşumunun ilk sistematik çalışması olarak kabul edilmektedir.

Bu kaynaklara ek olarak Koreli yazarlar tarafından yazılarak Türkçe'ye kazandırılmış Türkçe literatürdeki en kapsamlı eser "*Uluslararası Okurlar İçin Kore Tarihi*"dir. Korelilerin bakış açısından Kore tarihini anlamak ve anlatmak üzere Kore Tarih Öğretmenleri Birliği tarafından kaleme alınan eser, dünya tarihi çalışmalarına Kore Tarihi ile katkıda bulunmak amacıyla da taşımaktadır. Eser Korece ve İngilizce olarak 2010 yılında yayımlandıktan sonra Türkçe'ye 2014 yılında Çiğdem Çıdamlı tarafından İngilizce versiyonu üzerinden çevrilerek Kore Cumhuriyeti Türkiye Büyükelçiliği tarafından Notabene Yayınları'na bastırılmıştır. İngilizce üzerinden yapılan çevirisinde yanlışlıklar ve eksiklikler görülen eserde, çeviriden kaynaklı olarak kavramsal açıdan bütünlük taşımayan yerler de bulunmaktadır. Buna rağmen Kore tarihinin başlangıcından kitabın yayımlandığı 2010 yılına dek Kore'nin tarihî ve dünya medeniyetine katkıda bulunduğu kültürel değerlerine önem verilerek Korelilerin geleneksel bakış açısının modernleşme sürecindeki etkisini de gözler önüne sermektedir. Pek çok resim ve harita ile

zenginleştirilen eser sadece Kore araştırmaları yapan akademisyenlere yönelik değil Kore tarih ve kültürüne ilgisi olan herkesin rahat bir Şekilde Kore ile ilgili bilgiler edinebileceği bir yazım tarzına sahiptir. Eserin Korece ve İngilizce baskılarından farklı olarak Türkçe versiyonuna eklenmiŐ bir bölüm daha bulunmaktadır. Prof. Dr. Lee Hee Soo'nun kaleme alarak kitaba 24. bölüm olarak eklenen kısım "*Koreliler ve Türkler Arasındaki İlişkilere Tarihsel Bir Bakış*" başlığındadır. Bu bölümde Lee Hee Soo, Kore ve Türkiye'nin Orta Asya'daki Altay kültürünü paylaŐmalarından doğan kültürel benzerlikleri, Shilla-Hun ve Göktürk-Goguryo ilişkileri, Kore Yarımadası'na göç eden Uygurlar ve Choson dönemindeki Müslüman Türklerin kültürel etkisi, Abdürreşid İbrahim'in Choson hakkındaki yorumları, Japon işgal dönemi Sovyet Rus Türklerinin Kore Yarımadası'na güçleri, Türkiye'nin Kore Savaşı'nda savaşa asker göndermesinin Kore için önemi ve 1999 depreminde Kore'nin Türkiye'ye yardımı ile birlikte 2002 Dünya Kupası'nda iki ülkenin iyi ilişkilerinin dünyaya gösterilmesi hususunda detaylı bilgiler vermektedir. Eser kapsamlı olarak Dünya Tarihi içerisinde Kore ile ilişkisi olan diğer uluslarla bağlantı kurarken, ek kısım da Türkiye-Kore ilişkilerinin tarihsel geçmiŐini gözler önüne sermektedir.

Kore tarihi ile ilgili tez yazmanın zorluklarından birisi Türkiye'de Kore araştırmalarının çok da uzun olmayan bir geçmişe sahip olmasıdır. 1957 yılında Güney Kore ile diplomatik ilişkilerin kurulundan sonra 1972'de imzalanan Kültür Antlaşması sonrasında iki ülkenin akademik olarak birbirlerini tanımak üzere araştırmalara başladığı görülmektedir. Türkiye'de öncelikli olarak Ankara ve Erciyes niversitelerinde daha sonra da İstanbul niversitesi'nde açılan dil bölümleri Kore dili ve kültürü ile ilgili eğitimler sürdürülmektedir. Ancak Kore tarihi eğitimine dair gelişmeler Korea Foundation desteği ile 2008 yılında Orta Doğu Teknik niversitesi'nde açılan Asya alıŐmaları Yüksek Lisans programı ve 2013 yılında Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü ve Asya alıŐmaları Bölümü'nde verilmeye başlanan Kore tarihi dersleri ile henüz yakın bir geçmişe sahiptir (Cho D. W., 2017, s. 9-11). Bunun yanında 2000'li yıllardan itibaren dünyayı saran Hallyu Dalgası (Kore Popüler Kültürü) ile Kore'ye ve Kore diline dair giderek artan ilgi ile Türkiye'de de akademik alanda yapılan çalışmalar giderek artmaktadır. Özellikle tarih alanında Kore zerine yapılan akademik tezlerin sayısı konu bakımından Kore Savaşı ağırlıklı olmak üzere artış göstermektedir.

Türkiye’de ve Güney Kore’de iki ülkenin karşılıklı olarak tarih araştırmalarını arttırmak amacı ile Eylül 2015’te Türk Tarih Kurumu ve Kuzeydoğu Asya Tarih Vakfı (동북아역사재단) arasında bilimsel iş birliği protokolü imzalanmıştır. Bu protokolün bir sonucu olarak da 15 Eylül 2015’te Ankara Erimtan Müzesi’nde ilk olarak “Türkiye-Kore Tarihi Forumu” (Kore Kültür Merkezi, 2015) ve 27 Ekim 2016’da da ikinci olarak Seul’de “Gök Türk ve Goguryo: İkinci Türk-Kore Tarihi İlişkileri Forumu” gerçekleştirilmiştir. Türk ve Koreli, tarihçi ve Kore uzmanı akademisyenlerin katılımı ile gerçekleştirilen bu forumlarda Türk ve Kore tarihinin antik dönemlerinde Gök Türk Devleti ve Goguryo Hanlığı arasındaki siyasi ve kültürel münasebetler, dış tehditlere karşı ortak politikaları, günümüz Türk-Kore ortak kültür öğelerinin tarihsel kökenleri gibi konularda sunumlar ve akademik tartışmalar gerçekleştirilmiştir (Türk Tarih Kurumu, 2016). Son olarak Türkiye ve Kore’nin Gök Türk ve Goguryo Krallığı’ndan günümüze kadar ilişkilerinin kapsamlı bir şekilde ele alındığı sempozyum olan “Uluslararası İpek Yolu Sempozyumu: Türkiye ile Kore Arasında Uygarlıkların Etkileşimi” 2-3 Temmuz 2018’de İstanbul Üniversitesi’nde gerçekleşmiş ve bu sempozyuma Türk ve Koreli çok sayıda akademisyen katılmıştır. Bu tür sempozyum ve forumların düzenlenmesi ile birlikte Türk ve Koreli akademisyenler arasında iş birliği ve Türk-Kore tarihine dair çalışmalar da artış göstermektedir. Bu açıdan bu tarih tezi aracılığı ile Türkiye’deki Kore araştırmaları literatürüne katkı sağlanması ve bundan sonra yapılacak akademik çalışmalarda konu üzerine araştırmacılarda merak uyandırması hedeflenmektedir.

Akademik çalışmaların azlığından dolayı Kore hakkında Türk araştırmacılar tarafından kaleme alınan yayınların çok sınırlı olması bu tezin hazırlık aşamasında karşılaşılan bir diğer sorundur. Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivleri’nde bulunan Kore ile ilgili belgeler Prof. Dr. A. Merthan DÜNDAR tarafından hazırlanan “*Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivlerinde Bulunan Kore İle İlgili Belgeler Üzerine Bir Değerlendirme*” isimli makalede detaylı bir şekilde ele alınmıştır. DüNDAR, Osmanlı Arşivi’nde bulunan 16 belgenin Japonya, Çin ve Rusya’nın Kore üzerindeki anlaşmazlıkları hakkında bilgiler verirken Kore’nin coğrafyası, kültürü ve tarihi üzerine bilgi sunmadığına dikkat çekerek Cumhuriyet Arşivi’nde bulunan 36 belgenin ise Türk hükümetinin Kore Savaşı’na asker göndermesi üzerinde yoğunlaştığını belirtmektedir (DüNDAR, 2008, s. 59-60). Bunun yanı

sıra çok yakın bir zamanda 2018 Haziran ayında Genelkurmay Askerî Tarih Ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı Kore Harbi ile belgeleri araştırmacıların kullanımına açmıştır.

Ayrıca Türkçe literatürde bulunan diğer yayınlar incelendiğinde bunların Kore'ye dair Osmanlıca olarak kaleme alınmış eserler Hayrabolulu Caferzade Mehmet Tevfik'in 1905'te yayınlanan eseri *Aksa-yı Şark Hükümetleri; Japonya, Kore ve Mançurya Ahvâli* ile Kadri'nin 1895'te yayınlanan eseri *Kore, Japonya ve Çin'de Kadınlar* olduğu görülmektedir (Dündar, 2008, s. 59). Bu eserlere ek olarak 1909 yılında Japonya'ya yaptığı seyahatten Rusya'ya dönerken Kore güzergahını kullanarak burada geçirdiği günleri ve gözlemlerini kaleme alan Abdürreşid İbrahim bu tez konusu doğrultusunda öne çıkmaktadır. Abdürreşid İbrahim bir hafta boyunca farklı şehirlerde, halkın arasında bulunmuş ve Kore hükümeti yöneticilerinden İç İşleri Bakanı ile görüşmede bulunmuştur. Bu gözlemlerini *Alem-i İslam* isimli eserinde detaylı bir şekilde kaleme aldığı için bu eser Kore hakkında bir Müslüman bakış açısından genel bilgiler veren ilk eser olarak literatürde önemli bir yer tutmaktadır. Bu açıdan *Alem-i İslam*'daki bilgiler doğrultusunda sömürge öncesi Kore'ye dair değerlendirmeler, İç İşleri Bakanı'nın görüşleri için tezin dördüncü bölümünde incelemeye alınmıştır. Türkçe olarak kaleme alınan bir diğer eser ise Türkiye'de Doğu Asya çalışmalarına dair bir ilk niteliğinde olan W. Eberhard'ın *En Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi* isimli eseridir. Türk Tarih Kurumu'nun Dünya Tarihi serisi kapsamında 1957 yılında yayınlanan eser toplamda 8 bölümden oluşmaktadır. Eserin üçüncü bölümü "Kora Tarihi" başlığındadır. Bu bölümde Korelilerin Çin'den ayrılan antropolojik kökenlerinden başlayarak tarihsel kronoloji takip edilmiş ve sırasıyla Choson Krallığı ve Japon sömürge dönemi hakkında bilgiler verilmiştir. Yedi sayfalık 'Kora Tarihi' bölümünün son kısmında ise Kore Savaşı'na kadar olan dönemde Korelerin ayrılmasına yer verilmiştir. Eberhard'ın eserinde "Kora Tarihi" altında bulunan Kore tarihi ile bilgiler sadece bu bölüm ile sınırlı değildir. Eserin ilk bölümünü oluşturan Japon Tarihi bölümünde Japonya'nın Kore ile kesişen tarihsel sürecinde de Kore tarihinden kesitler bulunmaktadır. Ayrıca "Kora Tarihi" bölümünün başında Eberhard 1947 yılında yayınladığı Çin Tarihi eserine de Kore ilgili bilgiler verildiğine dair atıfta bulunmuştur (Eberhard, 2010, s. 248-257).

Bunun yanı sıra tezin yazımında Koreli bilim adamlarının Türkçe olarak yazdığı eserlerden de faydalanılmıştır. Bu eserler sayıca az olmasına rağmen Kore'yi Korelilerin gözünden anlamak adına Türkçe literatürde önemli yer tutmaktadırlar. Güney Kore Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği Müsteşarı ve Başkonsolos Dr. Hee Chul Lee'nin kaleme almış olduğu ve 2007 yılında Türk Tarih Kurumu yayınlarından çıkan *Siyasi, Ekonomik, Askeri ve Kültürel Açıdan Türkiye-Kore İlişkileri* ile Hanyang Üniversitesi öğretim üyelerinden Prof. Dr. Hee Soo Lee'nin Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları'ndan çıkan *İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu'ya Yayılması* ile *Osmanlı Japon münasebetleri ve Japonya'da İslamiyet* eserleri önem arz etmektedir. Bir diğer önemli çalışma da İstanbul Üniversitesi Kore Dili ve Edebiyatı Bölümü öğretim üyelerinden Yrd. Doç. Dr. Eun Kyung Jeong'un 2016 yılında Likya Yayınları'ndan çıkan *Kore Milliyetçiliği Kore'de ve Türkiye'de Milliyetçilik Anlayışlarının Gelişme Süreçleri (1910-1945)* isimli doktora çalışmasıdır. Bu çalışmalar Türkiye'nin Kore Savaşı'na katılımına odaklanmayan ve Türkiye-Kore ilişkilerine genel çerçevede yer veren çalışmalar arasında yer almaktadır.

Bu tezin hazırlanmasındaki zorluklarından biri de Türkiye'de Kore dilinde yazılmış tarih kitaplarına ulaşma problemi. Bu açıdan Korece kitaplara toplu olarak ulaşılabilen yerler olarak Ankara Milli Kütüphane'de 2011 yılında faaliyete geçen ve Window of Korea olarak bilinen Kore Kitaplığı'nın ve Ankara Kore Kültür Merkezi kütüphanesinin kapsamında bulunan tarih, kültür ve sanat ağırlıklı yayınlar tezin araştırma aşamasında katkı sağlamışlardır.

Tez yazımı esnasında Kore dilinin Latin alfabesine transkripsiyonu hakkında Güney Kore Cumhuriyeti Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın 2000 yılında standart olarak kabul ettiği Revize Edilmiş Romanizasyon sistemi uygulanmıştır.

1. BÖLÜM

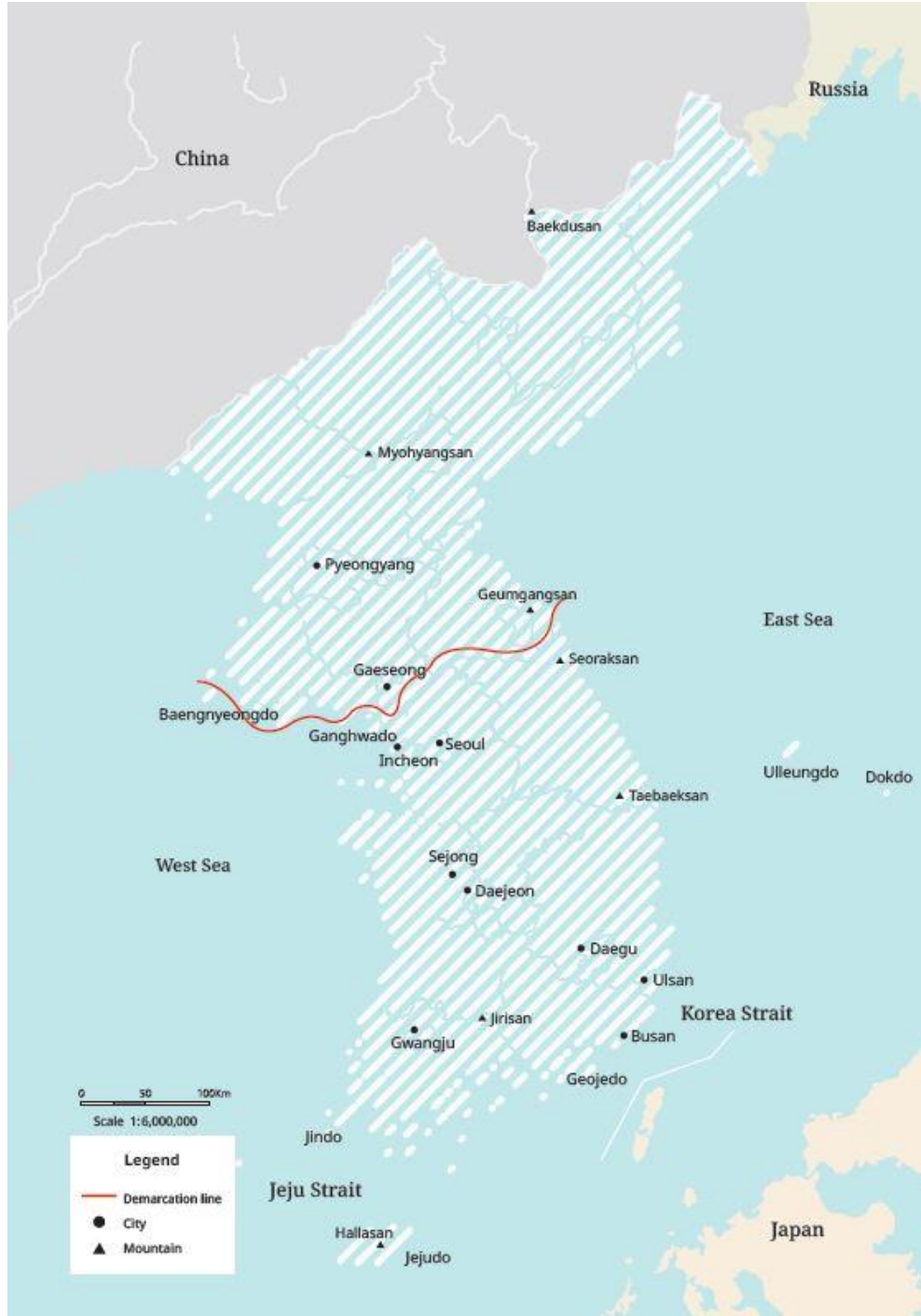
SAKİN SABAHLAR ÜLKESİ: KORE

1.1 KORE YARIMADASI'NIN COĞRAFYASI

Kore Yarımadası, Asya kıtasının kuzeydoğusunda, 33° ve 43° kuzey enlemleri ile 124° ve 131° doğu boylamları arasında yer alır. Topraklarının yüz ölçümü 220.911 km² olup, doğal sınırlarını yarımadayı çevreleyen Doğu Denizi, batısında Sarı Deniz ile kuzeyinde Çin ve Rusya ile sınırı belirleyen Tümen ve Yalu nehirleri ile Baekdu Dağı oluşturur.

Jeolojik açıdan birbiri ardına meydana gelen dağlar ve vadilerle kaplı yarımadadaki bu oluşumlar, volkanik olarak yer ısısının etkisiyle sertleşmelerin olduğu plütonik kayaların etkisinin sonucudur. Vadilerden geçen nehirler genellikle batıya ve güneye doğru akmaktadır. Batı ve güney kıyılarında gelgit düzlükleri geniştir ve bu bölgelerde sayıları 3000'e yakın ada bulunmaktadır. Bununla birlikte doğu sahillerinde kıta sahanlığı dardır ve Ulleungdo Adası, Dokdo Adası gibi volkanik yükseltilerin olduğu derin bir kâse şeklindedir. Yarımadanın güneyinde yer alan Jeju volkanik adası, merkezi bir krater, yaklaşık 360 cüruf (skorya) konisi, tuf halkaları ve konilerden oluşur (Sung, 2013, s. 1), (An, 2003, s. 196). Günümüzde Kuzey Kore sınırları içerisinde bulunan Baekdu Dağı, %70'i dağlık olan Kore Yarımadası üzerindeki en yüksek dağdır (2.749 m.) (Kim J. , 2012, s. 17).

Karasal iklim özellikleri Sibirya'dan Çin'e doğru, oradan da doğuya esen rüzgârlar ile yarımada üzerindeki etkisini gösterir. Dört mevsimin yaşandığı Kore Yarımadası'nda yazlar sıcak ve nemli, kışlar çok soğuk, ilkbahar ılık, sonbahar ise serin geçer. Kore Yarımadası bölgesel olarak Doğu Asya Yaz Muson sistemi içerisinde yer alıp Changma olarak adlandırılan yaz yağmurlarının geçişinden etkilenmektedir. Her yıl temmuz ayında yoğun bir yağış almaktadır (Seo, Son, & Lee, 2011, s. 112-113), (Ho, Lee, Ahn, & Lee, 2003, s. 120).

Harita 1 Güney Kore ve Kuzey Kore (korea.net, 2017)

1948 yılından itibaren Kore Yarımadası'nda 38. paralel sınır olmak üzere iki ülke bulunmaktadır; Kuzey Kore ve Güney Kore. Kuzey ve Güney Kore, yönetim şekilleri bakımından birbirinden farklılık göstermekle birlikte iki ülkenin yöneticileri ve halkı Korelidir. Güney Kore'nin resmî adı Kore Cumhuriyeti'dir (대한민국 / De Han Min Guk) ve başkenti Seul'dür. Resmî adı Kore Demokratik Halk Cumhuriyeti

(조선민주주의인민공화국 / Choson Min Chu Chu-ui In Min Gong Hwa Guk) olan Kuzey Kore'nin ise başkenti; Pyongyang'dır.

Choson Krallığı'ndan (1392'den) itibaren Kore Yarımadası hem yönetsel hem de ekonomik amaçlarla idari bölümlere ayrılmıştır (Bknz. Harita 1). Günümüzde de bu idari bölümler bazı değişikliklere uğramış olmasına rağmen varlığını sürdürmektedir (McCune, 1946, s. 275-276). Buna göre Güney Kore'nin yönetim bölümleri şu şekildedir; iki özel metropol şehri (Seul, Sejong), beş metropol şehri (Busan, Daegu, İncheon, Daejeon, Gwangju), dokuz bölge (Gyeonggi, Gangwon, Güney Gyeongsang, Kuzey Gyeongsang, Güney Chungcheong, Kuzey Chungcheong, Güney Jeolla, Kuzey Jeolla, Jeju Adası). Kuzey Kore ise; dört özel metropol şehri (Pyongyang, Rason, Kaesong, Nampo), dokuz bölge (Kangwon, Güney Hwanghae, Kuzey Hwanghae, Güney Pyongan, Kuzey Pyongan, Güney Hamgyong, Kuzey Hamgyong, Ryanggang, Chagang) olarak idari bölümlerle yönetilmektedir.

Güney Kore 99.461 km²'lik yüz ölçümü ile yarımada'nın %45'ini, Kuzey Kore 122.760 km²'lik yüz ölçümü ile %55'ini kaplamaktadır. Kore İstatistik Kurumu'nun 2016 verilerine göre Güney Kore nüfusu 51.246.000, Kuzey Kore nüfusu 24.897.000 olmak üzere yarımada üzerinde iki ülkede yaşayan toplam Koreli nüfusu 76.143.000'dur (Kore İstatistik Bilgi Kurumu (국가통계포털), 2017). Kuzey Kore'nin arazisi Güney Kore arazisine göre daha dağlık ve madencilik açısından zengin olmasına rağmen temel gıda malzemelerini karşılamakta sorunlar yaşamaktadır (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 16-17). Tarımsal üretimin düşük olmasının nedenlerinin başında Kuzey Kore'nin soğuk iklimi gelmektedir. Bununla birlikte Güney Kore'nin de arazisi dağlık ve engebelidir. Ancak halk ekonomik açıdan otomobil, gemi, telekomünikasyon araçlarının üretimiyle birlikte büyük bir atılım gerçekleştirmiştir. Bunların yanı sıra Güney Kore'de tarım ve balıkçılık da önemli bir yer tutmaktadır.

Güney Kore topraklarında bulunan Han Nehri, Kore Yarımadası'nda tarihi, kültürel, ekonomik ve siyasi olarak yaşanan gelişmelerin odak noktasını oluşturmuştur. Özellikle yarımada içlerine girmek isteyen yabancı güçlerin izledikleri yol olan Han Nehri, günümüzde başkent Seul'de yer almaktadır (Choe Y. J., 2005, s. 3). Han Nehri haricinde

Güney Kore topraklarında önemli yere sahip diğer nehirler ise Kum ve Nakdong nehirleridir. Kuzey Kore'nin öne çıkan nehirleri ise Tümen, Yalu, Chongchon ve Taedong'dur.

Kore Yarımadası dünyanın büyük güçleri tarafından çevrelenmiş jeopolitik konumu ile geçmişten günümüze önemli bir yere sahip olmuştur. Komşuları Çin, Japonya, Rusya ile 1948'den itibaren askerlerini yarımada üzerinde konuşlandıran Amerika'nın hem siyasi hem de ekonomik hedeflerinde Kore vazgeçilmez bir noktadadır. Japonya ile komşuluğu Doğu denizi ile sınırlandırılmış olsa da Rusya ve Çin'le paylaşılan ortak kara sınırları vardır. Amerika ise komşu ülke olmasa dahi İkinci Dünya Savaşı'nın ardından Soğuk Savaş döneminde Kore Yarımadası'nda Rusya'nın karşısında yer almıştır ve buradaki varlığını günümüze dek korumaktadır.

Asya'ya bağlılığı nedeniyle anakaradan gelen saldırıların son noktası konumunda olan Kore, Japonya için de anakaraya yayılmak için her zaman kontrol altında tutulması gereken bir bölge olmuştur. Kore'nin Çin ile ilişkisi ise yüzyıllara dayanan bir vasallığın ardından kültürel özelliklerin sınırlarla ayrılamayacak derecede iç içe geçmiş olduğu bir geçmişe dayanmaktadır. Günümüzde yarımada, Çin'in hem doğal güvenliğini sağladığı hem de ekonomik açıdan ilişkilerini dayanışma içinde sürdürdüğü bir konumdadır. Büyük güçlerin çıkarlarının dengede kalması için günümüzde Kore Yarımadası'nın barışçıl ve sabit bir düzen içerisinde kalması desteklenmektedir (Zhang, 1998, s. 263-265).

Kore Yarımadası, Türkiye'den yaklaşık 9000 kilometre uzakta bulunmaktadır.

1.2 KORE YARIMADASI'NDA TARİHSEL SEYİR (19. YÜZYILA DEK)

Kore Yarımadası'nda yapılan arkeolojik araştırmaların elde ettikleri bulgular, insanların taş devrinden itibaren bölgede yaşam sürdürdüğüne işaret etmektedir. Kore Yarımadası'na gelen ilk insanlar Mançurya aracılığı ile geçiş yapmışlardır (Bknz. Harita 2) ve bu insanlar etnik köken açısından Mongoloid ırkına mensupturlar (Jeong, 2016, s. 21). Kuzey Kore'nin başkenti Pyongyang çevresinde yapılan kazılarda avcı-toplayıcı insanların kullandıkları taş aletlere ve insan kemiklerine rastlanmış ve bu bulgular Kore

Yarımadası'nda 400.000 yıl öncesine dayanan tarihin başlangıcı olarak kabul edilmiştir. Bölgede yerleşik hayata geçiş Cilalı Taş Devri'nde meydana gelmiştir. İklimsel değişimler ile birlikte yarımada üzerinde çiftçilik ve balıkçılık faaliyetleri başlamış, M.Ö. 4000'li yıllardan itibaren klanlar şeklinde bir araya gelen insanlar kendilerine güvenlik sağlayacak yerleşim yerleri inşa etmişlerdir. Özellikle pirinç üretimi nüfusun yarımada dağılmasında etkin rol oynamıştır (Seth, 2011, s. 13).

Harita 2 Kore Yarımadası'na M.Ö.2000'den 1. Yüzyıla Dek Yaşanan Göç Hareketi (Kim D. K., 2005, s. 16)

Tarımsal üretime geçişle birlikte Kore Yarımadası'nda ilk siyasi birim olarak kabul edilen Goguryo Krallığı (M.Ö.1-M.S.7) kurulmuştur. Ancak Goguryo Krallığı'nın başarılı yönetimi ve otoritesine rağmen Koreliler uygarlıklarının temelini Tangun adı verilen efsanevi atalarına bağlamaktadırlar. Budist rahip İryon (1206- 1289) tarafından derlenerek oluşturulmuş Kore'nin temel kaynaklarından biri olan *Samguk Yusa* (Üç Krallığın Hatıraları / 삼국유사)'da yer alan kayıtlara göre Kore halkı, evrenin yöneticisi Tanrı'nın oğlu Hwanung ile Ungnyeo adında kadına dönüşmüş bir ayının çiftleşmesinden doğan Tangun'un soyundan gelmektedir. Efsanede Tangun'un Mançurya'dan Kore Yarımadası'nın kuzey bölgelerine dek uzanan "Eski" Choson'u kurduğu yer almakla

birlikte Tangun'un Goguryo'nun kurucusu Cumong'un babası olduğuna dair inanışlar da bulunmaktadır. Çin kaynaklarında Goguryo'nun kurucusu kabul edilen Cumong ile Goguryo'nun kuzeyinde bulunan Fouyu ülkesinin kurucusu özdeşleştirilir. Aynı mitin iki toplumda da yaygın kabulü göz önüne alındığında bu kültürel karışmanın Fouyu ve Goguryo halklarının aynı kavimsel kökenden gelmesi sebebiyle meydana geldiği ileri sürülebilir (Bonney, 2000, s. 569).

Tangun efsanesi günümüze kadar Koreli tarihçilerin tartışmaya devam ettiği bir konu olmuştur. Kore Yarımadası üzerinde hakimiyet kuran Japon İmparatorluğu tarafından manipülasyona maruz bırakılarak unutturulmaya çalışılsa da Güney Kore'nin milliyetçi tarihçileri Tangun efsanesine Japon ilhakından çıktıktan sonra tekrar sahip çıkmışlardır. Örneğin Kore'nin kökenlerini Çin ve Japonya'dan bağımsız olduğunu kanıtlamak için araştırmalarda bulunan tarihçi Shin Chae Ho (1880–1936), efsanedeki şamanistik ve topografik unsurları tanımlayarak Tangun'un kurduğu ülkenin sınırlarını belirlemiştir (Schmid, 1997, s. 31-32). Aynı şekilde Kore'nin entelektüel yazar ve araştırmacısı Choe Nam Son (1890–1957) Tangun efsanesinin doğruluğu hakkında kültürel çerçevede araştırmalarını sürdürmüştür (Yoon S. J., 2009, s. 295-300). Kore'nin kökenlerini Tangun'a dayandırmak adına Kuzey Kore'de de çalışmalar yapılmaktadır. Kuzey Kore lideri Kim Jong İl'in özellikle rejim ve iktidarı kutsallaştırmak adına Tangun ile aynı yerde, Baekdu Dağı'nda, doğmuş olduğu iddia edilmektedir. Tangun, Kore halkının ulusal sembolü olarak kabul edilerek Kore halkı "Tangun'un milleti" olarak adlandırılmaktadır. Japonya'nın Kore'yi işgal döneminde Tangun'u direniş adına Kore milliyetçiliğinin sembolü olarak kabul eden Koreliler günümüzde Güney ve Kuzey Kore'nin ortak sembolü olarak kullanımı üzerine tartışmalarını sürdürmektedirler (Seth, 2013, s. 120-121).

Tangun'un kurucusu kabul edildiği Choson'un kuruluş tarihi M.Ö.2333 kabul edilmekle birlikte 1392 yılında kurulan Choson Krallığı'ndan ayırmak için günümüzde "Eski Choson (고조선/Go Choson)" olarak adlandırılmaktadır. Eski Choson Kore Yarımadası üzerindeki hakimiyetini arttırınca Çin'deki Han Hanedanı tarafından tehdit olarak görülerek baskı altına alınmıştır. Bu baskı ve tehdit Eski Choson halkının göç etmek veya direnmek seçeneklerini gündeme getirmiştir. Bu seçeneklerin sonucunda Eski

Choson'dan göç edenler yarımada'nın güney bölgelerinde direnenler ise kuzey bölgelerinde yeni siyasi oluşumlar meydana getirmişlerdir. Böylece M.Ö. 1. yüzyılda Kore Yarımadası'nda pek çok küçük devlet meydana gelmiştir. Bunlar yarımada'nın kuzeyinde Goguryo, Buyeo, Okjeo devletleri, güney bölümlerinde Mahan, Jinhan ve Byeonhan devletleri olarak varlıklarını sürdürmüşlerdir. Han Nehri'nin güney kısmında kalan Mahan, Jinhan ve Byeonhan Asya kıtasına görece en uzak mesafede kaldıklarından dolayı kıta kültürü ile etkileşim içinde olmamış, bağımsız ve kendilerine özgü bir klan kültürü geliştirmişlerdir. Bu devletlere Çin kaynaklarında “barbar” olarak nitelendirilen kavimler hakkında verilen bilgilerden ulaşılmaktadır (Hwang K. M., 2018, s. 20).

Yarımada'nın güney bölgesinde Japonya'ya yakın olan kesimde bir kabile federasyonu daha bulunmaktadır. Kaya ismi verilen federasyonda merkezi bugünkü Gimhae olan Pon-Kaya (Orijinal Kaya) ve bugünkü Goryeong'da yer alan Dae-Kaya (Büyük Kaya) da dahil olmak üzere altı kabile vardır. Araştırmalar M.S. 42 yılında Kral Suro (수로) tarafından kurulan Pon-Kaya'nın, M.S. 400 yılında Dae-Kaya tarafından istilaya uğrayana kadar Kaya Federasyonu'nun hâkim gücü olduğunu ortaya koymaktadır (Lew, 2000, s. 9). Dae-Kaya da Pon Kaya gibi M.S. 42 yılında daha sonradan Kral Ijinasi (이진아시왕) olarak kayıtlara geçen Noeijiljuil (뇌질주일) tarafından kurulmuştur. Komşuları Shilla ve Baekche gibi tek bir monarşi oluşturamayıp federasyon sistemini sürdüren Kaya Federasyonu sırasıyla Pon-Kaya 532'de ve Dae-Kaya da 562'de Shilla tarafından işgal edilmiştir (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 40-41).

Yarımada'daki ismi geçen devletlerden Buyeo ve Goguryo zaman içerisinde güçlenerek krallığa dönüşmüşlerdir. Hem Çin'deki Han Hanedanına karşı hem de kendi aralarında toprak mücadelesine girdikleri esnada Kore Yarımadası'nda üç krallık daha hakimiyet kurmaya başlamıştır; Baekche, Shilla ve Kaya Krallıkları. Bu krallıklar kendi aralarındaki mücadeleler ve yaptıkları ittifakları ile güçlü bir devlet kurma yolunda ilerlemişlerdir. M.S. 4. yüzyıla gelindiğinde Goguryo, Shilla ve Baekche yarımada'da üç bölgede hakimiyet sağlamışlardır. Bu süreçte Goguryo Çin sınırında yer alması dolayısıyla burada Han birlikleri ile mücadelelerinde elde ettiği başarılar sayesinde yönetimini güçlendirip topraklarını genişletmiştir. Çin tarafında kazandığı başarılarını yarımada'nın iç kısımlarında devam ettirmek üzere harekete geçtiğinde karşısına çıkan Baekche ordusu

tarafından büyük bir mağlubiyete uğratılmıştır. Ancak Goguryo bu mağlubiyetin ardından Çin'deki politik sistemi benimseyerek başarılı yöneticiler yetiştirmek için eğitim kurumları kurup kendisini daha da geliştirerek M.S. 5. yüzyılda Kore Yarımadası'nın kuzeyinde büyük bir imparatorluğa dönüşmüştür. Bunun ardından öncesinde mağlubiyetine uğradığı Baekche'yi kendi topraklarına katmak için mücadeleye girişmiştir (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 44-51).

Harita 3 Üç Krallık Döneminde Kore (5. yüzyıl) (korea.net, 2017)

Goguryo'nun yükselişine karşı tek başlarına savunma göstermenin yetersiz olacağının farkındalığı ile Shilla ve Baekche krallıkları yarı resmî bir ittifak oluşturmuşlardır. Ancak Goguryo'ya karşı oluşturulan bu ittifak Shilla'nın yarımada hakimiyetini güçlü siyasi örgütlenmesi sayesinde sağlamlaştırması ile sonuçlanmıştır. Bu esnada Çin'de Sui Hanedanı ülke içerisindeki bölünmeleri durdurarak tekrar güçlü bir birlik oluşturmuştur. Birliğin kurulundan hemen sonra da kendisini kuzeydoğudan sürekli rahatsız eden ve artık uzlaşmanın imkânsız hale geldiği Goguryo üzerine sefer düzenlemiştir. Sui Hanedanı ve Goguryo arasında sürekli devam eden mücadele Shilla'nın güçlenerek büyümesi adına büyük bir fırsat olarak kabul edilmiştir. Ancak Goguryo Krallığı Sui

Hanedanı ile mücadelesinde geri plana düşmemiş sonuçta Sui Hanedanı iç ve dışta yaşadığı problemlerle yerini Tang Hanedanına (618-907) bırakmıştır. Tang Hanedanı Goguryo Krallığı'nın ortadan kaldırmak için Kore Yarımadası'nda güçlü bir konumda olan Shilla Krallığı ile iletişime geçerek Goguryo'ya karşı askerî ittifak oluşturmak adına hareket etmiştir (Lew, 2000, s. 7).

Shilla ve Tang Hanedanının birlikte attıkları ilk adım Baekche'nin ortadan kaldırılması üzerine olmuştur. Goguryo ve Shilla'nın Çin hanedanları ile girdikleri iletişimin aksine Baekche ise Japon medeniyeti ve kültürü ile etkileşim halindedir. Ancak Tang Hanedanı ile Shilla'nın kendisine saldırısında Japonya'dan bir destek alamamıştır. Sonuç olarak 660 yılında Baekche yıkılmıştır ve halkın büyük bir kısmı Japonya'ya göç etmiştir. Baekche'nin yıkılması ile birlikte Tang Hanedanı'nın asıl planı Shilla'yı ortadan kaldırmak olsa da Shilla'nın askerî direnişte gösterdiği yüksek başarı dolayısıyla müttefiklik devam ederek ortak hedefleri Goguryo Krallığı'na yönelmişlerdir. Baekche'nin yıkılmasından sekiz yıl sonra da 668'de Goguryo Krallığı yıkılmıştır (Kim J. , 2012, s. 50-52).

Shilla Krallığı, Tang Hanedanı ile müttefikliği sayesinde ortadan kaldırdığı Baekche ve Goguryo Krallıklarının topraklarını yine bu müttefikliğin sonuçlarından biri olarak Tang Hanedanına teslim etmiştir. Kore Yarımadası üzerinde geniş arazinin yönetiminin Çin'e geçmesinin ardından, Tang Hanedanı tüm yarımada'yı kontrol etmek üzere Shilla topraklarına da saldırılar başlatmıştır. Bu süreç Shilla'nın Tang Hanedanına haraç ödemek için elçiler göndermesi ile sonuçlanmıştır. Shilla yarımada'yı kontrol edecek başarıyı sağlayamadığı için artık Çin yarımada üzerinde "büyük abi" pozisyonunda yer alacaktır. Özellikle Kore Yarımadası'nda giderek hâkim hale gelen Konfüçyanist öğretiler doğrultusunda zamanla "büyüğe saygı" kavramı Korelilerin "küçük kardeş" olmaktan duydukları bir övünç kaynağı haline gelmiştir (Peterson & Margulies, 2010, s. 35-36).

Bu esnada yarımada'nın kuzeyindeki Goguryo'nun ve güneydeki Baekche'nin ortadan kalkmasının ardından bu ülkelerde yüksek mevkilerde yönetici olarak görev alan memurlar, eski devlet geleneklerini devam ettirmek adına Shilla tarafından kendilerine

önerilen pozisyonları kabul ederek onun hakimiyeti altına girmiş durumdaydılar. Böylece yarımada içerisinde halk Shilla önderliğinde birleşmiştir. Bu birlik ile Shilla'nın hakimiyeti yarımada boyunca yayılmıştır. Ancak Goguryo yıkıldıktan sonra Mançurya sınırlarında kalan halk, Tang Hanedanı ile mücadelelerini devam ettirmiş, 696 yılında Tang Hanedanına karşı başlayan isyanda başarılı olarak Goguryo topraklarında Balhae Krallığı'nı kurmuştur. Krallığın en önemli özelliği Çin kültürünü anlamak üzere yaptığı araştırmalardır. Bu şekilde hem siyasi hem de askerî olarak sağladığı gelişmelerle Goguryo'nun ardılı olduğunu kanıtlayacak büyük bir başarı sergilemiştir. Yarımada'daki mücadelelerin sona ermesi ile kültürel ve ekonomik olarak gelişim 8. ve 9. yüzyıllarda ön plana çıkmıştır. Ancak 9. yüzyılın sonlarında toplumsal sorunlar ve bu sorunların idari yansımaları dolayısıyla başlayan isyan hareketleri Shilla Krallığı'nın giderek güç kaybetmesine ve sonuç olarak ortadan kalkmasına neden olmuştur. Balhae Krallığı ise 925 yılından itibaren Kitan boylarının saldırıları altında kalmıştır, bu göçebe halk karşısında başarılı bir müdafaa gösterememesi ile 10. yüzyılda tarih sahnesinden çekilmiştir (Lew, 2000, s. 7).

Shilla'nın emri altına giren Goguryo ve Baekche halkları giderek güç kaybeden krallık içerisinde yeni bir arayışa girdikleri dönem de Wan Geon, 918 yılında Goryeo Hanedanının kurucusu olarak ortaya çıkmıştır. Bugünkü Seul'ün kuzeyindeki Kaesong bölgesini başkent olarak ilan eden Wan Geon, Goryeo'nun Goguryo'nun ardılı olduğunu ve yarımada üzerindeki tüm muhalif grupları birleştirme niyetinde olduğunu yaptığı atılımlarla kanıtlamıştır. Özellikle Shilla'nın başkenti Gyeongju'yu "Batı Başkenti", Pyongyang'ı ise "Doğu Başkenti" olarak nitelendirmesi tüm halkların Goryeo'ya bağlı olduğunu kanıtlayacak hamleler olmuştur. Bu dönem Kore tarihinde Geç Üç Krallık Dönemi olarak adlandırılır. Bu üç krallık Goryeo hâkim güç olmak üzere eski Baekche Krallığı'nın yerine, yarımada'nın güneybatısına, kurulan Yeni Baekche ve Shilla Krallığı'ndan geriye kalan son kraldan oluşuyordu (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 94-97).

Goryeo'nun ilk dönemlerinde Yeni Baekche ve Shilla Krallığı büyük bir mücadele halindedir. Yeni Baekche Kralı Kyon Hwon, Shilla döneminde Baekche topraklarının yönetiminden sorumlu kişidir. Daha sonra yeni krallığı ilan edince sırasıyla Shilla ve

Goryeo krallıklarına saldırılar düzenlenmiş, hatta Shilla'nın Kralı Kyeongae'yi dahi öldürmeyi başarmıştır. Ancak buna rağmen Shilla Krallığı dağılmamış, Goryeo yöneticilerinin araya girmesi ile Yeni Baekche Kralı topraklarına geri çekilerek Çin ile ilişkilerini geliştirme ve müttefik oluşturmaya başlamıştır. Yeni Baekche'nin Shilla topraklarına saldırması üzerine oluşan karmaşık ortamdan yararlanan Goryeo Kralı, müttefiklik kurma girişimine Shilla Krallığı'ndan başlamıştır. Shilla Krallığı'nın kendisine bağlanması aşamasında saldırı yolunu tercih etmemiş, saraydaki kraliyet ailesinden bir gelin alarak akrabalık bağlarını geliştirmiştir. Böylece Shilla kraliyetini Goryeo'nun aristokratları arasına katmış, Shilla halkının refahını arttıracak vergi, kölelik, zorba yönetimlere son veren gelişmeleri sunmuştur. Bu şekilde uyguladığı politika ile 935 yılında Shilla Krallığı Goryeo Krallığına gönüllü olarak teslimiyet sergilemiştir. Goryeo Kralı yarımadaı birleştirme amacına Yeni Baekche Krallığı ile devam etmiştir. Bu süreçte Yeni Baekche Kralı'nın oğlunun babasına ihanet etmesi sonucu ülkede yaşanan iç çatışmalar arasında Goryeo saldırı düzenleyerek Yeni Baekche'yi 936 yılında topraklarına katmıştır. Artık Kore Yarımadası, günümüzde Kore'ye ismini verecek Goryeo Krallığı altında 1392'ye dek sürecek birliği sağlamıştır (Hwang K. M., 2018, s. 42-43).

Harita 4 Goryeo Krallığı 10-11. yüzyıl (korea.net, 2017)

Goryeo Krallığı'nın yarımadaı tek bir krallık altında birleştirme çalışmaları esnasında yabancı güçlerle de mücadeleleri olmuştur. Yarımadanın kuzeyinde Kitanlar ve Çin'in Sung Hanedanı ile yaşanan mücadeleler arasında Goryeo denge politikası izlemek için adımlar atsa da 933 yılında Kitanlar ilk kez Goryeo'ya saldırı düzenlemişlerdir. Bu saldırı sonrasında Goryeo'nun diplomatik yollarla çözüm arayışına gitmesi geçici olsa da fayda sağlamıştır. Daha sonra 1010 ve 1018'de yinelenen Kitan saldırılarında Goryeo büyük bir zafer kazanarak Asya'nın doğusundaki varlığını ispatlamıştır. 12. yüzyıla gelindiğinde Goryeo'yu ve Çin'deki Sung Hanedanını bir araya getirip ittifak kurmasına yol açacak Mançurya'da hâkim güç olarak Kitanların yerine kurulan Cürcen güçleri ortaya çıkmıştır. Goryeo bu dönemi diplomatik siyaseti iyi bir şekilde düzenleyen yöneticileri ile sorunsuz bir şekilde atlattır. Ayrıca bu dönem Goryeo Krallığı reform isteyen isyan hareketlerine de sahne olmuştur. Bu isyan hareketleri sonucunda askerî bir yönetim kurularak Goryeo Kralı temsili bir statü olarak kalmıştır (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 105-110).

13. yüzyıl Kore Yarımadası'nı olduğu kadar Doğu Asya'nın çok büyük bir bölümünü etkileyen Moğol akınlarının yaşandığı bir sürece sahne olmuştur. Moğol İmparatorluğu 1206'da Cengiz Han tarafından kurulduktan sonra Goryeo Krallığı'na ilk saldırısını 1231'de gerçekleştirmiştir. Bu saldırıyla birlikte başkent Kaesong'u ele geçiren Moğollar bölgeye 72 yönetici (darugaçi) atayarak yönetim sistemlerini oluşturmuştur. Bu durum karşısında ertesi yıldan itibaren Goryeo Kralı Gojong, tüm Moğol yöneticilerin katledilmesini emretmiştir. Başkenti de Kanghwa Adası'na taşıyarak denizlerde zayıf olduklarına inandıkları Moğol saldırılarına karşı Goryeo Krallığı'nı buradan savunmayı planlamışlardır. Ancak 1236 yılında Ögeday'ın Kore Yarımadası işgali için gönderdiği yeni ordu Moğollara kesin bir hakimiyet sağlamıştır. Kraliyet ailesi 40 yıl boyunca Kanghwa Adası'nı savunmaya çalışsa da Kore Yarımadası'nın tamamı bu süreç içerisinde Moğol hakimiyetine girmiştir (Grousset, 2006, s. 294). Cengiz Han'ın oğlu Kubilay Han, Yuan İmparatoru olarak Goryeo Krallığı ile 1259'da ateşkes imzalamıştır. Bundan itibaren Kore Yarımadası bir Moğol eyaleti olarak Yuan'a tabi hale gelmiştir. Yaklaşık 100 yıl boyunca Kore Yarımadası'nda hâkim olan Moğol yönetimini, Goryeo'ya Yuan İmparatorluğu'nda kral olarak 1359 yılında atanan Kongmin'in

bağımsızlık çabaları ortadan kaldırmıştır. 1368 yılında Goryeo bağımsızlığına kavuştuğunda ülke genelinde başlayan reform hareketlerine rağmen, Moğol istilasında ülkenin geldiği durumun iyileştirilmesi çok zordur. Ülke içerisinde Goryeo yönetimine inanç kalmadığı gibi artık yönetim ideolojisi de farklı bir boyuta gelmişti. Bu doğrultuda 1392 yılında Neo-Konfüçyanizm temel alınarak Kore Yarımadası'nda Yi Seong Gye tarafından Choson Krallığı kurulmuştur (Kim J. , 2012, s. 174-180).

Sakin sabahlar ülkesi anlamına gelen Choson, başkent Hanyang (günümüzde Seul) olmak üzere 1392 yılından 1910 yılına kadar babadan oğula geçen bir saltanat sistemi içerisinde toplamda 27 kral tarafından yönetilmiştir. Kuruluşundan itibaren Çin ve kısıtlı olarak Japonya ile kurduğu ilişkiler dışında, özellikle Moğol istilalarının getirdiği etki ile birlikte kendisini soyutlayan bir siyaset uygulamıştır. Bu şekilde hem yarımadaanın güvenliğini sağlamış hem de 518 yıl boyunca yönetimde istikrarlı bir yapı oluşturmuştur. Krallığın kurulduğu andan itibaren siyasi bir karmaşa yaşanmışsa da bu durum Taejong'un kral olmasıyla istikrarlı hale gelmiştir. Bu yüzden kuruluş aşamasında Choson merkez bürokrasisi iki dönemde ele alınabilir: 1392'den 1400'e dek ilk dönem ve 1400'de Taejong'un iktidara gelişi. Yapılan araştırmalarda görülmektedir ki Choson Krallığı, seçkin kişilere odaklanan yeni sosyal güçler tarafından kurulmuştur. Bunda ilk üç kralın Goryeo'da asker veya sivil memur olarak görev alan kişiler olması önemli bir rol oynamaktadır. 1400'den sonraki merkezi bürokraside askeriyenin çok önemli olduğu yadsınamaz bir faktördür. Komutanlar en yüksek seviyelerdeki görevliler sayılmaktadır. Çin ve Japonya gibi komşuların ortasında istikrarını devam ettirebilmek için askeriyeye verdiği önem merkezi bir ordu kurulmasını beraberinde getirmiştir (Shaw & Savada, 1992, s. 9-12).

Choson Krallığı'nın yönetim sistemi kuruluş aşamasında Goryeo Krallığı'nın yönetim sisteminin bir devamı olarak işlemiştir. Yönetimin başında kral ve danışma meclisi niteliğinde, ülkenin en yüksek idari organı olan Uijongbu bulunmaktadır. Uijongbu'nun başında Osmanlı'nın vezirine denk gelen Yeonguijeong'un emri altında devlet işlerinden sorumlu altı bakan vardır; personel, ekonomi, tören, savaş, adalet ve kamu işleri bakanlıkları (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 107). Yönetimde bir diğer önemli kurum kraliyet sekreteryasıdır. Kralın verdiği emirleri, ilgili bölümlere ulaştırmakla ve

krala da diğ er bölümlerdeki iş leri rapor etmekle sorumludur. Bunların haricinde kralın özel danış manları vardır ki bunların içinde tarihç iler de yer almaktadır. Bu kurumlar devletin baş ından sonuna kadar varlığını sürdürmüş, çeş itli zamanlarda kralın etkin yönetim biçimi veya tam tersi oldu ğ u durumlarda güç lenip, zayıflamış lardır. Bu kurumlarda ç alış an yetkililer Choson Krallığı'nda uygulanan sivil ve askerî memuriyet sınavlarını geçerek üstün bir yetene ğ e sahip olduklarını kanıtlayan ve büyük bir ço ğ unlukla da varlıklı ailelerden gelen kiş ilerden oluş maktadırlar (Haboush, 1988, s. 251).

Choson Krallığı 1413 yılında yön etimsel olarak 8 bölgeye ayrılmış tır; Chungcheong, Gangwon, Gyeonggi, Gyeongsang, Jeolla, Hwanghae, Pyongan ve Hamgyong. Bu bölgelerde çeş itli ş ehirler yönetim merkezleri olarak belirlenmiş ler ve buralara birkaç ilçe üzerinde yargı görevi yetkisine sahip valiler atanmış tır. Ayrıca bu ş ehirlere atanan valiler, hükümetin direk yönetim elemanı olarak halk tarafından sözde yönetici şeklinde adlandırılmış lardır. Bunların asli görevleri vergileri toplamak ve zorunlu hizmet için düzen sağlamaktır. Diğ er yandan ilçelerde ikamet eden yangban denilen elitler yerel temsilciler olarak bu yönetimler üzerinde çok fazla söz ve etki sahibidir. Yerel yönetim ofisi, yön etime yardımcı olması, halkın geleneklerinin düzenlenmesi ve ilçenin ikinci derecedeki yönetimden sorumlu hyang-ri denilen memurlarının davranış larını incelemesi için görevlendirilmiştir ve böylece yerel yangban yönetimde güç elde etmiştir. Sadece iki şehir özel olarak merkezin yönetimindedir, bunlar baş kent Hanyang (günümüzde: Seul) ve Kaesong. Ayrıca her bölge ve yerel yönetim, tıpkı baş kentteki altı bakanlık gibi görevleri aç ısında altı alt ofise ayrılmış tır (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 111).

Choson Krallığı bir tarım ülkesidir. Çin'in model olarak alındığı tarımsal faaliyetler ve teknikler geliştirilerek ülkenin zaman iç erisinde zenginleş ti ğ i ve buna ba ğ lı olarak nüfusun giderek arttığı görülmektedir. Yarımada'nın güney bölümü pirinç tarımına uygun iklim özellikleri gösterirken kuzey bölümünde ise darı üretimi yaygındır. Hasat ise ilkbahar aylarında yapılır. Özellikle 18. yüzyıldan itibaren ise yarımada'nın tamamında pamuk ve tütün üretimi de yaygınlaş mış tır. Hasat yapıldıktan sonra köylüler ürünlerini en yakın mesafedeki yerel pazarlara götürüp satarlardı. Yarımada'nın yine güney kısmında ise Çin ve Japonya ile ticaret yapılırken daha sonra bu ticaret hükümet tarafından sınırlı

hale getirilmiştir. Özellikle Mançu devri Çin'i ile yapılan kârlı ticaret Pyongan eyaletinin gelişimine çok önemli katkıda bulunmuştur. Choson Krallığı'nda kuruluştan itibaren toprakların tekrar işler hale getirilmesi ve tarımı destekleyici politikaların yürürlüğe konulması önem verilen bir konu olmuştur (Karlsson, 2005, s. 558).

Choson Krallığı'nın gelir kaynaklarının önemli bölümünü vergiler oluşturmaktadır. Özellikle Taedong vergisi, askerlik vergisi ve tahıl-kredi sistemi ön plana çıkmaktadır. Taedong vergisi, haraç vergisi yerine 17.yüzyıldan itibaren kullanılmaya başlayan, bölgelerde yetişen ürünlerin vergi olarak toplanıp merkeze gönderildiği bir sistemdir. Tahıl kredi sistemi ise, başlangıçta köylülere kolaylık sağlamak amacıyla çıkarılmış daha sonra faizlerle birlikte yavaş yavaş bir vergilendirme sistemine dönüşmüştür. Tahıl kredi sisteminde amaç, kötü hasat dönemlerinde çiftçiye depolanmış tahıllardan verip onların zor durumda kalmasını engellemektir. Ertesi yıl çiftçi %10 faizle bunu devlete ödemekle yükümlüdür (Lee C. , 2013, s. 3). Vergi ödemek için toprağını ekip biçmek zorunda olan köylü eğer doğal felaketlerle veya verimsiz ürünle karşılaşarsa bunu bölgenin yerel tarım memuruna bildirirdi ve bu memur iddiaların doğru olup olmadığını araştırarak bunu vergi ödeme yükümlülüğünden en az bir ay önce bir üst konumdaki görevliye rapor ederdi. Önce yerel tarım memuruna, ardından ilçe yönetimine, oradan ilden sorumlu valiye ve en sonunda da merkeze ulaşan rapor hakkında altı bakan ve kral görüşmeler yaparak vergi yükümlülüğüne veya muafiyetine karar verirdi. Bu sistemle meydana gelen problem ise, vergi gelirlerinin tehlikeli bir biçimde tarımsal dalgalanmalara neden olması ve kuvvetli toprak sahiplerinin, o bölgeden elde edilecek tarım gelirleri hakkında tahmin yapmaktan sorumlu yerel görevlilerden vergi kaçırmasıydı (Karlsson, 2005, s. 560).

Choson Krallığı'nın altın çağı 4. Kral Sejong (1418-1450)'un yönetiminde geçen süreçte yaşanmıştır. Muhteşem Sejong olarak da adlandırılan kral, 32 yıllık saltanatı boyunca vergi sistemlerinden meteorolojik araştırmalara, sulama sistemlerinden tıp, hukuk, tarih, kültür ve edebi konularına dek araştırmalar yapılmasında öncülük yapmıştır. Sejong 1446'da ilan edilen Hunmin Jeongeum (훈민 정음) adı verilen ve "halka öğretilecek düzgün sesler" anlamına gelen Kore alfabesinin icat edilmesinde öncü rol oynayarak Kore dilini Çince karakterlerden kurtarmıştır. 28 karakterden oluşan ve günümüzde

Hangul olarak adlandırılan Kore alfabesi 15. yüzyıldan itibaren Kore kültürünün gelişiminde en faydalı atılım olmuştur.

Choson Krallığı 1392'den 1910 yılına kadar tarihlendirilmesine rağmen 1897-1910 arasındaki 13 yıllık süreç Dehan İmparatorluğu'nu içermektedir. Bu yüzden Kore Yarımadası'nda 1910'a kadar Choson Krallığı'nın olduğunu iddia eden araştırmacılar Dehan İmparatorluğu'nun varlığını resmî olarak kabul etmemektedirler. Dolayısıyla bu doktora tezi Dehan İmparatorluğu'nun resmî olarak kabul edilmemesindeki nedenleri de yansıtmayı amaçlamaktadır.

1.3 KORE YARIMADASI'NDA DİN ANLAYIŞI VE GELENEKSEL UNSURLAR

Kore Yarımadası'nda tarih boyunca çok çeşitli olmamakla birlikte farklı dinsel inanışlar belirli dönemlerde büyük etki oluşturmuşlardır. Bu etki, yönetsel anlamda siyasilerin, halk arasında da aristokrat kesimin davranışlarını belirleyen kurallarla toplumu yönlendirmiştir. Ayrıca kültür ve sanatın gelişmesinde de etkin rol oynamıştır. Bu anlamda yarımada üzerinde günümüze dek yansıyan geleneksel unsurların pek çoğu bu dinsel etkinin bir yansımasını ortaya koymaktadır. Sırasıyla Kore Yarımadası'nda etki eden inanışlar şu şekilde sıralanabilir; Şamanizm, Budizm, Konfüçyanizm, Neo Konfüçyanizm ve Hristiyanlık. Bu beş inanışın haricinde Kore toplumunun küçük kesimleri farklı dinsel inanışlara sahip olsa da bunlar toplumun genelini etkileyecek düzeye ulaşamayacak kadar azınlıkta kalmışlardır. Kore Yarımadası'nda 19. yüzyılda yabancı devletlerle ilişkilerin başlaması ile birlikte halkın büyük bir kesimi tarafından kabul gören Hristiyanlığın etkilerini ele almadan önce, bu döneme kadar hâkim olan dinî inanışları incelemek tez konusunun temellendirilmesi ve geleneksel unsurlarda meydana gelen değişimlerin hangi anlamlara geldiğini göstermesi açısından önem arz etmektedir.

Korelilerin din anlayışlarının en başında tanrı ile insanların uyum içerisinde olmaları yatmaktadır. Bu anlayış Tangun efsanesine bağlanmakta ve tanrının oğlunun kadına dönüşmüş bir ayı ile çiftleşmesi sonucu doğan Tangun'u kutsal bir konuma getirmektedir. Yöneticilerin kutsal sayılması inancı eski çağlarda Asya ve Mançurya'da yaygın bir anlayıştır. Korelilerdeki bu inanç Orta Asya'daki Türk "kut anlayışı" ile de benzerlikler

taşımaktadır. İlk Kore krallığı olan Eski Choson'da da bu yüzden Tanrı'nın soyundan gelen Tangun'un kutsal kabul edilen soyunu devam ettirmesi adına babadan oğula geçen bir yönetim sistemini benimsemişlerdir. Bu anlayış doğaüstü dünya ile kurulabilecek doğrudan etkileşim yoluyla ideal bir insan dünyasının elde edilebileceği şamanistik görüşle örtüşmektedir (Na, 2003, s. 14-16).

İnsanın beden ve ruhtan oluştuğuna inanan Koreliler, ölümden sonraki yaşamın bu dünyadaki gibi devam edeceğine inançları ile ölümlerin mezarlarına diğer yaşamında gerekli olacağını düşündükleri eşyaları da koymaktaydılar. Toplumda yer alan şamanlar bu ritüelleri yöneten kişilerdi. Tanrı ile iletişim halinde olduğuna inanılan şamanlar ayrıca krallara tavsiyelerde bulunup kehanetlerini dile getirip, fallar bakarak tanrının insanlarla bağ kurmasında aracı olarak kabul edilmiştir. Şamanistik ritüeller siyasi kararların alınması ile ilgili toplantılarda tıpkı Hun Türklerinde olduğu gibi Shilla döneminde Kore'de de yapılmaktadır. 4. yüzyıla gelindiğinde Kore Yarımadası'nda başlayan yerleşik kültür ve tarımsal faaliyetler ile birlikte toplumda başlayan değişim tanrı anlayışında da değişimi beraberinde getirmiştir. Tam da bu dönemde Kore Yarımadası'na Budizm Çin aracılığı ile giriş yapmıştır (Na, 2003, s. 18-24).

372 yılında Goguryo Kralı Sosoorim'in (371–384) yönetiminde Hintli bir rahip olan Sundo, Budizm'e dair yazılar taşıyan metinleri ve Buda imajını Kore'ye getiren ilk kişidir. Ondan hemen sonra 384 yılında Çin aracılığıyla Hintli rahip Marananta Baekche Krallığı'na giriş yapmıştır. İki rahibin Kore Yarımadası'na girişi ile birlikte krallıkların kısa bir süre içerisinde Budizm'e ilgi gösterdikleri görülmektedir. Üç Krallık döneminin son krallığı olan Shilla ise yarımadaadaki coğrafi konumundan ötürü Çin'den gelecek etkinin en son ulaştığı yer olarak Budizm ile Goguryo ve Baekche'den sonra tanışmıştır, Shilla'nın Budizm'i kabulü 527 yılında gerçekleşecektir (Kwon S. N., 1964, s. 9). Budizm'in yarımadaya girişi ile Korelilerin bu yeni anlayışa duydukları ilgi arasında nedensellik bağı bulunmaktadır. Halk felaketlerden kaçınmak ve mutluluk ve refah elde etmek adına bir arayış içerisindeydi, Budizm'i bir aracı olarak görmeye başlamıştır. Ayrıca Budizm'i tanıtan rahiplerin anlattıkları, Korelilerin geleneksel inanışlarına da ters düşmemekteydi. Doğa ile uyum içerisindeki yaşam görüşleri Budizm metinlerinde yer alan

dağ ve nehirlerle saygı kavramları ile uyuşmaktaydı. Bu açıdan Budizm’i kabul etseler dahi geleneksel inançlarını sürdürmekteydiler (Leverrier, 1972, s. 38-40).

Shilla Krallığı’nın yarımada da birlik sağladığı dönem Kore Budizmi’nin en parlak dönemi olarak anılmaktadır. Kral Beopheung’tan (514–540) itibaren resmî bir inanış olarak tanımlanan Budizm artık kralların, aristokrat kesimin ve halkın inanç sistemine dönüşmüştür. Özellikle Kral Beopheung’tan sonra Shilla Krallığı’nın tahtına geçen Kral Jinheung (540-576) hem iktidarının hem de Budizm’in ülkesinde kalıcı olması için en çok önemi veren kişi olmuştur. Budist rahiplerinin ülkesine girişlerini serbest hale getirerek pek çok noktada Budist tapınakları inşa edilmesini emretmiş, hayatının ilerleyen kesiminde kendisi de bir Budist rahibi olmuştur. Kral Jinheung döneminin bir diğer önemi ise Birleşik Shilla döneminde Budizm’in etkin bir şekilde rol aldığı Hwarang sisteminin örgütlü bir şekilde işlemeye başladığı dönemdir. Hwarang sistemi soylu ailelerin çocuklarını fiziksel ve ahlaki yönlerden eğitimden geçirerek ülkenin ihtiyacı olduğu acil durumlarda harekete geçmeleri için hazır hale getirmesini öngören bir sistemdir. Bu sistemde Budizm’in etkisi Budizm inancında dünyanın sonunda gelecek olan 'dünya öğretmeni' olarak nitelendirilen Maitreya’ya olan inançta görülmektedir. Hwarang eğitiminden geçmiş kişiler Maitreya’nın vücuda gelmiş hali olacakları için, Shilla Krallığı Maitreya’nın yer yüzüne geldiğinde insanları aydınlığa kavuşturacağı yer olarak kutsal olarak kabul edilmiştir. Bu açıdan Budizm devleti koruyan bir din olarak kabul edilmiş, Goryeo döneminin sonunda Budizm’in sorgulanmaya başladığı döneme dek bu etki devam etmiştir (Keel, 1978, s. 14). Günümüzde de Kore Yarımadası’nda özellikle Shilla Krallığı’nın başkenti olan Gyeongju bölgesi hâlâ Budist tapınakları ile ünlüdür.

Goryeo dönemi Çin’in bir başka etkisi olan memuriyet sınavının Kore’ye geldiği bunun yanında Korelilerin rahiplik sınavını başlattığı dönemdir. Takahashi Toru bu sınav sistemini “*memurların yönetim kademesinde verdikleri hizmet ile, rahiplerin ruhani tavsiye ve ritüeller için verdikleri hizmet*” için yapılması gerekli görüldüğü şeklinde ifade etmektedir (Keel, 1978, s. 17). Böylece Budizm aristokratik bir hal alarak, sınavı geçen rahiplerin sarayda merteye sahibi olmalarıyla birlikte refah düzeyleri giderek artmıştır. Bu sebeple her üç kişiden biri oğlunu Budist rahip yapmak için uğraş vermiş ve 1136 yılına gelindiğinde yapılan her bir tören için 30.000 Budist rahibinin hazır olduğu

kayıtlara geçmiştir. Sayıları giderek artan rahiplerin yanı sıra, büyük tapınakların inşası, saf altından oluşan heykeller yapılması, meditasyonların ardından çalınması için büyük metal çanların inşa edilmesi giderek halkın daha çok sömürülmesine yol açmıştır. Bunun üzerine halk hem Goryeo kraliyet ailesine hem de zenginleştikçe yobazlaşan Budist rahiplerine karşı bir araya gelerek 1392 yılında çıkardıkları isyanla tepkilerini dile getirmişlerdir. Yi Seong Gye'nin halkın da desteğini alarak liderlik ettiği isyanın sonucunda Budizm'e ve Goryeo Krallığı'na son veren Choson Krallığı kurulmuştur. Yi Seong Gye Choson Krallığı'nı Goryeo'dan farklı olarak Neo-Konfüçyanizm'i temel alarak oluşturmuştur (Starr, 1918, s. 78).

Konfüçyanizm'in Kore'ye gelişi hakkında üç ayrı görüş vardır. Erken tarihlendirme çok net olmasa da yarımada bu öğretinin yaygınlaşması açısından bu görüşler bir aşama olarak değerlendirilmektedir. İlk görüşe göre Çin'deki Shang Hanedanı döneminde Zhou saldırıları başladığında (M.Ö.11. yüzyıl) Chizi (Korece: Kija) doğuya doğru ilerleyip Kore'ye gelmiştir ve Eski Choson'da yaşayan insanları bu konuda eğitmiştir (Yu & Yu, 2010, s. 2-3). İkinci görüşte Çin'deki Savaşan Devletler döneminde (戰國時), (yaklaşık M.Ö. 475-221) Konfüçyüsçü düşünce Çin karakterleri ve kültürü ile Kore'ye iletilmiştir. Üçüncü görüş ise; Konfüçyüsçü düşüncenin Kore'de Üç Krallık (삼국시대) (M.Ö 57-M.S 668) kurulduğu dönemde Çin kültürünün tanınmaya başlanmasıyla yarımada gelmiş olduğudur. Bu üç aşamanın birlikte Kore'de Konfüçyüsçülük öğretisinin yaygınlaşmasında etkin olduğunu savunan da bir grup bulunmaktadır (Yao, 2013, s. 123).

Konfüçyanizm'in Kore'ye gelişi ile ilgili kabul edilen bir diğer görüş de tarihi çok net olmamakla birlikte Konfüçyüs öğretisinin, Goryeo kraliyet ailesi ile Moğol imparatorluğu arasında yapılan bir evliliğin sonucunda Çin'den Kore'ye geldiğidir. Bu evlilik aracılığıyla Kore'den Çin topraklarına giden heyet içerisinde yer alan Koreli âlim An Hyang, Çin'de Chu Hsi(朱熹)'nin Neo-Konfüçyüsçülük hakkında yazdığı eserleri okumuş, Kore'ye dönerken de bu eserleri beraberinde getirmiştir. An Hyang, Kore Konfüçyüs araştırmacılarının çoğu tarafından, felsefesinin temeli evren ve ontoloji kavramı da dâhil olmak üzere tüm düşünce sistemini kapsayan Chu Hsi'nin Neo-Konfüçyüsçülük öğretilerini yarımada yaymaya başlayan ilk Koreli olarak değerlendirilmiştir (Deuchler, 1992, s. 16-17).

Chu Hsi'ye göre, “öz, nihai durumdur ve her şeyin içindedir. Mantık ile doğrulanamayan bir şeydir ancak her zaman nesnel olarak geçerli kabul edilir”. Chu Hsi der ki; “Mevcut olan her şeyin içinde, onu var eden bir öz bulunur. Bu yasa var olan her bir şey için geçerlidir. Kendi kendine olan bir şey yoktur, bu kabul edilemez. Bu yasa cennetten gelir ve insanların bu yasa hakkında yapabileceği hiçbir şey yoktur.” Bu öz anlayışına dayanarak, Neo-Konfüçyüsçüler, insan doğası, toplumun ahlak düzeni ve tabiat düzeninin aynı orijinden çıktığı anlamına gelen “cennet ve insanlığın arasındaki birlik” fikrini üretmişlerdir (Noh, 2003, s. 88).

Kore Yarımadası'nda, Choson Krallığı kurulana dek kendine Budizm karşısında yayılma fırsatı bulamayan Neo-Konfüçyüsçülük öğretisi; Çin filozofu Chu Hsi ile Cheng kardeşler; Cheng I ve Cheng Hao'nun eserlerine dayanan klasik Konfüçyüsçülük metinlerinin yeniden yorumlanmasından oluşmaktadır. Neo-Konfüçyüsçülüğün Cheng-Chu okulu, modern zamanlara kadar Kore'de düşünsel olarak sıkı sıkıya bağlı kalınan görüş olmuştur. Sadece bu okulun Konfüçyüs klasikleri hakkındaki yorumları doğru sayılarak, ilkeleri hükümet tarafından desteklenmiştir. Choson Krallığı'nın kuruluşundan itibaren devletin temel ideolojisi olarak kabul edilen Neo-Konfüçyanizm hem kurumsal hem de toplumsal hiyerarşinin oluşmasında etkin rol oynamıştır. Neo-Konfüçyüsçülük ideallerine dayanan yeni bir devlet kurmak için Choson'un yöneticileri, Konfüçyüs klasiklerindeki titiz öğretim yoluyla ahlaki ve uygunluğu yaygınlaştırmakla görevli kapsamlı bir eğitim sistemi oluşturmuştur (Ro Y. C., 1989, s. 1-3).

Neo-Konfüçyüsçü düşünce; evrensel ve değişmez prensipleri temsil eden *li* ve fenomenolojik ve değişken kuvvetler olarak kabul edilen *qi* (Korece'de *i* ve *gi*)'nin birleşerek evrenin yaratılışını ve evrimini yönlendirdiği teorisine dayanmaktadır. *Li* ve *qi* teorisi, doğayı, insanı ve toplumu açıklamaya çalışan Neo-Konfüçyanizm'in doktrinal temelini oluşturmaktadır. Bu görüşün siyasal anlayışına göre tebaa, kralın otoritesine boyun eğmeli ve ona mutlak bir bağlılık göstermelidir. Ülkeyi yönetmek ve yeryüzündeki herkese huzur getirmek ve doğru düşünmek, zihni doğru bir şekilde düzenlemek, kendini yetiştirmek ve ailenin uyumunu sağlamak tutarlılık ile meydana gelir (Jeong, 2016, s. 49), (Bol, 2008, s. 140).

Eğitim sisteminin amacı takipçilerine Konfüçyüsçülüğü öğretmek iken bir diğer amacı da memuriyet sınavına (Gıvago / 과거) hazırlamaktır. Bu amaçlar dolayısıyla en iyi şekilde Konfüçyüsçülük eğitiminin verilmesi adına okullar açılarak eğitim verilmesi gündeme gelmiştir. İlk olarak Goryeo döneminde merkezi yönetim teşkilatının kurulduğu dönem olan Kral Seongjong (981-997) döneminde Gukcakam (국자감) adı verilen bir yüksek öğrenim kurumu açılmıştır. Kral Munjong (1046-1083) döneminde ismi Seonggyungam (성균감) olarak değiştirilen kurum, 1304'te An Hyang tarafından yönetilmiştir. Son olarak Kral Chungnyeol tarafından (1274-1308) Sungkyunkwan (성균관) olarak ismi değiştirilen okul bu dönemden itibaren Choson Krallığı'nın sonuna dek Konfüçyanist bir eğitimin simgesi olmuştur. Sungkyunkwan'da Konfüçyanizm'in her ferdin toplumun geleneğine uyma ve devlet ve krala sadık olma anlayışını savunan Juja ekolü hakimken, eğitimin teorik olduğu kadar pratik de olmasını savunan Yangmyung ekolü geri planda kalmıştır. Buradan hareketle Juja ekolü Kore'nin modernleşme sürecinde yeniliklere karşı çıkan Konfüçyanist kesimin katı muhafazakâr inanışlarının oluşmasında etkin bir rol oynamıştır (Kim & Sarı, 2013, s. 284-286), (Jeong E. K., 2016, s. 229-230).

Aldıkları Konfüçyanist eğitim sonucu Gıvago sınavını geçenler yüksek seviyede devlet memuru olma imkânını elde etmişlerdir. Sınavı geçmek için Çin alfabesini öğrenip Konfüçyüs metinlerini ve Çin tarihini bilmek gereklidir. Üst düzey ve zengin aileler sınava girmek için yeterli eğitimi alma imkânına sahip olduklarından, sınav onlar için sıradan halktan ayrılmanın bir simgesi haline gelmiştir. Bu şekilde Kore toplumunda aristokrat sınıfın temsilcileri, Yangban (양반) sınıfı oluşmuştur. Eğer yangbanlar memuriyet sınavını geçip devlet memuru olurlarsa bunlar Sadebu (사대부) yani aydın-memur olarak adlandırılmışlardır. Neo-Konfüçyüsçülüğe verilen önem hanedanın 500 yıllık tarihinde hep aynı olmamıştır. 16. yüzyıldan sonra sınav sistemi yozlaşmış ve sınavı geçmek, Konfüçyüs okullarında öğrenilmiş entelektüel bilgi yerine kişinin siyasi geçmişine dayalı bir durum haline gelmiştir. Bu dönemde hükümet yetkililerinin evlerinde özel olarak verdikleri dersler sınavda çıkan konulara bir rehber niteliğinde olduğu için Konfüçyüs akademilerindeki eğitimden daha önemli hale gelmiştir (Key & Henderson, 1958, s. 95-100).

Konfüçyüsçülüğün öğretimi için Kore Yarımadası'nın her yerinde, Çin'den temel alarak fakat Çin'dekinden farklı formlarda Sovon (서원) adı verilen akademiler kurulmuştur. Koreli âlimler tarafından kurulan bu okullar, kuruldukları bölgelerde etkin rol oynamışlar, hatta mezun verdikleri öğrenciler ile yönetime yön verir hale gelmişlerdir. Kore topraklarında kurulan Konfüçyüs okulları Konfüçyüs'ün temel öğretilerini kabul etmeleriyle birlikte vurgu ve yorumda çeşitli konulara yoğunlaşmışlardır. 17 ve 18. yüzyıllarda özel Konfüçyüsçü akademilerde değer yargılarını yorumlamalarına bağlı olarak siyasi ve gruplaşmaya yönelik görüşler ön plana çıkmaya başlamıştır. Akademilerin seçtiği yol, o akademide eğitim gören öğrencilerin de takip ettiği yol olarak kabul edilmiş, bununla birlikte mezun olunan akademiye göre, siyasi gruplar içerisinde taraf tutma durumu söz konusu olmuştur. Konfüçyüs akademilerinde alınan eğitimler öğrencilerin siyasi görüşlerini de belirlemiştir (Key & Henderson , 1959, s. 263-270).

Konfüçyüs akademilerindeki gruplaşmalar için Chu Hsi'nin de üzerinde durduğu konulardan biri olan hanedanın meşruluğu meselesi bir kaynak niteliğindedir. Bu açıdan meşruluğun Chu Hsi'nin Konfüçyüsçü anlayışına göre hem felsefi hem de siyasi bir düğüm olarak ortaya çıkması muhalif fikirler tarafından yüzyıllarca sürecek tartışmaların başını çekmiştir. Çünkü meşruiyetin kaynağı olan soy meselesi Shilla ve Goryeo'ya dek uzanan ve Kore sosyal yaşamını ve yönetimini etkileyen bir öneme sahiptir. Hanedanın meşruluğu meselesinden hareketle, yönetim aşamasında meydana gelen ilk önemli ayrışma 15. yüzyılda onun meşru oluşunu destekleyenler ve desteklemeyenler arasında meydana gelmiştir (Kim H. S., 2011, s. 30-32).

Goryeo döneminin sonlarında Neo-Konfüçyüsçü akademisyenler idari konulara yoğunlaşanlar Gıvanhakpa (관학파) ve metafizik konulara yoğunlaşanlar Sarimpa (사림파) olarak ikiye ayrılmıştır. Gıvanhakpa, Chu Hsi'nin katı ve dogmatik yanını vurgularken, Sarimpa ise onun entelektüel yanını temsil etmiştir. Muhalefet, Choson Kraliyetine karşı bir duruş sergileyen geleneği bu aşamada başlatmıştır. Choson Krallığı'nın kuruluşu esnasında Gıvanhakpa aktif rol oynarken Sarimpa yeni hanedanının kuruluşundan sonra pasif konuma geçmiş ve üyeleri kırsal alana çekilmiştir. On beşinci yüzyılın ortalarında, Sejong'un ikinci oğlu olan Kral Sejo'nun, kendinden önce tahta geçen yeğeni Kral Dangjong'u öldürterek tahta çıkması ile Sarimpa ön plana çıkmıştır.

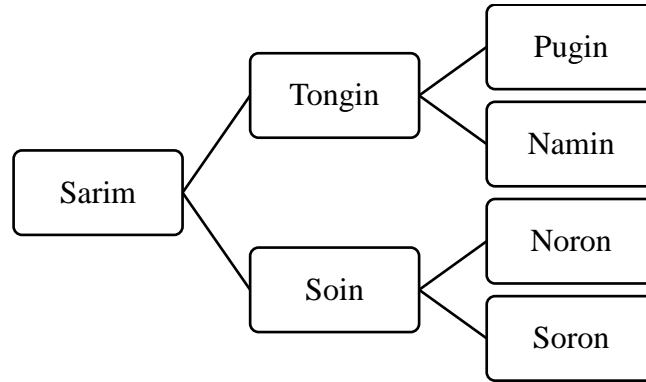
Gıvanhakpa'nın etkisinin silinmesinin ardından Sarimpa üyeleri arasında Neo-Konfüçyüs felsefesindeki uyuşmazlıklara dayanan politik çatışmalar oluşmaya başlamıştır. Gıvanhakpa (관학파) da Kral Sejo döneminde Hungupa (훈구파) olarak adlandırılmaya başlanmıştır (Kim H. S., 2011, s. 32).

Politik çatışmalar, hakkaniyetli bir yönetimi ve yerel halkın görüşlerinin alınmasını savunan Sarimpa âlimlerinin bölgelerindeki takipçileri ile gruplaşmalara gidilmesi sonucu oluşmuştur. Özellikle Choson Krallığı'nda Neo-Konfüçyüsçü düşüncenin kuruluşunda etkin olan Yi Hwang (李滉 / 이황 1501-1570) ve Yi Yi (李珥 / 이이 1536-1584) gibi güçlü aydınların düşüncelerinin takipçiler kazanmasıyla siyasal gruplaşma daha gelişmiştir (Chung E. Y., 2015, s. 55-58).

Gıvanhakpa ve Sarimpa arasındaki ilk gerçek mücadele 1575'de iki kraliçenin ailesi arasındaki rekabetten kaynaklanmıştır. Gyeongsang'daki bölgesindeki Sarim grubundan Sonsan Kim ailesinin gençlerinden memuriyet sınavına giren Kim Hyowon, sınava Kral Myeongjong'un eşi kraliçenin kardeşi olan ve aynı zamanda dönemin başbakanı olan Yun Wonyong'un evinde hazırlanmıştır. Kim, sınavı geçmesine rağmen, rakip kraliçenin akrabası olan Sim Ui Gyom, Kim'in sınavı geçmek için başbakanla kurduğu ilişkisini kullandığını iddia ederek onun göreve geçmesini 10 yıl boyunca engellenmiştir. Kral Seonjo döneminde 1572 yılında değişen yönetimle birlikte Personel Başkanlığı'na atanan Kim bu kez, Sim'in kardeşinin girdiği memuriyet sınavını geçmesine rağmen onun görevine başlamasına engel olacak pozisyona gelmiştir (Key & Henderson, 1958, s. 90-93). Böylece 1560'lardan itibaren sınav sisteminin bozulması üzerine başlayan ve devlet memuriyetinin tartışmaları sonucu olarak Sarimpa iki farklı görüşe bölünmesine rağmen akademik alanda entelektüel düzeyde etkin olmaya devam etmiştir: Julipa (절의파/節義派) ve Jukipa (주기파/主氣派). Julipa, Kim Hyo Won'un destekçileri olarak *Soin (Batılılar)* ismiyle bilinmekle birlikte Jukipa ise Sim Ui Gyom'un destekçileri olarak *Tongin (Doğulular)* ismiyle bilinmektedir (Grayson, 1989, s. 111-115). Soin grubu devlet güvenliğinin ulusun servetiyle devam ettirilebileceğini ve güçlü askerî sisteme önem verilmesini savunurken, Tongin grubu ise yerel bölgelerin özerkliği ve halkın refahının yükseltilmesi taraftarıdır (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 157).

Gruplaşmanın başlarında Tongin, Soin'e karşı yönetimde baskın hale gelmiştir. Fakat 1591'de Japonya'nın Choson'a saldırıları öncesinde rakiplerine uygulayacağı baskı yöntemleri sorunu yüzünden Tongin de kendi içerisinde iki gruba ayrılmıştır: *Pugin (Kuzeyliler)* ve *Namin (Güneyliler)*. Japonya'nın ülkeyi perişan hale sokan saldırılarının ardından Pugin, Çin politikasında problemler yaşamıştır. Bu esnada uzun süredir iktidardan uzaklaştırılmış bulunan Soin grubu, kraliçenin ölümü üzerine yas periyodu süresinden kaynaklanan politik karmaşada iktidara tekrar hâkim olmuştur (Key & Henderson, 1958, s. 95-98).

Yas konusu, saray ile siyasi gruplar arasındaki mücadeleyi Konfüçyüs ritüeli ile birleştiren konu olmuştur. 1674'ten 1694'e dek süren yas süresinin ne kadar süre ile olması gerektiğine dair tartışmaların sonucunda Soin grubu da kendi içerisinde *Noron (Eski Doktrin)* ve *Soron (Yeni Doktrin)* olmak üzere ikiye bölünmüştür. Böylece 1683'ten itibaren var olan bu dört ana grup (Namin, Pugin, Noron ve Soron) Sasaek yani 4 renk olarak adlandırılmışlar ve krallığın sonuna dek iktidar mücadelelerini çetin bir şekilde sürdürmüşlerdir (Key & Henderson, 1958, s. 95-98).

Tablo 1 Choson Yönetiminde Sarim Grubunun Parçalanması

1.4 KORE YARIMADASI'NDA DEVLET GELENEĞİ VE TOPLUMSAL YAPI

Kore Yarımadası'nda Çin gelişmiş bir medeniyet olarak devlet yönetimi, askerî sistem ve kültür konusunda Kore'de kurulan devletlerde etki yaratmış olsa da bu etki Korelilerin kimliklerini bozacak kadar ileriye gidememiştir. Bu etki Çin sistemlerinden alınan ilham olarak adlandırılabilir. Bu açıdan ele alınan Kore Yarımadası'ndaki devlet geleneği yine

Çin'den esinlenerek oluşturulmuş ve Shilla Krallığı'ndan itibaren 19. yüzyılın sonuna dek çok fazla değişmeden devam etmiştir. Shilla'ya kadar olan süreçte Goguryo ve Baekche dahil olarak krallar merkezi yönetim sistemini uygulamışlardır. Zaman içerisinde merkezi yönetimin etkisi değişmeler gösterse de il, ilçe, kasaba ve köy sistemi değişmeden devamlılık göstermiştir (Lee C. S., 1990, s. 19).

Devamlılık gösteren bir başka konu da Shilla Krallığı'ndan itibaren katı bir şekilde uygulanan yöneticileri ve yönetilenleri birbirinden kesin bir şekilde ayıran ve babadan oğula geçen Kore kast sistemidir. Shilla Krallığı'nda aristokrasiyi beş sınıfa ayıran bu sistem Kolpum (골품) olarak adlandırılır. Beş sınıfın ilk ikisi Songgol ve Chingol sınıfları Pak, Kim ve Seok kraliyet klanlarının soyundan gelenleri temsil ederken; Yuktupum, Odupum ve Sadupum sınıfları ise onlardan daha alt seviyedeki soyluları temsil eder. Sadece ilk iki sınıfı oluşturan kraliyet ailelerinin soylarından gelenler Shilla Krallığı'nda yönetime geçme adayı olabilirler. Shilla'da kral geleneksel olarak Hwabaek adıyla anılan meclis tarafından yetenekleri ve siyasi etkisi dikkate alınarak seçilir (Kang H. W., 1964, s. 4).

Kolpum sistemi Kore'nin geleneksel sınıf sistemi olarak Konfüçyanizm'in devlet ideolojisi olarak kabul edildiği dönemde bile varlığını devam ettirmiştir. Bu sisteme göre sınıflar arası evlilik yasaktır, erkekler kendilerinden düşük sınıftaki bir kadını sadece cariye olarak alabilmektedir. Bu tarz ilişkilerden doğan çocuklar babasının soyuna geçip sınıfına yükselmez, annesinin soyundan kayıtlara geçerek annesinin ait olduğu sınıfa mensup olur. Aynı şekilde sınıfların birbirinden ayrılması adına kesin bir şekilde uygulanan elbise, eşya ve ev kuralları mevcuttur (Kang H. W., 1964, s. 7-8).

Shilla'dan sonra gelen Goryeo Krallığında bu sisteme bir de aristokrat – aydın sınıfı eklenmiştir. Memuriyet sınavını geçip yönetime gelen kişiler bu aristokrat – aydın sınıfın üyeleri olarak sınıf atlayabilir durumdadırlar. Ancak bu sınav sistemi büyük oranda zengin ailelerin çocuklarına hitap eden bir eğitim gerektirdiği için sınıfsal bir değişim yaşanma ihtimalini düşürmektedir. Choson Krallığı'nda yangban olarak nitelendirilen hem toprak zengini hem de iktidarda aktif yol oynayan aydınlar zaman içerisinde halkı aldığı vergilerle sömüren ve yönetimde giderek yozlaşan bir sınıfa dönüşmüştür.

Choson Krallığı'ndaki sosyal sınıflar, halk ve zorunlu çalışan işçi gücünün (nobi) yanı sıra politik gücü ve eğitim olanaklarını tekelinde bulunduran, tüm toplumun %10'unu oluşturan yangban aristokrasisidir. Bu noktada Choson siyasetinde kral ve bakanları arasındaki ikili mücadeleden değil ama kral ve yangbanlar arasındaki ikili mücadeleden bahsetmek yerinde olacaktır. İki arasındaki 500 yıl süren mücadelede kimin kazandığı çok açık olmasa da ikisinin de birbirine ihtiyacı olduğu bir gerçektir. Bunun sebepleri dört başlık altında ele alınmaktadır; *1.Yapısal faktörler 2.Aristokrasi ile mücadelesinde kralın politik silahı 3.Kralla mücadelede aristokratların politik silahı 4.Neo-Konfüçyüsçü kraliyet ideolojisinin doğasında var olan karşıt eğilimler*. Bu yüzden Choson Krallığı'nda devam eden kast sistemi Kore monarşisinin zayıf yanı olarak nitelendirilebilir (Lovins, 2014, s. 16).

Krallığın kuruluşundan itibaren yangban terimi resmî sivil ve askerî memurları ifade etmek için kullanılırdı. Fakat zaman içerisinde değişime uğrayarak krallığın son dönemlerinde yangban teriminin kimler için kullanılacağını ayırt edecek objektif bir ölçüt veya yasa bulunmaz hale gelmiştir. Yangban olarak nitelendirilmek için en temel kural klasik eğitimden geçmiş ve/veya devlet kademesinde resmî bir pozisyona sahip olmaktı. Böylece ünlü akademisyenler, özel Konfüçyüs akademilerinin öğrencileri, Çin klasiklerini eğitim almış yetkili kimseler, edebiyat alanında eğitim görmüş yetkili kimseler, devlet memurlarının yakınları kendilerini Yangban olarak adlandırıyorlardı. Özellikle yerel bölgelerde kendi durumlarını güçlendirmek ve özerkliklerinin kontrolünü hissetmek/sağlamak halk üzerinde bu sıfatı kullanıyorlardı (Han Y. W., 2010, s. 225).

Zamanla halktan kimseler yangban gibi davranmaya başlayınca yangbanların sayısı katlanarak arttı. 19. yüzyıla kadar nüfusun yarısından fazlası nüfus kayıtlarında yangban olarak geçiyordu. Choson'un geç dönemlerinde yangban sayısındaki bu artış sınıfsal olarak, yukarıya doğru artan sosyal hareketliliğin bir işareti olarak görülebilir. Ama politik güce sahip olmaya giden yol tüm yangbanlara eşit olarak açık bir yol değildi. Örneğin memuriyet sınavını geçse bile hangi bölgeden geldiği ve ailesinin geçmişi gibi faktörler de önemli rol oynamaktaydı (Han Y. W., 2010, s. 226).

Arazi sahipliği konusunda ise askerî arazi olarak yerel yangbanlara ait topraklar (halliang) bulunmaktaydı. Bunlar teoride ancak babasının askerî yükümlülüğünü başarılı bir şekilde karşıladığında soyundan gelenlere kalmasına rağmen uygulamada ise askerî arazi, sınıfsal olarak verilen arazi gibi hiçbir sorumluluğu karşılayıp karşılamadığına bakmaksızın direk soyundan gelenlere miras olarak kalıyordu. Böylece bu yerel yangbanlar buldukları yerlerde küçük bir toprak ağası durumuna geliyordu. Bazıları gasp ederek daha fazla toprak elde edip büyük toprak ağalarına dönüşürken bazıları da bunu yapamıyordu. Bölgesel olarak ele geçirdikleri topraklardan sağladıkları bu toprak ağalığı sistemi aynen devam ediyordu (Shin Y. H., 2003, s. 80-81).

Choson Krallığı'nın geleneksel değerleri 18. yüzyıldan itibaren yönetim mekanizmasının işleyişi ile sistematik açıdan bir yenilenme aşamasındadır. Değişim toplumsal açıdan yavaş ama geri dönülemez bir şekilde ilerlemiştir. Batı ile ilişkilerin başlangıcı, katılımcı bir kültürün karakteristik organizasyon ve ideolojisinin başlangıcına yol açmıştır. Siyasi olarak bilinçli ve katılımcı bireylerin sayısında az olsa da daha önceki yıllara kıyasla önemli bir artış olmuştur. Geleneksel ve muhafazakâr toplumun direnişine rağmen değişim ve siyasi katılım gelişmeye devam etmiştir. Değişimin son aşamasında ise yabancı emperyalizm; hükümet baskısı ve karmaşık bir yönetsel entrikayla birleşip siyasi alana katılımı kapatarak, ülkeyi entelektüel seviyede eğitimsel, kültürel ve dinî etkinliklere yönlendirmiştir (Palais, 1979, s. 118).

1.5 KORE'NİN TARİH ANLAYIŞI VE TARİH ARAŞTIRMALARI

Kore Yarımadası'nda tarih yazımında ilkçağlardan itibaren pek çok alanda olduğu gibi Çin'in kaçınılmaz etkisi hakimdir. Tarih yazımındaki bu etki tutulacak kayıtların Çin'in metodolojik olarak model alınmasında, resmî kayıtlarda Çin dilinin kullanılmasında ve Choson Krallığı'nın kuruluşundan itibaren devletin temel ideolojisi olarak kabul edilen Konfüçyanist bakış açısına sahip yazılarda kendini göstermektedir. Ancak buna rağmen Kore tarih yazımı Çin tarih yazıcılığından belirli yönlerden ayrılmaktadır. Koreliler, Çin kültüründen kendi kimliklerinin farkını ortaya koymak için Çin'in tarih yazıcılığının metotlarından yararlınsalar da siyasi ve kültürel tarihlerini karakteristik özelliklerini kullanarak yazmışlardır.

Resmî tarihçiler, Kore devletlerinin resmî tarihini kayda geçerken hanedanın meşruiyetini kanıtlamak ile görevlendirilirken resmî olmayan tarihçiler ise eserlerini Kore milletinin soyunu Çin'den ayırmak, Kore tarihinde sınırların Mançurya'ya dek genişlediğini kanıtlamak, yönetime hâkim siyasi partilerin haklılığını sunmak gibi farklı sebeplerle kayıtlar tutmuşlardır. Bu kayıtlar Kore Yarımadası'nda kurulan ilk devletlerin tarih yazımı, Choson Krallığı dönemi tarih yazımı, Japon ilhak döneminde tarih yazımı, bağımsızlık sonrası tarih yazımı ve Kore Savaşı sonrasında Güney ve Kuzey Kore'nin tarih yazımları bölümlendirmelerine sahiptir. Bu bölümde Kore tarihinin temeli sayılan yazılı kaynaklar ve bu bölümlendirmeler doğrultusunda gelişen Kore tarihçiliğine dair bilgiler verilmesi planlanmıştır.

Kore tarihinin ilk yazılı kaynağını oğlu Kral Changsu tarafından 414 yılında dikilen Goguryo Kralı *Gwanggaeto'nun Dikili Taşı* (광개토왕릉비) oluşturmaktadır (Bknz. EK:1). 2012 yılında Çin'in Kuzey Kore sınırında bulunan Jian kentinde yapılan kazılar sonucu ortaya çıkan Kral Gwanggaeto dikili taşının 1775 Çince karakterden oluştuğu tahmin edilmektedir. Tarihçiler tarafından bulunduğu günden itibaren yoğun bir ilgi gören ve farklı şekillerde yorumlanmaya devam eden dikili taşın üzerindeki bilgiler Goguryo'nun kuruluş efsanesi, Kral Gwanggaeto'nun askerî başarıları ve kralın mezarının korunması için verilen emirler hakkında üç bölümde ele alınmaktadır. Ayrıca dikili taşta Goguryo'nun Shilla Krallığı, Baekche ve Japon adaları ile ilişkisine dair de kısa bir bilgi bulunmaktadır (Lee J. R., 2017, s. 48).

Kore'nin ikinci ve üçüncü olarak bilinen en eski yazılı kaynaklarını Konfüçyüs aydını Kim Pusik'in 12. yüzyılda kaleme aldığı *Samguk Sagi* (Üç Krallığın Tarihi Kayıtları / 삼국사기) ve 13. yüzyılda Budist keşiş İryon tarafından yazılan *Samguk Yusa* (Üç Krallığın Hatıraları / 삼국유사) oluşturmaktadır. *Samguk Sagi*, Kore Yarımadası'nın en eski kapsamlı ve resmî kayıtları olarak, *Samguk Yusa* ise en eski kapsamlı ve resmî olmayan kayıtları olarak kabul edilir. Goryeo Krallığı döneminde yaşayan bu yazarlar eserlerinde ortak olarak Korelilerin tarihlerinin başlangıcı hakkında bilgiler verirken, eserlerin birbirinden farklılığı Konfüçyanist ve Budist bakış açıları ile ele alınmasından kaynaklanmaktadır.

Samguk Sagi, Shilla'nın Kore Yarımadası'nda birliği sağladığı üç krallığın (Shilla, Baekche ve Goguryo) kuruluş efsanelerinden başlar ve 936 yılında Shilla Krallığı'nın yıkılışı ile sona erer. Yazımı üç krala hizmet eden devlet görevlisi Kim Pusik'in önderliğinde, Çin'in tarih yazım gelenekleri hakkında bilgi sahibi olan ve Goryeo Krallığı'nda memur olarak görev alan 14 veya daha fazla aydın tarafından tamamlanmıştır. Yazımı esnasında model olarak Doğu Asya tarih yazıcılığı için standart bir şablon oluşturduğu kabul edilen Sima Qian'ın "*Shiji (史記)*" veya "*Büyük Tarihçinin Kayıtları (太史公書)*" ismiyle bilinen eseri alınmıştır. Elli fasikülden oluşan Samguk Sagi'nin yirmi sekiz fasikülünde üç krallıkta gerçekleşen olaylar yıl yıl kaydedilmiş, üç fasikülünde kraliyet olayları kronolojik olarak tablo şeklinde aktarılmış, dokuz fasikülünde devlet daireleri, ulaşım, barınma ve törenlere dair harcamaların yönetmeliklerine yer verilmiş ve son on fasikülünde ise farklı uzunluklarda elli adet siyasi açıdan önemli kişilerin biyografisi kayıtlara geçirilmiştir. Tüm bu kapsayıcı içeriğine rağmen yoğunluğunu kraliyet yönetimlerine ve politik olaylara verdiği için alt sınıf, köylü sınıfı ve kadınlar hakkında çok az bilgi vermiştir. Goryeo Krallığı'na siyasi bir meşruiyet kazandırma çabası doğrultusunda kaleme alınarak günümüze dek ulaşması açısından Kore tarihinde ve tarihçiliğinde önemli bir yer tutmaktadır (Breuker, Koh, & Lewis, 2012, s. 123).

Samguk Yusa ise Goryeo Kralı Chungnyeol (1274–1308) döneminde yazıldığı genel olarak kabul gören, üç krallık dönemine ait geniş ve kapsamlı bilgileri Budist rahip İryon'un bakış açısı doğrultusunda derleyen bir eserdir. Rahip İryon'un Samguk Yusa'nın derlenmesinde liderlik yaptığı ancak 20. yüzyılda Choe Nam Son gibi Koreli tarihçilerin sürdürdükleri araştırmalar sonucunda netleştirilmiştir. Birden çok kopyası bulunan Samguk Yusa'nın en eski ve en geniş kapsamlı versiyonunda beş fasikül vardır. Choe Nam Son bu beş fasikülü kendi içerisinde konularına göre dokuz farklı temaya ayırmıştır ve bu temalarda toplamda yüz otuz sekiz farklı konuya değinmektedir. Bu temalar erken Çin krallıkları, üç krallık, birleşik Shilla ve sonra kurulan ikinci üç krallık dönemindeki kraliyet yönetimlerini genel bir şekilde açıklayan kronolojik kayıtlar ile başlar, ardından Kore'nin efsanevi kurucusu Tangun'un hikayesini anlatan hikayeci bir anlatımla devam eder. Her bölüm Budizm ile ilgili bilgiler içerirken Samguk Yusa'nın bir bölümü özel

olarak sadece Budizm'e ayrılmıştır. Bu bölümde Budizm'in tarihi, efsaneleri, Budizm'de kabul edilen azizleri, ruhani hikayeleri, anekdotları ve yerel kültürüne yer verilmektedir. Bu bilgiler verilirken o dönemde var olan kaynaklara atıflar yapılmaktadır. Bu bilgilere rağmen Samguk Yusa krallığın denetimi dışında yazılması ve metodolojik olarak bir örneği takip etmemesi sebepleriyle tarih yazıcılığı açısından araştırmacılar tarafından yetersiz bir kaynak olarak nitelendirilmektedir (Breuker, Koh, & Lewis, 2012, s. 126).

Choson Krallığı öncesindeki son bilinen eski kaynak ise *Goryeo Kraliyeti Tarihi* ismini taşıyan ve Goryeo dönemi hakkında birincil kaynak açısından önem taşıyan *Goryeosa* (고려사)'dır. Goryeo Krallığı'nın beş yüz yıllık geçmişi kapsayan kaynak bir eser olan *Goryeosa*'nın yazımı Choson Krallığı tarafından 1451 yılında tamamlanmıştır. İçeriği ile Goryeo Krallığı'nı farklı açılardan tanımaya imkân sağlayan eser toplamda yüz otuz dokuz fasikülden oluşmaktadır. Bu fasiküller konularına göre kırk altısının Çin'in vasal devletlerine ait kayıtlar, ellisinin biyografiler, otuz dokuzunun antlaşmalar, ikisinin kronolojik kayıtlar ve son ikisinin de içindekiler listesi olarak dağılım göstermektedir. Choson Krallığı'nın kendisine yasal meşruiyet oluşturmak amacıyla yazımına devam etmesine rağmen Goryeo ile Choson'un siyasi olarak ideolojik farklılıkları dolayısıyla yazımı uzun sürmüştür. Ayrıca Choson'un kuruluşunda ve Neo Konfüçyanist ideolojinin devletin temeline oturtulmasında etkin rol oynamış olan Chong Tojong'un Budist karşıtı bakışa sahip olmasından dolayı eserin yazımında aldığı rol ile Goryeo'ya özgü Budist terimleri eserden çıkarması büyük tartışmalara yol açmıştır. Giderek uzayan sürecin sonunda Kral Sejong, tarihin gerçekte nasıl olduysa utanılmadan yazılması gerektiğine dair "*Bir tarihe sahip olmak, ona sahip olmamaktan daha utanç verici değildir*" sözü ile eserin tamamlanması için Kim Chongso ve Chong İnji'yi görevlendirmiştir (Breuker, Koh, & Lewis, 2012, s. 131-132).

Choson Krallığı'nda *Goryeosa*'nın tamamlanmasından kısa bir süre sonra *Goryeosa Choryo* (*Goryeo Tarihinin Kısaltılmış Özü / 고려사절요*) yayınlanmıştır. Bu eser *Goryeosa*'nın sadece kısaltılmış versiyonu olmakla kalmamış, *Goryeosa*'da yer almayan olayları da içeren Goryeo kraliyet ailesinin davranışlarını tekrar değerlendiren bir eser olarak hazırlanmıştır. *Goryeosa*'da kullanılan kral merkezli yaklaşım, bu kısaltılmış versiyonunda kralın sahip olması beklenen erdeme sahip olmadığına dair aydınların

görüşlerini de içerdiği için modern tarih araştırmacılarının Goryeosa'ya bir tepki olarak nitelendirmesine sebebiyet vermiştir.

Choson Krallığı'nın tarih yazımına önem vermesinin nedeni Konfüçyanizm değerleri ile bağlantılıdır. Çünkü hükümetin ve toplumun uygun şekilde organize edilmesi için Konfüçyanist aydınların liderliğinde Konfüçyüs öğretisi kullanılmıştır. Woodside da bu konuda, Doğu Asya'da "*üç toplumun (Çin, Kore ve Vietnam) belirli bir tarih bilinciyle Konfüçyüsçü akademik seçkinler tarafından idare edildiğini*" vurgulamaktadır. Konfüçyanizm'e göre Choson'un Goryeo Krallığı'na isyan ederek yeni bir krallık olarak kurulması değer yargılarının ihlali olarak görüldüğü için tarih yazımı öncelikli olarak Choson'un Goryeo'nun devamı olduğunu ispatlayan nitelikte oluşmuştur. Bu anlamda Goryeo'nun ardılı olarak ancak bu ihlalin haklı sebepler dolayısıyla olduğunu gösteren tarih yazımı Choson'un Çin tarafından kabul görmesi için bir silah olarak görülmüştür (Woodside, 1998, s. 199).

Choson Krallığı'nda tarih yazımının önceki dönemlerden farklı olarak anılmasında üç etken ön plana çıkmaktadır. Bunlardan ilki tarih yazımının artık yönetim merkezli yazılmaya başlanmasıdır. Kralın ve kraliyette görevli yetkililerin gözetimi altında tutulan kayıtlar yönetimde olanları ve onların ne etki oluşturduğuna dair bilgiler içermektedir. İkinci olarak tutulan kayıtlar olayları detaylı bir şekilde ele almaktan ziyade kısa ve net bilgiler içermektedir. Son olarak bu dönem tutulan kayıtlar, meydana gelen olayların sonuçları hakkında gelecek nesillere ahlaki olarak verilmesi istenen mesajlar içermektedir. Bu açıdan Choson kayıtları Konfüçyanizm değer yargılarına göre şekillenmiş olarak günümüze yansıdığı için kayıtlar üzerinden yapılacak araştırmalarda bunun bilincinde yaklaşmak gerekmektedir.

Choson Krallığı'nın bir diğer öne çıkan tarih çalışması Kral Sejo'nun (1455-1468) hakimiyeti altında derlenmesine başlanan ve Kral Seongjong (1469-1494) hakimiyetinde 1485'te tamamlanan *Tongguk Tongam (Doğu Ülkesinin Karşılaştırmalı Yansıması / 동국통감)*'dir. So Gojong'un önderliğinde derlenen bu eser yaklaşık dört yüzyıl boyunca Tangun'dan Goryeo Krallığı'nın yıkılışına kadar kapsamlı bilgileriyle Kore'nin resmî tarihi olarak kabul edilmiştir. Bu eserin oluşturulmasında model olarak Çinli Sima

Guang'ın Çin'in anıtsal tarih kitabı olarak bilinen Zizhi Tongjian (資治通鑑) kullanılarak Samguk Yusa'nın sunduğu kronolojik tabloya uygun bir düzenleme yapılmıştır. Toplamda elli yedi ciltten oluşan bu kapsamlı eser, yönetimde olan kralların ve onların en üst düzey yöneticilerinin farklı görüşlerini de yansıtmaktadır. Ancak eser klasik Çince ile kaleme alındığı için hitap ettiği kitle sınırlı sayıda kalmıştır (Baker, 2012, s. 109-110).

Choson Krallığı'nın asıl önemli kayıtları ise kuruluşundan itibaren tutulup günümüze kadar ulaşan Sillok adı verilen yıllıklardır. Tam ismi *Choson Wangjo Sillok* (*Choson Kraliyeti Yıllıkları / 조선 왕조 실록*) olan bu yıllıklar Choson'un ilk kralı Taejo'dan itibaren Kral Cheolchong'a dek 25 kral için (son iki kral Dehan İmparatoru olarak adlandırılan İmparator Gojong ve İmparator Sunjong hariç) kesintisiz olarak bulunmaktadır. Dehan İmparatorluğu kayıtları Choson Krallığı döneminde derlenmediği için bu yıllıklar arasında yer almazlar. İmparator Gojong ve Sunjong'un yıllıkları, Kore'nin Japon ilhakına uğradığı yıllarda Kore Valiliği tarafından 1927-1932 arasında derlenip tamamlandığı için, kayıtlarda Japonların bazı bilgileri çarpıtmasına dair iddialar mevcuttur. Bu açıdan Gojong ve Sunjong'un kayıtları hakkında araştırmalarda bulunulurken diğer kaynaklardan bu bilgileri karşılaştırıp analiz ederek ortaya koymak gerekmektedir. Yirmi sekiz ayrı set halinde bulunan bu yıllıklar, her kralın ölümünün hemen ardından derlenip tamamlanarak arşivlenmiştir. Ayrıca bu yıllıklar kraliyet ve yönetime odaklandıkları için bu hayatın dışında yaşananlara çok fazla yer vermediği de önemli bir ayrıntıdır. Kraliyet yıllıkları internet üzerinden erişime açık olduğu için araştırmacılara bilgileri ilk elden teyit olanağı sunmaktadır (*조선왕조실록 (The Annals of The Joseon Dynasty)*, 2017).

Yıllıkların oluşturulması için kralın tahta çıkışından itibaren iki resmî tarihçi, onun gölgesi olarak resmî olarak gittiği her yerde onunla birlikte olarak, konuştuğu her şeyi hatta bazı zamanlar kralın kayıtlara geçmemesini istediği konuşmaları bile kayıtlara geçmekle görevlendirilmiştir. Ölen kralın ardından yıllıklar, tarihçilerin tuttıkları kayıtlar, mevcut hükümetin kayıtlarını içeren *Sijonggi* (시정귀) ve Kraliyet Sekreteri Ofisi'nin tuttuğu günlükler olan *Seungjeongwon Ilgi* (승정원일기) dikkate alınarak derleniyordu. Bu yıllık kendisinden sonra başa geçecek kral tarafından görülemezdi. Bu

kuralın ardında yatan sebep yıllığın değiştirilebilme ihtimali ve ölen kralın davranışlarının veya aldığı kararların yargılanabileceği bir ortam oluşturacağı düşüncesiydi.

Choson Krallığı'nda tutulan kayıtların ve yıllıkların korunması için de özel bir ilgi gösterilmiştir. Yıllıkların kaydedilmesinden ve korunmasından sorumlu ofislerden Devlet Kayıt Ofisi olan Chunchugwan (춘추관)'da hükümetin aldığı idari kararlarla ilgili kayıtlar tutulurken, Kraliyet Kararları Ofisi olan Yemunghan (예문관)'da resmî olarak hükümetin günlük faaliyetlerinin kayıtları tutuluyordu. Bu ofislerde çalışan yüksek dereceli memur olan tarihçiler *hallim* (한림) olarak adlandırılıyordu. Derlenen yıllıklar istila, doğal felaket, savaş gibi durumlardan koruma altına alınmak üzere 4 kopya olarak düzenlenip 4 farklı lokasyonda saklanıyordu. Bu çalışmalar sayesinde bütün kralların kayıtlarını içeren dört adet yıllık günümüze kadar ulaşmıştır. Bunlardan biri götürüldüğü Tokyo Üniversitesi'nde Japonya'da meydana gelen 1923 depreminde hasar görmüştür. Bir diğerrinin Kore Savaşı esnasında kaybolduğu için Kuzey Kore'ye kaçırıldığı tahmin edilmektedir. Kalan ikisi ise Seul Ulusal Üniversitesi'nin kütüphanesinde bulunmaktadır.

Choson Krallığı'nın ilk çağlarında yabancı devletler hakkında tarih yazımı çok geniş bir yer tutmamaktadır. Çin tarih yazımına yer verilmeme eğiliminin yanı sıra yazılan tarihler kendisinden güçsüz gördüğü komşuları üzerine yoğunlaşmaktadır. Buna örnek olarak 1471 yılında kraliyet emri ile kaleme alınmış coğrafi ve tarihi bir araştırma niteliğindeki *Haedong Chegukki* (*Doğu Denizindeki Çeşitli Ülkelerin Kaydı / 해동제국기*) eseri verilebilir. Bu eser Japon adaları ile daha güneyde bulunan Ryukyu adaları hakkında bilgiler içermektedir. 1600lü yılların sonlarından itibaren Konfüçyanist aydınlar kendi eserlerini yazmaya başlamışlardır. Bunlar geleneksel tarih yazımını devam ettirerek neler olduğunu kayıtlara geçerlerken bu kayıtlarda sebep ve sonuç ilişkisi kurmamışlardır. Yani eserler analiz içermemekte ve bir yılıktan öteye geçememektedir. 17. yüzyıl başlarında artık meşruiyetini sağlamlaştırmak adına tarih yazıcılığına gerek duymayan kraliyet yeni konulara yönelmeye başlamıştır. Bu dönemde Mançuların Çin'e hakimiyetine karşı Kore'nin bakış açısı ve Qing İmparatorluğu'nun meşruiyeti hakkında dolaylı yollardan sorulara yer vermişlerdir (Baker, 2012, s. 114).

Choson Krallığı'nın tarih yazımında bir diğer önemli gelişme de 18. yüzyıldan itibaren Kore'nin geçmişinde gerçekte neler olduğuna dair realist bir bakış açısının peşinden gidilmesi olmuştur. Bu dönemde eski kaynaklar birbirleri ile karşılaştırılarak tekrar ele alınmıştır. Ayrıca artık aydın kesimin yaşadıkları dönemde tanık oldukları olayları bireysel olarak yazmaya başladıkları dikkat çekmektedir. Bireysel eserlerden Ahn Jeong Bok'un kaleme alarak 1778'de tamamladığı *Dongsa Gangmok (Doğu Tarihinin Özeti / 동사강목)*, Hong Yang-ho'nun 1794'te yazdığı *Haedong Myongjang Chon (Ünlü Koreli Generallerin Biyografileri / 해동명장전)*, Han Chi Yun'un Tangun'dan Goryeo'nun çöküşüne kadar olan dönemi ele aldığı *Haedong Yoksa (Kore Tarihi / 해동역사)* ve Yi Kung-ik'in Choson'un kuruluşundan Kral Sukjong dönemine kadar Kore tarihini incelediği *Yollyosil Kisul (Yollyosilin Anlatımı / 연려실기술)* eserleri mutlaka anılmalıdır (Choe Y. H., 1980, s. 14-18). Bu tarz kitaplar arasında dikkat çekici olan bir kadın tarafından yazılmış olan *Hanjungnok (Hüzünle Yazılmış Bir Kayıt / 한중록)* isimli kitaptır. Babası Kral Yongjo tarafından ölüme terkedilen Prens Sado'nun eşi Hyegyong tarafından kaleme alınan bu eser, sarayda baba ve oğul arasında yaşanan çatışmalara ve eşinin ölümüne dair anıları içermektedir. Bu konu hakkında ayrıntılı okuma için Literature Translation Institute of Korea (LTI Korea) tarafından Yang Hi Choe-Wall'ın editörlüğünde 2016 yılında basılan *Memoirs of a Korean Queen* ve JaHyun Kim Haboush'un editörlüğünde yeniden düzenlenen *The Memoirs of Lady Hyegyong: The Autobiographical Writings of a Crown Princess of Eighteenth-Century Korea* kitaplarına başvurulabilir.

19. yüzyıla gelindiğinde Kore yıllıklarının son iki Choson Kralı veya Dehan İmparatorluğu'nun ilk iki imparatoru olan Gojong ve Sunjong'un 1935'e kadar tamamlanmadığı göz önüne alındığında birinci el kaynak olarak kullanabilecek üç resmî kaynak mevcuttur. Bunlar Kraliyet Sekreteri Ofisi'nin günlükleri (*Seungjeongwon / 승정원일기*), 1760-1910 arasında Kral Jongjo'nun kaleme aldığı günlükten devletin günlük kayıtlarına dönüşen Günlük Yansımaların kayıtları (*Ilseongnok / 일성록*) ve Sınır Savunma Bürosu'nun kayıtlarıdır (*Pibyonsa Tungnok / 비변사등록*). Krala sunulan bildirimler, kralın emirleri, bildirimleri, devletin alt kademelerindeki ofislere dair raporlar, krala gizli olarak elçiler tarafından sunulan raporlardan oluşan bu kayıtlar günlük olarak

tutularak yönetim mekanizması hakkında önemli bilgiler içermektedir. Yine bu döneme ait Kore diplomatik arşivleri (*Tongmun Hwigo / 동문회고*) Çin ve Japonya ile olan ilişkilerin yanında Kore'nin iç işlerini de yansıtan kayıtları da bir arada tutması açısından önemli kaynaklardandır (Palais, 1971, s. 589-590).

1876'dan itibaren Choson Krallığı'nın Japonya ile başlayan modern dış ilişkileri ve daha sonrasında Japon ilhakına uğramasıyla birlikte 1945 yılına dek Kore tarih yazımı değişim dönemine girmiştir. Japonya'nın kolonisi haline gelen Kore'de Koreli tarihçiler Kore'nin eski tarihini araştırıp ihtişamlı tarihini gündeme getirmeye yönelmiştir, ancak Japon tarihçiler, Japonya'nın sömürgecilik politikasına uygun tarihsel gerçekleri yeniden inşa edecek şekilde modern Kore tarihi üzerine araştırmalarda bulunmuşlardır (Lee K. R., 1978, s. 57-58). Japon hükümetinin desteği ile Kore kültürel mirasını silmek üzerine yoğun baskı uygulamışlardır. Bu süreçte Japon Hükümetinin Kore Genel Valiliği'nin emriyle 1925 yılında oluşturulan Kore Tarihi Derleme Komitesi (*Chosenshi Henshukai / 朝鮮史編修會官制 / 조선사 편수회*) kurulmuştur. Henry Em bu komitenin kuruluşu hakkında Japon kolonizatörlerin sömürgeci Japon tarihçileri tarafından Japon ilhakını haklı göstermek ve yarımadayı restore etmek adına Kore tarihini çarpıtmaya yönelik girişimler ve bu doğrultuda ortak bir soydan geldiğini kanıtlamak adına çalışmalar yaptığını vurgulamaktadır. Buna tepki niteliğinde Koreli tarihçilerin uluslarının bağımsızlığını milliyetçi tarih yazımı ile gerçekleştirebileceğine dair inançları koloni dönemi Kore tarih yazımında yeni bir bakışı beraberinde getirmiştir (Em, 2013, s. 11-12).

20. yüzyılın başlarında Kore tarihini küçümseyen Japon istilacılarının baskısı, Koreli aydınları Kore tarihini tekrar canlandırmak ve hak ettiği değeri görmesini sağlamak adına alternatif tarih yazımına yönlendirmiştir. Bu girişim farklı bakış açıları ile farklı tarih yazımlarına yönelmiş olan Koreli tarihçilerin bulunduğu tek ortak nokta olmuştur. 1908 yılında Shin Chae Ho tarafından Taehan Maeil Sinbo'da yayınlanan Toksa Sillon (*Tarih Okumalarına Yeni Yaklaşım / 독사신문*) makalesi, yıllık ve biyografilerden oluşan Konfüçyanist tarih yazımının epik tarih yazımına dönüşümü açısından bir ilk kabul edilmektedir. Bu yazısında Shin, Kore milli bilincini oluşturmak adına tarihi

oluşturanların, yönetim kademesinden ziyade Kore halkı olduğunu vurgulamaktadır. Shin'in makalesinde ele aldığı unsurların yanı sıra eski Kore tarihine yönelen tarihçilerin Korelilere "özgü" bir tarih arayışında oldukları görülmektedir.

Koreli tarihçilerin Shin'in yazısından sonra 1920'lerden itibaren üç farklı açıdan tarih yazımına odaklandığı görülmektedir; milliyetçi yaklaşım (*Minjuk Sahak / 민족 사학*), ılımlı pozitivist yaklaşım (*Silcheung Sahak / 실증 사학*) ve materyalist sosyo-ekonomik yaklaşım. Milliyetçi yaklaşım çatısı altında buluşan tarihçiler de zamanla ikiye ayrılarak idealist ve kültürel tarih yaklaşımını gündeme getirmişlerdir. İdealist milliyetçi tarihçilerin temsilcileri Shin Chae Ho, Pak Un Sik, Chong İn Bo, Kim Kyo Han; kültürel tarih yaklaşımının temsilcileri de erken dönem çalışmaları yapanlar Chang Do Bin, Hwang Ui Don, An Hwak ve geç dönem çalışmaları yapanlar An Chae Hong, Choe Ik Han, Mun İl Pyong'dur. 1930'lu yıllarda oluşan Chosonhak (조선학 운동) adı verilen milliyetçi bir hareket altında birleşmişlerse de bu çabaları sürekli Japon hükümeti tarafından izlendiği için sınırlı bir çerçevede kalmıştır. Bu hareketin gelenekleri tekrar canlandırmada başarılı olduğu kadar karşı görüşten insanları da harekete geçirmekte etkili olduğu görülmektedir. Bu noktada Kore geleneklerini Korelilere özgün bir milliyetçiliği yükseltmek adına kullananlara karşı Shin Nam Cheol ve Paek Nam Un, Kore tarihine evrensel bir yaklaşımı savunmuşlardır (Kim M. , 2014, s. 25-26).

İlmlı pozitivist tarih yaklaşımını temsilcilerinin eski Kore araştırmalarına yöneldikleri ve bu doğrultuda Eski Choson ve Çin'in Kuzey ve Güney krallıklarını araştırdıkları görülmektedir. Ama asıl önemli özellikleri Silhak anlayışının geleneklerini sürdürmeleridir. Alman pozitivist yaklaşımının büyük etkisinin olduğu görülen Kore pozitivist tarih yazımının 1930'lu yıllardaki önde gelen temsilcileri Yi Byeong Do, Han Hung Su, Song Sok Ha, Yi Sang Baek ile 1940'lı yıllardaki önde gelen temsilcileri ilerleyen zamanda Kuzey Kore tarih anlayışının şekillenmesinde etkili olan Chong Sok Tam, Pak Kuk Chae, Kim Sok Hyong'dur.

Sosyo ekonomik tarih yazımına yönelen tarihçilerin bir araya geldiği sosyo ekonomik olarak tarih araştırmaları ilk olarak Japonya'da Kore'nin sosyo ekonomik açıdan yetersiz olduğunu kanıtlamaya yönelik sömürgeci tarih yazımları ile ilhakı haklı bir konuma

getirmek isteyen Japon tarihçileri tarafından uygulanmıştır. Bu anlayış o esnada Japonya’da eğitim görmekte olan Koreli iktisatçılar aracılığı ile 1930’lu yılların başında Kore’ye gelmiştir. Bu kişiler Kore’ye döndüklerinde milliyetçi tarih anlayışına bir karşı çıkış olarak önemli okullarda eğitimcilik yaparak evrensel bir yaklaşımı ortaya koyma girişiminde bulundular. Özgün bir milliyetçilik ve evrensel bir yaklaşıma dair öneriler ilk kez 1932 yılında Paek Nam Un tarafından Kore’nin Sosyo Ekonomik Tarihi (*조선사회경제사*) isimli konuşmasında dile getirilmiştir. Paek Nam Un bu konuşmasında Marksist tarih anlayışı doğrultusunda Kore tarihini özgün bir milliyetçilik ortaya koyarak ayırıştırmak yerine onu dünya tarihsel sürecinin bir parçası olarak kabul etmekten yana olduğunu vurgulamıştır.

Bu konuşmasının ardından görüşünü destekleyen tarihçilerden biri olan Yi Chong Won, eski Kore tarihindeki sınıf mücadeleleri hakkında bir dizi makale yayınlamıştır. Hatta 9 Haziran 1933’de Paek’i destekleyen solcu tarihçiler Kore Ekonomik Araştırma Topluluğunu (*Choson Kyongje Hakhoe / 조선경제학회*) kurmuşlardır. Ancak Paek Nam Un’un görüşünü destekleyenler gibi eleştirenler de bulunmaktadır. Paek’in bu Avrupa merkezli tekdüze modeli bir Asya ülkesi tarih anlayışına uygulama girişiminin çok aceleci bir şekilde gerçekleştiğini dile getiren Pak Sa Jom, Han Hung Su, Kim Kwang Jin gibi Marksist tarihçiler, özgün milliyetçiliğin bilimsel tarih araştırmalarında analiz edilmesini savunmuşlardır. Ayrıca 1930’lu yıllarda No Dong Gyu, Asya Tipi Üretim Tarzı’nın Kore tarihi üzerinde uygulanabileceğine dair bir girişimde bulunduysa da bu girişimde geçerli bir araştırma elde edilememiştir (Petrov, 1999, s. 205).

Milliyetçi tarihçilerin Chosonhak hareketi ve sosyo ekonomik bağlamda tarih yazımından yana olan solcu tarihçilerin Ekonomik araştırma topluluğuna karşılık, ılımlı pozitivist tarih yazımı temsilcileri de 1934 yılında Chindan Hakhoe (*Chindan Akademik Topluluğu / 진단학회*) girişiminde bulunmuşlardır. Kore dil, kültür ve tarihini titiz ve objektif araştırmalar yaparak Japon tarihçilerin ilhakı haklı gösteren araştırmalarına ve Paek Nam Un gibi Marksist yaklaşımı savunanlara karşı bir temel oluşturmak adına atılan bu adımın liderliğini Yi Pyong Do üstlenmiştir. Ancak 1945 yılında Kore’nin Japon işgalinden kurtuluşunun hemen sonrasında bu topluluk sömürgeci tarih yazımına karşı dik bir duruş

sergileyip başarılı olamadığı gerekçesi ile büyük eleştirilere maruz kalmıştır (Choe Y. H., 1980, s. 21).

1948'den sonra Marksist tarihçilerin pek çoğu Kuzey Kore topraklarına geçmiştir. Güneyde ise politik olarak merkeze kayan bir tarih anlayışı görülmektedir. 1949 yılında hükümet tarafından kurulan Ulusal Tarih Derleme Komitesi (국사편찬위원회) Kore'nin temel tarihi kaynaklarını derlemeye yoğunlaşarak bunları yayınlamaya yönelmişler, bir tarih yazımı anlayışı oluşturmamışlardır. Bunun ardından 1952 yılında Kore'nin genç tarihçilerinin kurduğu ilk tarih dergisi Yoksa Hakpo (역사학보) yayına başlamıştır. 1954 yılında Chindan Akademik Topluluğu tekrar faaliyete geçmiş ve bir araya gelen tarihçiler 1959-1965 yılları arasında 7 ciltlik Kore Tarihi'ni (한국사) yayınlamışlardır. Ancak Japon sömürgesinden çıkarak Amerikan müdahalelerinin uygulanmaya başlandığı bu dönemde Koreli tarihçiler Ranke tarih geleneğine göre 'nesnel' bir bakış açısıyla, politik olmayan bir tarih yazımına yönelmişlerdir.

1960'lara gelindiğinde Güney Kore'de yaşanan iki gelişme Kore tarihçiliğinin gelişiminde büyük etki sahibi olmuştur. Bu gelişmeler 1960'ta gerçekleşen Nisan Devrimi ve 16 Mayıs 1961'de gerçekleşen askerî darbedir. Bu tarihlerden itibaren Koreli tarihçilerin ulusal kimlik ve modernlik konularına ağırlık verdikleri görülmektedir. Tarihçiler, Japonların Kore tarihinde yaşanan particilik, durgunluk ve kalkınma için iç dinamiklerin eksikliğini vurgulayan araştırmalarına karşı Kore tarihinin dinamik ve modernleşen olumlu gelişmelerini öne çıkarmak adına çalışmalarını sürdürmüşlerdir. Bu dönemde Chindan Akademik Topluluğu'ndan Yi Pyong Do'nun altında yetişen Lee Ki Baik'in 1961'de yayınladığı Guksa Sillon (*Kore'nin Yeni Tarihi / 국사신론*) Kore tarihinin doğru bir şekilde anlaşılmasını önleyen önyargılı görüş ve teorileri ortadan kaldırmayı amaçlayan bir çalışma olarak sömürgeci tarih yazımına bir karşı duruşu ortaya koymuştur. Lee Ki Baik bu çalışmada Japon sömürgeciliğine karşı duruşunu korurken Amerikan müdahaleciliğini eleştirmeyen bir yaklaşımdadır. Modernleşme kavramının ilk kez bir Kore tarih kitabında kullanılması Amerikalı akademisyenlerin modernleşme teorisine bir atıf olarak algılanmıştır (Em, 2011, s. 664).

1972'ye gelindiğinde Güney Kore devlet başkanı Park Chung Hee'nin Kore tarihine özel bir ilgi gösterdiği ve üniversitelerde Kore tarihini zorunlu ders haline getirerek nitelikli tarihçilere talebi arttırdığı görülmektedir. Bu destek ile birlikte Kore tarihçileri ve Kore tarihi çalışan öğrencilerde artış meydana gelmiş, tarih yazımı gelişme göstermiş ve tarih dergilerinin sayısı giderek artmıştır. 1978 yılında Park Chung Hee'nin suikaste uğramadan önce Kore tarihi ile ilgili gerçekleştirdiği bir diğer önemli adım ise Kore Araştırmaları Akademisi'ni (한국학중앙연구원) kurması olmuştur. Yine bu dönemde Ulusal Tarih Derleme Komitesi 1973-1979 yılları arasında 25 ciltlik bir Kore Tarihi (한국사) yayınlamışlardır (Kwon Y. , 2000, s. 47-48).

1960'ların sonunda nesnel ve politik olmayan tarih yazımına karşı milliyetçi tarih yazımı geleneğini geri getirenler ise Kang Man Gil ve Kim Yong Sop olmuştur. Sömürgeciliğe karşı gösterdikleri duruşun yanında Choson Krallığı'nın son dönemlerindeki sosyo ekonomik gelişimi anlamak üzere yaptıkları çalışmalar günümüz Kore tarih yazımında önemli yer tutmaktadır. Ancak 1980'lere gelindiğinde modernleşme yanlısı milliyetçi tarihçilerle Kang Man Gil ve Kim Yong Sop'un tarih anlayışının çatışmaları görülmektedir. Milliyetçi modernleşme tarihçilerine göre Kore'nin modernliğinin kökenleri 18. yüzyıldan itibaren Batılılaşmış elitler ile gelişme gösterirken, 20. yüzyılda Güney Kore'yi kuracak anlayışa temel oluşturmaktadır. Ancak Kang ve Kim'e göre ise modernizasyon için iki yol vardır. Bunlardan birincisi aşağı tabakadan gelir, bunlar modernliğe eşitlikçi ve özerk bir yoldan gitmeyi sağlayan ve ilerici bir ivme kazandıran köylü isyanlarıdır. İkinci yol ise üst tabakadan gelir; 19.yüzyıldan itibaren emperyalist taleplere boyun eğen elit tabakanın modernliğe daha bağımlı bir yaklaşım oluşturmalarıyla ortaya çıkmaktadır. (Em, 2011, s. 669).

1980'ler ayrıca Güney Kore'nin ilk eğitim bakanı olan An Ho Song gibi profesyonel olmayan tarihçilerin güvenilir olmayan kaynaklara dayanarak Kore'nin geçmiş dönemlerinde Çin'in kuzey bölgelerine hakimiyet kurduğuna dair bir anlayışı savunmaya başladıkları görülmektedir. Bunlar profesyonel tarihçiler tarafından akademik olarak kabul görmese de 1980'de meydana gelen askerî darbe sonrası kendilerine destek bulmalarıyla sesleri giderek yükselmiştir. Hatta akademisyen tarihçileri, sömürge dönemi tarih yazımını devam ettirmekle suçlamışlardır. Demokratikleşme süreci ile bu grubun

nüfuzu zamanla azalsa da hâlâ Kore'nin antik tarihini 'restore' etme çalışmalarına devam etmektedirler (Kwon Y. , 2000, s. 48).

1990'lardan itibaren Güney Kore'de tarihçilerin tarih yazımı farklı teorilerde geleneklere bağlı bir şekilde devam etmektedir. Hatta zaman içerisinde bağlı oldukları geleneklerin dışına çıkarak yayınlar yapmaktadırlar. Bu sebeple hangi tarihçinin hangi geleneğe bağlı olduğunu söylemek ve onları sınıflandırmak çok zordur.

Kuzey Kore'de 1945'ten itibaren gelişen tarih yazımı ise Güney Kore'den çok farklı bir süreçten geçmiştir. Marksist tarihçilerin henüz savaş başlamadan geçtikleri kuzeyde komünist rejimin meşruiyetini kanıtlama misyonunu üstlenmeleri ile insanların geçmiş ve günümüze dair algılarının değişmesinde önemli rol üstlendikleri görülmektedir. 1948 yılında Kuzey Kore'de hükümet, devrimin bir parçası olarak tarihi kullanmak istediği için hemen bir Tarih Derleme Komitesi kurulmasını istemiştir. Bu komitenin hedefi sömürgeci tarih yazımından kurtulmaktır. 1952 yılında bu doğrultuda Paek Nam Un'un liderliğinde Bilim Akademisi (과학원) ve Tarih Araştırma Enstitüsü (역사 연구소) kurulmuştur. Güneyden gelen Kim Kwang Jin, Pak Shi Hyong, Hong Myong Hui gibi Marksist tarihçilerin aktif olarak rol aldığı bu kurum daha sonra Kim Sok Hyong'un liderliğinde çalışmalara devam etmiştir. Tarih Araştırma Enstitüsü, komünist partinin kontrolünde olduğu için tekelleşmiş bir tarih yazımına neden olsa da bu durum tarihçilerin belirli kurallar dahilinde kaliteli çalışmalar yapmalarına olanak da sağlamıştır. Bu kurallar kavramsal ve metodolojik konularda karara varmak için yapılan beyin fırtınalarının sonucunda konulmuş ve karar alındıktan sonra itiraz etmeksizin tüm tarihçiler bu kurallara uygun bir şekilde araştırmalarını sürdürmüşlerdir (Kwon Y. , 2000, s. 34-35).

Kuzey Kore'de tarih araştırmalarının sonucunda ortaya çıkan yayınlar ise şu şekilde derlenebilir. 1949 yılında modern Kore tarihi üzerine ulusun kurtuluşu ve sosyalist bir devlet kurulması adına verilen mücadelelerin anlatıldığı bir kitap yayınlanmıştır. Hemen ardından da 1949-1950 arasında Kore Savaşı çıkıncaya kadar geçen süreçte 18 sayılı tarih dergisi dikkat çekicidir. 1955-1967 arası Tarihsel Bilim (역사과학) dergisi çıkarılmıştır. 1959'da Tarih Araştırma Enstitüsü Kore Tarihi (조선통사) kitabını

hazırlamış, bu kitap 1962 ve 1977’de revizyondan geçmiştir. 1950’lerin sonundan itibaren Kuzey Kore tarihçileri toprak mülkiyeti, entelektüel tarih, Eski Choson, kapitalist rejim, 3 Krallık Dönemi üzerine araştırmalarını yoğunlaştırmışlardır. Tarihçilerin farklı uzmanlık alanları bulunmalarına rağmen hepsinin Marksist tarih yazımı çerçevesinde antik çağdan orta çağa, orta çağdan modern çağa sosyal kurumların gelişimine önem verdikleri ve özellikle de Kuzey Kore topraklarında kurulan Eski Choson, Goguryo ve Balhae krallıklarına önem verdikleri görülmektedir. 1983 yılında 33 ciltten oluşan Kore Tarihi’ni (조선 전사) yayınladıklarında Kuzey Kore tarih yazımı zirvesine ulaşmıştır. Bu kitap 19. Yüzyılın ortalarına dek ekonomik tarihe odaklanmış ve aşırı milliyetçilik, tarihsel materyalizm kavramlarının yanında Kim İl Song ve kutsal görülen ailesinin faaliyetleri ile gelişen bir tarih yazımını içermektedir (Choe Y. H., 1981, s. 505-512).

Sonuç olarak Kore tarihine dair araştırmalar Kore Yarımadası’nda kurulan ilk devletlerden itibaren gündemde olan bir konu olmuştur. Choson Krallığı döneminde Çin etkisiyle Çin tarih yazım metodu uygulanırken, Japon koloni döneminde tarihçilerin Japon baskısı altında kalarak güncel olaylardan uzaklaşarak nesnel bir tarih yazımına odaklandığı görülmektedir. Sömürgeci tarih yazımı olarak adlandırılan bu yazım 1945’te Japonya’nın kontrolünden çıkıp bağımsızlığını kazanan Kore’de hızlı bir değişime uğramıştır. Kore Savaşı ile ikiye ayrılan Koreler gibi Kore tarih yazımı da ikiye ayrılmıştır. İki Kore’de de modern tarih yazımının Kore Yarımadası’nda yaşanan gelişmeler ile birlikte zorlu süreçlerden ve aşamalardan geçerek oluştuğunu söylemek yanlış olmaz.

2. BÖLÜM

19. YÜZYILDA CHOSON KRALLIĞI'NDA YÖNETİM VE DIŞ İLİŞKİLERİN BAŞLANGICI

2.1 CHOSON KRALLIĞI'NIN YÖNETİMİNDE MEYDANA GELEN BOZULMALAR

Choson Krallığı'nda geleneksel dönemden yenilenmeye geçişin gerçekleştiği 18. yüzyılın sonu ve 19. yüzyılın başlarındaki siyasi durum, görünüşlerindeki keskin zıtlıklara rağmen birbirleriyle yakından ilişkilidir. Konfüçyanizm'in siyasi bir kimlik kazanarak siyasi gruplaşmalara yol açmasıyla sertleşen iktidar mücadelelerinin yanı sıra kraliyet ailelerinin yönetimde, hanedan süresi boyunca hiç olmadıkları kadar, söz sahibi olmaları bu dönemin siyasi ortamının karakteristik özelliklerindedir. 18. yüzyılda Kore Yarımadası'nda yaşanan gelişmeler krallığın sonuna doğru ilerleyişin başlangıcını oluşturur. Bu bakımdan 19. yüzyılda yönetimin özellikle siyasi gruplaşmalar ve kraliyet aileleri konusunda alması gereken önlemlerle, tecrübesiz olduğu bir alan olan Batılı ülkelerle yeni başlayan ciddi temaslara karşı uygulanacak siyaset için alması gereken önemli kararların arka arkaya gelişi, yönetim kademesini yeni bir bakış açısına sevk etmiştir. Bu yeni dönemin başlangıcında yönetim açısından Choson Krallığı'nın varlığının sürdürülebilirliğinin, merkezi-politik kurumların anlamlı bir şekilde yeniden örgütlenme çabasında yatmakta olduğu görülmektedir (Duncan, 2000, s. 222). Fakat zirvede hükümdar, ardından devlet görevlileri ve en sonda da kraliçelerin yönetimde söz sahibi olmaya hak kazanan akrabaları ile bir piramit (Lee T. J., 1985, s. 301) olarak ifade edilebilen Choson siyasetinin yenilenme süreci, ancak yüzyılın sonuna doğru aktif hale gelecektir.

2.1.1 Siyasi Gruplaşmaların Başlangıcı ve Hâkimiyet Mücadeleleri

Hong Sun Min'e göre Choson'da siyasi grupların oluşmasını etkileyen altı etmen vardır;

"1. Aile geçmişleri göz önüne alınarak kurulan evlilik ilişkileri,

2. *Hâkim oldukları yere göre bölgeselleşme,*
3. *Konfüçyüsçü okulların getirdiği ayırım,*
4. *Yönetimde mevcut bulunan güç grupları ile kurulan ilişki,*
5. *Siyasi çıkarlar*
6. *Siyasi mantık” (Hong S. M., 1990, s. 228-229).*

Bu etmenlere göre oluşan siyasi grupların mücadelelerinin temelini anlamak, onların hâkimiyet kurdukları dönemde yönetimin zirvesinde olan kralların aldıkları kararların arkasında yatan nedenleri de ortaya koymaktadır. Çünkü Choson yönetiminde devlet görevlileri arasında birbiriyle çekişmeye yol açan siyasi gruplaşmalar 19. yüzyılda ağırlıklarını hissettirecekleri bir döneme girmişlerdir.

Siyasi gruplaşma, iktidarda hâkim olmak için rekabeti teşvik etme eğiliminin yansımalarıyla gelişen bir süreçtir. Bu nedenle siyasi gruplaşmalar üzerine ele alınması gereken ilk konu, Konfüçyüs akademilerinin siyasi mücadeleye dönüşecek olan fikirsel ayrılıkları olmalıdır.

Choson Krallığı’nda Konfüçyüs öğretisi üzerine âlimlerin eğitim verdiği, buldukları bölgelerde felsefi ve politik görüşlerini ortaya koyan Sovon ismiyle anılan Konfüçyüs akademileri ve bu okullardan mezun olan öğrenciler krallığın yönetim mekanizmasında oldukça etkin olmuşlardır (Choe Y. H., 2002, s. 15). Konfüçyüs akademilerinden mezun olan öğrenciler, yönetim mekanizmasına kendi Konfüçyüs akademilerini destekleyen ve hükümet ile yakın bağlantı içinde olan ve iktidarda söz sahibi olan siyasi gruplar aracılığı ile girmektedir. Bu durum zamanla kırsalda bulunan akademileri siyasi gruplaşmaların önemli bir güç kaynağı haline getirmekle kalmamış kuruluşlarındaki yer ve düşünceler bakımından da bölgesel olarak çekişmelerin başlamasına neden olmuştur (Kim D. K., 2005, s. 79). Konfüçyüsçü akademilerin siyasallaşması ile birlikte yeni bir okulun onaylanması ve mevcut okulların imhası konusu yönetimdeki siyasi gruplar arasında şiddetli mücadelelere yol açmıştır (Choe Y. H., 2008, s. 179). Bu mücadelelerin temelinde bu dönemde, halef meselesi, hükümet kararlarında yanlı ve muhalif olmak, bölgeselcilik, aile sadakati konuları hâkim olmuştur. Bu mücadelelere sebebiyet veren akademiler siyasi gruplaşmaları ile idareye kafa tutan bir problem olmakla kalmayıp, merkez

hükümetin kırsal kesimdeki zayıflığını da ortaya koymuştur (Key & Henderson, 1958, s. 101).

Devlet kademesinde bu akademilerden gelen öğrencilerin genellikle iş sahibi olduğu bölüm “Sınır Savunma Bürosu (비변사/ Pibyonsa)” olmuştur. Burası yüksek rütbeli yetkililerin öncelikli olarak ulusal politikalar hakkında görüştüğü ve Sarim siyasetinde yönetim ve güç yapısı bakımından kontrol ve dengelerin uygulandığı önemli bir mevkiidir. Özellikle Kral Sukjong (1674-1720) rejiminde siyasi gruplaşmalara bağlı mücadelelerin artması ve güç dengelerinin hâkim siyasi gruplar arasındaki değişimiyle birlikte, büronun işlevi de değişmiş; hâkim siyasi grubun kararlarını eleştiremeyecek hale gelmiştir. Kral Yongjo (1724-1776) ve Kral Jongjo (1776-1800) her ne kadar bu bürodaki etkiyi dağıtmak amacıyla avantajı kendi lehlerine çevirmek istedikleri politikalarını uygulamasalar da siyasi gruplar bu bürodaki yerlerini sağlamlaştırarak aile klanlarının çıkarlarını yansıtan şekilde yönetimi ele geçirerek güç yapıları arasında iktidarın merkezileşmesine neden olmuşlardır (Lee J. C., 2008, s. 245-257).

Siyasal gruplaşmalar konusunda harekete geçen ve uzun bir süre yönetim kademesinde huzuru sağlayan kişi Kral Yongjo olmuştur. Kral Yongjo'nun saltanatına "Muhteşem Uyum/Tarafsızlık" politikası (탕평책/ Tangpyeongchaek) kapsamında grupların mücadelelerini uzlaştırmak için yaptığı ısrarlı çabaları damgasını vurmuştur. İktidara hâkim olma mücadelesindeki siyasi grupların yetenekli ve iyi bir eğitimden geçmiş devlet görevlilerini kendi siyasi görüşlerini paylaşmadıkları için yerlerinden etmelerinin önünde durmuş, bu siyasi grupların yetkilerini sınırlandırabilmiştir. Bu politika kapsamında Noron grubunun kendisini tahta çıkarken desteklemesi ve kraliçenin babasının da bu grubun liderlerinden olması dolayısıyla Noron'u iktidarda hâkim güç olarak tutmuş ancak Soron ve Namin grubunu da iktidardan uzaklaştırmamıştır (Kang J. E., 2003, s. 373).

Kral Yongjo'nun uyum ve tarafsızlık döneminin sonunu hazırlayan, oğlu Sado'nun akıl hastalığı dolayısıyla kapatıldığı bir pirinç sandığındaki ölümüdür. Sado'nun Soron grubuna yakınlaştığı öğrenilince bu ölümün Noron grubunun emriyle gerçekleştirildiği yönünde yönetim kademesinde yayılan söylentiler siyasi ortamı tekrar karıştırmaya yetmiştir (Han Y. W., 2010, s. 196-197). Böylece tahta gelecek isim Sado'nun oğlu

Jongjo'nun, tahta geçiş sürecinde, babasının durumundan dolayı tahta çıkmasının meşru sayılıp sayılmayacağı üzerine siyasi gruplar arasında tekrar mücadeleler başlamıştır. Fakat bu durumun olacağını ön gören Kral Yongjo 1764'te torunu Jongjo'yu, erken yaşta ölen ilk oğlu Prens Hyojang'ın [효장세자] evlatlığı olarak kayıtlara geçirip babası Sado ile bağlantısını kopararak tartışmalara son vermek istemiştir (Lee P. H., 2010, s. 63).

Kral Jongjo'nun yönetime geçtiğinde çeşitli felsefi ve ideolojik akımları da içeren Kral Yongjo'nun başlattığı tarafsızlık politikasına devam edildiği görülmektedir. Daha veliaht prensken bir “Rönesans Prensi” olarak görülen ve kral olduktan sonra da “Bilge Kral” olarak adlandırılan Jongjo'nun en önemli başarıları arasında, eğitim politikası ve genç elit tabakanın yeniden eğitime tabii tutulması vardır. Bunun yanında kraliyetin güçlenmesi karşısında olan siyasi grupları baskı altında tutabilmek için özel bir kraliyet ordusunun önemini farkına vararak Kraliyet Muhafızları Garnizonu'nu oluşturmuştur (Han Y. W., 2010, s. 199-206). Ancak Kral Jongjo'nun saltanatı, Choson Krallığı'nın eskiden beri süre gelen ve çökmeye yüz tutan rejimini yeniden canlandırmaya yönelik çabalarına rağmen sonun başlangıcı olmuştur (Oh S. C., 2016, s. 210-214).

Siyasi gruplaşmaların etkisi Kral Yongjo ve Kral Jongjo dönemlerinde 75 yıl boyunca pasif hale getirilmişse de Noron grubunun nüfuzu hep etkindir. Kral Jongjo'nun ölümünün ardından 1800'de tahta geçen Kral Sunjo (1800-1834) ile birlikte Noron grubu, Choson Krallığı'nın ve Dehan İmparatorluğu'nun sonuna dek 110 yıl boyunca siyasette aktif halde bulunmuştur. Bu aktif siyaseti boyunca Noron grubu sürekli bir eleştiriye maruz kalmıştır. Noron karşıtı görüşe göre; krallığın çöküşü siyasal gruplaşmalar arasındaki mücadeleler bağlamında görülür. Buna göre, Noron grubu; kraliyet ailesi ve grubun klanı ile yakın ilişki kurmasını sağlayarak ve evlilik bağları oluşturarak, diğer yapısız politikalarla; ülkenin yeniliklere adapte olmasını engellemiştir. Artık durumu denetleyemediğinde de konumunu ve itibarını korumak için dış güçlerle yakın ilişki kurmuştur. Bu bakımdan siyasi grupların mücadeleleri ile Batılı devletlere verilen tepkiler yakından ilgilidir. Krallığın son dönemlerinde Batı ile temaslar süresince de iktidarda olan Noron grubu, katı bir Chu Hsi muhafazakarlığını benimsediği ve Konfüçyanizm'in Budizm'e karşı duyduğu rahatsızlık konusunda da Chu Hsi ile aynı

görüşü paylaştığından, tüm yabancı fikirleri yıkıcı kabul ederek bunlara karşı çıkmıştır (Key & Henderson, 1958, s. 97).

Namin grubu ise, iyi bir şekilde eğitim almalarına ve yetenekli olmalarına rağmen aristokratların soy kütüğünde kayıtları bulunmadığı için hükümette memur olma şansı olmayan gayri resmî çocukların muhalif olarak yöneldikleri grup olmuştur. Konfüçyüsçülüğün katı dünya görüşüne karşı doğal bir muhalif görüşü destekleyen Namin, bir süre sonra Chu Hsi öğretisinin karşısında güçlü olarak yer almaya başlamıştır. Özellikle Çin'in Batılılar ile ilişkiler kurduğu dönemlerde, Çin'e haraç görevlisi olarak giden heyette yer alan Namin grubundan görevliler, felsefe, din, bilim ile ilgili Batılı fikirleri Kore'ye getirenler ve yayanlar olmuşlardır. İlk Hıristiyan liderlerin çıktığı grup da Namin grubudur. Onlardan gelen yeni toplumsal ve politik fikirler yönetimdeki muhafazakâr grubun karşısında muhalif olarak yerini bulmuştur. Hıristiyanlık ve Batı etkisi Namin grubuyla bağlantılı olduğu için Noron grubu onları iktidardaki görevlerinden uzaklaştırmakla kalmamış her türlü yeni bilginin gelişini, iktidarın bütün yetkilerini kullanarak engellemeye çalışmıştır (Key & Henderson, 1958, s. 97-98).

Bununla birlikte, Neo-Konfüçyüsçülüğün Kore toplumunun tarımsal faaliyetlerden ticari faaliyetlere geçişi ile birlikte meydana gelen toplumsal değişimlere ayak uyduramayıp sosyo-ekonomik çelişkileri derinleştirdiği görülmektedir. Bu çelişkileri çözmeye yönelik yeni bir fikir akımı olarak Silhak (실학/ Pratik-Uygulamalı Bilim) ortaya çıkmıştır. Modern düşünceye atılan ilk adım olarak kabul edilen Silhak, temelini Çin'deki "Han Okulu Öğretisi"nden alarak, Ming'in Mançulara yenilişindeki nedenleri sorgulamasıyla aynı düşünceden ortaya çıkmıştır. Choson Krallığı'nda 17. yüzyılda başlayıp 18. yüzyılın ortalarında egemen hale gelen Silhak, Chu Hsi'nin Neo-Konfüçyüsçü görüşlerine karşı çıkarak Batı görüşlerine ve bilimsel metodolojiye açık bir okul görevi görmüştür. Pek çok bilim adamı Silhak okulunu, yerli Kore faktörlerinin ve yurt dışındaki etkilerinin birleşiminden yükselen geniş bir entelektüel hareket olarak tanımlamıştır (Koh, 2003, s. 60-65).

Silhak okulunun diğer Konfüçyanist akademilerden ayrılan üç özelliği vardır; eleştiri ruhu, gerçek durumlar oluşturmak için kanıt arama ruhu, uygulanabilirlik ruhudur

(Deuchler, 1997, s. 304-310). Silhak düşünürleri genellikle hayatlarının büyük bir bölümü Seul ve çevresinde geçmekte olan yangbanlardan oluşur. Silhak okulu yönetimde siyasi reform için siyasi bir çağrı niteliğinde olup, sıradan insanların temel rollerinin önemine vurguda bulunarak Koreli olmanın farkındalığını sağlama amacıyla olmuştur (Kalton, 1975, s. 38-40)

Silhak düşünürleri dört büyük gruba bölünüp her biri farklı bir alanda kendi metotları ile sorgulama ve araştırma yapmışlardır. Bir grup, hükümete memuriyet sınavlarının incelemesinde, eğitim, vergilendirme ve arazi yönetimi sistemlerini rasyonalize etmeye çağıran kapsamlı idari reformları savunmuştur. Bir diğer grup ticaret, sanayi ve teknolojiyi geliştirme ihtiyacını vurgulamıştır. Üçüncüsü Konfüçyüs klasiklerinin eleştirel incelemelerini yaparken, dördüncü grup Kore tarihi, coğrafyası ve dilini incelemeye odaklanmıştır. 19. yüzyılın sonlarında Batı kültürünün tanıtılmasıyla birlikte, Silhak, kademeli olarak modernleşmeyi teşvik eden fikirlerin geliştirilmesine ve yayılmasına katkıda bulunmuştur. 17. yüzyılın başlarından itibaren Silhak, modern bir ulus kurmak için liberal fikirli bilim adamları arasında kayda değer bir ivme kazanmıştır (Lee W. S., 1982, s. 59-62).

1880'lere gelindiğinde ise Noron da dahil olmak üzere siyasi grupların hedefleri doğrultusunda yabancı güçlerle iş birliği içerisine girdikleri görülür. Çin, Japonya ve Rusya, Kraliçe Min ve Taewongun'un rekabetinde geçen 19. yüzyılın siyasi düzenini, siyasi grupların zayıf karakterlerini ve aralarındaki mücadeleyi kullanarak Kore Yarımadası'nın iç mücadelesini körüklemeye çalışmışlardır (Key & Henderson, 1958, s. 94).

2.1.2 Sedo Politikasının Yansımaları

Neo-Konfüçyanizm'e bağlı olarak kurulan akademilerin siyasi bölünmeleriyle devlet yönetiminde etkin hale gelişinin yanı sıra siyasi gruplaşmanın bir diğer etmeni daha bulunmaktadır; Sedo Politikası (세도정치). Choson Krallığı'nda Kral Yongjo ve Kral Jongjo'nun hâkimiyet dönemlerinde diplomatik atamalar, Tarafsızlık politikasının uygulanmasıyla ülkede baskın olan herhangi bir partiye bakılmaksızın yapıldığı için

yönetimde düzen sağlama çalışmaları sürmekteydi. Memuriyet ve yönetimin birkaç ailenin köklerinin dayadığı bölgelere ve özel Konfüçyüsçü akademilerine yoğunlaştığı bu dönemde merkezden uzaklaşarak gücünü kaybeden yangbanlardan ziyade yönetici sınıf birbirine düşmanlık ve güvensizlik duvarı örmüştür. Siyasal gruplaşma siyaseti (붕당 정치) olarak adlandırılan dönem başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Böyle olunca hükümet yönetimindeki zafer veya yenilginin bir farkı kalmamış ve ayrıca yangban yönetiminin siyaseten başarısızlığının sonucu olarak toplumsal bir çöküş süreci başlamıştır. Buna ek olarak, Choson Krallığı'nın memuriyet sınavı ve siyasal baskı sistemine dayanan iktidar düzeni sarsılarak hanedanın varlığı bir krize dönüşmüştür. Ancak Kral Jongjo ölüp yerine 1800'de 10 yaşındaki Sunjo tahta çıkınca, taht naibi olarak atanan kraliçenin ailesi iktidara hâkim hale gelmiştir ve ülke, bu tarihten itibaren Sedo Politikası (세도정치/ Sedo Chongchi) olarak adlandırılan siyasi bir düzene girmiştir. Sedo politikasının anlamı; kraliyet akrabaları dâhil olmak üzere birkaç seçkin aile grubunun politik sistemi elinde tutmasıdır (신편 한국사 (Yeni Kore Tarihi) , 2002, s. 20).

Choson kralları ile yapılan evlilik dolayısıyla kraliçelerin akrabalarının yönetimde söz sahibi olmasına yarayan bu sistem ile 19. yüzyıldaki kraliyet ailelerinin yönetimdeki hâkimiyeti, Choson Krallığı'nın sonuna dek sürecek dönemin tamamını etkileyecek bir siyasi miras bırakmıştır. Bu politika içerisinde Andong Kim (안동김) ve Pungyang Cho (풍양조) aileleri arasındaki tahta hâkim olmak için yapılan mücadeleler başı çekmektedir. Kral Sunjo (1800-1834) döneminde Andong Kim ailesi, Kral Honjong (1834-1849) döneminde Pungyang Cho ailesi, Kral Cheolchong (1849-1863) döneminde ise Andong Kim ailesi etkindir.

Sedo politikasının bu dönemde ortaya çıkış nedenleri hakkında tarihçilerin farklı görüşleri bulunmaktadır. Lee Ki Baik'e göre bu dönemin başlamasının nedeni tahta çıkan kralların yaşlarının küçük olmasıdır (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 178-180). Lee Tae Jin de bu görüşü kabul etmekle birlikte ek olarak siyasi gruplaşmanın giderek kutuplaşmasının bu politikanın sivrilmesinde etkin olduğunu ifade etmektedir (Lee T. J., 1985, s. 301). Cho Kwang'ın başını çektiği tarihçiler ise Sedo'nun Kral Yongjo ve Kral Jongjo'nun tarafsızlık politikası sonucunda ortaya çıktığını savunmaktadırlar (Kwang,

2010, s. 6-9). Bu görüşlerin doğru olduğu varsayılırsa da küçük yaşta tahta geçmek ilk kez 19. yüzyılın başında meydana gelen bir hadise değildir.

Tarihsel bölümler her zaman büyük zorluklar içerse de Sedo Politikasının uygulandığı dönem tarihçiler tarafından 1800-1863 arasındaki yaklaşık altmış yıllık bir süreç olarak tanımlanmıştır. 1863 yılında Kral Cheolchong'un ölümünün ardından varisi olmaması nedeniyle Kral Honjong'un annesi Kraliçe Cho, Gojong'u, onun yasal varisi olduğunu ilan ederek tahta çıkarmıştır. Ancak henüz yaşı küçük olduğu için Kral Gojong yönetiminin 10 senelik kısmını babası Hungson Taewongun'un naipliğinde geçirmiştir.

Kraliçe Cho'nun tahta geçecek kişiyi seçmesi bir yönetim geleneği olarak karşımıza çıkmaktadır. Kral Cheolchong 1863'te bir varisi olmadan öldüğünde iktidarda hâkim olan aile Andong Kim ailesiydi. Fakat geleneklere göre yeni kral, Kral Cheolchong'un eşi olan kraliçenin ailesi olan Pungyang Cho klanının isteği doğrultusunda seçilmiştir. İktidardaki Andong Kim klanının etkisini kırmak adına ellerine fırsat geçen Pungyang Cho klanı, kraliyet ailesinden Prens Hungson'un 11 yaşındaki oğlu Gojong'u kral olarak seçmiştir. Kral Gojong'un naibi olarak yönetime geçen babası Prens Hungson, Taewongun unvanı ile 1864'ten 1873'e kadar Choson siyasetinde bir güç değişiminin yaşanmasını sağlamıştır. Taewongun unvanı, kendisi kral olmayan ancak oğlu tahta geçen kişiler için kullanılmaktadır. Choson Krallığı'nda Taewongun unvanı alan dört kişi bulunmasına rağmen, bu kişilerden üçü oğulları tahta geçmeden önce öldüklerinden dolayı Kral Gojong'un babası ilk kez bu şekilde tahta gelen kişi olduğu için Taewongun terimi bir tek onun kullandığı bir terim olarak kalmıştır. Bu yüzden Kral Gojong'un saltanatının ilk 10 yılı kaynaklarda 'Taewongun dönemi' olarak geçmektedir (Kim D. K., 2005, s. 101).

Kral naibi olarak görev aldığı süre boyunca Choson Krallığı'nda rüşveti, yetersizliği ve yangban aristokrasisinin imtiyazlarını azaltarak güçlendirecek reformları desteklemeye girişmiştir (Holcombe, 2016, s. 249). Çünkü yönetime geldiğinde Taewongun ülke içindeki isyanlar ve yabancı işgalleri ile karşı karşıya kalmıştır. Andong Kim klanı kontrolünde olan bürokratik sistemi yeniden organize ederek, kralı iktidarın merkezine yerleştiren Taewongun, kralın otoritesini sağlamlaştırarak, güçlü bir mali durum ve ordu ile yabancı güçlere karşı bir duruş sergilemeyi hedeflemiştir (Kore Tarih Öğretmenleri

Birliği, 2014, s. 201). Koreli araştırmacılar bu değişim aşamalarını, askerî teşkilatta, yabancı işgalcilere karşı sŸrdŸrŸlen politikada ve manevi ‘ulusal gŸç’ kavramında olmak Ÿzere Ÿç aşamada ele almışlardır (Park, 2006, s. 3).

Choson Krallığı’nda Taewongun dŸnemi de yŸnetime hâkim olma isteğindeki ailelerin iktidara gelmek için uyguladıkları politikalar ve iktidara geldikten sonraki kraliyet kararlarını yŸnlendirmeleri ile şekillenirken bu aileler zamanla gŸç kazandıkça buldukları konumları suiistimal eder hale gelmişlerdir. Naiplik sŸrecinde siyasi gŸç ve nŸfuz her zaman tartışılan konular olarak Taewongun’un merkezi yŸnetimi gŸçlendirme çabalarına rağmen krallığın sonuna doğru yŸnetimin etkisini kaybederek zayıflamasında etkili olmuştur.

Taewongun’un bu doğrultuda bŸrokrasiyi gŸçlendirmek için ilk ele aldığı konu 1800’den başlayan ve yŸnetimin her kademesine tamamen hâkim olan siyasi grupların ve kraliyet ailesini etkileyen kraliçelerin akrabalarının etkisini kırmak olmuştur. Ardından siyasi dŸřŸncesine ve bŸlgesel desteğine bakmaksızın yetenekli bŸrokratları yŸnetimde sŸz sahibi yapmak için, Sedo Politikası ile yŸnetimde olanları ya sŸrgŸne gŸndererek ya da ŸldŸrerek uzaklaştırmıştır. Bunun yanı sıra yŸnetimin saygınlığının artmasının bir sembolŸ olarak da Gyeongbok Sarayı’nı restorasyondan geçirmiştir. 1865’te Noron siyasi grubunun manevi temelini oluşturan Mandongmyo’yu (만동묘 / On Bin Doğu Tapınağı) yıktırmıştır. Bu yapı, Japonya ile savaş sırasında Choson Krallığı’na yardım eden Ming’in son iki imparatorunu onurlandırmak Ÿzere inşa edilmişti. Monarşiyi tekrar hâkim kılmak adına, siyasi gruplaşmaların gŸç merkezi konumundaki ‘Sınır Savunma BŸrosu (Pibyonsa)’nu kaldırmıştır (Kim J. , 2012, s. 280).

1871 yılında kırsal kesimde hâkim olan yangbanların gŸlerinin kŸkenlerine bir darbe olarak ve mali dŸzenlemeler için, sayıları 600’Ÿ geçen ve vergiden muaf olan ve kendilerine Ÿzel kŸleleri olan Sovonları 47 tane kalacak şekilde kapattırmıştır. Bu şekilde KonfŸyŸsŸ bilim adamlarından ve takipçilerinden bŸyŸk tepki gŸrmŸřtŸr, kendi ŸkŸřŸnŸ hazırlayan ortamı bu tepkiler ile oluşturmuştur (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 193).

Taewongun'un ülke yönetiminde ve dış ilişkilerde takındığı aşırı milliyetçi tavırlarına karşı Kral Gojong'un eşinin ailesi olarak yönetimde söz sahibi olan yeni bir güç daha ortaya çıkmıştır: Min ailesi. Taewongun'un da eşinin geldiği Min ailesinden olan Kraliçe Min, iktidarda hakimiyet sağlayacak bir güç olarak görülmediği için Taewongun tarafından Kral Gojong'a eş olarak seçildiğinde, aile Taewongun'un yangban karşıtı politikası dolayısıyla, kendilerinin yangban olduğu gerçeğini saklamıştır. 1874 yılında Gojong kraliyet tacını üstlenecek yaşa geldiğinde Kraliçe Min de tüm akrabalarını ülke yönetiminde önemli mevkilere yerleştirmeye başlamıştır (Chong & Kim, 1968, s. 15).

2.2 CHOSON KRALLIĞI'NIN ASYA POLİTİKASI: ÇİN VE JAPONYA İLE İLİŞKİLERİ

Konfüçyüsçü öğretilerde uluslararası ilişkiler bireyler arası ilişkilerin bir yansıması durumunda olduğundan dolayı, üst ve alt arasındaki ayrıma dayalı statünün eşitsizliği, bireyler arası ilişkilerde olduğu gibi uluslararası ilişkilerde de doğal sayılmaktadır. Bir ulusun diğerine karşı davranış biçimi, kendi durumunu diğerine kıyasla yansıtacak şekilde olmalıdır. Bu açıdan Neo-Konfüçyanist bir yaklaşım ile Choson'un Çin'le ilişkisi "büyük abi, koruyucu ülke" pozisyonundayken, Japonya ile ilişkisi ise birbirine eşit "arkadaş" iki ülke durumundadır (Chong & Kim, 1968, s. 13). Bu politika Çin ile *Sadae* (사대/Büyüğe hizmet et), Japonya ile ise *Kyorin* (교린정책/komşuluk ilişkileri) olarak adlandırılır (Kang H. J., 1997, s. 167-172).

Choson'un Çin ve Japonya ile ilişkisinde törensel elçi değişimleri ve sınırlı ticaret haricinde yakın resmî bir gözetim/denetleme söz konusudur. Choson jeopolitik konumundan ötürü dış ilişkilerinde iki ülkeyi güvenli mesafede tutmayı amaçlamaktadır. İki politika da birbirini destekler, tamamlar niteliktedir. Çin'le ilişkisinde Japonya'ya karşı bir savunma müttefikî elde ederken, Japonya ile ilişkisinde ise Japon denizcilerinin yağmalarından korunma imkânı ve kuzeydoğusundaki korumacı Çin'e karşı pazarlık etme pozisyonunu değerlendirebilme imkânı oluşmaktadır. Fakat bu süreçte Choson, iki komşusunu yarımada uzak tutmayı başarsa da sonunda tamamen izole bir hale gelmiştir.

1876'ya kadar tamamen kendini dış ilişkilere kapatan Choson, 19. yüzyılda Batılı ülkelerin gemilerinin ülke sularında dolanmaya başlamasıyla birlikte iki ülke ile sürdürdüğü barışçıl politikayı bozacak herhangi bir girişimden sakınmıştır. 19. yüzyılın başlarındaki Batılı akınlarına karşı verdiği tepkinin sebebi bu ihtiyatlı tavidir (Takemichi, 1998, s. 392-393).

2.2.1 Çin İle İlişkiler

Monarşiye dayanan yönetimiyle Choson, Konfüçyüsçü bakış açısı ile kralı tanrıdan gelen yetki verme yetisine sahip kişi olarak gören bir toplum olarak, Çin'i tek uygar toplum olarak kabul etmiştir. Çin merkezli dünya görüşü, Çin'i evrenin merkezine koyarken Choson ona bağımlı bir politika sürmenin dolaylı olarak kendisini de tanrının kutsadığı hükümdarlara bağlı kılacağı düşüncesi ile hareket etmiştir. Choson Kralları, Çin imparatorundan resmî belgelerin yanı sıra ölümünden sonra da unvanlarını elde etmek için imparatorluk sarayına yazışmalarında kullanılmak üzere bir mühür almışlardır. Bu şekilde Choson'da krallar yönetime geldiklerinde Çin'e gönderdikleri elçilerle "tanrının oğlundan" meşruiyetlerini onaylayarak bir anlamda Çin'i tanrı ile kendileri arasında arabulucu olarak kabul etmişlerdir. Bu amaçla hep "Muhteşem Çin" ile uyumlu bir politikanın peşinde olmuşlardır (Haboush, 1988, s. 1-2).

Çin ile olan ilişkilerde özellikle oraya giden elçilik konvoyları aracılığıyla ülkeye herhangi bir yeni fikir, düşünce veya görüşün girmemesine Choson Krallığı çok önem vermiştir. Hatta 16. yüzyıldan itibaren Sarim gruplarının Çin'den gelen Neo-Konfüçyüsçü Cheng Zhu Öğrenim ilkelerini yönetimde hâkim hale getirmesi ve bu öğretilerin Çin'den daha fazla sahipleniliyor oluşu, kraliyet otoritesinde Kral Yongjo'nun Tarafsızlık politikasına yol açacak kadar ciddi bir kriz oluşturmuştur. Kral Yongjo, siyasetin ahlaki otoriteye dayandığı, toplumsal meselelere değinen yönetimi ile kraliyetin haysiyetini koruyan güçlü bir hükümdar portresi oluşturarak bu krizi aşmaya çalışmıştır (Kim S. W., 2005, s. 257).

1860'larda Batılı güçlerin Çin'e yaptıkları saldırılar hakkında Choson'a gelen raporlar ülkeyi endişeye sevk etmiştir. Çünkü Pekin Koreli elçilerin Batılı ülkelerle ilk temasa girdiği yerdir. Bu yüzden Pekin'de hem Koreli elçiler Batılı ulusların farkına varmışlar hem de Batılı ülkeler Choson hakkında bu elçiler ve Çinli diplomatlar aracılığı ile bilgi elde etmeye başlamışlardır. Bu temaslara rağmen Choson Batılı ülkelerle ilişkisinde tamamen kayıtsız bir tavır sergileyerek, eski düzenindeki kapalı dış politikasını sürdürmüştür. Buna göre Choson'un dış politikası; gemi enkazlarını onarmak ve onları olabildiğince hızlı bir şekilde Çin topraklarına geri göndermek, denizcilik ticareti ve misyonerlik çalışmaları hakkında görüşme yapmayı dahi reddetmek, bölgesel olarak tehdit hissettiği yerlerde bulunan yabancı uyruklu küçük gemilerle arkasındaki büyük gücü bilmeden ve tereddüt göstermeksizin cesurca çatışmaya girmek, herhangi bir yeni düşüncenin Choson topraklarına girmesini engellemek ve bu düşünceyi yayan kişiyi infaz etmek, Kuzey sınırını tamamen kapalı tutarak yine sınırın ötesinden gelen bir tehdit unsuru gördüğü takdirde Koreli, Rus, Çinli olmasına bakmaksızın ateş etmek, son olarak da Çin'e uzak durmak ama sadık olmak çerçevesi içerisinde (Wright, 1958, s. 368).

1880'lere gelindiğinde ise Choson Krallığı ile Mançu Hanedanı ilişkileri, Choson'un iç işlerinde benzeri görülmemiş Qing müdahaleleri ile Choson'un haraç ödeme ritüellerine alışılmadık ölçüde saldırgan tepkiler veren Qing uygulamaları doğrultusunda bir dönüşüm süreci içerisine girmiştir. Son dönemlerde yapılan araştırmalarda Qing ve Choson'un 19. yüzyıldaki ilişkilerinin bu değişimi Japonya, Rusya, İngiltere ve Amerika'nın genişlemesi karşısında Qing'in yaşadığı güvenlik sorunlarına dayandırılmıştır (Kim K. H., 1980, s. 159-165). Bu güvenlik endişesinin yanı sıra Qing'in Choson'un kendisine bağlılığının bu kadar üzerinde durmasının ve sert tepkiler vermesinin nedeni, Qing yöneticilerinin yabancı güçlere sunmak istediği güçlü devlet görüntüsüdür (Larsen K. , 2008, s. 75-80).

2.2.2 Japonya İle İlişkiler

Choson'un Tokugawa Japonya'sına en son 1811'de giden diplomatik heyetin ardından Şogunlukla sona eren doğrudan ilişkisi, Tsushima *daimyosu* ile devam etmiştir. Tsushima'nın yöneticisi *daimyo*, Japon şogunluğuna bağlı bir bey gibi davranırken bir

yandan da Choson kralına bir tür vergi verip, saraydan unvanlar almaktadır (Holcombe, 2016, s. 248). Choson ile bu sınırlı ilişkisi devam ederken Japonya 1854 yılında Amerika ile imzaladığı anlaşma ile Batılılarla ilişkilere başlamıştır. Bu tarihten itibaren diğer ülkelerle de geçtiği iletişim sonunda, tek taraflı olarak Batı güçlerine konsolosluk aracılığıyla yargı yetkisi verdiği, Japonya'nın tarifelerini sabit tuttuğu, dolayısıyla tarifelerini özerklikten yoksun bıraktığı için "eşit olmayan" anlaşmalar imzalamıştır (Pyle, 1969, s. 99-117). Bir bakımdan, Batılı güçlerin Japonya ile yaptığı kapsamlı müzakereler, temel hakların korunması, devletin kendini savunmak da dahil olmak üzere etkin bir organizasyonu, uluslararası hukuka bağlılık ve temel hakların korunması gibi temel gereklilikleri içeren bir "medeniyet" standardının geliştirilmesine yol açmıştır. Araştırmacılar bu dönemi Meiji restorasyonunun en erken başlangıç noktası olarak değerlendirmişlerdir (Zachmann, 2009, s. 12).

1868 yılında Japonya'da Tokugawa Şogunluğu sona erip İmparator Meiji ile birlikte bir restorasyon dönemi başlamıştır. Bu tarihten itibaren Japonya'nın Choson Krallığı ile olan ilişkilerini yeniden düzenleme isteğiyle iki ülke arasındaki ilişkilerde yeni bir döneme girilmiştir. Meiji hükümeti artık komşusu ile olan temasın yalnızca Tsushima daimyosu ile sınırlı kalmasını istememektedir. Özellikle 1591 Japonya'nın Hideyoshi ile istilasından sonra elde ettiği Choson ticareti tekelini arttırma çalışmalarına başlamak istemektedir. Çünkü Kore toprakları, Japonya'nın büyüyen endüstrisi için ek bir pazar olarak cazip hale gelmiştir ve Asya kıtasına geçiş için jeopolitik açıdan stratejik önem taşımaktadır (Kleiner, 2001, s. 12-13). Ancak siyasi olarak meydana gelen bu değişimi Choson Krallığı'na iletmek için gelen ekip Choson hükümeti tarafından kabul edilmemiştir. Bu durum Japonya'da öfke uyandırmaya başlamış Meiji restorasyonunda sessiz durumda olan askerî sınıf, doğal bir şekilde savaş ve işgal isteğini Kore Yarımadası'na yönlendirmiştir (Inouye, 1895, s. 2).

2.3 CHOSON KRALLIĞI'NIN BATILI GÜÇLERLE İLİŞKİLERİNİN BAŞLAMASI VE HRİSTİYANLIK

Fransız İhtilali'nin ardından yayılan fikir akımları 19. yüzyıl boyunca Avrupa'da ve Amerika'da siyasi gelişmelerle birlikte toplumsal ve ekonomik değişimi de beraberinde

getirmiştir. Avrupa diplomasisinin 19. yüzyıldaki politik oyunlarını kendi gelişimi için bir tehdit olarak algılayan Amerika, Monroe Doktrini ile buna engel olarak yüzünü Pasifik'e dönmüştür. Ancak Doğu Asya politikası esnasında, Atlantik ötesinde karşılaşmadığı Avrupa devletleri ile Pasifik ötesinde karşı karşıya gelmiştir. Dünyada yaşanan bu gelişmelerle birlikte Choson Krallığı'nın Çin ve Japonya ile kurduğu geleneksel ilişkiler haricinde sürdürdüğü dışa kapalı siyaseti işlevselliğini yitirmeye başlamıştır (Armaoğlu, 2007, s. 711-713).

Choson Krallığı'nın dış politikası yeni dünya güçleri arasında varlığını devam ettirebilmek üzerine 17. yüzyıldan itibaren gelişme göstermiştir. Çünkü çeşitli nedenlerle Doğu Asya seferlerine başlayan Batılı güçler ilk kez 17. yüzyılda Choson sınırlarına dek gelmişlerdir. Denizaşırı faaliyetleri esnasında yakalandıkları fırtınalar, tayfunlar yüzünden, tesadüfen Choson kıyılarına vuran gemicilerin yanı sıra Çin'den veya Japonya'dan denize açıldıklarında karşılarına çıkan bu ülkenin kıyılarını denizden keşfedip, ülke hakkında notlar almak isteyen gemiciler de olmuştur (Linschoten, 1974, s. 48, 307, 361), (Brother Anthony, 2002, s. 125-132). Bununla birlikte Choson Krallığı'nın Batılı ülkeler ile ilişkisinin gelişimini, zorunlu olarak kazalar sonucu oluşan iletişim veya keşif amaçlı yarımada gelmek zorunda kalan gemiciler ile sınırlandırmamak gereklidir. Zamanla krallığın iki komşusu olan Çin ve Japonya ile Batılı devletlerin kurdukları ilişkilerin gelişmesi sonucu Batılı devletlerin Asya'da temsilci bulundurma hakkı elde etmeleri söz konusu olmuştur. Bu durum Choson diplomatlarının geleneksel haraçlarını vermek için Çin ve Japonya'ya yaptıkları ziyaretler ile Batılı temsilciler ile görüşmeleri adına bir diğer gelişme olmuştur.

16. yüzyıldan 19. yüzyıla gelene dek Choson'un Çin ve Japonya haricinde kendi topraklarında karşılaştığı ilk yabancılar Batılı gemicilerdir. Kore Yarımadası'na ayak bastığı bilinen ilk Batılı gemici Portekizli Domingos Monteiro olup 1578 yılında gemisinde meydana gelen problem nedeniyle yarımada mecburi bir ziyarette bulunmuştur. Bu dönemde Korelilerin, kıyılarına gelen gemilerle iletişim kurmaktan da kaçınmamış olması, onların ihtiyaçlarının giderilmesinde yardımcı olması ve hediyeler dahi vererek onları uğurlanması yabancılara karşı tamamen kapalı olmadıklarının göstergesidir. 1800-1860 arası dönemde nadir de olsa yarımada kıyılarına gelen

yabancıların yayınladıkları günlükler ve hatıratlar bunlara kanıt olacak niteliktedir. Bu olaylar Hall, Captain B.'nin *Account of a Voyage of Discovery to the West Coast of Corea and the Great Loo-choo Island* eserinde görülebileceği gibi Choson Krallığı'nın yıllık kayıtları olan 'sillok'larında da yer almaktadır. Ancak yıllıklardaki yazıların her zaman yönetimin gerçek bakış açısını yansıtmayı yansıtmadığı ele alınması gereken bir araştırma konusudur (Boxer, 1968, s. 39).

Monteiro'nun ardından Choson Krallığı'na gelen kişi 1592-93 İmjin Savaşı (임진왜란) esnasında yarımada'ya gönderilen Hristiyan inancına sahip Japon birliklerinin başında, onlara dinî önderlik etmek için Japonya tarafından görevlendirilen İspanyol rahip Gregorio de Cespedes'tir. Cespedes yanında Japon rahip Foucan Eion ile Kore Yarımadası'na gelen ilk Katolik misyonerlerdendir. Fakat buna rağmen görevleri gereği ordunun konakladığı yerden ayrılmadıkları bu nedenle de yerel halkla ilişkiler kuramadıkları için dinin tanıtımı ve yayılmasına önderlik edememişlerdir (Choi J. K., 2006, s. 19). Savaş sonrasında Japon askerlerin savaş tutsakları olarak yanlarında kendi ülkelerine götürdükleri Koreli esirler Japonya'da Hristiyanlık ile tanışmış ve bu dine geçiş yapmışlardır. Ancak bu Korelilerin sayısı bilinmemektedir (Cory, 1937, s. 10-13).

Bu ziyaretlere rağmen Batılılar, Choson'u ve Kore Yarımadası'nı ise ancak 1669'da yayınlanan Hendrick Hamel'in '*Journal of the Unfortunate Voyage of the Yacht the Sparrow-hawk*' kitabı aracılığıyla öğrenmişlerdir (Ledyard, 1983, s. 223), (Boxer, 1968). Bu kitap Hamel'in Hollanda Doğu Hindistan Şirketi'ne yazdığı raporlardan oluşmuştur ve Hamel henüz Hollanda'ya dönmeden yayınlanmıştır (Brujin, 1979). Dolayısıyla Hamel'in raporlarının yayınlanması için ondan izin alınıp alınmadığı kesin olmamakla birlikte Hamel ülkesine döndüğünde bu yazı veya seyahatle ilgili bir herhangi paylaşımında bulunmamıştır (Boxer, 1965). Hollandalı Hamel, Hollanda Doğu Hindistan Şirketi bünyesinde Tayvan'dan aldığı geyik derisi, keçi derisi, şeker gibi ticari malları Japonya'da şirketin limanının bulunduğu Nagasaki'ye götürürken 1653'te yakalandığı fırtına ile Kore Yarımadası'nın güneyinde bulunan Jeju Adası'na çıkış yapmıştır. Hamel'in Choson topraklarına gelişi ile bir başka Batılı gemicinin de o dönemde yarımada'da olduğu ortaya çıkmıştır. Hamel, Choson hükümeti tarafından alıkonulduğunda onunla iletişim kurmak için Jeju Adası'na getirilen kişi daha önce Kore

Yarımadası'na bir fırtına sebebi ile düşmüş olan ve top yapımında usta olduğu için Choson'un başkentinde askeriyede işe girmiş olan Hollandalı Jan Jansz Weltevree'dir. Weltevree 1627 yılında Choson kıyılarına vuran Ouderkress gemisindeki 3 gemiciden biridir; diğer gemiciler Mançu akınları esnasında öldürülmüştür. Weltevree daha sonra Koreli bir bayan ile evlenerek ismini Pak Yeon (박연) olarak değiştirmiştir (Nelson, 1945, s. 110).

Hamel raporlarında Choson hakkındaki ilk gözlemlerini Jeju Adası'na çıkış yapan 36 kişilik mürettebatı karşılayan Korelilerin Çinli gibi giyindiklerini fakat at kılından şapkalar taktıkları şeklinde ifade etmektedir. 1500-2000 Korelinin etraflarını sararak bazı sorular sorduklarını ancak anlamadıklarını iletişimin ancak Weltevree'nin gelişi ile sağlandığını belirtmiştir (Hamel, 2011, s. 4-8). Ayrıca Korelilerin Batılılara karşı bir merak içerisinde olmalarına rağmen bilgilerinin çok az olduğuna dair notlar düşmüştür. Bundan sonra ekip üyelerinin bir an önce Nagasaki'ye geçmek istemeleri doğrultusunda Nagasaki yöneticisi ile bağlantı kurulmuştur. Bu noktada Nagasaki yöneticisinin Hamel ve arkadaşlarına sorduğu, Choson ile ticaret yapan yabancı bir millet olup olmadığı sorusu dikkat çekicidir. Hamel ve arkadaşları Choson'un ticaretinin sadece Çin ile olduğu yanıtını verdiklerinde Nagasaki yöneticisi bunun içeriğini ve detaylarını öğrenmek için pek çok soru sormuştur (Hamel, 2011, s. 38-41).

1816 ve 1832 yıllarında ise Doğu Hindistan Şirketi'ne bağlı İngiliz gemileri Chungcheong'a dek gelmiş, ilk ziyaretlerinde bölgedeki hayvanları yağmalarken ikinci ziyaretlerinde resmî olarak ticaret kurma isteğinde bulunmuşlardır. Choson hükümeti bu teklifi ciddi bir şekilde ele alarak Qing İmparatorluğu'na danışmak için elçi dahi göndermiştir. Bunun ardından 1846 yılında 3 Fransız savaş gemisi Chungcheong kıyılarına demirleyerek yönetime iletişim kurmak istediklerine dair bir mektup bırakıp ayrılmışlardır. Ancak araştırmacılar yoğunlukla bu tür diplomatik iletişimin kurulması üzerine araştırmalardan ziyade 1860'lardan itibaren Çin ve Japonya'da yaşanan olaylarla Batılı güçlere karşı oluşan tehdit algısı sebebiyle, Choson hükümetinin tutumunu sertleştiren olaylara yönelmişlerdir. Choson'un Çin'de ve Japonya'da Batılı güçler ile ilişkilerinin değişmesi ve işgaller ile yaptırımların başlaması dolayısıyla sıranın Kore

Yarımadası'na gelmesini öngörmesi zor olmamıştır (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 197-198).

Choson Krallığı'nın Batı medeniyeti ile gerçek anlamda tanışması ise Çin'e Choson'un yıllık haraç vergisini ödemeye giden elçiler aracılığıyla gerçekleşmiştir. Çin'e giden elçiler sayesinde Doğu Asya'daki Batılıların varlığı keşfedilmiş ve onların bu coğrafyaya etkilerinin farkına varılmıştır. Çünkü elçiler aracılığıyla, Çin'de önce tüccarlar ve ardından gelen misyonerlerle 16. yüzyıldan itibaren Batılılarla kurulan ilişkilerin ülkede yarattığı değişim doğrudan gözlemlenmiştir. Choson elçileri yeni yılda, imparatorun ve veliahdının doğum günlerinde olmak üzere yılda 3 kere Çin'e haraç vermeye gidiyorlardı. Çin ziyaretleri esnasında diplomatik görevlerinin yanı sıra yol boyunca Choson'a döndüklerinde satmak için buldukları ilginç materyaller için özel bir ticaret/takas yapıyorlardı. Özellikle Qing İmparatoru Kangxi (1662-1722) döneminde Çin'de bulunan Katolik misyonerleri ziyaret etmek popüler bir hale gelmişti. Bu ziyaretler İmparator Yongzheng (1723-1735) ve İmparator Qianlong (1736-1795) hakimiyetleri esnasında daha da gelişmiştir (Shin I. C., 2009, s. 2-3).

1627 ve 1630'lu yıllarda Mançu istilasına uğrayan Choson Krallığı, Ming Hanedanına vasal olduğundan yeni kurulan Mançu Hanedanına biat etmeyi reddetmiştir. Bu yüzden Mançu Hanedanı 1644 yılında Choson Krallığı'nı kendisine biat etmeye zorlamak adına Veliht Prens Sohyeon'u Çin'e götürmüştür. Veliht prens Sohyeon Çin'de bulunduğu süre içerisinde, Mançu Hanedanında Astronomik Gözlem şefi olan, Katolik rahip Adam Schall ile tanışarak, Batı medeniyetine ilgi duymaya başlamıştır. Adam Schall, Prens Sohyeon Kore'ye dönmeden önce ona Batı bilimi ve bunun yanında Katoliklikle ilgili kitaplar hediye etmiştir. Bu kitaplarla Kore'ye dönen prens çok kısa bir süre içerisinde sıtma hastalığına kapılıp ölünce Hristiyanlıkla ilgili getirdiği bütün kitaplar yok edilmiş ve Adam Schall'ın Choson'a yeni dini tanıtma çabası başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Choi J. K., 2006, s. 18), (Injo Sillok, 1645, s. 2).

18. yüzyıla gelindiğinde Pekin'e giden elçilerin sistematik olarak yazdıkları ve yıllara göre kataloglarının yapıldığı 100'e yakında rapor bulunmaktadır. Bu raporlar 'Yonghaengnok (연행록/燕行錄)' olarak bilinirler ve elçilerin Pekin'de ziyaret ettikleri

yerler, gördükleri şeyler ile birlikte Katolik kiliseleri hakkında da detaylı bilgiler verirler. Im Kijung tarafından 2001’de ‘*Yonghaengnok Chonjip*’ (*연행록 전집/Pekin Seyahati Kayıtları Koleksiyonu*) olarak bir kitap haline getirilmiştir (Im , 2001). Toplamda 500’e yakın Yonghaengnok “연행록” bulunmaktadır. Bu tarihten sonra bir keşif daha olmuş, bu keşifte de bu yazılar hakkında bir bilgiler içeren ve sistematüğini açıklayan bir belge bulunmuştur. Bu belge 2005 yılında ‘*Kukhak Kojon: Yonghaengnok Haeje*’ ((*국학고전*) *연행록 해제/ Kore Klasikleri: Pekin Seyahati Kayıtlarının Tanıtımı*) olarak basılmıştır (Im, 2005). Özellikle Yi Giji (이기지(李器之))’nin “*Ilam Yonggi (일암연기 (一菴燕記))*”, Hong Taeyong (홍대용(洪大容))’un “*Ulbyong Yonghaengno (을병연행록(乙丙燕行錄))*” ve Pak Chiwon (박지원(朴趾源))’un “*Yorha ilgi (열하일기(熱河日記))*” isimlerindeki günlük kayıtlarında astronomi, takvim sistemi, resim teknikleri hakkında elçilerin ilgilerini çeken Batı medeniyetine dair gözlemler yer almaktadır. Katolik misyonerler de kendi dinlerini tanıtmada bu kültür öğelerini bir arada göstererek medeniyetlerini araç olarak kullanmışlardır. Bu dönemde Batılıların Doğu Asya politikası Fransa’nın dini, İngiltere’nin ticari, Rusya’nın ise toprak peşinde olması ile şekillenmiştir (Shin I. C., 2009, s. 2).

Choson elçileri, Çin ziyaretleri esnasında kendi kıyılarına yanaşan gemicilerden edindikleri bilgilerle bu ziyaretlerinden elde ettikleri bilgileri karşılaştırma fırsatı yakalamışlardır. Başlangıçta Koreliler Batılıları “barbar” olarak nitelendirmekten ziyade kültürlerine ilgi duymuşlardır. Medeniyetlerini öğrenme isteği ile Pekin ziyaretlerinde Katolik kiliselerini ziyaret etmeyi atlamamışlardır. Bunda Katolik misyonerlerin Kore elçilerine her daim gösterdikleri yakın ilgi ve onları her ziyaretlerinde hediyelerle güzel bir şekilde karşılamaları da etkili olmuştur. Katolik misyonerlerin amacı bu her türlü yeni bilgiye açık olan Korelilerin topraklarında da bir kilise kurmaktır. Choson elçileri arasında onların bu isteklerine farklı tepkiler oluşmuştur. Yine de farklı tepkiler ve olumsuz bakış açıları olmasına rağmen Choson elçilerinin kabullendiği ortak bir kanı bulunmaktadır: elçilerin hepsi Batı nesnelere ve cihazlarının üstünlüğünü kabul etmişlerdir (Shin I. C., 2006, s. 15-20).

Çin'e giderek Batı medeniyeti ile ilgili yeni bilgiler edinen Choson elçileri, bu medeniyeti *Tongdo Sogi* (동도서기/東道西器) olarak bilinen 'Doğu Ahlakı ile Batı tekniği' bakış açısından ele almışlardır. Bu kanının oluşmasının temelinde Katolik misyonerlerinin Çin'de yeni dinlerini yayarlarken kullandıkları yöntemin Choson elçileri üzerinde de etkili olması yatmaktadır. Bu yöntem Çin'e gelen Katolik misyoneri İtalyan Matteo Ricci'nin 1583'ten itibaren Çin diline tamamen hâkim olarak bir teoloji kitabı olan *The True Meaning of The Lord of Heaven*'ı (Tien chu shis i / 天主實義) yayınlamasıyla başlamıştır. Bu kitap Çin klasiklerinin, özellikle Konfüçyanizm'in Hristiyanlıkla benzerlikler gösterdiğine dair iddialar taşımaktadır. Bu kitabı Pekin'e haraç vermeye giden elçilerden biri olan Lee Su Kwang (1563-1628) Çin ziyareti esnasında okuyarak kendi yazdığı 'Jibongyuseol (지봉유설(芝峯類說))' ismindeki ansiklopedik kitabı aracılığıyla Kore'ye tanıtmıştır (Adams, 2010, s. 110). Ek olarak 1610 yılında Kral Gwanhaegun (1608-1623) döneminde Ming Hanedanına elçi heyeti içerisinde giden Ho Kyon, Çin'de Katolik misyonerlerin yazdığı kitapları okumuş ve bu dine büyük ilgi duymuştur. Hatta Park Chi Won ve Yi Kyu Gyong'a göre ilk Koreli Katolik Ho Kyon'dur (Choi J. K., 2006, s. 20), (Lee N. H., 1977, s. 23-29).

Bu şekilde 1784'ten 1837'ye dek Choson Krallığı'na Katoliklik hakkında 24 farklı Batılı kitap girmiştir (Bae H. S., 1984, s. 6). Kitaplar Choson'a gelir gelmez Neo-Konfüçyanist bilim adamlarının ilgisini çekmiştir ve bu konu üzerinde görüş alışverişi yapmaya başlamışlardır. Neo-Konfüçyanistler Çin aracılığıyla ellerine geçen kitaplarda bulunan Batı medeniyetine ve Katoliklik doktrininin tanıtımını içeren bilgilere bir dinden ziyade bilim olarak yaklaşmışlardır. Entelektüel seviyelerini geliştirmek adına bu kitapları okumuşlar ve incelemişlerdir. Konfüçyanist aydınlar "*tek tanrılığın Neo-Konfüçyanizm'in tinsel olmayan konseptine karşı yeni bir nefes*" (Grayson, 2006, s. 7) olarak nitelendirmişlerdir. Bu yüzden Katoliklikle bir etkileşim içerisinde olmuşlardır. Onu basitçe inkâr etmektense ortak yanları olduğunu keşfederek Konfüçyüsçü felsefenin tamamlayıcısı olarak kabul etmişlerdir (Kum, 2004, s. 39-40).

Bilimsel olarak ele aldıkları Batı medeniyetinin üstünlüğünü kabul ederek Kore toplumunun Batıya dair fikirleri kabulü için yönetimden bir reform talebinde bulunanlar Silhak aydınlarıdır. 1779 yılında Silhak grubunda Neo-Konfüçyanist fikirleri, Çin

filozofu Wang Yang Min'in idealizmini ve Katolikliğin öğretilerini bir araya getirmek isteyen bir hareket başlamıştır. Bu hareketin önderliğini Silhak aydınları arasında Yi Ik'in fikirlerini takip eden bir görüşe sahip olan ve *Tasan* olarak da bilinen Chung Yak Yong'un aile bireyleri ve akrabalarının olduğu Songho grubu üstlenmiştir. *Tasan* bu hareketin bir simgesi olarak Budist tapınağı Chou'da Kanghakhoe (강학회) toplantıları düzenlemeye başlamıştır (Yoon M. G., 2002, s. 170).

Konfüçyanist aydınların diğer kısmı ise Batı medeniyeti ve dini üzerine olan bu kitapların etkisinde kalarak Konfüçyüsçü yaşam biçimini terk ederek Katolik doktrinlerine göre yaşamayı tercih etmişlerdir. Bu yüzden de Katolik doktrinleri hakkında ihtiyaç duydukları bilgilere ulaşmak için Çin'deki misyonerler ile iletişim kurma yoluna gitmişlerdir. 1783 yılında Çin'e giden haraç konvoyuna katılan Yi Sung Hun, Katolik kilisesi ile bağlantıya geçip, vaftiz olarak 1784'te Kore'ye dönmüştür (Brother Anthony, 2014, s. 175-177). Bundan sonraki hedefi Kore'de Katolikliği tanıtmak ve bu dine geçmek isteyen insanları bilgilendirerek onları vaftiz etmek olmuştur. Bu yüzden Kore Katolik Kilisesi'nin kuruluş tarihi olarak 1784 kabul edilmektedir. Çin'den gelirken getirdiği kitapları aile bireylerine ve yakın arkadaşlarına tanıtmıştır. Onun kitaplarını okuduktan sonra yeni inancı daha aktif bir şekilde yayan isim Yi Pyok olmuştur. Ancak Namin grubuna dahil olan yangban çocukları arasında da yayılan bu dinin bir ayinini yönettiği esnada Choson hükümeti yetkilileri tarafından baskına uğradıklarında 1785 yılında cezalandırılarak öldürülmüştür (Baker & Rausch, 2017, s. 66-67).

Korelilerin Katoliklik dinine ilgilerinin arttığı dönemde, Çin'de, Katolik misyonerlerin Çinlilere Hristiyanlığı olduğundan farklı gösteren faaliyetlerinden kaynaklı olarak bir problem ortaya çıkmıştır. 1601 yılından itibaren Çin'de bulunan Matteo Ricci ve diğer misyonerlerin silah üretim tekniklerinde uzman oluşları ve diplomatik açıdan yetenekli olmaları Çin imparatorunun dikkatini çekmiştir. Yetenekleri sayesinde imparator tarafından takdir edilmelerinin yanı sıra Hristiyan inancını Çin kültürüyle uyum içerisinde göstererek misyonerlik görevlerini rahat bir şekilde yerine getirebilme fırsatı elde etmişlerdir. Misyonerler Hristiyanlık ve Konfüçyanizm arasında uyum kurmaya çalışırken Katolikliğe geçen Çinlilerin, ataları adına yaptıkları dinî ayinlere (Chesa / 제사) izin vermişlerdir. Çünkü Cizvit misyonerlerince bu ayinler bir Konfüçyüs

ibadetinden ziyade Çin kültürünün bir parçası olarak kabul edilmiştir. Bu misyonerler genellikle Çin toplumundaki üst sınıfa hitap etmektedirler (Brockey, 2007, s. 107).

Fakat bu esnada Çin'e gelen diğer Dominiken ve Frensizken rahipleri kırsal kesimlerde toplumun alt kesimine hitap eden misyonerlik çalışmalarına başlamışlardır. Birbirinden farklı misyoner grupları Çin'de bir araya gelince daha önce kabul edilen atalar için yapılan dinî ayinlerin sadece kültürel bir etkinlik olmadığı bunun daha ziyade bir yaşamın yolunu ve görüşünü ifade ettiği, ayinin ardında aslında ilahi bir dindarlık kavramının yattığı ve dünyadaki insani davranışın sebebinin de bu ilahi dindarlığa bağlı olduğuna dair anlayış farklılıkları ortaya çıkmıştır. Bu yüzden de Katolik olarak Hristiyanlığa geçenlerin bu dinî ayini bırakıp bırakmaması sorunsalı misyonerler tarafından Roma'da Vatikan'daki Papa'ya danışılacak bir mesele haline gelmiştir (Brockey, 2007, s. 128).

Vatikan Çin'deki dinî ayinler konusundaki meseleyi teolojik açıdan ele almakla kalmamış o dönemde pek çok Cizvit'in Portekizli veya Portekiz bayrağı altında hareket etmesinden kaynaklı bir şekilde, onların bağımsızlığından endişe duyarak meseleye yaklaşmıştır. Bu yüzden Papa onların hareketlerini sınırlandırmak ve kilisenin kontrolü altına sokmak için adım atmıştır ve Fransa'nın desteğini istemiştir. Böylece teolojik tartışma politik bir meseleye dönmüştür. Papa 1690 yılında Çin'deki piskopos aracılığıyla bazı Fransız Cizvitleri ve Dominkenleri kınamıştır. 1700'de Sorbonne teologları Çin dinî ayinlerinin Katolik dininde yeri olmayacağını söyleyerek yasaklanmasını önermişlerdir. Böylece Papa 1704'te Çin'deki Cizvit misyonerlerin faaliyetlerini sınırlamış ve 1705'te Çin imparatoruna Katolikliğe geçenler için Çinlilerin dinî ayinlerinin yasaklandığını haber veren elçisini göndermiştir. Pekin'deki Konfüçyanistler içinse bu dinî ayini terk etmek ebeveynlerini, ulusunu, toplumunu reddetmekle eşdeğer görülmüştür. Bu haberin Çin imparatoruna dek ulaşması ile 1721'de imparator tüm misyonerleri ülkeden çıkararak misyonerliği yasaklamıştır (Bays, 2002, s. 30).

Çinli Katolikler arasında başlayan ve Vatikan'a dek uzayan dinî ayinler tartışması Choson'daki Katolikliğe geçen Korelilere hemen ulaşmamıştır. Ancak Çin'de gerçekleşen bu olayları çok yakında takip eden siyaset adamları olmuştur. Çin'de misyonerlik faaliyetlerinin yaşandığı bu dönemde Choson Krallığı'nda Batı medeniyetine

ve dinine ait kitapların incelenmesine karşı olan particilik kavgaları yaşanmaya başlamıştır. Tüm Batı'ya karşı çıkıp Katolikliği toplumun bölünmesine yol açacak bir düşünce olarak kabul eden muhafazakâr kesim kraliyet ailesine yakın gruptur. Bu grup içerisinde özellikle Hong Nag An gibi kişiler Çin'de yaşanan gelişmeleri çok yakından takip ederek Choson kralını bu yabancı fikirlerin yasaklanması için ikna etmeye çalışmıştır. Dinî ayinlerin kaldırılması ile kültürel bir yozlaşmanın başlamasını engellemesi adına Hong'un Choson kralına yazdığı mektup sonuçta Batı ile ilgili tüm kitapların imha edilmesine emriyle sonuçlanmıştır (Baker & Rausch, 2017, s. 69).

Papanın dinî ayinlerin kaldırılmasına dair emri Kore'ye 1790 yılında ulaşmıştır. Bu emrin ulaşması ile Koreli Katolikler, Konfüçyanizm ve Katoliklik arasında kesin bir seçim yapmak zorunda kalmışlardır. Özellikle 1791 yılında Katolik kilisesinin emrine saygı duyarak, bir cenaze töreninde dinî ayinlerini gerçekleştirdikleri atalarına ait tabletleri parçalayarak Choson kralına ve toplumuna karşı bir isyan girişiminde bulunmuşlardır (Kim J. S., 1995, s. 99-100). Kilisenin emrini ölümü göze alarak uygulayan Koreli Katolikler atalar tabletlerini parçalamaları dolayısıyla kral tarafından hainlikle cezalandırılmışlardır (Jeongjo Sillok, 1791, s. 2). Ataların tabletlerinin parçalanması olayı Kore'de Chinsan Olayı (진산 사건) olarak adlandırılır. Kral onları hainlikle suçlarken, bu olaydan sonra devletin Batı kitapları ile birlikte Katolikliğe karşı önlemlerini sıkılaştırmaya başladığı görülmektedir. Fakat Koreli Katolikler sadece bir şartla inananların krala karşı sadık olabileceğini ve devletin yasalarına uyabileceklerini savunmuşlardır. O şart da “*devletin halk ve kiliseyi koruma görevini yerine getirmesidir. Ama devlet görevini yerine getirmiyorsa o zaman halk direniş gösterebilir, kilise yönetimini kendilerine lider olarak kabul edebilir*” şartıdır (Cho K. , 2010, s. 29).

Sedo politikası ve Chinsan Olayı ile siyasi grupların iyice artan mücadeleleri Choson'da düzeni korumak adına harekete geçilmesi gerektiğine dair bir işaret olmuştur. Batılı Öğrenme sistemine tamamen düşmanca bir tavır alınarak Katolikliğe karşı güçlü bir duruş sergilenmeye başlanmıştır (Choi J. G., 2005, s. 88-91). Bu doğrultuda 1791 yılından sonra Çin'e giden elçilere de hiçbir şekilde orada bulunan Batılılar ile iletişime geçmemeleri emredilmiştir. Bu tarihten itibaren Choson elçilerinin Çin'e gittiklerinde Batılılar ile karşılaşmaları sadece Pekin'deki Rus Diplomatik Ofisi ile sınırlı kalmıştır.

Avrupalılardan farklı olarak kabul ettikleri Rusların aracılığıyla, teknolojik gelişmeleri takip etmeye devam etmişlerdir (Shin I. C., 2009, s. 2).

Chinsan Olayı'nın ardından gerçekleşen ikinci olay ise hem devletin Katoliklere ve dolayısıyla Batıya olan tutumunu kesinleştirmiş, hem de Koreli Katoliklerin kiliseye devletten daha bağlı olduğunu kanıtlamıştır. Choson topraklarında başlarında rahipleri olmadan temelleri atılan Katolik kilisesinin üyeleri Seul'deki gizli varlıklarını sürdürürlerken Çin'den bir rahip davet etmek için uğraş vermişlerdir. 1789 yılından itibaren Çin'e giden Katolik inancına sahip elçiler tarafından piskopos Alexandre de Gouvea'ya Choson'da çekilen sıkıntıları anlatarak, rahip ataması isteklerini dile getirmişlerdir. Çin'deki piskopos tarafından atanan ilk rahip Choson sınırlarına dek gelmiş ancak ülkeye giremeyip 1793'te hayatını kaybetmiştir. Onun ardından atanan ikinci rahip Zhou Wenmo ise başarılı bir şekilde 14 Ocak 1793'te Seul'e gelip burada yangban sınıftan ailelerin evlerinde gizlenerek Hristiyanlığın yayılması faaliyetlerini sürdürmüştür. Ancak Choson hükümetinin yoğun baskısı Koreli Katolikleri yeni bir çözüm arayışına sürüklemiş ve Koreli Katolikler ilk aşamada Çin'deki Avrupalı devletlerden gemilerini buraya göndererek Choson Kralı'nın gözünü korkutmalarını istemişlerdir. Bu esnada 1800 yılında Kral Jongjo ölüp yerine 11 yaşındaki Sunjo geçince Sedo politikası uygulaması devam etmiş, kraliçe yönetime hâkim olmuştur ve Katolikliği yaymaya çalışan Namin grubuna büyük bir baskı kurmuştur. Kraliçe ilk fırsatta rahip Zhou'yu yakalatıp idam cezasına çarptırmıştır (Baker & Rausch, 2017, s. 98).

Rahibin ölümünün ardından Katolikler arasında saygın bir konuma sahip olan ve devletin önlemleri yüzünden gizlenmek zorunda kalan Hwang Sa Yong, 1801 yılında Pekin'deki piskopos Alexandre de Gouvea'ya bir mektup yazmıştır. Bu mektupta Koreli Katolikler için Avrupa devletlerinden ekonomik yardım istemekle birlikte, piskopostan Papa'ya ulaşarak, Katoliklere dinî özgürlük sağlaması için Qing İmparatoru aracılığıyla Choson Kralına gözdağı vermesini istemiştir. Dahası mektuptaki isteğine destek için de Choson topraklarına herhangi bir yabancı müdahalesi gerçekleşecekse kullanılması adına, Kore Yarımadası hakkında coğrafi ve stratejik bilgiler vererek ülkesine ihanet etmiştir (Hwang & Kim, 2009, s. 170-172).

Hwang Sa Yong 17 yaşında memurluk sınavını geçen ve devletin üst kademelerinde görev alan birisi olarak mektubunu bir ipeğin üzerine yazmıştır. Mektubun Kore Yarımadası sınırlarını aşmadan yakalanması dolayısıyla ‘1801 İpek Mektup Olayı’ (황사영백서/黃嗣永帛書) olarak anılan olayın ardından Choson yönetimi Katolik inancına kesin bir son vermek için karar almıştır. Böylece 1801’de Katolikliğe inananlar idam edilerek cezalandırılmış (신유박해/辛酉迫害), Silhak grubu içerisindeki Kanghakhoe grubu da tamamen yok olmuştur. Choson hükümeti Hristiyanlara karşı tutumunu giderek sertleştirdiği için Koreli Katolikler durumu Çin’deki misyonerlere ulaştırmak için daha da kararlı hale gelmişlerdir (Adams, 2010, s. 7).

1817’de Pekin’deki piskoposluk merkezinden 2 Çinli rahibin Choson topraklarına gelme girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmış. Ardından 1826’da bir kez daha denenmiş ve yine başarısız olunmuştur. Çinli rahip Liu Fang-chi Choson Krallığı’na ancak 1833’te girebilmiştir. Fakat bu tarihte artık Choson Krallığı’ndaki Katolikler Pekin’deki rahiplere bağlı değildirler. Çünkü 1831 Eylül ayından itibaren Koreli Katoliklerin durumu ‘Paris Foreign Missions Society’nin sorumluluğu altına girmiştir. Fransız rahipler ülkeye girmeye başladıklarında son Çinli rahip Choson’dan 1836’da ayrılmıştır (Finch A. , 2009, s. 99).

2.3.1 Fransa ile İlişkiler [병인양요] (1866)

Fransa’nın Doğu Asya’daki Katolik misyonerlerle ilgilenmesi Otuz Yıl Savaşları sonrasında yoğunluk kazanmıştır. Bu konunun üzerine eğilen kişi Papalık ile iyi ilişkiler kuran 1. Napolyon (1769–1821) olmuştur. Fransa, İngiltere’nin geniş ticari faaliyetlerinden kaynaklanan saygınlığını ve etkinliğini dengelemek adına Roma Katolik misyonerlerinin korumasını üstlenmiştir (Cohen, 1963, s. 202). 1. Napolyon bu doğrultuda yurtdışı misyonerlik çalışmalarına yönelik ‘Paris Foreign Missions Society’ adı altındaki Katolik organizasyonunu yeniden canlandırmıştır. Yarım yüzyıl boyunca bu organizasyonun üyeleri dünyanın her tarafında Katolikliğin yayılması için “verimli” topraklara dağılmıştır. 19. yüzyılda ülkede yaşanan siyasi karışıklıklar sürerken Fransa’nın dış topraklarda işgaline zemin hazırlayan adamları deniz aşırı temsilcileri durumundaki Katolik misyonerleri olmuştur (Kane, 1999, s. 20).

Fransa'nın Doğu Asya politikası Annam ve Siam'dan başlayarak Çin'e buradan da Choson Krallığı'na doğru bir yol çizmiştir. 1787'de Kore Yarımadası'nın doğusunda kalan Ulleungdo Adası kıyılarında bir Fransız gemisinin gözlem yaptığına dair kayıtlar geminin kaptanı Jean-François de Galaup'un seyir defterinde bulunmaktadır. 27 Mayıs 1787'e dair kayıtlarda kaptan Jean-François de Galaup, Doğu Denizi'ne vardıklarını ve karşılıklarına ellerindeki kayıtlarda yer almayan bir adanın çıktığını yazar. Ardından adanın etrafında keşif yaparak Choson'a yakınlığını hesaplar ve onu keşfeden ilk denizcisinin ismini adaya verir; Dagelet. Bu esnada Fransız gemisine denk gelen Koreli balıkçıların onlardan korkup kaçtığına da kayıtlarında yer vermiştir. Ancak Kore ile herhangi bir iletişim kurmadan adadan ayrılmışlardır (Galaup, 1798, s. 378-392).

3. Napolyon'un (1808–1873) görevi üstlenmesi ile Katoliklik politikasındaki amaç ekonomik nitelikli bir sömürgecilik isteği ile Çin'e nüfuz etmek olmuştur. 1842 yılında İngiltere'nin Afyon Savaşı ertesinde Çin'le imzaladığı Nanking Antlaşması'nın ardından Fransa da siyasi ve ekonomik kaos içerisinde olan Çin ile 1844'te Whampoa Antlaşmasını imzalayarak buradaki Katolik misyonerler hakkında imtiyaz elde etmiştir. Bu sırada Çin'de başlayan Taiping ayaklanması (1851-1864) Fransa ve İngiltere'nin yakından takip ettiği bir olay haline gelmiştir (Armaoğlu, 2007, s. 401).

Taiping ayaklanması Tanrıya Tapanlar Topluluğu (Bai Shangdi Hui) ile başlayan süreçte Hong Xiuquan'ın kurduğu Tanrısal Büyük Barış Krallığı'nı (Taiping Tianguo) ilan edişiyile Mançu Hanedanına karşı toplu bir başkaldırıya dönüşümün simgesidir. Hong kendisini bu krallığın Kutsal Kralı olarak ilan ederek başkaldırıcıyı Konfüçyüs mezhebi ve Protestanlık geleneklerine dayandıran dinsel bir hareket haline getirmiştir. Bu gösteriler esnasında 1856'da bir Katolik misyonerin ölümü 3. Napolyon'u harekete geçiren olay olmuştur ve 1857'de İngiltere ile birlikte Canton limanını bombalamıştır. 1858'de Tianjin Antlaşması ile sonuçlanan olay, Çin'in anlaşmayı onaylamaması üzerine Batılı güçlerin ülke üzerindeki baskısının artmasına yol açmıştır. Bu yüzden 1860 yılında Fransa ve İngiltere Pekin'e girmişler ve Eski Yazlık Sarayı (Yuan Ming Yuan) ateşe vermişlerdir. İmparator saraydan kaçınca 1860 yılında imzalanan Pekin Antlaşması ile Tianjin'de kabul edilen şartlar yürürlüğe girmiştir. Taiping olayları Nanking'de devam ederken

İngiltere ve Fransa yabancılara karşı ticareti tamamen açacakları Nanking'e 1862 yılında girip, Avrupa'ya Çin pazarını açmışlardır (Cady, 1954, s. 105-106), (Fairbank, 1965, s. 157-160), (Armaoğlu, 2007, s. 747-748), (Holcombe, 2016, s. 237-240).

Yazlık sarayın yakılması ve imparatorun kaçıışı, Çin'e derin bağlarla bağlı olan Choson Krallığı'nı endişeye sevk etmiştir. Yazlık sarayın yanması demek, imparatorun Choson topraklarına doğru gelerek Mançu kalesine sığınması anlamını taşıdığı için bir savunma sistemi düşüncesinin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Teoriye göre "Kore – Çin toprakları arasındaki tarafsız bölümü işgal edenler Choson topraklarına da girmeye çalışabilirdi." Bu yüzden kaleler inşa edilmeli görüşleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca yabancıların Kore'yi işgali durumunda Kore şehirleri yakılıp yıkılabilir, toplumsal düzeni bozacak olan din yayılabilirdi. Choson yöneticilerine göre yabancılar denizler aracılığıyla geldikleri için bu onların denizde başarılı olduğunun bir göstergesi olarak Choson'un dağlık coğrafyası kendileri için bir şanstı. Bunun yanı sıra Seul, Tongna, Namyang, Pubyang ve Injo'ya kaleler inşa edilirse Kanghwa ağzındaki dar boğazlar kontrol altına alınabilirdi (Hulbert, 1999, s. 201).

Choson Krallığı'ndaki ipek mektup olayı ile 1801'deki cezalandırma olayından sonra Hristiyanlar için yeni umut 1827 yılında 'Paris Foreign Missions Society'nin yarımada'daki Katoliklerin sorumluluğunu üstlenmesi ile doğmuştur. 1831'de yeni Papa XVI. Gregorius göreve geldiğinde Fransız misyonerlere Hristiyanlara yapılan cezalandırmaların ardından yabancı misyoner bulunmayan Kore'de bir vekillik kurmaları için emir vermiştir. Emir güneydoğu Asya'da bulunan misyonerlere ulaştırılmış ve onlar Çin üzerinden Choson'a doğru yola çıkmıştır. Papa tarafından görevlendirilen ilk piskopos 1832'de yola çıkacak olan Bathelemy Bruguiere'dir. Ancak 1835 yılında o aniden ölünce yerine Fransız rahip Joseph Imbert ve onunla birlikte 10 misyoner daha 1836'da Choson topraklarına girmiştir (Kane, 1999, s. 2).

Bu esnada Choson Krallığı'nda yönetim bir kez daha el değiştirmiştir. Pungyang Cho klanının hakimiyetinin yaşanacağı ve geleneksel muhafazakarlıkla Katoliklere baskının artacağı bir dönem olan Kral Honjong dönemi başlamıştır. Fransız misyonerler ardı ardına gizli yollarla Choson topraklarına girerken Koreli Katoliklerle gizli şekillerde

buluşmaya başlamışlardır. Gündüzleri ise Korelilerin yas kıyafetlerini giyerek kendilerini gizlemişlerdir. Yas kıyafeti giymelerinin nedeni Konfüçyanizm'e göre yas tutanlarla sokakta konuşulmaması ve onların rahatsız edilmemesidir. Yerli Katolikler yabancı misyonerlerin desteği ile güçlenmeye başlamışlardır.

Choson halkının Katolikliğe geçmek istemesinin pek çok nedeni bulunmaktadır. Geleneksel kurumların etkinliği, eski rejimin çözüm bulamadığı sorunlara neden olmaktadır. Özellikle açlık ve yoksulluk, yolsuzluk ve eziyetler, komplolar ve isyanlar, sürekli bir Barbar tehdidinden artık kurtulmak isteyen halkın bu problemlerine işlemez hale gelen hükümet cevap veremez hale gelmiştir (Choi S. B., 1968, s. 18-20). Koreli halk Batı dinine geçerek hem Konfüçyanizm'deki cinsiyet ve sınıf ayrımcılığını ortadan kaldırarak toplumsal açıdan eşitliği yakalayacak hem de aile bağları arasındaki ilişkiyi Konfüçyanist kuralların katılığına nazaran normalleştirebilecektir. Bu yüzden kendi özgür iradeleri ile bir seçim yaparak Katolikliği benimsemeye başlamışlardır (Cho K. , 1984, s. 20-25).

Henüz Batılı misyonerler Kore'ye girmeden önce kendi bağımsız kararlarıyla Katolikliğe geçmek isteyen Korelilerin bundan sonra yaşayacağı her şey kendi özgür iradeleri ile gerçekleştiği araştırmacılar tarafından (Min K. B., 2005, s. 23-30) kabul edilmekteyse de Katolik kilisesinin dinî yetkisine kavuşmak için Çin'e gitmeleri gözden kaçmamalıdır. Bu suretle Katolik kilisesi ile bağlantı kurarak Choson topraklarına misyonerlerin girişi için açık davette bulunmuşlardır. Bu dönemde artan Batılı güçlerin baskısı Hristiyan yazarlara göre Hristiyanlığın tüm zulümlere rağmen yarımada başarı gösterdiği anlamına gelirken bu dönemde Kral Cheolchong'un (1849-1863) konuya gereken önemi göstermediği, bunu bir devlet sorunu düzeyinde ele almadığı için yeni inancın hızla yayıldığını söyleyen araştırmacılar bulunmaktadır (Choi S. B., 1968, s. 27).

Korelilerin yabancılara karşı bakış açısını değiştiren bir başka olay Kral Honjong yönetiminin sona erip Kral Cheolchong'un yönetime geldiği süreçte meydana gelmiştir. Rusya 18. yüzyılın sonlarından itibaren Asya politikasını şekillendirmeye başlamıştır. Ülkedeki iç olaylar ve Avrupa ile ilişkilerinin de etkisi ile Rusya'nın Asya sınırlarının idaresine yönelik tutumunda genişlemeye yönelik değişim meydana gelmiştir. Özellikle

İkinci Afyon Savaşı'nda İngiltere ve Fransa'ya yenik düşen Çin'in, yenilgiye uğramasını fırsat bilerek 1860 yılında Rusya savaşa bile girmeden Doğu Denizi kıyısında yer alan Ussuri bölgesini Çin'den alarak Choson ile komşu olmuştur (Marshall, 2006, s. 11). Tümen nehri sınırındaki komşusunun daha da aşağı inecek olma ihtimali Choson içerisindeki sorunları ikinci plana atmakla birlikte hükümet görevlileri Katolikliği saldırıya uğramamak için bir çözüm olarak görerek, Batılı askerî yöntem ve materyallere ilgi duymaya başlamışlardır. Sınır boyunda oluşan tehlike ile Batılıları cezalandırmaktan ziyade onlardan faydalanmak düşüncesi hâkim olmuştur (Lieven, 2006, s. 561).

Kral Cheolchong yönetimdeyken 1862 yılında Fransa 3. Napolyon'un sömürgecilik amacını yürürlüğe koyarak Choson'u ticaret ve yerleşime açmak için Paris'te bulunan Japon elçileri ile görüşme yapmıştır. Fransa Japon elçilerden destek isterken Japonya kendi ülke içerisinde yaşadığı problemler nedeniyle 1763'ten beri iletişimde olmadığı Kore hakkında yardımda bulunamamıştır (Nelson, 1945, s. 113-114).

Cheolchong'un yerine 1863 yılında Gojong tahta geçtiği sırada Kore'den misyonerlerin gönderdiği raporlarda Hristiyanların sayısının 20 bini aştığı görülmektedir. 1866 yılında Choson topraklarında 12 Fransız misyoner görev almaktadır. Katolik Koreliler hükümetin bu dönemdeki zayıflığından yararlanarak başkent sokaklarında Roma Katolik Kilisesi'nin amblemlerini taşıyarak yürüyüşler düzenlemiş, rahipler de açıkça vaazlarını vermişlerdir. Kore geleneksel düzeninde bozulma açığa çıkmıştır (Min K. B., 2005, s. 93-100), (Seth, 2011, s. 230).

1866 yılına gelindiğinde Rusya, Choson'un Hamgyong eyaletine bir Rus savaş gemisini indirerek Tongjoseon-man denilen bölgeye baskın yapmıştır. Rusların bu baskınla ticaret ve yerleşme hakkı istemesi Choson hükümetinde hâkim olan ve Hristiyan yangbanları bünyesinde toplayan Namin grubunu harekete geçirmiştir (Gojong Sillok, 1865 , s. 11). Her ne kadar Choson'un cevabı Çin'e bağlılığı dolayısıyla Çin'in izni olmadan hiçbir ulusla ilişki kuramayacağı olduysa da Namin grubu artık güç ve nüfuz elde edebileceklerini düşündükleri uzun soluklu bir projeye Gojong'un yerine kral naibi olan Taewongun'a başvuruda bulunmuşlardır. Namin grubunun Hristiyan lideri Nam Chong

Sam, Rusya saldırısına karşı İngiltere ve Fransa ile bir ittifak girişiminin Choson'u korumaya alacağına dair bir mektup hazırlamıştır (Choe C. Y., 1972, s. 95).

Namin grubuna ümit veren şey Taewongun'un eşinin ve Gojong'un bakıcısının Hristiyan olmalarıdır. Hatta mektup Taewongun'un damadının babası olan Cho Ki-jin tarafından ona sunulmuştur. Taewongun mektubu kabul etmesine rağmen uzun süre sessizliğini koruması üzerine eski kraliyet sekreteri olan Nam ikinci bir mektup hazırlamıştır. Bu mektubu da kabul eden Taewongun cevap olarak bakanlarla görüşmesi gerektiğini hatta gizli bir şekilde Kore'de bulunan misyonerlerden birisi ile görüş alışverişinde bulunmak istediğini bildirmiştir. Taewongun'un yabancı bir misyonerle görüşme isteğini öğrenen Namin grubu bu başarıya ulaşmış olmanın verdiği sevinçle rahip Berneux'un Seul'e gelmesinde acele etmemiştir (Choi S. B., 1968, s. 22-23), (Lee N. H., 1977, s. 171).

Yabancı düşmanı ve muhafazakâr Cho klanı tarafından başa getirilen Taewongun'un misyonerlerle görüşme isteğinin ortaya çıkmasıyla eski kraliçe Cho ve Başbakan Cho Dusun kesinlikle bunu onaylamamışlardır. Hatta Taewongun'u iktidardan düşürmek isteyen önceki Başbakan Kim Jwageun onu, gizlice yabancılarla komplo kurarak, ülkeyi Hristiyanlığa dönüştürmek için Katolik dinine sempatiyle yaklaştığını söyleyerek hainlikle suçlamıştır. (Choi S. B., 1968, s. 24).

Cho klanı olmaksızın iktidarda güç sahibi olamayacağını bilen Taewongun 1865 yılında Pekin'e haraç ödemeye giden Yi Hung Min'in sunduğu 'Çinlilerin ülkelerindeki tüm Hristiyanları öldürdüğüne' dair çarpıtılmış raporu ile Hristiyanlara karşı baskı politikasına geri dönmüştür. 1866 yılında hükümet Hristiyanlara karşı daha ağır cezalar uygulamıştır. Tüm dinî kitapların, dinî materyallerin elden çıkarılması, çeşitli bölgelere askerî kontrol noktaları kurulması, Hristiyanlar ve akrabaları için 6. dereceye varan ölüm cezaları verilmesi ve herhangi bir kişiyi soruşturmak için hakimlere geniş yetkiler verilmesi Taewongun'un politikasındaki önemli değişikliklerdir. Ayrıca Hristiyan Koreliler hakkında bilgiler veren casuslara büyük ödüller vaat edilmiştir. Taewongun'un politikası yabancı rahiplerden, yüksek rütbeli ve eğitilmiş Koreli Katoliklerden kurtulmaktır (Choi S. B., 1968, s. 20-24).

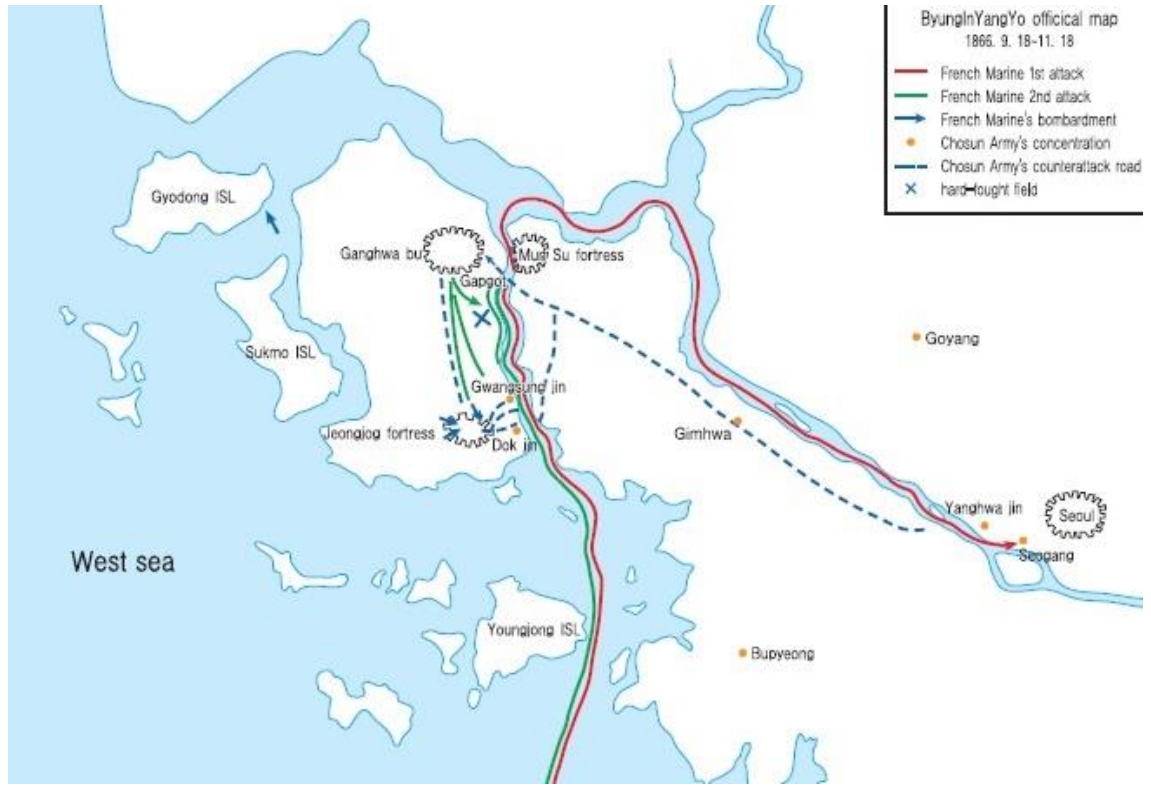
1866'da yaşanan cezalandırma uygulamasının ardından Koreli Katolikler büyük bir kayba uğramışlardır. Bu dönemde uygulanan cezalandırma esnasında o sırada Kore Yarımadası'nda bulunan 12 Fransız rahipten sadece 3'ü kurtulmayı başarabilmiştir. En kıdemli misyoner olan Feron, rahip Ridel'i yaşanan durumu Fransa'ya bildirmek adına Çin'e gitmek için görevlendirmiştir. Kore Yarımadası'ndan gizli bir şekilde deniz yoluyla ayrılan ve 20 Haziran'da Çin'e ulaşan Ridel, 10 Temmuz'da Tianjin'de bulunan konsolos Gabriel Deveria, ardından da Fransa'nın Doğu Asya Filosunun komutanı olan Amiral Gustav Roze ile görüşmelerde bulunmuştur. Ridel'in getirdiği bilgiler ile Amiral Roze Paris'teki Deniz Kuvvetleri Bakanı ve Kolonilerden sorumlu Chasseloup Laubant'a durumu anlatan bir mektup göndererek, öldürülen Fransız vatandaşları için hemen bir misilleme harekât yapılmasını önermiştir (Kane, 1999, s. 5).

1865'ten beri Fransa'nın Çin elçisi olarak Pekin'de bulunan Henry Bellonet durumu Amiral Roze'dan sonra öğrenmiştir. Olayı öğrendiği gibi 13 Temmuz'da Paris'teki Dış İşleri Bakanı Drouin de Lhuys'a telgraf çekerek durumu bildirmiştir. Aynı şekilde Kore'de yaşanan durumu Qing İmparatoruna da bir telgraf ile izah etmiştir. Bu süreçte Fransız amiralin ve Fransız elçinin hiçbir şekilde iletişimde olmaması dikkat çekicidir. Bellonet, Roze'un niyetini Tianjin'deki konsolosluktan öğrenerek bir mektup aracılığı ile kendisi ile iletişime geçmiştir. Bu mektubunda Roze'un öfkesini anladığını fakat herhangi bir karşı hareketin Çin'de bulunan 500 misyonerin hayatını da tehlikeye sokabileceğini unutmaması gerektiğini vurgulayarak ona uyarıda bulunmuştur (Ahvenainen, 1981, s. 30-31).

Bu esnada Çin'deki siyasi ortam Katoliklerin koruyucusu durumundaki Fransa'nın etkisinin giderek azalmasına yönelik bir tehlike oluşturmuştur. Çünkü her ne kadar 1860 anlaşması ile Fransa Çin topraklarında misyonerlerin faaliyetleri için serbestlik kazanmış olsa da halk bunu kabullenebilmiş değildir. Çeşitli bölgelerde Fransız rahiplerin ölüm haberlerinin gelmeye başlaması ile rahipler Çin'de bulunan Fransa elçisine bu durumun diplomasi ile çözülmesinin imkânsız olduğunu ve zorlayıcı bir güce ihtiyaç duyduklarını anlatan isteklerini iletmışlerdir. Bellonet'in Choson'a karşı atağa geçmesinin ardında işte Çin yavaş yavaş kaybolmaya başlayan Fransa otoritesini tekrar güçlendirme çabası yatmaktadır (Cohen, 1963, s. 202-203).

Amiral Roze'un Fransa Deniz Kuvvetleri Bakanına gönderdiği mektubun cevabının en az iki ay sonra gelecek olması ve Bellonet'in siyasi otoriteye tekrar hâkim olma isteği bir araya gelince amiral ve elçi inisiyatifi ellerine alarak bir Kore seferi yapılmasına karar vermişlerdir. Bu durum Çin Prensi Kung'a bildirilerek Qing yönetimine aynı olayın Çin'de meydana gelmesi halinde de bu şekilde sonuçları olacağına dair ultimatoma verilmiştir. Prens Kung öncelikle diplomatik ilişkiler yoluyla Choson'da yaşanan olayın iç yüzünü anlamayı öneren bir mektup ile bu ultimatoma cevap verse de Bellonet bu mektuba yanıt vermemiştir (Choi S. W., 1986, s. 207-210). Amiral Roze, Bellonet'in Kore seferi hakkında Çin prensini bilgilendirmesini özel askerî bilgilerin paylaşımına dair bir tehdit olarak algılamış, Çin'in Choson Krallığı'na bu saldırıyı haberdar edebileceği ihtimalini dikkate alarak seferin gerçekleştirilmesi için harekete geçmek adına zaman kaybetmemiştir. Hem Bellonet'e hem de Deniz Bakanlığı'na öfkeli birer mektup yazarak filo komutanı olarak alınacak tüm kararların kendisine ait olduğunu, Bellonet'in ise bir diplomat olarak sefer için bilgi toplaması gerektiğini bildirmiştir. Bu şekilde Fransa elçisini dahi sefer planlarından haberdar etmeyerek hazırlıklarını tamamlayan Amiral Roze, 18 Eylül günü Chefoo Primauguet, Deroulede ve Tardif gemileri ile Kore Yarımadası'na doğru harekete geçmiştir. 25 Eylül'de Choson'un başkentine 6 km yaklaştığında burada Korelilerin hazırladıkları savunma barajı ile karşı karşıya gelmiştir. Önemli bir ayrıntı da bu üç savaş gemisinin başkentteki Korelilerin gördüğü ilk Batılı gemiler olmasıdır (Gojong Sillok, 1866, s. 1).

Savunma barajı dolayısıyla bu bölgeye demir atmak zorunda kalan gemilere, Choson kıyılarından gelen bir yetkili tekne ile yanaşarak Amiral Roze ile görüşme talebinde bulunmuştur. Görüşme talebi kabul edildiğinde yetkili 'kısa süre içerisinde buradan ayrılmaları gerektiği'ni bildirince Amiral Roze 'keşif amacıyla buraya geldiklerini, Fransa'nın Choson'un dostu olduğunu ve Fransızların dünyada cömertlikleri ile tanındıklarını' söyleyerek Koreli yetkiliyi geri göndermiştir. Bir gece orada demirli kalan gemiler geri dönerlerken Kanghwa Adası'nda Gapgot-ri bölgesinin surlarla çevrili olduğunu ve burada askerî konuşlanma olduğunu gözlemlemişlerdir. Bu adanın stratejik bir önemi olduğunu fark eden Amiral o sırada kıyından tüfek atışıyla karşılaşmıştır. Fransız gemileri bu atışa top ateşiyle cevap verip körfeze doğru ayrılmışlardır (Kane, 1999, s. 14).

Harita 5 Fransa'nın 1866 yılındaki harekâtı (Participation of the French Army in the Korean War, 2004, s. 29)

3 Ekim'de Chefoo limanına geri dönen Roze ilk kez Seul'e giden Batılı gemilerin kaptanı olarak başarısıyla övünerek Fransız hükümetini bilgilendirmiştir. Sefer sonunda çıkarılan navigasyon çizimi Han Nehri civarında gerçekleşen seferin önemli bir sonucu olmuştur. Amiralin görevi artık kesinleşmiştir; "1866 yılında gerçekleşen Katoliklerin kıyımı dolayısıyla Kore hükümetine korku salmak"tır. Bu amaca yönelik olarak Kore Yarımadası içlerine girmeye gerek kalmadan Kanghwa Adası'nı hedef alarak, buradan yarımadaya yarımadadan da adaya askerî birlik nakline engel olacak bir plan ile 11 Ekim'de tekrar yola çıkmıştır (Kane, 1999, s. 16).

Amiral, Kanghwa Adası'nı kolay bir şekilde kuşatmıştır. Han Nehri'nin ablukaya alındığını ilan ederek yarımadaya küçük bir keşif gemisi göndermiştir. Fakat Koreliler bu gemidekileri öldürünce iki taraf arasındaki diyalog ancak 19 Ekim'de sağlanmıştır. Kanghwa Adası'ndaki birliklerin komutanı Yi Kyong Ha, Amiral Roze'a bir mektup göndermiştir fakat Çinli tercüman mektubu Fransızlara yanlış bir şekilde aktarmıştır. Roze Korelilere göz dağı vermek için blöf olarak bir metin hazırladıysa da Seul'de saldırı

gerçekleştirmek için bir ekibi ve yeterli malzemesi yoktur. Sadece Kanghwa Adası'na 70 kişilik bir birlik çıkarmıştır ancak burada Korelilerin savunmasıyla karşılaşmıştır. 30 Fransız askeri burada öldürüldükten sonra Koreliler karşı atağa geçmedikleri için kesin bir zafere ulaşma şansını kaybetmişlerdir. Bu esnada Amiral Roze Choson Krallığı sınırlarında kalan son iki misyonerin de başarılı bir şekilde Çin'e geçtiklerini öğrendiğinde 12 Kasım'da operasyonu sona erdirerek oradan ayrılmıştır. Korelilerin burada uyguladıkları başarılı savunmaları Amiral Roze'un temel planına bir darbe indirmiştir ve bu olayın ardından Fransa'nın Katolikleri koruma rolündeki prestiji sarsılmıştır (Kane, 1999, s. 8), (Lee S. K., 1962, s. 26-32).

2.3.2 Amerika ile İlişkiler [신미양요] (1866-1871)

Choson yönetimi Fransa saldırısının hemen ardından Amerika ile karşı karşıya kalmıştır. Amerika'nın 1784'ten itibaren başlayan Doğu Asya politikasının öncelikli hedefi, ticari olarak bir yayılma sahası bulmaktır. Bu ticari faaliyetler zamanla diplomatik ilişkilerin de önünü açarak politik bir fonksiyon geliştirmiştir. Amerika özellikle kendi ticari faaliyet fırsatlarının Avrupa ülkeleri tarafından müdahaleye uğramaması için Doğu Asya politikasına yoğunlaşmıştır. Buradan hareketle de Çin ve Japonya gibi hâkim uluslar üzerinde kapitalist amaçlarla sömürgecilik faaliyetlerinden ziyade onların toprak bütünlüğünü tehdit etmeden ekonomik ilişkiler doğrultusunda hareket etmiştir (Murray, 2011, s. 45-47). Amerika'nın Kore Yarımadası'na ilgisi de Doğu Asya'yı ticarete açma planları içerisinde yer almaktadır. 1834 yılında Amerika'nın Doğu Asya temsilcisi Edmund Roberts, Japonya'nın ticarete açılmasının Kore Yarımadası'na da aynı etkiyi sağlamak için bir avantaj olacağı yönünde Dışişleri Bakanlığı'na bir rapor sunmuştur. Bunun yanı sıra 1845 yılında Kongre üyesi Zedec Patt de iki ülkenin ticari ilişkilerini kurmak için bir komisyon kurma teklifinde bulunsa da bu teklif kabul edilmemiştir (Cook, 1982, s. 11).

Ticari ilişkiler kurulmasına yönelik dış işlerine sunulan teklifler olumsuz sonuçlanıp Kore planının ertelendiği süreçte Two Brothers isimli balina avcılarını taşıyan gemi 1855 yılında yaşadığı deniz kazası ile Kore Yarımadası'nda Kangwon bölgesindeki Wonsan şehri yakınlarına demirlemiştir ve bu olay Amerikalıların Choson ile ilk karşılaşması

olmuştur. Bu tarihe kadar Amerika Kore'yi Hamel ve Wettete'nin yazdığı raporlardan takip ettiği için bu gemi kazası nedeniyle Kore kıyılarına vuran gemicilerin hayati tehlikeleri olması ihtimali huzursuz bir ortam oluşmuştur. Fakat buna rağmen Two Brothers'dan kurtulan dört Amerikalı gemicinin raporunda Korelilerin onlara insan gibi davrandıkları, yiyecekler de vererek Yalu nehrini geçmelerine yardımcı oldukları yer almıştır (Swisher, 1952, s. 239).

1866 yılının haziran ayına geldiğinde Surprise isimli bir Amerikan gemisi, Kuzey Pyongan eyaleti yakınlarında seyrederken batma tehlikesi yaşayarak Kore Yarımadası kıyılarına vurmuştur. Bu olay tam da Korelilerin Batılılar aracılığıyla ülkeye giren Katolikliğe inananları cezalandırdığı dönemde meydana gelmiş olmasına rağmen Koreliler kıyılarına vuran gemicileri öncelikle karaya çıktıkları yerde ardından Seul'de sorgulamışlar, ardından burada kendilerine yiyecek, giyecek, ilaç ve tütünler vererek ağırlamışlardır. Yabancılara karşı olumsuz müdahaleleri ile bilinen Taewongun'un emri ile de Yalu nehri kenarına dek, Çin'deki Amerikan bürosuna ulaşmaları için kazazedelere eşlik edilmiş, onların güvenli bir şekilde ülkeden ayrılmaları sağlanmıştır (Cable, 1938, s. 4). Hahm Pyong Choon Korelilerin bu dönemde batık gemilerle ülkelerine varan gemicilere rutin bir şekilde insani yardımda bulduklarını ifade etmektedir (Hahm, 1984, s. 24-25).

Amerika'nın Kore'ye asıl ilgisi ise Amerikan Dış İşleri Bakanı olan William Seward'ın yayılmacı politikası ile başlamıştır. 1866 Ağustos'unda Amerikan bayrağı taşıyan bir ticaret gemisi olan General Sherman Çin'den Kore ile ticari ilişkiler kurmak amacıyla görevlendirilerek yarımadağa gönderilmiştir. General Sherman gemisinin mürettebatı; geminin sahibi, kaptanı ve kaptan yardımcısı olmak üzere 3 Amerikalı, 2 İngiliz, 16 Çinli ve 2 Malezyalıdan oluşmaktadır. Kore'ye 1863 yılında ziyarette bulunmuş olan Rahip Thomas Çin'de görev aldığı sürece Korelilerle ilişkilerini geliştirmek üzere Kore dilini öğrenmiş ve misyonerlik yapmak için bir fırsat olarak General Sherman ile ülkeye geri dönmeye karar vermiştir. General Sherman gemisinin Choson'a vardığında yetkililerle tüm iletişimini de Korece bilgisiyle Thomas sağlamıştır. Thomas'ın bir İngiliz olması sebebiyle Choson arşivlerinde 1866'da gelen bu Amerikan gemisinin Koreliler tarafından

bir İngiliz gemisi olarak görüldüğü ve bu şekilde kaydedildiği bilinmektedir (Oh M. W., 1933, s. 99-100), (Neff R. , 2012, s. 165-166), (Gojong Sillok, 1866, s. 3).

Harita 6 General Sherman Gemisinin Taedong Nehri Üzerindeki Rotası (Southerton, 2005, s. 28)

Gemideki yetkililer Taedong nehri üzerinden Choson sınırlarına giriş yaptıklarında bölge yöneticilerine ticaret amacıyla geldiklerini bildiren bir mektup göndermişlerse de Korelilerin cevabı olumsuz olmuştur. Gemidekilere bir an önce Choson sınırlarından ayrılmalarını söylemişlerdir. Ama Amerikalılar kendilerine güvenli bir şekilde önlerinde onları durdurabilecek kimse olmayacak düşüncesiyle yollarına devam etmişlerdir. Koreliler General Sherman'ı kendi sınırlarına girdiğinden itibaren sürekli gözledikleri için geminin tamamen silah dolu olduğunu ve Amerikalıların amaçlarının gerçek anlamda bir ticaret olmadığını bilmekteydiler (Cable, 1938, s. 19). Ayrıca geminin ilerlediği su yolundaki gelgitler aracılığıyla bu büyüklükteki bir geminin zemine oturacağını da bildiklerinden bir süre daha savunmada kalma kararı almıştılar. Pek çok kez gemi ile iletişime geçilerek, yabancı bir geminin Choson'a girişinin yasalarına aykırı olduğu ve bir an önce geri çekilmeleri hakkında uyarı da bulunmuşlarsa da General Sherman ilerlemeye devam etmiştir. Gemi karaya oturduğunda ise Pyongyang bölgesinin sorumlu

valisi Park Kyusu'nun askerî komutanı Yi Hyon-ik gemi hakkında soruşturma yapmak için General Sherman'a gönderilmiştir. Ancak komutan Yi Hyon-ik görev başındayken Amerikan gemisi onu gemide alıkoymuştur. Kore halkı kendi komutanlarının Batılı bir gemide alıkoyulduğunu haber aldığı anda galeyana gelerek gemiye saldırıya başlamıştır. Bunun üzerine valilik de gemiye yaptığı uyarılara son vererek karşı saldırıya geçerek ateşe verilen sandalları gemiye doğru göndermiş General Sherman'ı ateşe vermiştir (Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1866). Çin hükümetine de bu olay detayları ile bildirilmiştir (Gojong Sillok, 1866, s. 2).

1867 yılında Amerika'nın Çin'deki yetkilileri General Sherman hakkında soruşturma yapması için Çin hükümetine başvuruda bulunmuşlardır. Fakat Amerikalı yetkili Burlingame'e gelen yanıtta Çinliler Kore'nin sorumluluğunu reddederek aralarındaki ilişkinin törensel olduğunu bu açıdan bu soruşturma yapamayacaklarını belirtmişlerdir. Sadece Koreli yetkililer bir sonraki haraç konvoyu ile Çin'e geldiklerinde kendilerinden bu konuda bilgi alabileceklerini eklemişlerdir. Yeni bir haraç konvoyunun gelişini beklemek niyetinde olmayan Burlingame, General Sherman hakkında daha fazla bilgiye sahip olmak için Shufeldt komutasındaki Wachusett gemisini Kore Yarımadası'na göndermiştir. Ancak gemi Ocak 1867 yılında Taedong nehrini hedeflerken Haeju'ya demirlemek zorunda kalmıştır. Burada yetkili kişi ile görüşmek için talepleri olsa da bir mektup bırakarak Çin'e geri dönmek durumunda kalmışlardır (Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1868).

General Sherman olayının akıbeti Amerikalılar tarafından araştırma sürecine girdiği sırada Japonya'nın Perry tarafından ticarete açıldığının farkında olan Amerikalıların, ki bunlar içinde diplomatik yetkililer, tüccarlar hatta misyoner rahipler de bulunmaktadır, Choson Krallığı'nı da tıpkı Japonya'da olduğu gibi zor kullanarak Batıya açma düşüncelerinin olduğu görülmektedir. Hatta bu doğrultuda Amerika'nın eski elçilik çalışanlarından Jenkins'in Şangay'daki Amerikan Başkonsolosu'na Korelilerin yabancılarla ilişki kurmaya hazır oldukları yönünde düzmece bir raporu sunduğu görülmektedir. Bu raporda Kore hükümeti tarafından Şangay'a gönderilen yetkililerin Fransız misyonerler ve General Sherman gemisi ile ilgili yaşananlar üzerine Amerika ve Avrupalı elçileri bilgilendirme niyetinde oldukları, dostluk ve ticaret antlaşması için

görüşme yapmak amacıyla geldikleri yazmaktadır. Jenkins'in bu raporu hazırlamasındaki cesaret Kore'nin zorla ticarete açılacağına dair Oppert ve ekibine duyduğu büyük güvende yatmaktadır (Choe C. Y., 1972, s. 120).

Peki Jenkins'in bu denli güvenini kazanan *Oppert* kimdir? Alman maceraperest Ernst Oppert daha önce 1866 ve 1867 yıllarında 2 kez Kore'ye gidip Korelilerle ticaret yapmak için girişimlerde bulunan fakat başarısızlıkla geri dönmesine rağmen hâlâ idealini gerçekleştirmekten vazgeçmeyen bir kişidir. Taewongun'un Katoliklere uyguladığı cezalandırma uygulaması esnasında Çin'e kaçan misyonerlerden biri olan Feron, Şangay'da bulunan Oppert ile tanışmıştır. Misyoner Feron, Oppert'a kimseye zarar vermeyecek, sadece Taewongun'u etkileyecek ve sonuçta Kore'yi değişime zorlayacak bir plandan bahsetmiştir. Feron'a göre Koreliler Batılılarla ilişki kurmayı istemekteyler ancak Taewongun'un yabancı karşıtı politikası buna engel olmaktadır, bu yüzden onu ya ortadan kaldırmak ya da bu politikasını değiştirmeye zorlamak gerekmektedir. Bu amaçla Feron, geleneklerine bağlı Taewongun'u etkisiz hale getirmek için Taewongun'un babası Namyeon(남연군)'un Toksan bölgesinde Kayadong'da bulunan mezarına giderek, orada bulunan değerli eşyaları ve belki de kemikleri kaçırmak planını ortaya sürmüştür. Kaçırılan bu eşyalar Taewongun Choson'u ticarete ve Hristiyanlığa açtığı takdirde geri iade edilecektir (Oppert, 1880, s. 300). Griffs bu planın Taewongun'dan para isteme niyeti içerdiğini de belirtir (Griffis, 1894, s. 392-395).

Feron'un planı Oppert tarafından benimsenmiştir, yolculuğu finanse eden kişi ise Amerikan Frederick Jenkins olmuştur. 1868 yılı 30 Nisan'ında Oppert, misyoner Feron, Jenkins, 8 Avrupalı gemici 21 Malezyalı ve 100'e yakın Çinli ile birlikte *China* ve *Greta* gemileri ile yola çıkmışlardır. Gemide aynı zamanda onlara rehberlik eden Koreliler de bulunmaktadır. 10 Mayıs'ta Haengdam Adası açıklarına demirleyerek Asan koyundan yarımada çıkış yapmışlardır. Burada onları büyük bir kalabalık karşılamıştır. Oppert ve ekibi kendilerini Rus olarak tanıtarak hiç durmadan mezara doğru ilerlemişlerdir. Toksan bölgesinden sorumlu vali onları durdursa da Oppert ve Feron hiçbir şekilde çatışma niyetinde olmadıklarını söyleyerek onları atlatmışlardır. Ancak mezarın kıyıya uzaklığı ve mezara ulaşma süresi onların ulaşmayı planladıklarından daha uzun sürdüğü için akşam vakti ancak bölgeye varabilmişlerdir. Aynı şekilde mezar çok iyi bir şekilde

korunacak şekilde taştan duvarlarla çevrili olduğu için kazmak çok uzun vakit almıştır. Ekip hem güvenlik sebebiyle hem de yaşanan hayal kırıklığı ile geri dönmeye karar vermiştir. Geri dönüşlerinde buharlı geminin alt kısmının su alması sebebiyle Kanghwa Adası'nda demirlemek zorunda kalmışlar hatta burada onları karşılayan ekibe Choson'un ticarete açılmasını istemek için geldiklerini belirterek, Taewongun'a bu dileklerini ileten bir mektup iletmesini istemişlerdir.

17 Mayıs'ta Taewongun'un bundan sonra hiçbir şekilde ticaretle ilgili bir belge kabul etmeyeceğini, davetsiz misafirlere kapılarının kapalı olduğunu, Fransızlar gibi onları uzak tutacak araçları bulabileceğini söyleyen cevabı geldiğinde Choson yetkilileri Oppert ve ekibine kıyıya kadar eşlik etmişlerdir. Burada gemi ekibinden birinin kıyıdaki köylülerden bir buzağı çalmak isterken yakalanması ile oluşan karmaşada Choson askerleri onlara ateş etmeye başlamış ve ekipten bir kişiyi öldürmüşlerdir. 18 Mayıs'ta Oppert ve ekibi Kanghwa Adası'ndan ayrılmıştır (Oppert, 1880, s. 305-321).

1868 yılında Çin'deki Amerikan elçiliğine gelen General Sherman gemisindeki mürettebatın hâlâ yaşıyor olduğu bilgisi üzerine John Febiger soruşturma yapmak için görevlendirilmiştir. Shenandoah gemisi ile Kore kıyılarına gelen Febiger burada soruşturma yapma fırsatı bulamamış olsa da Choson hükümeti tarafından Shufeldt'ın mektubuna General Sherman hakkında Korelilerin kendilerini savunmak adına haklı bir şekilde karşılık verdiklerini belirten bir geri dönüş yapılmıştır. Bu esnada bu gelişmelerden habersiz olan Amerikan hükümeti Jenkins'in daha önce Korelilerin antlaşma yapmak üzere hazır olduklarına dair düzmece raporu üzerine ticari ilişkileri kurmak adına harekete geçmeye vermişlerdir. Fakat Shenandoah gemisinin geri dönüşü üzerine o raporun sahteliği ortaya çıkınca ancak bir güç gösterisi ile Choson hükümetinin sindirilebileceği üzerine yeni bir plan yapılmaya başlanmıştır (Cook, 1982, s. 12).

1860lı yıllarda başarı sağlayamayan Dış İşleri Bakanı Seward'ın yayılmacı politikasını bundan sonra Hamilton Fish üstlenmiştir. Seward ve Fish'in gayretleri Amerika'nın Kore ile ilk resmî temaslarında etkili olmuştur. 1870 bahar aylarında Fish, o sırada Çin'de bulunan zengin iş adamı ve eski Amerikan kongre üyesi olan P.F. Low ile iletişime geçerek onu Kore kıyılarında oluşan batık gemilerin akıbetleri için bir koruma ve eğer

mümkünse ticari avantajlar içeren bir anlaşma yapması için görevlendirmiştir. Diğer bir deyişle bir güç gösterisi olan bu planın başında Amerika'nın Asya Filo Komutanı Amiral John Rodgers ve P.F. Low vardır (Griffis, 1894, s. 403).

Low öncelikle bu ziyaretini Çin Dışişleri Bürosu Tsungli Yamen'e bildirmiş ve durum hakkında Korelilerin önceden haberdar edilmesi amacıyla ısrarlı bir duruş göstermiştir. Çin bu durumun uygunsuzluğu ile isteklerini reddetmiştir. Fakat Amerika'nın baskısı sonucunda Çinli yetkililer Choson yönetimine '*Amerika'nın Kore'ye savaş gemileri ile gitmemesini sağlamak için ellerinden geleni yapsalar da bu durumu haberdar etmedikleri takdirde Choson yönetiminin bu gemilerin geliş nedenlerini bilme imkânları olmaması nedeniyle kendilerini haberdar ettiklerini*' bildiren bir not ile Low'un mektubunu göndermişlerdir (Choe C. Y., 1972, s. 124). Low ve Rodgers bundan sonra Choson yönetimi ile iletişim kurmuş olmanın özgüveni ile hareket eder hale gelmiştir. Ancak Taewongun bu mektubu almasına rağmen hiçbir şekilde karşılık vermemiştir. Çünkü Choson yönetimine göre Çin ve Japonya'nın Batılılar ile iletişim kurduktan sonra kaybettiği Konfüçyanizm değerleri için son kale burasıdır. Uygarlığı savunmak için Batılılara karşı direnmek gereklidir. Çin'e göre ise Kore Yarımadası'nın önemi tam da bu noktada anlaşılmaktadır. Çin ve Japonya'nın ardından Amerikalıların da tıpkı diğer Avrupalı güçlerin ısrarla üzerinde durduğu gibi Kore üzerinde ticari çıkar sağlama yoluna gidebilecekleri ön görülmektedir. Hatta Çin arşivlerinde Choson yönetiminin herhangi bir anlaşma yoluna gitmemesi durumunda bir çatışma yaşanacağına dair öngörülerine dair kayıtlar bulunmaktadır (Chang G. H., 2003, s. 1341).

Choson hükümeti ile görüşmeler için görevlendirilen Low ve Amiral Rodgers, Colorado gemisi ana gemi olmak üzere yanında destek olarak bulunan 4 gemi ile birlikte önce Nagazaki'ye uğrayıp ardından 21 Mayıs 1871 yılında Gyeonggi'deki Namyang körfezine ulaşmışlardır. Gemilerin hepsi askerî teçhizat yüklüdür; Colorado, Palos, Alaska, Benicia ve Monacacy gemilerinde; 85 topçu ve 1230 denizci bulunmaktadır. Namyang'a vardıklarında bölgenin valisi Shin Chol-gu ile görüşmelerinde Amerikalılara niyetleri sorulmuş, nereden geldikleri ve ne zaman ayrılacakları bilgileri istenmiştir. Elçi ve amiral ise daha yüksek rütbeli kişilerle görüşme niyetinde olduklarını, işlemler uzun süreceği için bu görüşmeler tamamlanana dek Choson sularında kalmaya devam edeceklerini

bildirmişlerdir. Burada beklediği sonucu alamayan Amerikalılar hiçbir çatışmayla karşılaşmaksızın biraz daha kuzeye çıkıp 30 Mayıs'ta Chakyakdo'ya varmışlar ve burada da aynı görüşmeleri yaparak, bir çatışma niyetinde değil sadece iletişim kurmak için burada olduklarını belirtmişlerdir. Yetkililer Choson kralının dostane ilişkiler sürdürmekten yana olduğunu ancak bir anlaşma yanlısı olmadığını açıklamışlardır. Low elçiler gemiden ayrılmadan önce burada buldukları süre boyunca Kanghwa Adası'nı incelemek istediklerini bildirse de bu istek gemide görüşmelere gelen yetkililerin görev sahasının dışında bir konu olduğu için yanıtız kalmıştır. Ancak Amerikalılar bu sessizliği olumlu olarak yorumlayarak ve Kanghwa Adası'na vakit kaybetmeden çıkış yapmışlardır. Asıl amaçları Kanghwa Adası üzerinden Kore Yarımadası'na geçişin yolunu bulmaktır (Macdonald, 1959, s. 54).

Kanghwa Adası'nın Choson Krallığı'nın başkenti Seul'e geçiş için stratejik bir nokta olması dolayısıyla daha Çin'den Low'un mektubu gelir gelmez bölgedeki savunma sistemleri güçlendirilmiş, bu bölgeyi savunmak için komutan O Choe Yon görevlendirilmiştir (Choe C. Y., 1972, s. 127-128). Amerikalılar Kanghwa'ya çıkış yaptıkları anda Koreli askerlerin bombardıman ateşi ile karşılaşmışlardır. Amerikalılar bu atışlara karşılık vermeden çekilirlerse bunun hem Kore hem de Çin için Batılı güçlere karşı koyabileceklerine dair yayılabilecek etki oluşturabileceğinin bilincinde olarak hemen bir plan yapmışlardır. Temel niyetleri hemen bir saldırı yapmak olsa da öncelikle Korelilerden bu atışlar için bir özür beklemişlerdir. Fakat silahsız olması beklenen keşif gemilerinin silah yüklü olmalarıyla başkente gidecek kritik noktalarda manevralar yaptıklarını gören ve burayı savunmayı kendilerinin hakkı olarak gören Koreli yetkililerden 6 Haziran'da gelen cevap şu şekilde olmuştur;

“Ülke savunmasında en önemli yerler sınır bölgeleridir ve bu bölgelere yabancı gemilerin girişine izin verilemez. Bu tüm uluslar için geçerli bir kural olmakla birlikte siz bu hakkımızı çiğnediniz ve uyarılara rağmen ilerlediniz. Orada bulunan memurlar da görevlerini yerine getirdikleri için bir özür beklemeyiniz (Griffis, 1894, s. 411).”

Koreliler bu şekilde Amerikalıların batık gemi konusunu bir bahane olarak kullanıp anlaşma yapma maksadıyla gelişlerinin ardındaki gerçek nedeni netleştirmişlerdir. Bununla birlikte Two Brothers ve Surprise gemilerindeki gelişmelerde Kore'nin insani

yardımlarda bulunmalarını hiçbir şekilde göz önüne almadıklarını anladıklarında bunun sadece bir güç gösterisi olduğuna karar vermişlerdir. Rodgers bunun üzerine 10 Haziran'da Kanghwa Adası'nda cezalandırma seferi emrini vermiştir. Koreliler savunma durumunda oldukları için ve karşısındaki gücün modern silahlarına karşı duramadıklarından Kwangson kalesine dek çekilmişlerdir. Çatışmanın sonunda 200'den fazla Koreli hayatını kaybederken Amerika tarafında 3 kişi ölmüştür. Bu mücadelenin ardından Choson yönetimi ile herhangi bir anlaşma ihtimali olmadığını gören Low, 3 Temmuz 1871 yılında geri çekilme kararı almıştır (Cable, 1938, s. 195-196).

1866 yılında General Sherman gemisinin Kanghwa Adası önlerinde çatışmaya sebep olması ve Oppert'ın girişimi, Taewongun'un yabancı karşıtı politikasını daha da kuvvetlendirmesi açısından önemli gelişmelerdir. Özellikle 1871 Amerika ile Kanghwa Adası'nda yaşadıkları mücadelenin ardından yabancılara karşı güvensizlik artıp yabancılarla ilişkilerin bitirilmesine dair kesin bir bakış oluşmuştur. Hatta 1870-1871 kış ayında Taewongun Çin hükümetine Amerikalılarla yaşanan bu mücadelenin bir onur mücadelesi olduğunu bildiren, Korelilerin yabancılara karşı verdikleri bu mücadeleden şüpheleri varsa bunları da gidermek istediklerini belirten bir mektup yazmıştır. Amerika ile yaşanan olayın tüm ayrıntılarını verirken Batılıların Doğuluları uygarlıktan yoksun gördükleri ve kendi medeniyetleri ile övündüklerine dair tavırlarının vurgulanmış olması dikkat çekicidir (Chang G. H., 2003, s. 1360).

Choson yönetiminde Taewongun üzerinde hâkimiyetleri bulunan muhafazakâr Konfüçyanistler, gelişen bu durum karşısında memnuniyetlerini saklamamışlardır. Hatta Yi Hyang no, Choe Ikhyeon, Yi Manson, Hong Chae hak gibi sözlerini çekinmeden söyleyen Neo-Konfüçyanist aydınlar, defalarca Kore kıyılarında görülen 'vahşi barbarlara' karşı şiddetli direniş için halkı kışkırtmak adına söylemlerde bulunmuşlardır (Larsen K. W., 2017, s. 29). Amerikalılarla yaşanan olayın Choson'un yabancılara karşı dik duruşunu temsil eden bir örnek olması hem yönetimi hem de aydınları Taewongun'un politikasını destekler hale getirmiştir. Bu mücadelesindeki zafer için Taewongun için bir dörtlük yazılmıştır;

“Batılıların gemileri duman ve tozlarıyla dünyayı karanlığa boğuyor, ancak Doğu'nun parlak ışığı onu sonsuza dek aydınlatacak” (Choe C. Y., 1972, s. 132-133).

1871 yılında yaşanan gelişmelerin ardından Taewongun ülkenin her yerine yabancılara karşı dik duruşlarını gösterecek olan taş bloklar (Chokhwabi / 척화비) dikmiştir. (Bknz. EK:2) Bu taş bloklarda şunlar yazılıdır;

“Batıdan gelen barbarların istilasına karşı savaşmayıp barış görüşmelerini kabul etmek ülkeyi satmakla aynı şeydir. Gelecek kuşaklara daima bunu öğütleyin.”

2.4 CHOSON KRALLIĞI'NDA YÖNETİMİN VE İZOLASYON POLİTİKASININ DEĞİŞMESİ

Taewongun, Fransa ve Amerika ile yaşadığı problemlerden izolasyon politikasını koruyarak başarılı bir şekilde çıkarıcı politikasının başarısıyla kendisine karşı olan gruplara karşı söz sahibi olduğunu kanıtlamıştır. Tam da bu esnada Choson yönetiminde bir değişim yaşanmıştır. 1874 yılına dek 10 yıl boyunca iktidarda olan Taewongun tahtı gerçek sahibi, oğlu Gojong'a bırakmak zoruna kalmıştır. İktidardaki güç kayması, Taewongun'un iç despotizmini eleştiren Choe Ikhyeon (1833-1906) adlı bir aydının bildirisi ile başlamıştır. Choe, Taewongun'un politikasıyla uyum gösteren bir ideolojiye sahip Neo-Konfüçyüsçü muhafazakârdır. Ancak, siyasi olarak Taewongun'un rakipleri olan, Gojong'un eşi kraliçenin mensubu olduğu Min klanı tarafından desteklenmektedir (Choe C. Y., 1972, s. 34).

Kraliçe Min'in ailesi, Min klanı, Taewongun'un geleneksel düzeni canlandırmaya yönelik reformlarının geleneksellikten daha da uzaklaşmaya neden olduğu görüşü dolayısıyla Taewongun ile fikir uyuşmazlığı yaşamaktadır. Bu uyuşmazlığın zirvesinde olan Konfüçyüsçü aydınları da yanına çeken aile, artık 22 yaşına gelen Gojong'un tahtta söz sahibi olma sırasının geldiği iddiası ile Taewongun'u kral naipliğinden uzaklaştırmak adına muhalefete başlamıştır. Gojong bu dönemde bağımsız bir şekilde yönetime geçmiş olarak görülse de aslında kraliçe Min'in ailesinin etkisinde hüküm sürdürecektir (Kim D. K., 2005, s. 104). Kral Gojong'un ikinci 10 yıllık dönemi bu yüzden Kraliçe Min dönemi olarak da adlandırılmaktadır.

1873 yılına kadar uyguladığı “yalnız krallık” politikası yüzünden Choson Krallığı’nın iç işlerine odaklandığı için kapitalist modernizasyon hakkında bir perspektifi olmayan yönetim, aynı döneme denk gelen Japonya’da Meiji ve Qing’de ise Tongzhi restorasyonlarının aksine sorunlarla yüzleşmek için hiçbir şekilde reform girişiminde bulunmamıştır. Bu doğrultuda Silhak düşünürlerinin 18. yüzyıldan itibaren Choson’un ekonomik gücünü ve savunma sistemini geliştirmek için açık-kapı politikası uygulamasına dair fikir yürütmeye başladığı görülmektedir. Silhak düşüncesinin bir kolu olan Pukhak düşünürlerinden Park Che Ga, Batı toplumları ve Japonya ile ticaretin Choson’u güçlü bir millet yapacağına dair görüşleri ve bir başka Silhak düşünürünü olan Choe Hangi’nin 1857 yılında yazdığı ‘Description of the Nations of the World (臆董鑿)’ kitabında Batılı ülkeler hakkında bilgi vererek Choson’un da bu şekilde geliştirme göstermesi için dış ilişkilere açılması gerektiğine dair görüşleri bu dönemde ön plana çıkmıştır (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 199-200). Dış ilişkilerin açılması hakkındaki fikirleri şiddetli bir şekilde destekleyenler ise Silhak düşünürleri arasında önemli bir konuma sahip olan Park Chi Won’un torunu olan ve Çin’e elçi olarak giderek burada Batılılar ile ilişkilerini geliştiren Park Kyusu ve O Kyong Sok olmuştur. Choson’a Çin’den Batılı ülkeler hakkında kitaplar getirerek ülkenin aydınları arasında bu fikirlerin yayılmasını sağlayan Silhak düşüncesinin temsilcileri, Kore’nin dış dünyaya açılmasının arifesinde Kaehwa (Aydın) ideolojisinin oluşmasını sağlamışlardır.

2.4.1 Japonya ile Kanghwa Antlaşması (1876)

Kore Yarımadası üzerinde Batılı güçlerin Choson Krallığı’nı ticarete açma girişimlerini yakından takip eden Meiji hükümeti, 1869’da Japon Dış İşleri Bürosu kurulduğu andan itibaren iki taraflı bir politika izlemiştir. Büronun bir kolu daima anakaraya bakarken, özellikle Çin’e; diğer kolu ise büyük güçlerle ilgilenmek adına Pasifik’te olmuştur. Dönemin Dışişleri Bakanı olan Iwakura Tomomi, bu iki yönlü politikada Japonya’nın herhangi bir tehdit altında olmaması adına öncelikle ülkenin mevcut askerî durumunu geliştirmek için uğraş vermiştir. Çünkü Batılılar ile ilişkisinde Çin çökerse ardından hayatta kalma mücadelesi vermek zorunda kalacak olan devlet Japonya olacaktır. Bunun yanı sıra Iwakura aracılığıyla Meiji hükümeti her zaman Çin ile olan ilişkisinde Kore

Yarımadası'na özel bir ilgi göstermiş, herhangi bir karışıklık olması durumunda Rusya'nın buraya inme niyetini de göz önünde bulundurmuştur (Nish, 2002, s. 17-18).

Meiji hükümeti kurulduktan sonra Choson politikasına dair net bir şekilde gözlemlenebilen farklı bakış açıları, bu politikanın yönlendirilmesinde etkili olmuştur. McGovern Japon bürokratların farklı bakış açılarını, onları asker ve sivil bürokratlar ile radikaller olarak üçe ayırarak ele almıştır. McGovern'e göre askerî kökenli bürokratlar, Batı toplumlarından gelen fikirlere kuşkuyla yaklaşan, eski düzenin bu fikirler dolayısıyla bozulduğuna inanan ve feodalizmin kaldırılmasından dolayı pişmanlık yaşayan diplomatlardır. Dolayısıyla sosyal reformlara önem vermezlerken Japonya'nın Asya ana kıtasında genişlemesi için Choson'u işgal etmenin bir anlamda zorunluluk olduğu görüşüne sahiptirler. Bu grubun önde gelen temsilcileri, Saigo Takamori, Goto Shojiro, Soejima Taneomi'dir. Diğer yandan sivil bürokratlar ise reformların geliştirilmesi, Batı teknikleri ile Japon kültürünü buluşturarak ülkenin öncelikli olarak kalkınmasından yana olan bürokratlardır. Eğitim, sanayi, ticaret konusunda işleyen bir sistem kurmak adına bilimsel araştırmaları da destekleyen, militarist gelişmenin karşısında bulunan bu grubun temsilcileri Kido Takayoshi, Okubo Toshimichi ve İto Hirobumi'dir. Radikal grup ise bürokraside partililik düşüncesine karşı olan, genişleme politikasını savunarak halkın desteğini kazanıp popülerliklerini arttırmayı amaçlayanlardan oluşmaktadır. Temsilcileri; Itagaki Taisuke ve Okuma Shigenobu'dur. Japonya'da Kore sorunu kapsamında oluşacak mücadele, askerî ve sivil bürokratlar arasında yoğunlaşmıştır (McGovern, 1920, s. 60-61).

Tokugawa döneminde (1600-1868) Choson'dan 12 elçi heyeti Japonya'ya gelmiştir. 1811'de Japonya'ya elçi gönderimi sona erdiğinde Choson Krallığı'nın sadece Tsushima *daimyosu* ile ilişkileri devam etmiştir. Koreliler ile Tsushima *daimyosunun* ilişkisi İmjin Savaşı'nın ardından 1609'da ile imzaladıkları Kiyu Anlaşması (기유약조/己酉約條) ile burayı Choson Krallığı'nın vasalı olarak kabul edip, Choson krallarının taç giyme törenlerinde saygı göstermeleri için orada bulunmaları kuralını koymalarına dayanmaktadır. Tsushima, Gyeongsang eyaletinin bir parçası olarak kabul edilmiştir (Lewis, 2003, s. 20-27). Bu ilişki *Seikansen* olarak adlandırılıp, Busan'a belirli sayıda Japon ürünleri gönderilmesiyle iki ülkenin ürünleri takas ettirilerek devam etmiştir (Hishida, 1905, s. 163). Bunun yanı sıra Tsushima adası Tokugawa Şogunluğuna bağlı

gözükteği için şogunluktan yıllık 30,000 koku⁴ pirinç ve para almakla birlikte, Choson Krallığı'ndan da vasal olduğı için pirinç, fasulye ve para kabul etmektedir. Hatta bu dönemde Busan'da küçük bir Japon yerleşimi kurulmuş, burada yaşayan Tsushima adasından gelen yaklaşık 300 Japon tüccar, Koreli yetkililer tarafından Japonya-Choson arasındaki iletişim minimum miktarda tutacak şekilde özenle izlenmiştir. Bu sayede Tsushima adasıyla ticari ilişkiler iki taraf için de bir düzen içerisinde devam etmiştir. Choson yönetimi burada ikamet eden Japonlar aracılığı ile Meiji hükümetinde yaşanan toplumsal değişim hakkında bilgi edinmişlerdir (Conroy , 1960, s. 25).

Meiji hükümeti 1868'den sonra Tsushima *daimyosunun* Choson ile kurduğı ilişki ile ilgilenmeye başlamıştır. Çünkü bu dönemde Tsushima adasının ticari kazanımları önemli ölçüde artmıştır. Hükümet öncelikle 'Choson ile olan tüm ilişkilerin imparatorluk emirlerine göre hareket edilmesi" konusunda Tsushima *daimyosunu* uyarılmış ardından da 1868 Haziran ayında bundan sonra tüm dış ilişkilerin Osaka'da bulunan Dış İşleri Bürosu'na aktarılması konusunda karar almıştır (Conroy , 1960, s. 23). Bu şekilde Choson ile kurduğı iletişim ve ticaret ağı Tsushima *daimyosunun* tekelinden çıkmıştır. Ayrıca durumun Choson Krallığı'na bildirilmesi için de Tsushima *daimyosu* So görevlendirilmiştir. İmparatorluk emri Choson'a şu şekilde iletilmiştir;

“Size hükümetimizin imparator yönetimine geri döndüğünü bildirmek benim için bir ayrıcalıktır. Ülkenizle olan ilişkilerden çok memnunuz. Ben de imparatorluk hükümeti tarafından sizin hükümetinizle ilişki kurmakla görevlendirildim. Sonsuza dek sizinle iyi ilişkiler kurmayı temenni ederiz (Conroy , 1960, s. 23).”

Ayrı bir belgede ise durum hakkında daha ayrıntılı açıklamalar yer almaktadır. Bu belgede imparatorluğun 2000 yıllık varlığına, Tokugawa Şogunluğu süresince kendisinin bir istirahat döneminde olduğuna, bundan böyle de dış işler de dahil olmak üzere tüm hükümetin kontrolünü tekrar ele aldığına yer verilmiştir (Conroy , 1960, s. 24).

Tarihsel olarak Japonya ve Choson Krallığı arasındaki diplomatik ilişkiler Gyeongsang valiliğı, Dongnae yöneticisi ve Busan'daki tercüme/dil bürosu görevlileri aracılığıyla

⁴ Japon ölçü birimi

sağlanıyordu. Taewongun yönetiminde bu görevlerin sorumluları, Kim Se Ho, Chong Hyon Dok, An Tong Jun'dur. 1868-69 yılları arasında Tsushima *daimyosu* So ve Busan'da Dongnae olarak adlandırılan Japon bölgesinden sorumlu An Tong Jun arasında pek çok görüşme gerçekleşmiş ancak Chosonlu yetkili yeni imparator ile yeni düzen içerisinde krallığın bir ilişki kurma niyetinde olmadığını bildirerek onları geri çevirmiştir.

So, Choson'un Meiji hükümeti ile ilişki kurmaktan kaçındığı için kabul etmediğini, bu teklifin ancak zor kullanılırsa kabul edilebileceğini raporunda sunmuştur. Bunun yanında 3 Mart 1869'da Japon Choshu klanının lideri olan meclis üyesi Kido Takayoshi, Meiji hükümetinde dış işlerinden sorumlu olan Sanjo Sanetomi ve Iwakura Tomomi'ye bu meselenin silahlar ve ordu harekâtı ile çözümünü için teklif vermiştir. Bu raporların ve tekliflerin ardından dış işleri ofisi hem Busan'a hem de Tsushima'ya Sada Hakubo liderliğinde Moriyama Sigeru ve Saito Ei'den oluşan bir araştırma heyeti göndermeye karar vermiştir. Araştırma heyetinin görevi Choson ve Japonya'nın ilişkilerinin kötüleşme nedenini bulma, Tsushima'nın Choson'a haraç ödemesini sonlandırma, Mançu Hanedanı ile Choson Krallığı'nın ilişkisi hakkında bilgi toplamaktır. Bunun yanı sıra Choson ekonomisinin Japon ekonomisi ile karşılaştırması yapılmıştır. Choson yönetiminin siyasi ve ekonomik durumu hakkında bilgi toplayarak atılacak adımları planlamak adına sunacakları rapor Meiji hükümetince büyük bir ilgi ile beklenmiştir (Conroy , 1960, s. 24-25).

Araştırma heyetinin raporu Qing'in 1870 yılında Tianjin Anlaşması ile itibar kaybına uğraması ve zayıf düşmesi göz önüne alınarak Choson Krallığı'na elçi gönderilmesinin tam zamanı olduğu şeklinde bir tavsiye ile sonlanmıştır. Bu doğrultuda 1870 yılından sonra Meiji hükümetinde Kore'ye dair konular *Seikanron* tartışması çevresinde gelişecektir. Seikanron, Konfüçyüsçülük söylemleri ile ele alındığında, 'Japonya'nın kendisini aşağılayıcı bir tavır takındığı için Kore'yi işgal ederek; 'Seikan', cezalandırıp cezalandırmaması üzerine oluşan tartışmadır; 'Ron'. 'Kore'yi elde etme tartışması' olarak değerlendirilen bu tartışma, en yetenekli devlet adamlarının Meiji hükümetinden istifalarına yol açarak bir anlamda erken Meiji yönetimini bölen bir tartışma olmuştur. Ayrıca Japonlar Kore problemini *Chosen Mondai* olarak da adlandırmışlardır (Jansen, 1989, s. 744). Seikanron, Korece'de *Chonghanron* (정한론) olarak ifade edilmektedir.

Kido Takayoshi'nin Kore politikasını güçlü kılan yanı, bu seferin Japonya'nın modası geçmiş gümrük tarifelerini değiştireceği, hedeflerini yurtdışına taşıyabileceği, endüstri ve teknolojik gelişimi teşvik edeceği ve halkın içindeki öfke ve birbirini suçlama sorunlarını ortadan kaldıracacağı şeklindeki görüşleridir. Kido'ya göre Kore'ye karşı güçlü duruş ulusal güçleri birleştirmekle kalmayıp yeni liderliğin temellerini de sağlamlaştıracaktır. Ancak Meiji hükümetinin Dış İşleri Bürosu'nu ellerinde tutan Okuma ve Iwakura'nın Kore konusundaki düşünceleri Kido'dan farklıdır (Kim K. H., 1980, s. 125).

Okuma ve Iwakura, savaş yanlısı tavrını bildikleri için Kido'nun ve Tsushima *daimyosunun* doğrudan Choson hükümeti ile temasa geçmesini istememektedirler. Bu amaçla Kore'ye Kido gibi bir imparatorluk yetkilisi göndermeden önce, böyle yüksek rütbeli bir temsilcinin kabul edilmeme ihtimaline karşı Dış İşleri Bürosu'ndan daha düşük rütbeli bir temsilci heyetinin görevlendirmesini uygun görmüşler, Japon Danıştayı görevindeki Daijo-kan'da bu görev onaylanmıştır (Jansen, 1989, s. 745) . Bu görev için Yoshioka Koki seçilmiş, heyeti ile birlikte Tsushima'dan tercüman Urase Yutaka'yı da alarak Busan'a giderek Japonların Torai fu dedikleri Kore hükümeti yetkilileri ile görüşmelere başlamışlardır. Ancak henüz heyet Busan'a varmadan önce Choson Krallığı ile iyi ilişkileri olan Urase, Koreli yetkililerle bir ön görüşme gerçekleştirmiştir. Yoshioka Busan'a vardığında burada An Tong Jun ile görüşmek için beş ay bekletilmiş, 17 Mayıs 1871'de görüşme sağlanmıştır. Bu görüşmede yetkililere gelecek elçilerin niyetlerini bildirdikten sonra onlardan aldığı cevap 'Muhteşem Çin'e bağımlı olduklarından Qing imparatoru ile Japon imparatorunu aynı seviyede tutamayacakları için bu ilişkilerin olumsuz geçeceği olmuştur. Tıpkı bu cevaptaki gibi elçilik heyeti geldiğinde olumsuz bir sonuç olarak tüm denemelerine rağmen başarıya ulaşmadan Japonya'ya dönmüşlerdir. Bu heyetin yerine 1872 yılında Hanabusa Yoshimoto Koreli yetkililerle görüşmek için görevlendirilmiştir (Conroy , 1960, s. 28).

Kore ve Japonya arasında bu dönemde yaşanan çatışma aslında gelenek ve modernize çatışmasıdır. Modernleşen Japonya artık Tsushima aracılığı ile dolaylı yünden Choson ile iletişimi kabul edemeyeceği gibi Choson da geleneksel düzeni yeniden organize ederek modernleşirmeyi öneren Japonya'nın teklifini kabul edemezdi. Özellikle Taewongun'un

muhafazakâr bakış açısına göre Japonya, Batılılar ile ilişkileri başladığından itibaren Doğu medeniyetine ihanet eden bir ülke olmuştu ve Batılılaşmıştı. İmparatorluk yönetimini tekrar uygulamaya sokarak ve Korelilerden de bunu tanımalarını isteyerek Choson yönetimini Çin imparatoruna karşı gelmeye teşvik ediyorlardı. Ancak Koreliler için imparator kavramı sadece Çin imparatoru tarafından kullanılabilirdi ve Japonların imparator, imparator düzeni olarak kullandıkları bu terimleri kabul edemezlerdi (Oh B. B., 1980, s. 40).

Choson hükümeti ile Busan'daki yetkililer aracılığıyla görüşmeler sağlamaya ve bir ilişki kurmaya çalışan Meiji hükümeti, sürekli alınan olumsuz cevaplar ile büyük bir tartışmanın eşiğine gelmiştir. Kore meselesine temkinli yaklaşımı eleştiren ve bir an önce silahlarla harekete geçmeyi isteyen grup bir savaş partisi etrafında bir araya gelmeye başlamıştır. Kore İşgal Partisi (*Seikanto*)'nin lideri Satsuma adasından Saigo Takamori'dir. 1872 yılında Saigo başkanlığında Kore'nin işgaline yönelik hükümeti kışkırtan bir politikaya ağırlık veren parti bu hareketlerini hızlandıracak bir fırsat elde etmiştir. 1871'den itibaren dış işleri ofisinin başında yer alan ve daha sonra Başbakan Yardımcısı seçilen Iwakura, Meiji hükümetinin gelişimi için 3-4 ay sürmesi planlanan Amerika, İngiltere, Fransa, Almanya ve Rusya'yı ziyaret edecek yurtdışı misyonunun başına atanmıştır. Diplomatlarla birlikte Kore ile yaşanacak herhangi bir çatışmaya tamamen karşı olan Iwakura'nın ülkeden ayrılışı savaş yanlısı parti için hükümete baskı yapma fırsatını ortaya çıkarmıştır (Nish, 2002, s. 21).

Iwakura'nın görev değişikliği nedeniyle Dış İşleri Ofisi'nin başına Soejima Taneomi geçmiştir. 1873 Mart ayında Meiji senatosunda gerilen ortamı yumuşatmak hem de Kore'ye karşı bir askerî sefer düzenlendiği takdirde Çin'in tepkisinin ne olacağını araştırmak için Çin'e ziyaret düzenlemiştir. Soejima Çin'e yaptığı ziyaretinin ardından Çinlilerin Japonya'ya hareket özgürlüğü sağlayacağına dair yanlış bir izlenim edinerek hazırladığı ayrıntılı raporu Japon Başbakanı Sanjo Sanetomi'ye sunmuştur. Temmuz ayında Tokyo'ya dönmesi ile birlikte de Kore'ye karşı savaş kararı onaylanmıştır (Nish, 2002, s. 23-24).

Japonya'nın Kore Yarımadası'na askerî sefer düzenlemesinin nedeni Choson hükümetinin Meiji elçilerine olumsuz dönüşler yapması olarak belirtiliyor olsa da asıl neden ülkenin iç meselelerinde yatmaktadır. Meiji hükümeti kurulduktan sonra klanlar kaldırıldığı için samurayların ücretleri artık zorlukla ödenir hale gelmiş olup, samurayların öfkesi iç güvenliği tehdit edecek bir durum oluşturmuştur. İşte bu oluşan öfkeyi Kore seferi düzenlenmesi ile hem dış bir kaynağa yönlendirmek hem de genişleme politikası kapsamında bir nevi Amerika'nın Japonya'ya uyguladığı sistem ile Kore'yi işgal etme niyetleri vardır (Nish, 2002, s. 24).

Iwakura bu gelişmelerden haberdar olarak Eylül 1873'te Japonya'ya geri döndüğünde savaş planları dolayısıyla konseyi tamamen ikiye bölünmüş bir şekilde bulmuştur. Konsey toplantılarında henüz Japonya'nın servetinin ve gücünün bir sefer yapmaya yeterli olmadığı, bunların gecikmeden geliştirilmesi gerektiği, bu süreçte bir cezalandırma seferi düzenlemenin gereksiz olduğunu ve özellikle böyle bir sefer düzenlenecekse Kore Yarımadası'nın hemen üst kısmında toprak sahibi olup en küçük bir fırsatta güneye inmeye niyeti olan Rusya'nın gözden kaçırılmaması gerektiğini vurgulamıştır. Bu konsey toplantıları esnasında Başbakan Sanjo Sanetomi istifa etmiştir ve imparator savaş kararını iptal ettiğini açıklamıştır. Savaş yanlısı grup da istifa ederek artık isteklerini mecliste dile getirerek değil samurayları kışkırtarak alma yoluna gitmişlerdir (Nish, 2002, s. 21-23).

Taewongun'un görevden alınıp yerine Gojong'un geçişiyle Choson Krallığı'nın da Japon politikası değişim göstermiştir. Choson'un Japonya ile ilişkiler konusunda bakış açısının değişmesinin nedeni Japonya'nın Ryukyu Adalarında 1871'den itibaren uyguladığı politikayla buraya hakimiyet sağlaması olmuştur. Özellikle Japonya ile ilişkileri engellediği görüşü hâkim olduğu için An Tong Jun Dongnae yönetiminden alınmakla kalmamış aynı zamanda Gyeongsang eyaletinin yöneticisi olan Chong Hyon-dok'un da görevine son verilmiştir (Gojong Sillok, 1874, s. 1). Çünkü Choson yönetimine göre Japonya, Ryukyu adaları ile ilgili problemi çözdükten sonra Kore Yarımadası'na yönelecektir (Gojong Sillok, 1874, s. 1).

Doğu Asya'da, özellikle Choson Krallığı'nda, limanların ticarete açılması ve yabancı ülkelerle ilişki kurulmaya başlanması birbiriyle aynı anlamda kullanılmıştır. Çünkü

limanların ticarete açılması diplomatik ilişkiler gerektirecektir. Diplomatik ilişkilerin başlamasıyla kabul edilmek zorunda kalınan açık kapı politikası da ülkeyi kontrol altında tutacak ticari anlaşmalar zincirinin başlangıcı olacaktır. Bu görüşten hareketle Choson uluslararası hukuka göre yeni bir diplomatik protokol talep eden Japonya ile ilişkisini geleneksel *kyoren* ilişkisi olarak sürdürmek konusunda ısrarcı olmuştur (Go , 1977, s. 30-31).

1868'deki Meiji Restorasyonundan bu yana, Japonya Batı tarzı bir anayasal monarşinin ardından siyasal sistemini yeniden şekillendirdiği için Japonya'ya göre Tsushima *daimyosu*, artık Choson- Japonya diplomasisine aracılık edecek bir konumda değildir. Tam olarak aynı sebepten dolayı Choson da Japonya'yı Doğu-Asya dünya düzeninin ötesinde "Batılı barbarlar" kategorisinde görmeye başlamıştır. Batı karşıtı politikası eşit derecede Japon karşıtı olarak devam etmiştir (Oh B. B., 1980, s. 46).

1874 yılında Terashima Munenori yönetimindeki Japon Dış İşleri Ofisi Kore sorununu tekrar ele alarak Kore uzmanı olan Moriyama Sigeru'nun Kore hakkındaki görüşlerine başvurmuştur. Moriyama Choson'daki gelişmeleri takip etmek üzere 14 Haziran'da Busan'a ulaşmıştır. 16 Ağustos'ta Dongnae'nin yeni yöneticisi Pak Che-gwan, Nam Hyowon'u Moriyama ile görüşmek için görevlendirmiştir. Görüşmelerin ardından 11 Ocak'ta Moriyama Kore'nin Japonya ile iletişim kurmayı reddetmesinin nedeninin Japonya'dan çekinmesi olduğunu belirten bir rapor hazırlayıp bu rapora Kore'nin son dönemlerde Fransa ve Amerika ile yaşadığı olayları ekleyerek Japonya'yı da onlarla aynı pozisyonda görebileceğini belirtmiştir. Son olarak tavsiyesi ise Kore ile ilişkiler konusunda tekrar Tsushima *daimyosu* So'nun görevlendirilmesi olmuştur (Kim H. S., 2013, s. 292-310).

1875 yılında Moriyama ve So'nun görüşmelerinden de sonuç alınamayınca Meiji hükümeti Choson Krallığı üzerindeki baskıyı arttırmaya karar vermiştir. Bu baskının üç savaş gemisinin "kıyı araştırması bahane edilerek Choson sularına sokulması" planıyla gerçekleştirilmesi kararı alınmıştır. Gizlilik içerisinde gönderilecek olan bu gemiler; Kasuga, Unyo ve Teiu gemileridir. Üç gemi 1875 Eylül'ünde Incheon yakınlarına vardıklarında buradaki araştırmaları süresince kullanacakları içme suyunu düzene sokmak için Unyo gemisinin kaptanı Inoue Yoshigaka, küçük bir bot ile Kanghwa

Adası'nın güneyindeki Yongjong sahiline yanaşmasını emretmiştir. 19 Eylül'de sahildeki Choson savunma sistemleri tarafından ateşe verilen botun tayfası Unyo gemisine kaçmıştır. Japon gemilerinden bu kez bu olayı soruşturmak adına ateşkes bayrağı takan bir başka bot gönderilmiş, fakat aynı şekilde bu bot da Choson tarafından ateşe verilmiştir. Bunun üzerine 21 Eylül'de Japon gemileri Choson savunma sistemlerini susturacak ateşe başlamışlar ve burada 30'dan fazla Koreliyi öldürmüşlerdir. Ardından Unyo gemisi bölgeyi terk ederek 28 Eylül'de Nagazaki'ye varmıştır (Deuchler, 1992, s. 23-25).

Harita 7 1876 Kanghwa Antlaşması ile sonuçlanan Unyo Olayı (Zum Araştırma Ansiklopedisi, 2017)

Yaşanan mücadele iki devletin de iç işlerinde farklı tepkiler oluşturmasının yanı sıra Çin ve Rusya'nın da dikkatini çekmiştir. Japon hükümetinde savaş yanlısı parti özellikle botların yakılmasına karşılık yapılan atışların çok güçsüz bir tepki olduğunu ileri sürerek istifalarına devam etmiştir. Iwakura ve Okuba ise bu soruna bir çözüm üretmeye çalışmışlar hem samurayların sert duruşlarını hafifletecek hem masraflı bir askerî harekâtı önleyecek hem de Batılı uluslar karşısında haklı nedenlerini ortaya koyacak bir plan

yapmışlardır. Bu amaçla Aralık 1875 yılında Okuba, Iwakura, Kido ve Sanjo'nun uzun toplantıları sonucunda Choson Krallığı'na bir müzakere heyeti gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Karar alınmış olmasına rağmen harekete geçilmeden önce Amerikan ve İngiliz temsilcilerine durum açıklanmıştır. Ardından General Kuroda Kiyotaka ve Dış İşleri diplomatlarından Inoue Kaoru görüşmeleri üstlenmesi için seçilen elçi heyetinin başına getirilmiştir. Heyet üçü savaş gemisi olmak üzere altı gemi ve 800'den fazla asker ve denizci ile 6 Ocak 1876 yılında Kore'ye harekete geçerek 27 Ocak'ta Kanghwa Adası'na varmıştır.

1876 yılında görüşmeler başlamadan önce Kral Gojong, limanların Japonya ile ticarete açılmasını kesinlikle reddeden Neo-Konfüçyanist aydınların protestosu ile karşılaşmıştır. Bu süreçte Taewongun'u eleştiren bildiriye yazan Choe Ikhyeon bu kez, Hristiyanlığın tekrar yayılmasına ve Japonya'nın ekonomik istilasına karşı olarak bir bildiri hazırlamıştır. Bu bildiri ile Taewongun'un temel ideolojisi olan *Wijong Choksa* (위정척사) düşüncesini yeniden uyandırmayı amaçlamıştır. *Wijong Choksa*'nın Çince kelime anlamı “doğru olanı savunurken yanlış olanın karşısında durmak”tır. Buna göre Çin kültürü ve Konfüçyanist düşünce doğru olarak kabul edilirken Batı kültürünü temsil eden her şey yanlış olarak görüldüğü için Batı bilimini ve düşüncesini eleştiriler ile ülkeden uzak tutmak anlamındaydı (Jeong, 2016, s. 50-51). Choe Ikhyeon'un bildirisinde bu düşünce doğrultusunda öne çıkan tema “Batılılar ve Japonlar birdir(aynıdır)” ifadesi ile özetlenebilir. Kral Gojong ise Choe'ye “Batılılar Batılıdır, Japonlar da Japon” şeklinde Japonya ile anlaşmanın, geleneklerden kopmak mı yoksa modernleşmeye bir adım atmak mı olduğu sorularına cevap vermiştir. Kralın düşüncesi geleneksel ilişkilerin modern bir şekilde dostluk adına geliştirilmesidir (Choi D. S., 2001, s. 133-134). Protestolar devam ederken Kral Gojong ve açık-kapı politikasını destekleyen yönetimdeki ekibi ne başkentteki Konfüçyüsçü yöneticilere ne de kırsal alandaki halka bunun Choson'un varlığını sürdürebilmesi için bir ihtiyaç olduğunu kabul ettirememiştir (Kim D. K., 2005, s. 108). Hükümet yetkililerinin bu karşı duruşunu gözlemleyen Kuroda görüşmeler adına Choson'a iki seçenek sunmuştur; ya bir barış anlaşması imzalanarak sorun çözülecektir ya da sorunun çözümü olarak tek yol savaştır. Japonya ile bir savaşa girmek üzere herhangi bir hazırlığı olmayan Choson'u göz önüne aldıklarında hükümet yetkileri

bundan sonra Gojong'un arkasında yer almışlardır (Kim K. H., 1980, s. 248-249), (Deuchler, 1992, s. 43-44), (Palais J. , 1975, s. 255-267).

Japon heyetine Kore'deki görüşmeler için Dış İşleri Bürosu'ndan verilen talimat dostluk ve barışa önem verilmesi üzerinedir. Talimatın yanı sıra, Choson hükümetinin barışa yanaşmamak için verebileceği her cevaba yönelik stratejik alternatifler de oluşturmuştur. Heyete verilen talimat şu çerçevededir;

“Elçilerimizi ve mektuplarımızı reddettiler, ancak barışçıl yöntemlerle iyi sonuçlar almayı umuyoruz. Kore hükümeti şimdiye dek dostluğu sonlandırmak adına bir adım atmadı. Busan'da bulunan Japon vatandaşlarına da iyi bir şekilde davrandı. Ancak Unyo olayının hükümet yetkililerinin onayı ile gerçekleşip gerçekleşmediği tespit edilmelidir. Japon hükümeti dostluğun sona erdirilmesinden yana olmamakla birlikte elçi barış odaklı hareket etmelidir. Hatta barış kabul edilmesi durumunda, şartların Tokugawa döneminden daha da iyileştirilmesi adına diplomatik açıdan eşit seviyede bir anlaşma yapılmalıdır. Limanların ticarete açılması, tüccarların ve diplomatların geliş gidişlerinin kolaylaştırılması, gemi kazaları sonucunda ortaya çıkan sorunların çözümü, iki ülkenin başkentlerinde hükümetlerini temsilen elçilerin yerleşmesi ve ticari konsolosluklar kurulması konuları ele alınmalıdır (Conroy , 1960, s. 35).”

Bu talimatlar doğrultusunda Japon heyet 10 Şubat'ta Seul'de Choson yönetimi ile görüşmelere başlamıştır. Eski görüşmelerde olduğu gibi sonuç alınmasının uzun süreye yayılmasını önlemek adına görüşmelerin başında 10 gün sürmesi planlanmıştır. Choson hükümetini görüşmelerde temsil etmek adına kral tarafından Kraliyet Muhafızları Komutanı Sin Hon baş müzakereci olarak, Tören Bakanı Yun Cha Sung ise onun yardımcısı olarak görevlendirilmiştir (Gojong Sillok, 1876, s. 1). Görüşmelerin ardından 26 Şubat 1876 yılında Choson Krallığı ile Meiji Japonya'sı arasında diplomatik ilişkileri başlatan Kanghwa Antlaşması imzalanmıştır. Japonya'nın Kanghwa Antlaşması ile Kore'yi artık dış ilişkilere açık hale getirişi kesinleşmiştir. Kore'nin ilk modern anlaşması olarak kabul edilen bu anlaşmanın 12 maddesi bulunmaktadır. (Bknz. EK:3)

Bu maddeler içerisinde ön plana çıkan Kore'nin Qing'in vasallığından çıkışını resmîleştirme çabalarının bir yansıması olarak kabul edilen ve Doğu Asya'da geleneksel ilişkileri farklı bir boyuta taşıyan ilk maddedir. Choson'un yönetim şeklini tanımlayan

Japonya, Choson Krallığı'nın kendisi ile eşit egemenlik şartlarına sahip olduğunu belirterek uluslararası modern yasalara göre bir ilişki kurulmasından yana olduğunu göstermektedir. Bu madde için anlaşmanın Çince metninde 'kendi kendini yöneten' devlet ibaresi kullanılırken, Japonca metninde ise Choson 'bağımsız' bir devlet olarak tanımlanmıştır. Bir diğer önemli madde ise anlaşmanın imzalanmasından 15 ay içerisinde Choson'un limanlarını Japonya ile ticarete açacağı ve iki ülkenin başkentlerine elçilerin kalıcı veya geçici surette ziyaret edebilecekleri yönündedir. Anlaşmaya dair ayrıntılar belirlenmesi adına elçilerin Choson başkentine geliş gidişleri üzerine belirlenen kurallar bundan sonra gelişecek Choson-Japonya ilişkilerinde belirleyici rol oynamıştır. Önemli bir detay da Kanghwa Antlaşması'nın tarihinin Çin takvimine göre değil Kore'nin takvimine uygun olarak düzenlenmesi olmuştur (Lee K. G., 2008, s. 14-16).

Kanghwa Antlaşması'nı iki ülke de farklı şekilde yorumlamıştır. Koreliler bu anlaşmanın ardından Japonya ile ilişkilerin artık eski düzen içerisinde devam edeceği algısındaiken Japonlar ise eski Doğu Asya dünya düzeninin önemli dayanak noktalarından birini kırmanın gururunu yaşamaktadırlar. Bunun yanı sıra anlaşma Japonya'nın genişleme planı içerisinde yer almasından çok Japon liderlerin ülke içerisinde diplomatik başarılarını pekiştirmek adına ihtiyaç duydukları bir hedef olarak kabul edilmiştir (Jansen, 1989, s. 742).

Kanghwa Antlaşması'nın imzalanmasına dair görüşmelerin yapıldığı esnada Mori Arinori ise gelişmelerin Çin'de nasıl yankı bulacağını takip etmek üzere Çin'e gönderilmiştir. Kanghwa Antlaşması'nın tüm sürecini yakından takip eden Qing hükümeti, Japonya'nın anakaraya ulaşması için önünde bir engel kalmaması ile bir güvenlik problemi ile karşı karşıya olduğunun bilinciyle bir strateji geliştirmiştir (Kim Y. , 2001, s. 187-193). Bu strateji ile geleneksel bağlamda hâlâ Qing'in vasal devleti olarak Choson Kralına ve dış dünya hakkında bilgi sahibi olan diplomatlara Çin'in diplomatik işlerinden sorumlu Genel Vali Li Hung-chang tarafından resmî ve gizli mesajlar gönderilmiştir. Bu mesajlarda Batılı güçlerle dostluk ve ticaret anlaşmaları yapmalarına dair bir teşvik söz konusudur (Kim D. K., 2005, s. 106). Aynı şekilde Choson Kralı Gojong da anlaşmanın görüşmelerinden imzalanmasına kadar gelişen tüm süreci Li'ye aktarmış, içeriği hakkında bildirimde bulunmuştur (Kim K. H., 1980, s. 274).

Choson'un Kanghwa Antlaşması'nın ardından Batılı ülkelerin askerî açıdan zayıf krallığı zor kullanarak dış ilişkilere zorlayabileceğinin bilincinde olan Çin, geleneksel vasallık sisteminin bozulması tehlikesiyle de karşı karşıya kalmıştır. Hatta Kore'nin elden çıkacağına dair Çin'de yaşanan bu tereddüt “*Dudakları (Kore'yi) kaybetmek dişleri (Çin'i) üşütür (tehlikeye sokar) (唇亡齒寒)*” deyimini ile tanımlanmıştır. Bu deyim ile Kore'nin hakimiyetinden çıkmasının Çin için güvenlik ve prestij kaybına yol açacağı anlatılmak istenmektedir (Larsen K. , 2008, s. 51).

Batılı güçlerin 1876 yılına kadar Choson ile ticari anlaşma yapma çalışmalarının ve bu hususta çatışmalarının aksine Choson'un Japonya tarafından bir anlaşma ile dış dünyaya açılışının sağlanması, Doğu-Batı kültürlerindeki geleneksel farktan kaynaklanmaktadır. Çünkü Batılılar Doğu Asya'ya geldiklerinde özellikle Kore ve Çin'in ilişkisini doğru bir şekilde yorumlayamamışlardır. Çin'in hiçbir zaman Choson'a Batının beklediği şekilde bir yaptırımda bulunmaması üzerine iki ülkenin diplomatik ilişkisini Batı dünyasındaki gibi ele alarak uluslararası sistemde eşit kabul etmişlerdir. Nelson'a göre Batı dünyasının bu bakış açısının temelini Yunan düşüncesi oluşturur; eşitlik olmayan bir ortam söz konusu ise bu durum zayıf ülkenin daha güçlü bir ülke tarafından işgal altına alındığına işaret eder (Nelson, 1945, s. 97-100). Ayrıca Batılı ülkeler Doğu Asya'ya gelerek uluslararası hukuk gereği anlaşmalar yapmayı önerdiklerinde Doğu milletlerinin bunu farklı bir şekilde yorumlamaları söz konusudur. Bunun nedeni de Doğu toplumlarında uluslararası ilişkilerin sosyal ilişkilerin bir yansıması oluşudur. Konfüçyanizm'deki ‘*li*’ kavramı sadece bireyleri değil, aileleri, toplulukları ve uluslararası ilişkileri de standart hale getirmektedir. Bu doğrultuda diğer bir ulus ile “*li*” konsepti içerisinde bir ilişki olmazsa uluslararası ilişki kurmanın da imkânsız olduğu görüşü hakimdir (Go , 1970, s. 238-240).

Kanghwa Antlaşması'nın bir diğer önemi ise Batılı güçlerin Doğu Asya'daki ülkelerle yaptığı eşitsiz anlaşmaların bir örneğinin bu kez Doğu Asya'daki devletlerin birbirleriyle yaptıkları anlaşmada görülmesi olmuştur. Eşitsiz antlaşmanın nedeni özellikle Choson hükümetinin diplomatik açıdan tecrübesiz oluşunun Japon elçi heyetinin isteklerini elde etmesinde sağladığı kolaylıktır. Ayrıca Unyo kazasında Choson'un askerî açıdan yetersizliğinin ortaya çıkışı Japonya'nın anlaşma yapmak için elindeki kozu

güçlendirmiştir. Kral Gojong'un hem diplomatik hem askerî konulardaki eksiklerin farkında olmasıyla Kanghwa Antlaşması on dokuzuncu yüzyılda Choson hükümetinin kendini geliştirip güçlendirebileceğine dair bir süre kazandırması açısından önemli bir çıkış noktası olmuştur.

3. BÖLÜM

CHOSON KRALLIĞI'NDA DIŞ POLİTİKA VE İÇ DİNAMİKLER

3.1 KANGHWA ANTLAŞMASI SONRASI CHOSON YÖNETİMİ

1876 Kanghwa Antlaşması'nın ardından Kral Gojong, niyetinin Japonya'nın planladığı gibi ilişkileri genişletmek olmadığını hükümetin üst düzey yetkililerine bildirmek adına iki gün içerisinde bir toplantı düzenlemiştir. Toplantıda Kanghwa Antlaşması'nın, Japonya ile ilişkilerini restore etmekten başka bir anlam taşımadığının altını çizmiştir (Kim K. H., 1980, s. 258). Bu toplantıda “zengin ülke ve güçlü ordu” prensibinden hareketle Japonya'daki gelişimi gözlemleyerek raporlar sunması için Japonya'ya elçiler gönderilmesi planı yapılmıştır. Bu esnada Japonya da Choson hükümetinin anlaşmada yerine getirmeyi vaat ettiği maddeleri yürürlüğe konmasını hızlandırmak amacıyla elçi heyetlerini gündeme getirmiştir. Japon heyetinden Kuroda, Kanghwa Antlaşması'ndan sonraki kutlama resepsiyonunda iki ülke arasındaki dostluk ilişkilerinin geliştirilmesi için Kore'den Japonya'ya bir heyet gönderilmesi konusunda ısrarcı davranmıştır. Bu ısrarın altında Kanghwa Adası'ndaki görüşmelerden önce direnç gösteren Choson hükümetine Japonların diplomatik açıdan iyi niyetini göstererek daha sonraki görüşmelerde imtiyazları genişletme planı yatmaktadır (Shin K. J., 1966, s. 77-81; 84-85).

Kanghwa Antlaşması'nın ardından Gojong döneminde Japonya'ya gönderilen diplomatik elçi heyetleri Susinsa (수신사 / 修信使) olarak adlandırılmışlardır. Bu heyetler iyi niyet elçileri olup görevlendirilen heyetlerin baş elçilerinin yazdıkları günlük tarzı raporlar detaylı bir şekilde günümüze kadar gelmişlerdir. Choson Krallığı'ndan Japonya'ya antlaşmadan sonra ilk giden elçi heyeti 75 üyesi ile 22 Mayıs 1876'da Busan'dan yola çıkan Tören Bakanlığı'nın 3. derece bakanı Kim Ki Su'nun heyetidir (Lee H. J., 2015, s. 115-120). Kim Ki Su'nun heyeti Birinci Susinsa Heyeti olarak adlandırılır. İki devlet arasındaki unvan sorununun yaşanmaması adına Kim Ki Su Japonya'ya vardığında sadece Japon Dış İşleri Ofisi'ne yönelik resmî bir bildiriye bulunmuştur. Buradaki görevi iki ülke arasındaki dostluk ve iyi niyet ilişkilerini geliştirmektir. Japon imparatoru ile görüşmede bulunmadan askerî, eğitim ve sanayi alanlarında yetkililerle toplantılar yaparak 21 Temmuz'da Seul'e geri dönmüştür. Kim Ki Su heyetinin dönüşünde Kral

Gojong'a sunduğu rapor Japon modernizasyonu hakkında bilgiler içermektedir (Cho H. N., 2006, s. 50-55), (Shin K. J., 1966, s. 83-102), (Park S. R., 1981, s. 30), (Gojong Sillok, 1876, s. 1).

Kim Ki Su heyetinin dönüşünün ardından Japonya hükümeti Miyamoto'yu Kanghwa Antlaşması'nın ticaret ile ilgili maddelerini tamamlamak üzere Kore'ye göndermiştir. 26 Temmuz 1876'da Kore'ye varan heyet yaklaşık 300 yıl önceki Hideyoshi baskınlarının ardından Seul'e giren ilk Japon heyettir. Gojong'un beklentisinin aksine Japonların anlaşmayı tamamlamaya ve ticari olanaklarını arttırmaya dair hızla harekete geçmeleri başkentte huzursuzluk oluşturmuştur (Kim K. T., 1972, s. 700-705). Choson hükümetini Cho In Hui'nin temsil ettiği 5 Ağustos'ta başlayan görüşmeler ile Japonların ve Korelilerin bu anlaşmaya bakış açılarındaki farklılık net bir şekilde anlaşılmıştır. Özellikle Japonların Seul'de ve Kore Yarımadası'nda Japonlarla ticarete açılacak limanlarda sürekli elçi bırakmak istemeleri, buralarda çalışacak görevlilerin Kore Yarımadası'nın iç kesimlerine kadar girmelerini istemeleri, Pekin – Seul arası kendi belirleyecekleri rotada seyahat etmek istemeleri gibi maddeler uzun tartışmalara yol açmıştır. Tüm görüşmelerin ardından 11 maddelik ek anlaşma 24 Ağustos 1876'da imzalanmıştır (Bknz.EK:4). Bunun yanı sıra Choson Hükümeti Miyamoto'ya Seul'e sadece diplomatik meselelerle ilgili gelinmesini ve ticari konuların limanlardaki görevliler aracılığıyla halledilmesine dair bir memorandum imzalatmıştır. 21 Eylül'de Japonya'ya dönen Miyamoto heyeti hükümete 11 maddelik anlaşmayı onaylatmışsa da Japon hükümeti memorandumunu kesin bir şekilde reddetmiştir (Kim K. H., 1980, s. 262-265).

Memoranduma dair problem çözülemeyince 25 Kasım'da Japonya'da Hanabusa Yoshimoto heyeti Kanghwa Antlaşması'na göre ticarete açılması planlanan iki liman hakkında görüşmek üzere Seul'e gelmişlerdir ancak diğer önemli bir görevleri ise Seul'de kalıcı elçilik kararını Choson hükümetine kabul ettirebilmektir. Bu kez Choson hükümeti görüşmeler için Törenler bakanı Cho Yong Ha'yı değil onun memuriyet statüsünde daha altında bulunan eski Dongnae valisi Hong U Chang'ı temsilci olarak görevlendirmiştir. İki taraf arasındaki görüşmelerde Wonsan limanının açılması ve Kore kıyılarında kömür istasyonları kurulması kararlaştırılmıştır (Conroy , 1960, s. 91-97). 1879'daki Wonsan

limanının açılmasına dair uzlaşmanın ardından 1 Mayıs 1880’da Japonya ile ticarete açılmıştır. Ancak İncheon limanı başkente stratejik olarak yakınlığından dolayı Choson hükümetinin ticarete açılmasını uzun süre reddettiği bir konu olmuştur (Deuchler, 1992, s. 78-81).

Çin ise Japonya ve Choson arasındaki elçi heyetlerini ve görüşmeleri sürekli takip ederek buna müdahale etmemekle birlikte Kore Yarımadası’nın kuzeyinde Rus tehdidinin oluşması ile Choson’a dair yeni bir politika geliştirme yoluna gitmiştir. Genel Vali Li’nin “anlaşma sistemi politikası” dahilinde Choson’u yabancı devletlerle anlaşmalar yapmaya teşvik etme çabaları bu süreçteki Choson ve Qing ilişkilerini özetler niteliktedir. Li’yi endişelendiren bir diğer konu da Choson hükümeti başbakanı pozisyonundaki Park Kyusu’nun 1877’deki ölümü ve yerine Yi Yuwon’un geçişi olmuştur. Li’nin Choson politikasına yakın bir yol izleyen Park Kyusu’nun yerine Yi Yuwon’un göreve gelişi, aslında hükümetteki bu önemli pozisyonun da artık Batılılar ile anlaşma yapmaya yanaşmayan muhafazakâr Min klanının etkisinde hareket edeceği anlamına gelmektedir.

Bu önemli pozisyondaki görev değişikliği nedeniyle 26 Ağustos’ta Li Hung Chang, Başbakan Yuwon’a Batılı devletlerle anlaşmalar yapması için gerekli sebepleri ve bunun önemini anlatan bir mektup göndermiştir. Burada Li Hung’un politikası “*barbarları kontrol etmek adına barbarları kullanmak*” olarak ifade edilmektedir (Kim J. , 2009, s. 128). Yuwon bu mektubu alınca Li Hung’a Kore’ye Yuan Shikai’yi göndermesini önermiştir. Çünkü Hanabusa heyetinin görüşmelerdeki ısrarcı tavrı karşısında durmak Choson hükümeti temsilcileri için zorlu bir görevdir. Ayrıca Yuwon şimdiye kadar Choson Krallığı’nı Rus ve Japon baskısından koruduğu için Genel Vali Li Hung aracılığı ile Qing hükümetine teşekkürlerini sunmuş ancak Li Hung’un önerdiği Batılılarla ilişkilerin anlaşmalar aracılığıyla geliştirilmesine dair planının Choson Krallığı için geçerli olamayacağını iletmiştir (Song B. K., 1975, s. 64-68), (Kim K. H., 1980, s. 288). Bunun arkasında Choson Krallığı’nın geleneksel izolasyon politikasının kolaylıkla değişmeyeceği ve Hristiyanlık dini sebebiyle yaşanan problemlerin etkilerinin hâlâ sürdüğü gerçeği yatmaktadır.

Kral Gojong, Kim Ki Su heyetinin beklenen faydayı sağlayamayan Japonya ziyaretinin ardından 4 yıl sonra 1880'de yeni bir elçi heyeti [İkinci Susinsa Heyeti] oluşturarak, bu kez başına Kim Hong Jip'i getirmiştir. 60 kişilik heyeti ile Tokyo'ya 11 Ağustos 1880'de ulaşan Kim Hong Jip'in görevi, gümrük vergilerini bir düzene oturtmaktır. Ancak Kim Hong Jip konuyu karara bağlamak için görüşmelerin yapılacağı bir anlaşma metni getirmemiştir. Bunun üzerine Japonya Dış İşleri Ofisi'nden Ueno Kagenori, Kim Hong Jip'e bir anlaşma oluşturması için Hanabusa ile görüşme yapmasını teklif etmiştir. Kim Hong Jip gümrük tarifesi anlaşmasının Çin ve Japonya arasındaki anlaşmanın temel alınarak yapılmasını teklif ettiyse de bu teklif Japon hükümetince kabul görmemiştir (Kim K. H., 1980, s. 289).

Kim Hong Jip Tokyo'da bulunduğu süre içerisinde Çin'in Tokyo'da bulunan elçiliğinde Ho Ju Chang ve Huang Tsun-hsien ile pek çok görüşme gerçekleştirmiştir. Bu görüşmelerde Japonya'nın gümrük tarifesi hakkında elçi heyetine yaptığı baskı üzerine Ho Ju Chang'a danışmış, Ho Ju Chang'dan Japonya'nın Batılılarla yaptığı gümrük tarifesi anlaşmasını örnek olarak kullanması tavsiyesini alarak Japon hükümetine başvurmuştur. Ancak Japon hükümeti bu başvuruyu da kabul etmeyince Choson elçi heyeti, 8 Eylül'de Tokyo'daki görevinden sonuç alamayarak Seul'e dönmüştür.

Choson heyeti Tokyo'dan ayrılmadan önce, Japon hükümeti görüşmelerin son aşamasında kalıcı elçilik açılması konusunu tekrar gündeme getirmiş, Dış İşleri Ofisi'nden Inoue Kaoru, bu konunun Japonya için aciliyet ve önem taşıdığını vurgulamıştır. Japon hükümetinde bu dönemde Rus tehdidi ve Amerikan gemilerinin Doğu Asya sularında dolanmaya başlamalarının Kore Yarımadası üzerinde bir rekabet ortamı oluşturabileceği görüşü hakimdir. Bu sebeple hükümetin amacı, bir an önce Choson'da kalıcı elçilik oluşturarak bu rekabet ortamında kendisinin yerini belli etmektir. Hatta görüşmeler esnasında Inoue Kaoru'nun Kim Hong Jip'e izolasyon politikası çağının sona erdiğini ve Choson Krallığı'nın varlığının devamını sağlamak için hükümetin artık anlaşmalar çağına geçmesi gerektiğini vurgulaması Kim Hong Jip'i Batılı güçlerle anlaşma fikri ile karşı karşıya getirmiştir (Kim K. H., 1980, s. 291-294).

Kim Hong Jip elçi heyetinin Choson Krallığı'nın dış politikasını değiştirecek önemi ise Huang Zunxian'in Hong Jip'e takdim ettiği "Kore Stratejisi (朝鮮策略, 조선책략 Choson Çekryak)" isimli kitapçıkla ülkeye dönüşüdür. Kim Hong Jip'in yanında Tokyo'dan Seul'e dönerken 2 kitap bulunmaktadır. Bunlar Huang Zunxian'in *Kore Stratejisi* ve Cheng Kuan Ying'in '*I-Yen*' kitabıdır. Çinli düşünür Cheng'in '*I-Yen*' kitabında bir ülkenin güçlenip kalkınabilmesi adına sadece Batı teknolojisinin kabulünün yeterli olmayacağı, Batı teknolojisinin gelişiminin siyasi, ekonomik ve askerî olarak da desteklenmesi gerektiği yer almaktadır. Kore'nin bu şekilde eski sistemleri değiştirerek fakat geleneksel kültürel değerlerini ve özünü kaybetmeyerek modernleşebileceğini savunmuştur. *Kore Stratejisi*'nde ise Huang, Kore Yarımadası'nın gelişimi üzerine düşündüğünü ama düşündüklerini elçi heyetine anlatacak zaman ve fırsat olmadığı için bunu yazılı metne döktüğünü bildirerek kitapçığı Hong Jip'le paylaşmıştır. Kim Hong Jip'e bu kitapçığın Kral Gojong'a sunulması konusunda ısrar etmiştir (Gojong Sillok, 1880, s. 1). Kitapçığın içeriği dikkat çekicidir. Kitapçıkta Choson Krallığı'na;

“Özellikle kuzeyden yaklaşmakta olan potansiyel Rus tehdidine vurgu yapılarak, buna karşı Çin ile iyi ilişkilerini sürdürmesi, Japonya ile birlikte hareket etmesi aynı zamanda modernleşme reformlarını benimseyerek Amerika ile müttefik hale gelip kendi kendini güçlendirme politikası uygulaması”

tavsiye edilmiştir. Bunun nedenleri de açık bir şekilde yazılmıştır;

“Çin'in her zaman Kore'yi koruduğu ve tüm dünyanın Çin ve Kore'yi bir aile olarak gördüğü, Japonya'nın coğrafi olarak Kore Yarımadası ile çok yakın olmasından dolayı herhangi bir Rus tehdidinde ikisinden birinin işgale uğraması halinde diğerinin de aynı akıbete uğrayacağı anlamına geldiği için savunma planlarını birlikte hareket ederek yapmaları gerektiği”

vurgulanmıştır. Ayrıca;

“Amerika'nın her zaman adil olduğu ve sömürge oluşturma isteğinde olmadan ticari anlaşma kapsamında anlaşmalar yaptığını ve Choson Krallığı ile anlaşması halinde

diğer Avrupalı devletlerin de onu takip ederek Choson Krallığı ile anlaşma yapacakları, böylece Rusya'nın saldırısı karşısında kendi ticari haklarını korumak için buna izin vermeyeceklerini eklemiştir. Son olarak da kendini güçlendirme politikası ve modernizasyon adına Çin ve Japonya'ya öğrenciler gönderilmesi ve gelişmiş ülkelerden askerî uzmanlar getirtilerek Choson ordusunun eğitimden geçirilmesi ve hatta yeni teknik okullar açarak eğitimin Batılı uzmanlar tarafından verilmesi gerektiği”

tavsiyeleri yer almıştır (Kim K. H., 1980, s. 295-296).

Kim Hong Jip Seul'e döndüğünde 2 Ekim'de Japonya'daki elçilik görevi boyunca gelişen olayları içeren raporunun yanında “Kore Stratejisi” kitapçığını da Kral Gojong'a sunmuştur. Kral, Rus tehdidine dair Çin'in bakış açısını öğrendikten sonra planın uygulanabilirliği hakkında 11 Ekim'de hükümet üyeleri ile toplantı yaparak onların da bu konudaki görüşlerini öğrenmiştir (Gojong Sillok, 1880, s. 1). Hükümet üyelerinin kitapçıkta yazarlarla aynı düşünceleri paylaşmaları ile birlikte Gojong'un dış politikasında değişim başlamıştır.

Kralın dış politikasının değişmesinde ve erken aydınlanma çağının başlangıcında etkili olan bir diğer kişi ise Kim Hong Jip'in Tokyo'da görevdeyken tanıştığı Budist rahip Yi Tong-in'dir. Kore hükümetinin izolasyon politikası dahilinde bireysel olarak yurtdışını ziyaret etmek yasaklanmış olsa da Yi Tong-in, O Kyong Sok ve Yu Tae Chi ile birlikte Japon modernleşmesini gözlemlemek ve kaynaklarını analiz etmek üzere 1879 yılında Japonya'ya gizli olarak geçiş yapmışlardır. Tokyo'daki tanışmalarında entelektüel kişiliği ile Kim Hong Jip üzerinde önemli bir etki bırakan Yi Tong-in, Hong Jip'in görev süresi tamamlandığında onunla birlikte Seul'e dönmüş ve Kral'a tanıtılmıştır. Gözlemleri ve modernleşme üzerine düşünceleriyle kralın beğenisini kazanan Yi Tong-in bundan sonra kralın aydınlanma adımlarında onun destekçisi ve danışmanı olarak yanında yer almıştır (Lee S. K., 1985, s. 316-320).

Kral Gojong'un modernleşme politikasındaki değişimin en önemli göstergesi 17 Aralık 1880'de Seul'e gelen Hanabusa elçi heyeti ile İncheon limanının açılması ve kalıcı elçiliklere dair görüşmelere başlaması, Kore'nin dış işleriyle modernizasyon

çalışmalarını yönlendirmesi için 1881 Ocak ayında *Tongni Gimu Amun*'u (통리기무아문(統理機務衙門)) kurmasıdır. Hanabusa'nın Incheon limanının açılmasındaki ısrarının yanı sıra Japon hükümetine daha fazla ayrıcalık yapılması konusundaki teklifi nedeniyle limanın açılması ancak 1883'te mümkün olmuştur. Çin'de dış işlerinden sorumlu Tsungli Yamen'in Choson Krallığı'nda hayat bulan hali olan *Tongni Gimu Amun*, "sa" adı verilen 12 bölümden oluşarak sadece dış işleri değil aynı zamanda eğitim, teknoloji ve savunma alanlarında da kararlar alan merkez ofis niteliğindedir. Bu bölümler; Çin ile ilişkiler [*Sadaesa*], Japonya ile ilişkiler [*Kyorinsa*], askerî işler [*Gunsa*], sınır yönetimi işleri [*Pyonjongsa*], dış ticaret işleri [*Tongsangsa*], askerî teçhizat işleri [*Kunmulsa*], teknik işler [*Kigyesa*], gemi yapım işleri [*Sohamsa*], kıyı gözetleme işleri [*Kiyonsa*], yabancı dil işleri [*Ohaksa*], memuriyet işleri [*Chonsonsa*], ekonomi işleri [*Iyongsa*] bölümleridir (Chun , 1962, s. 690-700).

Togni Gimu Amun'un kuruluşunun ardından Kral Gojong seçkin gençlerden oluşan Sinsa Yuramdan (신사유람단) olarak adlandırılan bir gözlem heyetini Japonya'ya göndermiştir. Meiji restorasyonundan itibaren Japonya'nın geçirdiği kurumsal ve teknik gelişmelerin gözlemi için Kore'nin modernleşmesine örnek olması (Duus, 1995, s. 53) adına seçilen grubun Ocak 1881'de yola çıkması planlanmıştır ve 70 günden fazla bir süre Japonya'da kalarak önemli yerleri ziyaretlerde bulunmuşlardır. 62 kişiden oluşan grup Japonya'da 12 farklı alanda çalışmak üzere ayrılmışlardır. Burada endüstri, eğitim ve askerî alanlara yoğunluk veren grup üyeleri Japonya'da gördükleri her türlü yeniliğe büyük bir merakla yaklaşmışlardır. 26 Ağustos 1881'de geri dönen gözlem ekibi raporlarını Kral Gojong'a sunmuşlardır (Ho T. H., 1986, s. 100-102), (Jeong O. C., 1965, s. 110-117). Bu raporlar katılan tüm üyelerin tuttıkları kayıtların bir araya getirilmesi ile oluşturulmuştur; Gözlem Turu Günlüğü (Sichalgi/시찰기) ve Duyulan ve Görülen Unsurlar (Mungyon sakon / 문견사건) isimleriyle anılmaktadır. Gözlem ekibinin raporlarının ardından ülkenin kendini geliştirebilmesi için daha aktif bir politika izlemeye karar veren Kral Gojong'un ilk işi *Togni Gimu Amun*'da değişikliğe gitmek olmuştur. Yeniden organize edilen kurumda bölüm sayısı 7'ye düşürülmüş ve bölümlerin görevleri tekrar belirlenmiştir. Buna göre *Togni Gimu Amun*'un kapatılana dek devam eden iş bölümü şu şekilde kalmıştır; diplomatik işler [*Tongmunsa*], sanayi [*Kamgongsa*], askerî

işler [*Kunmusa*], dış ticaret [*Tongsangsa*], ekonomi işleri [*Íyongsa*], memuriyet işleri [*Chonsonsa*], statü ve hukuk işleri [*Yullyesa*] bölümleri (Deuchler, 1992, s. 95).

Gözlem ekibinden gelen raporlarla Choson'daki askerî sistemin geliştirilmesi adına reform ihtiyacını gören Kral Gojong, ilk reform hareketini askerî alanda gerçekleştirmiştir (Güney Kore Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 1977, s. 298-320). Özellikle komşu ülkelerin Kore Yarımadası üzerindeki hedefleri dikkate alındığında Choson askeriyesini modernleştirmek ve yeni silahlarla donatmak programın atılan ilk adımları olmuştur. Bu süreçte Genel Vali Li Hung'un ve Japon elçisi Hanabusa'nın Kral Gojong'un reform planlarında kendi ülkelerindeki askerî teşkilatlanmayı örnek alması için Choson hükümetine baskı kurdukları görülmektedir. Kral Gojong'un, Hanabusa'nın ısrarcı tavrı ve gönderdiği gözlem ekibinden gelen raporların etkisi sonucu askerî reform için Japonya'ya tercih etmesiyle 1881 Nisan ayında askerî planlayıcı Yi Wonhae ile ona danışman olarak seçtiği Yi Tong ni Japonya'ya gönderilmiştir (Gojong Sillok, 1881, s. 1). 1881 Mayıs ayında da yeni ordu planı dahilinde, Byol Ki Kun (별기군/ Özel Yetenekli Ordu) adı verilen bir askerî teşkilat oluşturmuştur. O sırada Seul'de bulunan Hanabusa'nın askerî ataşesi olan Japon mühendis Teğmen Horimoto Reizo'dan modern silahlarla Koreli askerleri eğitmesi ve yeni bir askerî organizasyon oluşturması hakkında destek sağlanması istenmiştir (Gojong Sillok, 1881, s. 3). Horimoto'nun eğittiği ordu hükümetin ve Japonya'nın desteği ile geleneksel askerî sistemden farklı olarak hem teknik hem de maaş olarak daha iyi şartlarda eğitim görmeye başlamıştır (Kim J. , 2012, s. 289-290), (Güney Kore Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 1977, s. 318-320).

Japonya'ya askerî gözlem için gönderilen ekip Kore'ye dönünce bir başka ekip Tianjin'deki silah fabrikalarında silah imalatı ve tamir üzerine eğitim görmek üzere Çin'e gönderilmiştir. Yongsonsa (영선사(營繕司)) adı verilen 69 kişilik ekibin başında Kim Yun sik seçilmiştir. Tianjin'e silah imalatına gönderilen bu heyette öğrenciler dil, yemek ve hava şartlarından dolayı Çin'de beklenen faydayı sağlayacak eğitimlerini tamamlamadan Kore'ye dönmüşlerdir (Deuchler, 1992, s. 99-101). Kim Yun sik Çin'de bulunduğu süre içerisinde hem silah imalatı eğitimi gören ekip ile ilgilenmiş hem de Genel Vali Li Hung'un yanında Choson-Amerika anlaşmasına dair görüşmelere katılmıştır (Kwon S. B., 1962, s. 279).

3.1.1 Askerî Ayaklanma (Imo Kullan-1882) ve Çin'in Choson'un İç İşlerine Müdahalesi

Kral Gojong'un ülkeyi kalkındırmak adına başlattığı girişimlerin, Choson hükümeti içerisinde yer alan muhafazakâr grupların tepkisini çekmesi uzun sürmemiştir. Japonya ile ilişkilerin giderek genişlemesi ile sadece diplomatik değil ticari ve teknik alanlarda da iş birliği yapılması ve Batılı devletlerle görüşmelere başlanmasına tepki olarak Yi Hang Ho ve Choe Ikhyeon, Taewongun'un *Wijong Choksa* ideolojisini bir kez daha gündeme getirmişlerdir. Japonya ile Batılı ülkelerin Choson için aynı tehlikeyi arz ettiğine dair bir bildiriye Kral Gojong'a sunmuşlardır. Bu şekilde Japonlarla ilişkileri geliştirerek ülkeyi reforma sürükleyen Min ailesini yönetimden düşürmeyi amaçlamışlardır. Min klanının, Taewongun gibi muhafazakâr bir tavırda olmasına rağmen bu süreçte Taewongun'dan daha ılımlı bir politika uyguladığı görülmektedir. Bu yüzden Taewongun'un bakış açısına sahip hükümet üyeleri 1881 yılında Min klanını ortadan kaldırarak reform politikasını durdurmayı ve yönetime Taewongun'un gayri meşru oğlu olan Yi Chai Sun'u getirmeyi hedefleyen bir darbe planı oluşturmuşlardır. Ancak plan Yi Bong Lai aracılığı ile ortaya çıkınca muhafazakâr grup sert bir şekilde susturulmuştur. Olaylara dahil olanlar cezalandırılırken Taewongun hiçbir ceza almamıştır. Bununla birlikte bu darbe planı Taewongun tekrar yönetime geçme isteğinde olduğunu açık bir şekilde göstermiştir (Kim J. , 2012, s. 290-296).

Kral Gojong'un ve hükümeti oluşturan Min klanının reform hareketlerinden rahatsızlık duyan bir diğer grup da geleneksel ordudaki askerlerdir. Özellikle Gojong'un askerî reforma verdiği önemle birlikte kurduğu yeni Byol Ki Kun (별기군) ordusunun tüm dikkati üzerine çekmesi ve maaşlarındaki yükseklik geleneksel orduyu huzursuz eden nedenlerdir. Bunun yanı sıra geleneksel ordunun maaşı niteliğindeki pirincin son dönemlerde yoğunlaşan dış ticaret ile yetersiz hale gelmesi, pirinç hasadının giderek kötüleşmesi ve Kraliçe Min'in sağlıklı bir veliaht dünyaya getirebilmek adına pirinçleri tapınaklara adaması sonucu askerlerin ödemeleri 13 ay gecikmiştir. Durumu öfkeyle yetkililere bildiren askerlerin harekete geçmelerini önlemek için 18 Temmuz 1882'de ödeme yapılacağı bildirilmiştir.

Fakat tahıl vergilerinden sorumlu yozlaşmış yetkililer en kaliteli pirinçleri gizli yollardan sattıkları için askerlere kalitesiz pirinç vermeyi planlarken, verilmesi gereken pirincin ağırlığını tamamlamak için de içerisine kum ve çakıl eklemiştir. Askerler pirinçleri görünce isyan ederek maaşlarının verilmesini istediğinde askerlerin ücretini ayarlamaktan sorumlu olan Kraliçe Min'in yeğeni Min Kyom Ho, isyancıların liderleri Kim Chung Yong ve Yu Pok Man'ı tutuklayıp öldürtmüştür. Görevini yerine getirmediği halde bir de liderlerinin cezalandırılması üzerine askerler 23 Temmuz'da Seul'de yolsuzluğa maruz kalan halk ile birleşerek Min Kyom Ho'dan bu soruna dair bir açıklama almak için büyük bir eylem düzenlemiştir. Bu konu üzerine araştırmalarını sürdüren tarihçi Kim Yonggu, isyan için halkın desteği hakkında Kanghwa Antlaşması sonrası başlayan dış ticari ilişkilerin halkın zaten çok da parlak olmayan ekonomik durumunu daha da kötüleştirdiği nedenini ortaya koymaktadır (Kim Y. , 2004, s. 10). Ancak bu eylem sonrasında askerler sorunlarına çözüm bulamamışlardır. Ardından yolsuzlukları ile adları ünlenmiş olan eski büro şefi Kim Po-Pyon ve Min Kyom Ho'nun evini dağıtan isyancılar güçlü Min klanının karşısında ayakta durabilmek adına Taewongun'un gücünün arkasına sığınmayı talep etmişlerdir. Bu şekilde askerlerin ayaklanması sadece reform düzenine karşı çıkan bir isyan formundan çıkarak ülkenin dış ilişkilere açılmasına karşı bir harekete dönüşmüştür (Kwon S. B., 1975, s. 395-400).

İsyancı askerler Taewongun'un hükümette kalan ardılları olan muhafazakâr gruptan Yu Chun Man ve Kim Chong Son'u arkalarına alarak Taewongun'a başvurmuşlardır. Taewongun görünürde askerlere Chang Soon Kil aracılığıyla bu eylemi sona erdirmelerini bildirirken gizli bir elçi aracılığı ile isyancıların liderleri ile iletişim kurarak plan yapmaya başlamıştır. Şiddetlenen isyan Taewongun'un isyanı desteklemesi sayesinde silah depolarının basılması ile devam etmiştir. Bunun devamında tutuklu bulunan muhafazakâr grubun üyeleri serbest bırakılmış, isyancılar Japon elçiliğine dek gitmişlerdir. Min Kyom Ho aracılığı ile isyancıların hareketlerini öğrenen Choson hükümeti olayı hemen Japon elçiliğine bildirmiştir. İsyancı askerler ile çatışmalar yaşayan Japon elçiliğindeki görevliler zor şartlar altında Incheon limanına vararak, burada bulunan İngiliz gemisi Flying Fish ile Nagasaki'ye kaçmışlardır (Longford, 1911, s. 308-315), (Kwon S. B., 1962, s. 402-403).

24 Temmuz'da isyan hareketi yüksek seviyeli memurlara saldırılarla devam edip sarayda Kraliçe Min'e suikast düzenlenmeye kadar gidince Kral Gojong isyanı bastırması için Taewongun'u saraya davet ederek yönetim yetkisini ona devretmiştir. Kraliçe Min'in bu suikast girişiminde öldüğü düşünülse de kraliçe isyancıların arasına karışıp Seul'den ayrılarak kırsal alanda gizlenmiştir (Lee S. K., 1950, s. 59-60). Bu süreç içerisinde isyancılar Byol Ki Kun askerî birliğini eğiten Horimoto'yu da öldürerek Choson ve Japonya'nın arasında kurulan tüm bağları koparmanın planını yapmışlardır. 25 Temmuz'da Taewongun hükümetin alacağı tüm kararlardan sorumlu kişi olarak saraya geri dönmüştür. İsyanın kontrolünü ele alarak askerleri görev bölgelerine geri göndermiş ve Kraliçe'nin ölümünü resmî olarak duyurmuştur. Lee Sun Keun, kraliçenin ölümünü duyurmanın isyancıları sakinleştirmek adına bir taktik olabileceğini vurgulamaktadır (Lee S. K., 1950, s. 61). Dokuz yılın ardından yönetimi tekrar devralan Taewongun, Kral Gojong'un tüm reform hareketlerini sona erdirerek *Tongni Gimu Amun*'u ortadan kaldırmıştır. Reform hareketlerine destek veren tüm Min klanı üyelerini hükümetteki görevlerinden almıştır. Böylece erken dönem aydınlanma politikası Taewongun tarafından askıya alınmıştır. Taewongun "*Koreliler için Kore*" şeklinde özetlenebilecek politikasını ilan etmiştir (Chung C. M., 1964, s. 168-169).

Elçi Hanabusa eşliğinde Japonya'ya kaçan Japon elçilik görevlileri 29 Temmuz'da Nagazaki'ye vardıklarında durumu hemen Japon hükümetine rapor etmişlerdir. Japon Dış İşleri bakanı Inoue Kouro hükümeti toplayarak Hanabusa'yı savaş gemileri ve askerlerle İncheon'a geri gönderme kararı aldırılmıştır (Lee S. K., 1950, s. 484).

Hanabusa'nın olayı Tokyo'ya bildirdiği esnada Japonya'da bulunan Çinli elçi Li Shu Chang, Choson Krallığı'nda yaşanan durumu Japon Dış İşleri Ofisi'nden öğrenmiştir ve vakit kaybetmeksizin Çin'e telgraf çekerek durum hakkında bilgilendirme yapmıştır. O sırada Genel Vali Li Hung annesinin yasını tutmak için görevini Chang Shu Sheng'e devretmiş durumdadır. Chang Shu Sheng'in durumu 1 Ağustos'ta öğrendiği telgrafta Japon hükümetinin Kore'ye savaş gemileri gönderme kararı aldığını ve hemen Çin hükümetinin de aynı şekilde hareket etmesini öneren bilgiler bulunmaktadır. Durum haber alınca Tsungli Yamen, Li'yi hemen görevin başına emretmiş, Li Eylül ayında

tekrar Kore'den sorumlu olarak iş başı yapmıştır. Bu süreçte Chang Shu Sheng harekete geçmek üzere Amiral Ting'i hazır bekletirken durum hakkında daha çok bilgi sahibi olmak için o sırada Tianjin'e öğrencileri silah eğitimine getiren Kim Yun Sik ve Choson Amerikan görüşmeleri için Çin'de bulunan Koreli yetkili O Yun Jung ile görüşmelerde bulunmuştur. Bu görüşmeler sonucu Çinli yetkili, Kim Yun Sik ve O Yun Jung'tan Taewongun'un yönetime geçmek için daha önceki girişimlerini ve Koreli yetkililerin bu isyanın altında da Taewongun'un olduğuna dair görüşlerini öğrenmiştir. Japonya'dan savaş gemilerinin Kore Yarımadası'na doğru harekete geçtiğini öğrendiğinde de Tsungli Yamen'den gerekli izinleri alarak Amiral Ting Ju Chang'ı, Ma Chien Chung ve O Yun Jung ile birlikte 5 Ağustos'ta 3 savaş gemisi ile İncheon'a yollamıştır (Kim K. H., 1980, s. 316-320).

Japon ve Çin savaş gemileri ağustos ayının ilk haftasında İncheon limanına varmışlardır. Choson hükümeti Çinli ve Japon yetkililerle görüşme yapmak üzere Kim Hong Jip ve Chu Yong Ho'yu görevlendirmiştir. Japon elçi Hanabusa 20 Ağustos'ta Kral Gojong'a Japon hükümetinin 7 maddelik ultimatomeni sunmuştur. Buna göre; Japon elçiliğine saldıran asilerin liderleri bir an önce ölümle cezalandırılacak, isyan sırasında ölenlerin ailelerine ve bu isyanı yaşayan Japonlara tazminat ödenecek, Japonya ve Choson arasında yeni diplomatik ve ticari ilişkiler kurulacaktı. Bu ultimatomen için Choson hükümetine cevap vermesi için 3 gün tanıyan Hanabusa, hükümetin kendisine karar almak için daha fazla zamana ihtiyaç duyduğunu iletmesi üzerine görüşmeleri kesip İncheon'a dönmüştür (Kim K. H., 1980, s. 320-322).

Japonya'nın Choson hükümetine nasıl bir yaptırım uygulayacağını İncheon limanından gözlemleyen Çinli yetkililer, Taewongun'un yönetim yetkisini ele geçirdiği haberini alınca Chang'ı durumdan haberdar edip yeni bir plan hazırlığına girişmişlerdir. Çünkü Çin için Taewongun'un yönetimi ele geçirmesi, şimdiye kadar Choson için hazırlanmış olan ve desteklenen dışa açılma politikasının sona ermesi anlamına gelmektedir. Chang Taewongun'u tebrik etmek bahanesiyle Choson'daki kontrolü tekrar ele almak adına 6 taburluk bir orduyu hemen Kore Yarımadası'na yönlendirmiştir. Çinli askerler Namyang limanına indiklerinde Amiral Ting ve Ma Chien Chung, Kim Hong Jip ve Chu Yong Ho ile buluşup durum hakkında değerlendirmelerde bulunmuşlardır. Japonya ve Choson

hükümeti arasındaki görüşmelerin kesilmesi üzerine 21 Ağustos'ta Ma Chien Chung, iki taraf arasında arabuluculuk yapmak üzere Seul'e davet edilmiştir. Ma Chien Chung, Hanabusa ile yaptığı görüşmede Taewongun'un iktidarda olmasının iki ülke için de hem diplomatik hem de ticari olarak sorunlara yol açacağını bildirmiş, Japon hükümetinin bu yüzden Kral Gojong'un yönetime geçmesi için Choson hükümeti ile birlikte hareket edebileceği bir orta yolu oluşturmaya davet etmiştir (Kim K. H., 1980, s. 322-326).

Ma Chien Chung Seul'e giderken Çinli birlikleri şehrin stratejik noktalarına konuşlandırmıştır. Bu konuşlandırmanın arkasında Li Hung Chang'ın kişisel sekreteri Hsueh Fu Cheng'in önerisi ile Taewongun'un Choson iç ve dış işlerine daha fazla zarar vermeden görevden alınması için yapılan plan bulunmaktadır. Bir diğer neden ise Kraliçe Min'in gizlendiği yerden Pekin'e gönderdiği gizli bir elçi ile Çin'in kendisini korumasını talep etmesidir (Ro K. H., 1966, s. 10). Taewongun 26 Ağustos'ta Çin'in Seul'de kurduğu karargâhı ziyaret ederken Çinliler tarafından Tianjin'de göz altında tutulmak üzere alıkonulmuştur. Bu şekilde Taewongun'un Choson yönetimindeki kısa süreli hakimiyeti tekrar son bulmuştur (Kim J. , 2012, s. 290), (Gojong Sillok, 1882, s. 2).

Griff'e göre Taewongun'un Çin tarafından görevden alınması altında iki görüş bulunmaktadır. Bunlardan ilki tehlikeli bir durumda olan Taewongun'un hayatını kurtarmak ve Choson hükümeti üzerinde tekrar hakimiyet kurma düşüncesidir. İkinci görüş ise daha sonraki süreçte yaşanabilecek problemleri önlemek amacıyla Gojong'u tekrar yönetime getirerek Japon ve Choson arasındaki uzlaşmayı sağlamaktır. Çünkü bu dönemde ne Choson'un ne de Çin'in Japonya'yla bir savaşa girecek hazırlığı bulunmamaktadır (Griffis, 1894, s. 441). Taewongun'un Tianjin'de alıkonulmasıyla Kral Gojong tekrar yönetime gelmiştir. 28 Ağustos'ta Hanabusa ile Choson hükümetini temsilen Yi Yoo Won ve Kim Hong Jip arasında görüşmeler tekrar başlamış, Japonya'nın teklifleri kabul edilerek Choson hükümeti 30 Ağustos 1882'de Chemulpo Anlaşmasını imzalamaya razı olmuştur. Buna göre;

1- 20 gün içerisinde isyancılar tutuklanacak ve yargı süreci Japon delegelerin önünde gerçekleşecek,

- 2- Japon elçiliğine saldırıda hayatlarını kaybedenlerin ailelerine 50.000 Won verilerek bedenleri düzgün bir şekilde yakılacak,
- 3- Japon Hükümetine bu isyandaki zararlarını karşılayacak ve 5 yıl içerisinde ödemesi tamamlanacak şekilde 500.000 Won ödenecek,
- 4- Japon birliklerine Seul'deki Japon elçiliğini koruma izni sağlanacak ve bu askerlerin yaşam alanı Choson hükümeti tarafından ayarlanacak,
- 5- Japonya'ya resmî bir özür heyeti gönderilecek,
- 6- Choson Krallığı'nda ikamet eden Japonlar ve tüccar Japonlar için imtiyazlar genişletilecek,
- 7- Japon hükümeti yetkililerinin Kore Yarımadası'nda gerçekleştireceği ziyaretler için düzenlemeler yapılacaktır (Gojong Sillok, 1882, s. 2).

Chemulpo Antlaşması'nın yanında Japonya ve Choson ilişkilerinin iyi bir şekilde sürdürülmesi adına ek bir protokol daha imzalanmıştır. Bu protokolda ticarete açılan limanlarda Japonların ticari hakları genişletilerek, Busan'da ve diğer bölgelerde yaşayan Japon görevlilere ve ailelerine Choson'da seyahat etme hakkı tanınmıştır. Bu iki maddelik protokolün iki devlet tarafından 2 ay içerisinde onaylanmasına dair karar alınarak, Japon hükümetini temsilen Hanabusa'nın Choson hükümetini temsilen de Yi Yoo Won ve Kim Hong Jip'in imzalamasıyla görüşmeler tamamlanmıştır (Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889, 1891, s. 62).

Japonya ile sorunların Chemulpo Antlaşması ile yoluna koyulmasının ardından Kral Gojong reform hareketlerine kaldığı yerden devam etmek üzere harekete geçmiştir. 31 Ağustos'ta askerî ayaklanmanın resmen sona erdiğini duyurmuştur (Gojong Sillok, 1882, s. 1).

Askerlerin ayaklanmasından sonra Kraliçe'nin de isteğini yerine getirmiş olan Çin, Choson'un kendisinin vasal devleti olarak süregelen geleneksel bağlılığını tekrar gündeme getirmiştir. Burada Askerî Ayaklanmanın en önemli sonucu olarak Çin'in Choson'u törensel ve geleneksel olarak sözde bir vasallıktan ziyade gerçek bir bağlılığa dönüştürme fırsatı bulması yatmaktadır (Eun, 2009, s. 88). İsyanın bastırılmasına rağmen askerî birliklerini geri çekmeyerek Choson'un Çin'in vasal devleti olduğunu ve onu hem

ülke içindeki sarsıntılarda hem de dış ilişkilerinde açık bir şekilde korumak için müdahalelerde bulunacağını göstermiştir. Li Hung Chang ayrıca Choson'da hakimiyetini sağlamlaştırmak için, en güvendiği adamlarından biri olan Yuan Shikai başkanlığındaki askerlerini Kore Yarımadası'nda konuşlandırmıştır. Kral Gojong'a yönetimi restore edebilmesi ve ülkenin kalkınmasını desteklemesi açısından da ağustos ayında iki tane danışman göndermiştir. Bunlar Alman Paul Georg von Möllendorff ve Çinli diplomat Ma Chien Chang'dır.

Ayaklanma esnasında isyancıların Japon uzmanların eğittiği Byol Ki Kun birliğini dağıtması üzerine Çinliler bu fırsatı değerlendirip Choson askerlerine kendileri eğitim vermek üzere harekete geçmişlerdir. Bu amaçla Çin'den Choson'a ayaklanmayı kontrol etmek adına gelen Amiral Ting Ju Chang, Choson askerlerinin eğitiminden sorumlu tutulmuş, ayaklanmanın ertesinde Çin'den pek çok silah ve mühimmat Kore'ye getirilmiştir. Kral Gojong'un da kabul edişiyle Kanghwa Adası'nda Chinmuyong (진무영) denilen deniz savunma sistemlerinden oluşan askerî kışlalar yenilenmiştir. Eylül 1882'de Çin ve Choson arasında deniz ve kara ticaretini düzenleyecek bir anlaşma imzalanarak Choson'un ekonomik olarak toparlanması sağlanmıştır. Özellikle modernleşme hareketleri kapsamında yapılacak reformlar için Japon hükümetinden kredi alması engellenmiş ve anlaşma aracılığıyla Çinli tüccarların Choson ile yoğun bir ticarete girmesi teşvik edilmiştir (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 1-6).

Hanabusa 18 Eylül'de Japonya'ya geri döndüğünde Japon hükümetinin Chemulpo Antlaşması'na dair aldığı önemli kararlar olmuştur. 1883-1884 yıllarında 5 yıl içerisinde ödemesinin tamamlaması kararı doğrultusunda her yıl Choson'dan almak üzere anlaştığı 50.000 yenlik tazminatın, Kore Yarımadası'nın stratejik ve önemli durumu göz önüne alındığında Choson Krallığı'nın da ekonomik açıdan yetersiz seviyede olmasıyla geri kalan miktarı iptal edilmiştir. Ayrıca bu görev Hanabusa'nın Choson Krallığı ile elçi olarak gerçekleştirdiği son karar olmuştur, yerine görevlendirilen kişi Takezoe Shinichiro'dur (Conroy , 1960, s. 105-106).

3.1.2 Choson-Amerika İlişkileri ve Shufeldt Antlaşması (1882)

1871'den sonra Amerika'nın Choson Krallığı'na dair politikası 2 yönlü olarak incelenmelidir; Amerikan yönetiminin bakışı ve Amerikan misyonerlerin yarımada'daki faaliyetleri. Amerikan yönetiminin ticari çıkar dolayısıyla Pasifikteki faaliyetlerinin, Kore Yarımadası'na Japonya ile Kanghwa Antlaşması'nın imzalanmasının ardından yönelmeye başladığı görülmektedir. Avrupa devletlerinin stratejisinden farklı bir şekilde Amerika'nın Asya-Pasifik yayılcılığında yönünü Açık Kapı Politikası belirlemektedir. Buna göre Amerika zayıf toplumlara demokratik-cumhuriyetçi değerleri götürmeye ve ticaret, yatırım ve misyonerlik faaliyetlerine önem vermektedir. Burada Avrupalı devletlerin aksine herhangi bir toprak edinme veya bir sömürge oluşturma niyeti olmayan Amerika, Asya-Pasifik doğrultusunda oluşturduğu ticaret ağının aksamaması için yeni limanlar açmak ve burada herhangi bir şekilde deniz kazasına uğrayan vatandaşlarını koruma altına almak amacıyla anlaşma girişimlerinde bulunma niyetindedir (Harrington, 1986, s. 60-63).

Çin ve Japonya'da bulunan Amerikan elçileri aracılığıyla Choson Krallığı hakkındaki bilgiler Amerikan yönetimine ulaşmaktadır. 1874 yılında Çin'deki Amerikan elçisi Benjamin Avery, Choson Krallığı'nda yeni bir kralın başa geçtiğini ve bu şekilde krallığın Amerika ile ilişkilere olumlu bir şekilde yaklaşabileceğini bildirmiştir ancak bu raporla ilgili herhangi bir gelişme yaşanmamıştır (Secretary of State W. M. Evarts to Secretary of the Navy Thompson, 1878, s. 19). 1876'daki Kanghwa Antlaşması'yla Japonların Kore Yarımadası'nda üç limanı ticarete açtığı öğrenildikten sonra Choson tekrar Amerikan senatosunun gündemine gelmiştir. Denizcilikten sorumlu bakan A.A Sargent, Choson Krallığı ile ticaret adına görüşmelerin başlaması için bir komisyon kurulması önerisinde bulunmuştur. Sargent'in önerisi dört ana başlık altında toplanmaktadır; Amerikan tarım ve sanayi ürünleri için yeni pazar açmak, Rusya'nın yayılcı politikasına karşı bir engel oluşturmak, Choson kıyılarına vuran Amerikan gemilerini ve yurttaşlarını korumak ve son olarak da medeni ve modern bir devlet olarak gelişme aşamasında olan Choson'a yardım eli uzatmaktır (U. S. Congressional Record, 1876, s. 2324, 2600, 2601).

Bu doğrultuda Amerikan Senatosu tarafından Kore Yarımadası'ndaki yönetimle ticari bir anlaşma doğrultusunda Amerikan Başkanı Washington'a verilen görüşme talebi kabul edilince harekete geçilmiştir. Ancak burada dikkat çeken husus ticaret görüşmelerini gerçekleştirmek üzere bir diplomatın değil de Amerika Dışişleri Bakanı William M. Evarts ve Deniz Kuvvetleri Bakanı Richard W. Thompson tarafından Deniz Kuvvetlerinden Robert W. Shufeldt'in seçilmesidir. 1873 Ekonomik Krizinin ardından ticari faaliyetleri ön planda tutarak hareket eden Amerika, özellikle üretim fazlası malların yeni pazarlarda satılması adına bir arayış içerisinde Shufeldt'i 1878 yılında Afrika, Ortadoğu ve Asya'da Amerikan pazarını genişletmesiyle ilgili anlaşmalar yapmak için görevlendirmiştir (Commodore Robert W. Shufeldt's Voyage to Africa, the Middle East, and Asia, 1878-1880, 2009). Shufeldt seçimin altında Choson Krallığı ile anlaşma yapmak adına centilmence bir süreç içinde ilerlemesi, ancak bu sürecin işlemeze hale geldiği durumda Amerika'nın güçlü bir devlet statüsü ile bu zayıf ülkenin kapılarını açmaya zorlayacağı duruşu yer almaktadır. Bunun en büyük yansıması da 1871'de Amerika ile Choson Krallığı arasındaki çatışmanın ardından ilk temasın, Amerika'nın zor kullanarak ticari ilişkileri başlattığı Japonya aracılığı ile gerçekleştirilmek istenmesidir.

Shufeldt Amerika'dan aldığı emirlerde Choson ile görüşmelere öncelikli olarak Japonya'da bulunan Amerikan elçisi John A. Bingham aracılığıyla başlamıştır. Shufeldt Nagasaki'ye vardığında burada Bingham ve Japon dış işlerinden Inoue Kaoru ile görüşmüş, Kaoru Kore'nin 1876'da imzaladığı Kanhwa Antlaşması'na rağmen Batılı ile ilişkilerde hâlâ gönülsüz davrandığını kendisine bildirmiştir. Buna rağmen Kore hükümetine iletilmesi için Bingham'ın ricası üzerine Busan'da Dongnae Eyaletinde bulunan Japon General Kondo Masuki'ye konuyu ileten bir mektup yazmıştır. 1876 Kanhwa Antlaşması'nın ardından imzalan Ek Madde protokollerinin devamında Dongnae valisi Hong U Chang ile Japon yetkili Kondo Masuki tarafından imzalanan anlaşmada Busan'daki Japon İmtiyazları bölümü hakkında Dongnae Eyaletinde yaklaşık 87 dönüm arazi Japonların kullanımına verilmişti. Bu bölge aslında 1678-1873 arasında da Choryang Waegwan (초량왜관) ticari ve diplomatik olarak Koreliler ve Japonların iletişimde bulunmak için kullanıldıkları bir yerdi. 1876 anlaşması verilen imtiyaz ile bu bölgede yaşayan Japon vatandaşlar için Japonya tarafından resmî bir merkez kurularak diplomatik bir temsilcilik oluşturulmuştu (Hong S. K., 2008, s. 3-4). 4 Mayıs'ta Shufeldt

Busan'a ulaşmış Japon generalin aracılığıyla mektup Kore kralına gönderilmek üzere Busan valisine iletilmiştir. Ancak bu girişim Busan valisi tarafından mektubun reddedilmesi ile sonuçsuz kalmıştır (Paullin, 1910, s. 479), (Drake , 1984, s. 265).

Amerika'nın Japonya aracılığıyla Choson ile iletişim kurma faaliyetini takip eden Genel Vali Li Hung Chang, hem Japonya'nın yarımada üzerindeki etkisini kırmak hem de Çin'in hâlâ Choson Krallığı üzerindeki etkin pozisyonunu koruduğunu göstermek adına Shufeldt ile iletişime geçerek, ticari görüşmeler için aracılık yapmak konusunda adım atmıştır. Hem Shufeldt başkanlığındaki Amerikan heyetini hem de Choson yönetiminden temsilcileri Tianjin'e davet ederek müzakere sürecine öncülük etmiştir. Larsen, bu görüşmelerde tüm yetkinin Genel Vali Li ve Ma Chien Chung'da olduğunu belirtip Choson'dan temsilcilerin görüşmelerde bulunmalarına rağmen aktif olarak görüşlerini belirtmediklerine dikkat çeker (Larsen K. , 2008, s. 76-80). Tianjin'deki görüşmeler 5 ay sürmüş, bu süreç içerisinde Li Hung Chang ve Ma Chien Chung, anlaşmaya Choson'un Çin'e bağımlılığına dair bir madde ekletmeye çalışmıştır. Ancak Shufeldt, 1876 Kanhwa Antlaşması'nda Choson Krallığı'nın bağımsızlığının uluslararası ortamda onaydan geçtiğini ve bu yüzden de bu maddenin eklenmesinin Amerika tarafından kabul edilmeyeceğini bildirmiştir. Buna rağmen resmî anlaşmada yer almamasına rağmen Shufeldt hem Genel Vali Li Hung Chang'a hem de Amerikan Başkanına özel olarak mektup yazarak Choson'un Çin'e bağımlılığını dolaylı olarak onaylamıştır (Kim S. Y., 2009, s. 14). Bu mektubun içeriği şu şekildedir;

“Choson Çin'e bağlı bir ülkedir ancak tüm iç ve dış işlerinin yönetimi her zaman Choson yönetimine bırakılmıştır. Şu anda Choson Krallığı ve Amerika Birleşik Devletleri'nin anlaşma çerçevesinde ilişkilere başlama aşamasında, iki ülke arasındaki ilişki her türlü eşitlik ve nezaket kurallarına saygı duyularak sürdürülecektir. Kore Kralı anlaşmanın tüm maddelerini kabul edeceğini ve Birleşik Devletlerin bağımsız yasalarını yürürlüğe koyacağını açıkça belirtmektedir. Kore'nin Çin'e bağımlılığı konusunda iki devlet arasında bu bağlılık konusunda oluşabilecek herhangi bir anlaşmazlık durumunda Amerika hiçbir şekilde müdahalede bulunmayacaktır (Lee Y. B., 1983, s. 11-12).”

Aynı şekilde Kral Gojong da Li'nin isteği doğrultusunda anlaşma tarihinden önce tarihlendirilmiş, Kore'nin Çin'e bağımlı olduğunu ancak tüm iç ve dış işlerinde yönetimin kendisine, Kral Gojong'a, ait olduğunu bildiren bir mektubu Amerika başkanına göndermiştir.

Japonya, Amerika'nın Choson Krallığı ile anlaşma yapmak için Çin'le iş birliği yapmasının ardından oluşacak sorunların farkındadır. Amerika-Çin ilişkisini sonlandırmak adına Amerikan elçilerine aracı olmak için Shufeldt Kore'deyken Hanabusa Yoshitomo'yu görevlendirerek Choson ile anlaşmaya aracı olmasını teklif ettiyse de Shufeldt, Genel Vali Li ile görüşmelerini tamamlamıştır. Shufeldt Anlaşması için Li'nin aracılığı ile Çin'in Kore üzerindeki hakimiyetini Batılıların kabul etmesi Çin için bundan sonra atacağı adımlarda bir teminat olmuştur (Payson, 1932, s. 163-179), (Dennett, 1922, s. 467-468).

Choson hükümeti ise 1876 yılında Japonya'ya Kanghwa Antlaşması ile ticarete izin vermesine rağmen Batı ile ilişkilerinde henüz geleneksel şekilde davranmaktadır. Özellikle Amerika'dan 1871'de yaşanan olaylardan ötürü hâlâ bir özür beklentisi olmakla birlikte, 1866'dan itibaren misyonerlik faaliyetlerinden ötürü zarar gören Kore toplumunun Batılılar ile ilişkisini kısıtlı tutmak adına ticarete yanaşmama kararındadır. Kral Gojong'un bu konudaki fikirlerini değiştiren şey Kore Yarımadası üzerinde devam eden güçlü Çin etkisi olmuştur. 1879'da Li Hung Chang'ın, Başbakan Lee Yuwon'a Batılılarla ilişkileri geliştirmenin ülkenin kalkınmasında önemli rol oynadığına dair verdiği tavsiye kral ve hükümet tarafından tartışılmıştır. Li Hung Chang, tavsiye mektubunda özellikle iki öneride bulunmuştur. Bu öneriler askerî olarak yeniden yapılanma ve Batı ile ilişkileri kurmak için görüşmelere başlamaktır. Öneriler aslında direk olarak Japonya ve Rusya'ya karşı önlemler olarak verilmektedir. Genel Vali Li'nin politikası "bir zehiri bir başka zehir ile etkisiz hale getirmek" olarak açıklanmaktadır (MacNair , 1923, s. 511), (Park I. K., 1981, s. 140-166).

Ayrıca Amerika ile ilgili oluşan olumlu izlenimlerinin en önemli kaynağı "Kore Stratejisi" isimli kitapçık olmuştur. Huang bu kitapçıkta Amerika'yı Hristiyan kökenli, genellikle baskıcı devletlere karşı zayıf ulusları destekleyen, güçlü endüstriye sahip, anti-

emperyalist bir güç olarak ahlaki açıdan düzgün bir devlet olarak tanımlamıştır. Kral Gojong hem kendisine iletilen bu kitapçıktaki bilgileri, hem Amerika ile Kore Yarımadası arasındaki coğrafi uzaklığı ve kendileri ile sadece ticari açıdan ilgilendiklerini değerlendirerek Amerika'ya karşı olumlu bir bakış açısı elde etmiştir (Lee Y. B., 1983, s. 11).

Çin'de Amerikan ve Kore temsilcileri arasında yapılan görüşmelerin ardından 22 Mayıs 1882 yılında Choson Krallığı ve Amerika Birleşik Devletleri arasında Shufeldt Antlaşması olarak da bilinen Barış Dostluk Ticaret Ve Denizcilik Anlaşması [조미 수호 통상 조약/Cho Mi Suho Tongsang Choyak] İncheon limanında imzalanmıştır. Choson Krallığı'nın anlaşmadaki temsilcileri 1876 Kanhwa Antlaşması görüşmelerini de gerçekleştiren Kraliyet Kabinesi Başkanı Shin Chen ve Kraliyet Kabinesi Üyesi Chin Hong Chi'dir. Anlaşma 14 maddeden oluşmaktadır (Bknz. EK:5). Bu anlaşmanın öne çıkan maddesi iki ülke arasındaki dostluğun temsili niteliğindeki 'iyi niyet misyonu maddesi'dir. Çünkü bu madde ileriki süreçte Choson Krallığı'nın dış politikasında Çin Choson'u koruyamayacak kadar zayıfladığında onun yerine büyük abi olarak Amerika'yı gördüğünün ve atacağı tüm adımlarda ona olan güveni ile kararlar alacağını simgesi olmuştur. Ancak Amerika bu madde ile Choson'un bağımsızlığını korumak amacı gütmemiş sadece kendi medeniyetini Kore Yarımadası'nda genişletirken ticari çıkarlarına da uygun olacağı planıyla hareket etmiştir (Kim S. Y., 2009, s. 15). Shufeldt Anlaşması, Choson Krallığı'nın Batılı bir devletle yaptığı ilk anlaşma olma özelliğine sahiptir.

1882 anlaşması Amerikan misyonerlerinin Kore'deki faaliyetlerini de önemli ölçüde rahatlatan bir anlaşma olmuştur. Antlaşmanın imzalanmasının ardından Choson Krallığı'nda açılacak Diplomatik Elçilik için Lucius H. Foote elçi olarak görevlendirilmiştir. Foote'un Haziran 1883'te Seul'e varmasının ardından kralla yaptığı görüşmede Amerika'nın bir an önce Choson'dan bir iyi niyet misyonu adı altında elçi heyeti beklediğini vurgulamıştır. Bunun üzerine Gojong'un ertesi gün bakanları ile yaptığı görüşmeler sonrasında tam yetkiye sahip 2 elçinin Amerika'ya gönderilmesi kararı alınmıştır. Gönderilecek ilk elçi olarak da Kraliçe Min'in yeğeni olan Min Yong Ik seçilmiştir. Bu karar İlerici Parti'nin 19. yüzyılın sonunda en muhafazakâr ve Çin'e yaslanmış hizip olarak kabul edilen Min ailesini, genç yaşında Japonya ve Çin'e

ziyaretleri yapmış olan ve şimdi de 25 yaşında Amerika'ya özel elçi olarak görevlendirilen Min Yong Ik sayesinde daha ilerici bir politika süreceğine dair umudunun artmasına yol açmıştır (Walter, 1969, s. 96). Misyonun müsteşarı ise Dış İşleri Bakanı Yardımcısı Hong Yong Sik, sekreteri So Kwang Pom, askerî ataşesi ise Yu Kil Chun'dur. Hepsi daha önce yurtdışında bulunmuş olan bu dört üyeli heyet, Japonya'dan sonra Choson Krallığı'nın yurtdışına gönderdiği ilk heyet olma özelliğine sahiptir.

Tokyo üzerinden yola çıkan heyet 2 Eylül 1883'te San Francisco'ya varmış, burada Amerikan Ordusu Generali John M. Schofield ile buluşmuştur. 2 gün boyunca San Francisco'da sanayi bölgelerini ziyaret eden heyet ardından demiryolu ile Chicago'ya geçmiş 12 Eylül'de burada bir gece dinlendikten sonra 13 Eylül'de Washington'a ilerlemiştir. Washington'da heyeti John Davis, Mason ve Foulk karşılamış ve Amerikan Başkanı Chester A. Arthur ile buluşmaları için New York'a dek heyete eşlik etmişlerdir. 18 Eylül'de Amerikan Başkanı ile buluşmayı gerçekleştiren heyet ertesi gün Boston'a hareket ederek burada kendilerini çok etkileyecek olan modern çiftlikleri ve ilaç üretim tesislerini ziyaret etmiştir. Ardından New York'a geri dönerek, burada hastaneleri, postaneleri, mücevher dükkanlarını, fotoğraf stüdyolarını ve eğitim kurumlarını ziyaret ettikten sonra tıpkı Alman danışman Möllendorff gibi bir Amerikan danışman istediklerini belirtmişlerdir, bu istek üzerine Shufeldt 1884 yılında kralın yabancı danışmanı statüsünde Kore'ye dönmüştür (Noble, 1929, s. 12-17).

Özel heyetin 16 Kasım'da sona eren gezisinin ardından Yu Kil Chun Amerika'da kalarak burada eğitim görmeye başlayan ilk öğrenci olmuştur. Ancak Min ve ekibi de New York'tan ayrıldıktan sonra hemen Kore'ye dönmemişlerdir. Programlarında başka bir ülkeyi ziyaret etmek olmasa da Amerika temsilcisi Foulk ile birlikte yönlerini Trenton gemisiyle Avrupa'ya çevirerek burada başkentlere ziyaretlerde bulunmuşlardır, ilk durakları Londra olmuştur. 8 gün boyunca kaldıkları Londra'da, Foulk ekibe Londra müzesini gezdirmiş ve burada onlara Hindistan'dan gelen hediyeleri, Pekin'de Eski Yazlık Saray'ın yağmalanmasıyla getirilenleri göstermiş ayrıca Mısır'ın Osmanlı'nın idaresinden çıktıktan sonra nasıl İngiliz sömürmesine dönüştüğünü anlatmıştır (Reordan, 1955, s. 54). Londra ziyaretlerinden sonra bir hafta boyunca Paris'te bulunmuşlar, ardından da iki gün kalacakları Roma'ya geçmişlerdir. İtalya'dan yola çıkan ekip Mısır'ın

başkentinden Aden'e geçerek Hindistan ve Seylan'da, son olarak da Singapur ve Hong Kong'da konaklayarak Nagasaki üzerinden 31 Mayıs 1884'te gezilerini tamamlayarak İncheon'a ulaşmışlardır (Walter, 1969, s. 109). Kore'ye döndüklerinde Amerika'da görüp, deneyimlediklerini Gojong ile paylaşmışlar ve Kore'de değişimin zamanının geldiğini ifade etmişlerdir.

Amerikan hükümetinin Choson Krallığı tarafından dostluğunun kabulü ve Amerika'ya gönderilen elçilerin dönüşlerinde sundukları raporlar pek çok alanda modernleşmenin de başlangıcı olarak görülmüştür. Amerika'nın gelişmişlik simgesinin bir örneği olarak Amerikan misyonerler de modernliğin birer elçisi olarak Kore Yarımadası'nda faaliyet göstermişlerdir. Choson'daki ilk Amerikalı misyoner 1884 yılında Amerikan elçiliğinin resmî doktoru olarak gelen Horace Allen'dır. Ondan itibaren ülkeye giren Presbiteryen kilisesi üyeleri elçilik heyeti kapsamında ülkeye gelerek dinî kimliklerini gizleyip özellikle ülkenin ihtiyaç duyduğu tıp ve eğitim alanlarındaki uzmanlıklarıyla Choson'un modernleşmesinde etkili olmuşlardır. Bu dönemde Hristiyanlık resmî olarak henüz kraliyet nezdinde kabul gören bir din olmamasına rağmen Horace G. Underwood, Henry G. Appenzeller gibi misyonerlerin faaliyetlerinin hükümet tarafından engellenmemiş olmasının temel nedeni ise ülke içerisinde meydana gelen ayaklanmalar ve darbe girişimlerinde Choson hükümetinin tarafında yer alarak hükümete fayda sağlamaları olmuştur.

3.1.3 Choson-İngiltere İlişkileri ve Parkes Antlaşması (1883)

İngiltere'nin Doğu Asya politikasında Kore Yarımadası ile ilişkileri başlatmaya yönelik girişimler 1604 yılında Doğu Hindistan Şirketi'nin Edward Michelborae'ni Çin, Japonya ve Kore kıyılarını keşif için görevlendirmesiyle başlamaktadır. Ancak gemi kaptanının Malay yarımadası önlerinde ölmesiyle birlikte bu keşif harekâtı Kore Yarımadası'na ulaşmadan son bulmuştur (Satov, 1900). İkinci teşebbüs ise Doğu Hindistan Şirketi'nden Kaptan John Saris'in Japonya ile ticari ilişkiler kurmak için Kore ve Tsushima kıyılarını geçerek 1613 yılında Japonya'ya ulaşması ile gerçekleşmiştir. Ancak Japonya'da şirket adına bir fabrika kurulması ile sonlanan bu girişim sırasında da Kore ile iletişim

kurulmamıştır. Bu süreçte İngiltere'nin Japonya'dan beklediği kazancı elde edemediği ve kuruluşunun ardından fabrikayı 10 sene içerisinde kapattığı görülmektedir.

Ardından tüm ticari ilgisini Çin limanlarına yönelten İngiltere, Alaska ve Çin'deki Kanton limanı arasındaki ticaretten kâr sağlamaya başlamıştır. Fakat 1791 yılında James Colnett komutasındaki Argonaut gemisinin Alaska'dan getirdiği 1000'den fazla su samuru kürkünün Çin limanlarında kürk satışının yasaklanması nedeniyle satılamaması üzerine acil olarak yeni pazar arayışı başlamıştır. Makao'daki Prusya konsolosu Daniel Beal'in, bu kürklerin Japonya ve Kore'de satılabileceğine dair İngilizlere bir öneri sunması ile Kore ile ilk kez doğrudan ticari ilişki kurma girişimi gerçekleşmiştir. 10 Ağustos 1791 yılında Argonaut gemisi ile Jeju Adası yakınlarına gelen İngilizler, geminin yanaşması için suyun çok sığ olduğunu fark edince bunun kendilerine karşı Koreliler tarafından hazırlanmış bir tuzak olduğundan şüphelenmişlerdir. Şüphe ile kıyıdaki Korelilere ateş ederek kıyıda uzaklaşmışlar ve ilk ticari girişim denemesi bu şekilde başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Cohet, 1940, s. 229-235, 238-239).

1797 yılında İngiliz Deniz Komutanlığı, 400 tonluk bir savaş gemisi olan Providence'i Kaptan William Robert Broughton ile Ryukyu Adaları ve Japonya'nın güney kıyılarını incelemek için görevlendirmiştir. Kaptan Broughton aralık ayında Makao'ya geldiğinde burada 2 direkli bir yelkenli alarak Kore sahillerine gelmiştir ama yetkililerle bir temas yaşanmamıştır (Clowes, 1901, s. 562-563). Ardından bölgeye gelen Lyra gemisi kaptanı Basil Hall 11 gün süren Kore kıyılarına dair keşif raporunu sunsa da tıpkı Kaptan Broughton gibi Choson Krallığı ile iletişim kurmamıştır (Hall, 1820, s. 9).

1832'de Doğu Hindistan Şirketi Lord Amherst'i Kore ile ticari anlaşma yapmak için bir keşif yolculuğuna göndermiştir. Bu yolculuğa Çince bilgisi ile katkı sağlamak ve ayrıca Protestan dinini Kore üzerinde yaymak için Alman misyoner Charles Gutzloff da katılmıştır. Gemi güneybatı sahillerinde yaklaşık 1 ay geçirirken yöneticilere hediyeler göndermişse de Koreli yöneticiler Choson Krallığı'nda yabancılarla iletişim kurmanın yasak olduğunu belirterek bunları geri çevirmişlerdir (Griffis, 1894, s. 359-360). Gutzloff ise sahilde Korelilerle iletişim kurarak onlara hem Çince'ye çevrilmiş olan bilimsel eserleri vermiş hem de bazı dinî metinleri aktarmıştır. Ayrıca Gutzloff bu keşif gezisi

esnasında Jeju Adası'nın stratejik öneminin farkına varmış ve bunu raporlarında belirtmiştir. Bu ticari ilişki kurma girişiminin ardından İngiltere, Çin'deki Afyon savaşı nedeniyle Kore ile uzun süre ilgilenememiştir.

19. yüzyılın ortalarından itibaren İngilizler, Doğu Asya'da bulunan ticari sömürgelerini koruma altına almak için deniz yollarında hakimiyet kurma politikasını izlemişlerdir. 1842 Nanking Antlaşması'nın ardından Kore'yi tekrar İngiliz hükümetinin gündemine getiren Hong Kong kolonisinin hazinedarı Montgomery Martin olmuştur. Aynı dönemde Hong Kong'daki İngiliz temsilciliğinde çalışan Gutzloff, ticaret sekreteri John F. Davis ile Londra'ya İngiltere'nin Çin'de kazandığı prestij ile Kore ve Japonya ile ticari ilişkiler kurabileceğine dair bilgiler içeren raporunu göndermiştir. Martin 1849 yılında konuyu ticaret kurulunda tekrar gündeme getirip kendisine geçici bir ticaret misyonu görevi verilmesini istemiştir. Ancak İngiltere tüm ilgisini Çin'e yönelttiği için Martin'in, özellikle Kore ile ticaret yapma önerisi, İngiltere'nin büyük kazançlar elde edemeyeceği kararıyla hükümetten olumsuz bir cevap almıştır. Martin ise bu olumsuz cevabı kabul etmeyerek İngiltere'de önemli ticari birlikleri teker teker ziyaret ederek onların desteklerini almış ve hükümetten geçici ticaret misyonu görevini bu şekilde baskı yoluyla elde etmeye çalışsa da girişimi başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Kim Y. C., 1964, s. 9-12).

İngiltere'nin Kore Yarımadası ile ilgilenmesi Çin'deki alım-satım gücünün giderek azalması Rusya'nın Doğu Asya planlarının değişmesi ile başlamıştır. Rusya 1847 yılında Nikolay Muraviev'i Doğu Sibirya Valisi olarak görevlendirince, Muraviev Fransa ve İngiltere'nin Çin'deki masraflarını arttırmak adına çaba göstermiştir. Bununla birlikte Gennady Nevelskoy'u Amur nehri girişini keşfe göndermiştir ve Nevelskoy burada Japonya'nın hemen kuzeyinde yer alan Sakhalin adasını keşfederek Rus bayrağını dikmiştir (Lensen , 1959, s. 275). 1853 yılına gelindiğinde Rusya'nın Amerikan Perry harekâtı ile Japonya'nın yabancı devletlerle ilişkilerinin başlatılması harekâtına katılmasına dair girişimini ilgiyle takip eden İngilizler, 1854 yılında Kırım Savaşı dolayısıyla Avrupa'da rekabet halinde olduğu Rusya ile mücadeleye girmiştir. Bu mücadele ile birlikte savaşın Pasifik'e taşınması, savaşan ülkelerin Japonya ile anlaşma yapmalarını kaçınılmaz kılmıştır. Savaşın başarılı bir şekilde tamamlanması için kömür ve yiyecek tedarikinin sağlanacağı Japonya limanları giderek önem kazanmıştır. Bununla

birlikte Kırım Savaşı'nın ardından İngiltere'nin bütün ilgisi tekrar Çin'e yönelmiştir (Eckel, 1944, s. 111).

1860'tan sonra ise Kore kıyılarında deniz kazalarının sıkça yaşanmaya başlaması ile Pekin'de bulunan İngiliz yetkili Thomas Wade 1865'te Tsungli Yamen'e İngiliz gemilerinin Kore kıyılarında seyir halindeyken yerli halkın yabancılar ile iletişime geçmekten korktuğu için malzeme tedarik edemediklerini bildiren ve Choson Krallığı'nı ticarete ikna etmesi gerektiğini içeren bir şikâyet raporu yazmıştır. Bu raporda Choson kralının topraklarını korumak istiyorsa mutlaka ticarete açılması gerektiğine dair not da düşülmüş, aksi takdirde ticaret için zor kullanıldığında ülkesinin bağımsızlığını da yitirebileceğine dair bir göz dağı verilmiştir. Tsungli Yamen ise Kore'nin iç işlerinde bağımsız olduğunu ve Çin'in tıpkı Fransız misyonerler için yapamadığı gibi İngiliz tüccarlar için de Choson Krallığı'na baskı yapamayacağını bildirmiştir (Wright, 1958, s. 369-370).

Bu esnada Kore Yarımadası'nda Fransız ve Amerika'nın ülkeyi ticarete açma denemelerini gören İngiltere Choson Krallığı ile ilişkilerinde diğer Batılı devletlerden farklı bir yol izlemiştir. Kore'yi hiçbir zaman anlaşılmaya zorlamamakla birlikte onun Çin'in vasalı olma durumunu da desteklemiştir. Çünkü bu vasallık İngiltere'ye göre Choson'un Rusya ve Japonya tarafından işgal edilmesini engelleyen bir güvenlik tedbiridir. Bu yüzden İngiltere, Çin ve Japon duyarlılığına özen göstererek anlaşma için fırsat kollamıştır (Kim Y. C., 1964, s. 38).

19. yüzyılın sonlarında Doğu Asya'daki İngiliz politikası ticari hedeflerden siyasi bir karaktere geçiş yapmıştır. Bu geçişte 1872 yılında İngiltere Başbakanı Disrael'in Crystal Palace'ta yaptığı yeni imparatorluk politikası açıklaması etkili olmuştur. Bu politikaya göre İngiltere artık Hindistan'a giden tüm deniz yollarının ve Doğu Asya'daki İngiliz çıkarlarının korunmasını temin etmek zorundadır. Özellikle bu bölgelerdeki İngiliz temsilciler buldukları noktalarda karar almakta ve planlar yapmakta serbest bırakılmışlardır. Londra'daki Dış İşleri Ofisi'nin görevi bu elçilerin önerilerini, planlarını inceleyerek onaylamak veya reddetmektir. Bu dönemde İngiltere'nin Doğu Asya'daki en önemli temsilcisi Harry Parkes'tir (Kim Y. C., 1964, s. 39).

Harry Parkes Rus yayılcılığına karşı Kore Yarımadası'nın stratejik öneminin farkında olarak 1876 yılından itibaren anlaşma yapmak için tetikte beklemektedir. Öncelikle Kore kıyılarında araştırmalar ve gözlemler yapmak için Sylvia isimli İngiliz gemisini görevlendiren Parkes, Choson Krallığı ile ilgili ilk görüşmesini de aynı yıl içerisinde Tokyo'da bulunan Koreli yetkili Kim Ki Su ile gerçekleştirmiştir. Bu görüşme sonuçsuz kalsa da Parkes'in beklediği fırsat 1878 yılında tekrar ortaya çıkmıştır. İngiliz gemisi Barbara Taylor Jeju Adası yakınlarında bir deniz kazası yaşamış, ekip ve geminin yükü Koreliler tarafından kurtarılarak mürettebatın Nagazaki'ye dönüşleri sağlanmıştır. Parkes bu olayın ardından Ernst M. Satov'u Korelilere teşekkür etmek için hemen yarımadaya göndermiştir. Satov'un asıl görevi ise yüksek rütbeli Koreli yetkililerle görüşüp mümkünse kalıcı bir diplomatik anlaşma sağlamaktır. Fakat Satov yerel yetkililer ile görüşmeler yapabilmesine rağmen yasalar gereği yabancılarla ilişkiler kurmak yasak olduğundan dolayı yüksek rütbeli yetkililer ile görüşme sağlayamadan Kore'den ayrılmak durumunda kalmış, kendisinden beklenen görevi yerine getirememiştir (Choi M. H., 1984, s. 10).

1879 yılında Parkes, Japon Dış İşleri Bakanı'ndan, Rus yayılcılığına tedbir olarak değiştirdiği Kore politikası doğrultusunda Japon hükümetinin İngilizlere Choson Krallığı ile düzenli ilişkiler kuracak bir anlaşma imzalaması için destek vereceğini öğrenmiştir. Japonya Rusya'nın zaman zaman Kamçatka Yarımadası'ndan güneye inme girişimlerini tehdit olarak görmektedir (Conroy , 1960, s. 48). Parkes Japonya'nın da desteğini aldıktan sonra Thomas Wade'i Çin'in Kore-İngiliz anlaşması kapsamında arabuluculuk için yardımcı olup olmayacağına dair bilgi edinmekle görevlendirmiştir. O sırada Kore'nin dış ilişkileri hakkında söz sahibi olan Genel Vali Li Hung, İngiltere'nin Choson Krallığı ile anlaşmasının Çin için avantajlarını hesaplayarak Japonya'nın Kore'ye saldırı politikasına karşı bir güvenlik oluşturacağı düşüncesi ile İngiltere'ye yardımcı olmaya karar vermiştir (Foreign Office to Wade, 1881).

1882 Mayıs ayında Amerika'nın Shufeldt aracılığı ile gerçekleştirdiği dostluk antlaşmasının ardından İngiltere Deniz Komutanlığı Choson ile antlaşma görüşmelerini gerçekleştirmek için Japonya'da bulunan George O. Willes'ı görevlendirmiştir. Willes,

Shufeldt İncheon'dan ayrıldıktan 3 gün sonra Nagazaki'den yola çıkarak Vigeland gemisi ile 27 Mayıs'ta Kore Yarımadası'na ulaşmıştır. Willes'in yanında Thomas Wide'in Li Hung'un tavsiyesini içeren ve Amerikan anlaşmasında aktif rol oynayan Ma Chien Chung'a iletilecek mektup da bulunmaktadır. Böylece İngiliz – Kore görüşmelerinde kontrol ve yönlendirmeler yine Çin'de olmuştur.

İngilizlerle görüşmelere Choson Krallığı'nı temsilen Cho Nyong Ha ve Kim Hong Jip görevlendirilmiştir. Willes'a öncelikle Amerika ile imzalanan anlaşmanın bir kopyası sunulmuştur. Ancak Willes bu anlaşmaya 3 madde daha eklemek istemiştir. Bu maddeler;

- 1- Japonya ile aynı ticari haklara sahip olmak
- 2- İngiliz savaş gemilerinin Choson limanlarından yiyecek ve malzeme temini sağlaması
- 3- Kore Yarımadası kıyılarını inceleme ve araştırma serbestliği.

Fakat Willes bu isteklerini hem Çinli yetkili Ma Chien Chung'a hem de Koreli yetkililere kabul ettirememiştir. Bu maddelerde istenenler “anlaşmada zaten var olan maddeler ile karşılanacağından” dolayı eklenmesine gerek duyulmadığı belirtilmiştir. Son olarak Willes Kore Yarımadası'nın güneyindeki Geomundo Adası'nın (Port Hamilton) İngiliz savaş gemilerinin askerî üssü olarak kullanılmasını istemiştir fakat bu isteği de kabul görmemiştir. O esnada Choson ile görüşmeler yapmak için Çin'den İncheon'a gelen Fransız gemileri üzerine Willes görüşmelerin bir an önce sonuca varması için anlaşmayı kabul etmiş ve 6 Haziran 1882'de ilk Kore-İngiltere Dostluk Ve Ticaret Antlaşması imzalanmıştır (Treaties, Regulations etc. Between Corea and Other Powers 1876-89, 1891, s. 53-61).

Willes'in Amerikalılar ile imzalanan Shufeldt anlaşması ile neredeyse aynı anlaşmaya imza atmış olması İngiliz Dış İşleri Bakanlığı ve Ticaret Ofisinin kabul edemeyeceği bir durumdur. Çünkü İngiliz hükümeti Choson Krallığı'nın Çin ve Japonya ile olan anlaşmalarını incelediğinde ticaret için konulan gümrük tarife oranlarının kendi anlaşmalarında neredeyse 2 katına ulaştığını ve bu durumda hiçbir İngiliz tüccarın Kore'de bir ticari girişimde bulunamayacağını ön görmüştür. Lüks ürünler için %30,

günlük hayatı idame ettirecek ürünler için %10 gümrük vergisi İngiltere'nin Çin'le ve Japonya ile imzaladığı ticaret anlaşmalarından da yüksektir. Ayrıca anlaşmada Choson limanlarından İngiltere için ticarete açılacak bir liman net bir şekilde belirtilmemekle birlikte Choson sınırları içerisinde de afyon ticareti yapılmasını yasaklamaktadır (Choi M. H., 1984, s. 14). Bu arada Çin'deki afyon ticaretinde giderek zarar etmeye başlayan İngiltere, Choson Krallığı ile anlaşmasını kabul etmediği gibi bunu düzenlemek adına 1882'de Kore Yarımadası'nda gerçekleşen Askerî Ayaklanmayı fırsat olarak kullanmıştır. Bunun yanında henüz onaylanmamış olan Amerikan anlaşmasının da onaylanmaması için çaba göstermiştir. Ancak Amerikalılar Asya'da sömürge planları yapmadan Batı medeniyetini Doğu Asya'ya aktarabilmek hedefli, tüm Asya ülkelerinin bağımsızlığını destekleyici yaklaşımı ile tarife konusunda problem çıkarmadan anlaşmayı onaylamışlardır (Kim Y. C., 1964, s. 62-63).

İngiltere Amerika'nın Choson ile resmî ilişkilere başlamasını engelleyemezken Harry Parkes'i müzakereleri yeniden gerçekleştirmek adına görevlendirmiştir. Parkes Japonya'da bulunduğu esnada burada Choson hükümetinin elçi olarak gönderdiği aydınlanma görüşüne sahip yetkililer ile Willes anlaşmasının İngiliz hükümetince kabul edilmeyeceği hakkında görüşmelerde bulunmuştur. Onlardan bu anlaşmanın yenilenmesi adına iki hükümetin tekrar bir araya gelip görüşmeler yapmasına dair tavsiyeler aldıktan sonra Parkes kendi hazırladığı anlaşma taslağının İngiliz Dış İşleri Bakanı Granville'e sunup kabul edilmesi ile Choson hükümeti ile görüşmelerin yeniden başlayıp başlayamayacağını öğrenmek adına Kobe'de bulunan İngiliz temsilcisi W. G. Aston'u İncheon'a göndermiştir (Choi M. H., 1984, s. 15). Bu esnada Askerî Ayaklanmadan sonra Choson ile Japon hükümeti arasında imzalanan yeni anlaşmanın ardından İngiltere de yeni anlaşma yapmak için harekete geçmiştir. Parkes bu esnada tıpkı İngiltere gibi anlaşmayı onaylamayan Almanya'nın temsilcisi Alman konsolos Edward Zappe görüşmelerini gerçekleştirmek üzere plan yaparak yarımadaya doğru yola çıkmıştır. 27 Ekim'de ulaştığı İncheon'da Choson Krallığı ile görüşme yapacağı anlaşma taslağında "*İngiltere'nin yönettiği Batı Bloğu'nun Uzak Doğu hakimiyeti*" teması hakimdir (Kiernan, 1939, s. 14).

Parkes ayrıca Seul'e yola çıkmadan önce Tianjin'de Genel Vali Li Hung ile bir görüşme gerçekleştirmiş ve Li Hung, Çin'in desteği alınmadan bu şekilde bir anlaşmaya girilmesinin kötü bir strateji olduğunu kendisine bildirmiştir. Önceki anlaşmada İngiliz hükümetinin kabul etmediği maddeleri dinledikten sonra Li Hung aslında İngiltere'nin probleminin gümrük tarifelerinden ibaret olmadığını bunun ayrıca afyon ticaretini de içerdiğini anlamıştır. Parkes, Li Hung'un Japonya'nın Kore saldırı politikasına dair karşı duruşunu bildiği için görüşmede İngiliz ticaretinin Choson ile geliştireceği kârın Japonya'ya zarar verebileceğini de dile getirmiştir (Parkes to Foreign Office, 1883). Bu konuşmanın ardından Li Hung, Parkes henüz Seul'e ulaşmadan Kral Gojong'a özel bir elçi aracılığı ile İngiliz anlaşması hakkında uyarıda bulunarak ticari konularda istediği şartları kendi belirleyebileceğini ancak Çin ile olan ilişkileri konusunda anlaşmada taviz vermemesi gerektiğini bildirmiştir. Kral Gojong ise elçinin getirdiği mektubu Seul'deki Amerikan elçisi Foote ile paylaşarak Çin'in Choson'un iç işlerine müdahalesi hakkında bildirim yapmıştır.

İngiltere ve Almanya'nın birlikte belirlediği anlaşma için Choson hükümeti ile yaptıkları yeni müzakerelerde Choson'u Min Yong Mok ve Möllendorff temsil etmiştir. O esnada Çin adına Kore diplomasisine yardımcı olmakla görevli olan Möllendorff anlaşmanın detayları ile ilgili incelemelerde bulunmuştur (Choi M. H., 1984, s. 17) ve görüşmelerin sonucunda 1 aylık bir sürecin ardından 26 Kasım 1883'te Choson Krallığı ile İngiltere arasında 2. anlaşma olarak 13 maddelik Parkes Antlaşması (조영 통상 조약/ Cho Yong Tongsang Choyak) imzalanmış ve hem İngiliz hükümetinin hem de Yokohama'daki Ticaret Birliğinin onayından geçerek 28 Nisan 1884'te yürürlüğe girmiştir (Bknz. EK:6).

3.1.4 Choson-Almanya İlişkileri ve Zappe Antlaşması (1883)

Almanya'nın Doğu Asya stratejisi diğer Batılı devletlerin aksine resmî bir program çerçevesinde ilerlememiş, bu bölgedeki faaliyetler Deniz Kuvvetlerinin inisiyatifine bırakılmıştır. Choson Krallığı'nın 19.yy'a kadarki Almanya ile tek iletişimi hükümet katında olmayıp sadece Oppert'ın kişisel olarak Kore Yarımadası'nın ticarete açılması adına yaptığı başarısız girişimi dolayısıyla meydana gelmiştir. Oppert olayının ardından iki devlet arasındaki ilk resmî diyalog 1870 yılında Tokyo'da bulunan Alman elçisi Max von

Brandt'ın Busan'daki Japon tüccarlar için ayrılan özel bölgeyi ziyaret edişi ile yaşanmıştır. Brandt bu ziyareti esnasında Busan yönetimi ile iletişime geçerek Almanya ve Choson Krallığı arasında bir dostluk ve ticaret anlaşması yapılması hakkında görüşmelerde bulunmuştur. Ancak Choson Krallığı Taewongun yönetimindeki dışa kapalı politikası neticesinde bu görüşme olumsuz bir şekilde sonuçlanmıştır (Gojong Sillok, 1870, s. 2).

Almanya ile resmî olmayan bir sonraki iletişim ise bir deniz kazası sonucu yaşanmıştır. Kaptan Scholke komutasındaki Alman ticaret gemisi Chusan'ın, Mayıs 1871 yılında Kore Yarımadası'nın Sarı Deniz kıyısında bulunan Hwanghae limanı civarında yaşadığı deniz kazasının ardından Kore hükümeti kazazedelere yardım eli uzatarak denizcileri güvenle temsilciliklerine göndermiştir (Neff , 2009, s. 39).

Kral Gojong tahta çıkışını takiben Kim Hong Jip aracılığıyla eline geçen Kore Stratejisi kitabını temel alarak yeni dış işleri stratejisini belirlerken, kitapta yer alan Almanya'ya dair bilgiler kralın dikkatinden kaçmamıştır. Kore Stratejisi'nde Almanya'nın "saldırgan bir ülke" olduğu ve Polonya'nın bölünmesinde etkin rol oynayan Rusya ve Avusturya'nın ardından üçüncü ülke olduğu belirtilmektedir. Bu konuda dikkat edilmesi gereken bir ülke olarak uyarı yapılmasına rağmen kitap, Rus yayılcılığını önlemek için İngiltere, Fransa ve Almanya ile anlaşmalar yapılması önerisini sunmaktadır (Lee Y. G., 1995, s. 29).

Kral Gojong ve hükümetinin dış ilişkilerde Taewongun'dan farklı olarak izlediği siyaset Almanya'nın Doğu Asya'daki elçileri tarafından da gözlenmiştir. Amerika ile Choson Krallığı'nın imzaladığı anlaşmanın onaylanması ve İngiltere ile anlaşma sürecinin devam etmesi üzerine Almanya bu fırsattan yararlanmak adına harekete geçme kararı almıştır. Çünkü Tokyo'daki Alman elçisi Karl J.G. von Eisendecker Alman politikasının İngiltere'nin Doğu Asya'daki politikasına eşgüdümlü bir şekilde devam etmesi taraftarıdır. Bunun yanında Almanya dönem itibarıyla Afrika'daki kolonilerine yoğunlaşmış olduğu için Asya'da ticari faaliyetler hakkında beklenti ve girişim içinde değildir. Bu anlaşma doğrultusunda beklediği tek şey Almanya'nın Doğu Asya'da kazanacağı prestijdir (Deuchler, 1992, s. 124).

Choson Krallığı ile anlaşmaların Çin Genel Valisi Li'nin yardımları ile gerçekleştiğinin görülmesi üzerine Tokyo'dan Pekin'e atanan Alman elçisi Brandt, burada Li ile bir görüşme gerçekleştirerek Almanya ve Choson Krallığı anlaşması için aracılık etmesi talebinde bulunmuştur. 1882 yılında gerçekleşen bu görüşme sonucu Brandt Li'nin desteği ve o sırada Choson'da bulunan Çinli danışman Ma Chien Chung'a hitaben yazmış olduğu bir mektup ile İncheon'a gelmiştir. Kore hükümetini temsilen Cho Yong Ha'nın bulunduğu iki ülkenin görüşmeleri sonucu Almanya-Choson Dostluk, Ticaret ve Denizcilik Anlaşması 30 Haziran 1882'de imzalanmıştır. Brandt Choson Krallığı'nın önceki anlaşmalarına ek olarak Alman ulusunun diğer uluslarla aynı şartlar içinde olmasına dair bir madde talebinde bulunmuştur.

Antlaşma 30 Haziran'da imzalanmış olmasına rağmen tıpkı İngiliz hükümeti gibi Alman hükümeti de antlaşmada yer alan gümrük tarife oranlarının yüksekliği nedeniyle antlaşmayı onaylamamıştır. Yeni görüşmelerin gerçekleştirilmesi için İngilizlerle iş birliğine gitmiştir (Lee Y. B., 1988, s. 61). Görüşmeler için Almanya'nın Japonya'daki konsolosu Edward Zappe seçilmiştir. Bu kez anlaşma görüşmelerinde Choson hükümetini Min Yong Mok temsil etmiş ve yeni antlaşma 26 Kasım 1883'te (조독 수호 통상 조약/ Cho Dok Suho Tongsang Choyak) imzalanarak onaylanmıştır (Bknz. EK:7). Yeni anlaşmanın şartları Almanlara Japonya ve Amerika'dan daha fazla ayrıcalık şansı vermiştir. Özellikle anlaşmanın dikkat çekici maddeleri Alman savaş gemilerinin ticarete açık olup olmadığına bakmaksızın Choson Krallığı'nın tüm limanlarına yanaşabileceği ve bu limanlardan ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri, Alman tüccarların ticaret yapabileceği 3 limanda (Busan, İncheon ve Wonsan) ibadet özgürlükleri olacağı ve Almanların ticaret için geldikleri limanlardan ülke içerisine 40 km sınır çerçevesinde pasaportsuz olarak girme şanslarının olması diğer anlaşmalardan farkını ortaya koymaktadır. İlginç bir şekilde Alman tüccarların gemilerini kontrol etmek için Chosonlu yetkililerin gemiye çıkmaları ve Alman vatandaşların yaşadıkları yerleri ziyaret etmeleri özel izinle gerçekleşebilecektir. Bu açıdan Almanya ile yapılan anlaşmanın dönemin emperyalist ülkelerinin imzaladığı anlaşmalar gibi eşitsiz bir anlaşma örneği olduğu ortaya net bir şekilde çıkmaktadır (Lee Y. G., 1995, s. 31).

Almanya ile Choson Krallığı'nın ilişkisinin bir başka boyutu ise Almanların Kore Yarımadası'ndaki güvenilirliğini oluşturan ve saygı duyulmasını sağlayan Gojong'un Alman danışmanı Paul Georg von Möllendorff'tur. Choson'un yeni dünya düzenine girmeye başladığı ve dış ilişkilerinin giderek yoğunlaştığı dönemde Kral Gojong 1876 Kanghwa Antlaşması'nın ardından Çin'den tavsiyeler almak üzere Genel Vali Li'ye danışmıştır. Temmuz 1879'da Li'nin İngiltere, Fransa, Almanya ve Amerika ile anlaşmalar yapılmasını öneren tavsiye mektubu Choson'un Rus yayılcılığına karşı ülkesinin bütünlüğünü koruması yapılması gerekenleri içermektedir (Gojong Sillok, 1879, s. 1). Li bu tavsiyelerinin yanı sıra ek olarak Choson Krallığı'nın modernleşmesi gerektiği kapsamında Batılı uzmanların davet edilmesini önermesi Kral Gojong'u bu konu üzerinde hareket etmeye itmiştir (Kim H. S., 1998, s. 10-12).

Kore hükümeti Çinli danışmanlar davet etmek üzere karar almış olsa da Li bu görev için özellikle Alman Möllendorff'un danışman olarak Kore'ye gitmesini ısrarla istemiştir. Onu tavsiye ederken Çin Deniz Gümrüklerinde beş yıllık deneyimi olduğunu, Çin dili konusunda uzman olduğunu ve Kore'nin modernleşmesinde büyük fayda sağlayacak derecede yetenekli ve çalışkan olduğunu bildirmiştir (Lee E. J., 2018, s. 30-33). Möllendorff'un Kore hükümetine danışman olmasında Li'nin ısrarcı olmasının asıl nedeni ise Choson yönetimini Çin yanlısı bir danışmanla doğrudan Çin kontrolü altında tutmaktır. 1876 yılından itibaren Japonya'nın Choson Krallığı üzerinde artan ekonomik ve en önemlisi askerî nüfuzu Çin'in Choson ile geleneksel vasallık sistemini tehdit eder hale gelmiştir. Koreli tarihçiler özellikle Möllendorff'un Alman olmasının Li'nin Japonya'ya karşı kullandığı bir başka taktik olarak nitelendirmiştir. Çünkü bu dönemde Japonların Almanya'ya karşı bir hayranlığı bulunmaktadır ve Kore'deki Japon nüfuzunun kırılması adına Alman bir danışmanın varlığı önemli bir hamledir (Choi T. H., 1976, s. 148-149). Hatta Möllendorff'un Choson Krallığı dış işlerinde bağlı olduğu Kim Yun Sik günlüğünde Li'nin Möllendorff'u önerirken Japonya'ya etkisi olacağına dair yaptığı bir görüşmeyi kayıt altına almıştır. Bu görüşmede Li, Japonların Almanlara duyduğu saygıdan bahsetmiş, daha sonra Japonya ile yapılacak anlaşmada Kore temsilcileri arasında bir Alman olmasının savaş tazminatı olarak ödenecek paranın azaltılması konusunda yardımcı olacağını eklemiştir. Li ayrıca Japonların saygının yanında Almanlardan çekindiklerini de bildirmiştir (Chien, 1967, s. 42-44).

Li'nin Choson Krallığı'na bir Alman danışman olmasına dair önerisini ve gerisindeki sebepleri gören İngiltere, bu atamayı durdurmak için girişimlerde bulunmuştur. Çin'deki İngiliz temsilcisi Robert Hart bu atamanın Almanya'nın Doğu Asya'daki konumunu İngiltere'den daha iyi bir konuma getireceği sebebiyle Möllendorff'un Li'nin emrine geçmemesi için o dönem Tianjin'de tercüman olarak çalıştığı Alman konsolosluğundan Alman elçi Brandt ile iş birliği yaptığı bilinmektedir. Amerika da aynı şekilde Amerikan elçisi Russel Young'u bu atamayı durdurması adına gizli bir şekilde görevlendirmiştir. Rusya ve Japonya da Möllendorff'un öneminin ve yeteneklerinin farkında olarak atamanın gerçekleştiği dönem buna karşı çıkmamışlar ancak onun Kore'deki işlerini izlemek üzere Choson'a elçilerini yollamışlardır (Lee Y. B., 1988, s. 46).

Choson hükümeti bu tavsiyeler üzerine Möllendorff'u danışman olarak Choson Krallığı'na davet etmiştir. 13 Aralık 1882'de Kore'ye gelen Möllendorff 1885 Aralık ayına dek burada kalmıştır. Ocak 1883'te de Möllendorff liman idaresi ve daha sonra kurulacak gümrük idaresinden sorumlu olarak Dış İşleri Bakanı Yardımcılığı görevine atanmıştır (Lee Y. B., 1988, s. 48). Möllendorff Kore'de görevde bulunduğu sürede tüm gayretini Choson'un modernleşmesi ve egemenliğinin diğer devletler tarafından tehlikeye girmemesi için sarf etmiştir. Gojong ve Kraliçe Min'in ailesinin güvenini kazanan Möllendorff, Choson Kralına Çin'in Japonya'nın Choson üzerindeki hakimiyetini önlemek için yeterli çabayı gösteremeyeceğini bu yüzden de Rusya ile bir koruma anlaşması yaparak egemenliği garanti altına alabileceğine dair tavsiyelerde bulunmuştur (Synn, 1980, s. 28). Ancak bu konudaki girişimleri Möllendorff'un görevinin Çin tarafından sonlandırılmasına neden olmuştur.

3.2 KORE YARIMADASI'NDA DIŞ GÜÇLERİN HAKİMİYET MÜCADELESİ

1882 yılının sonlarına gelindiğinde Choson yönetiminde siyasi gruplaşmalar görüş farklılıkları ile birbirinden kesin olarak ayrılmış halde bulunmaktadırlar. 1882-1884 arası gruplaşmalar özellikle beş ayrı siyasi görüş çerçevesinde ele alınabilmektedir. Bu siyasi görüşleri net bir şekilde sergilemek, onların amaçlarını ve ideallerinin yanında üyelerini belirlemek Choson yönetiminde bundan sonra gelişecek olaylarda ön planda yer alacak yöneticilerin de arka planını ortaya koyması için önemlidir.

İlk olarak ele alınması gereken görevden alınmasına rağmen Taewongun'un siyasi liderliğini koruduğu muhafazakâr gruptur. İlke olarak sıkı sıkıya Choson'un değerlerine bağlı kalmayı ve hakimiyeti güçlendirmenin yollarını aramayı kabul etmektedirler. Çin ile sadece geleneksel olarak törensel şekilde devam eden ilişkiyi devam ettirmesi ve bunun dışında herhangi bir bağ olmadan Choson'un özerk kalması görüşünü savunmaktadırlar. Askerî Ayaklanmada yönetimde hâkim grup haline gelmiş olsalar da Taewongun'un Çin'e götürülüşü ile güçten düşmüşlerdir. Öne çıkan üyeleri; Yi Chae Won, Yi Chae Wan, Yi Chae Nyon, Yi Chae Son, Hong Sung Hyong, Chong Hyon Dok, Sin Ung Cho, Yi Kyong Ha ve Han Song Gun'dur (Shin Y. H., 2000, s. 37-38).

İkinci parti ise Wijong Choksa düşüncesine sıkı sıkıya bağlı Konfüçyanist aydınların bir arada olduğu siyasi gruptur. Konfüçyüsçü okullara bağlı olanların oluşturduğu bir aydın topluluğudur. Katı bir muhafazakarlığın hâkim olduğu bu grup hem teorik hem de pratik olarak Wijong Choksa düşüncesine bağlıdır. Çin merkeziliğini takip edip Ming Hanedanına saygı duysalar da Mançu Hanedanı ile ilişkilerde daimi bir tarafsızlık politikası sürdürmeyi istemektedirler. Batı ve Japonya ile iletişime kesinlikle karşıdırlar. Yönetimde aktif olarak görev almalarına izin verilmeyen grup üyeleri buna rağmen Choson politikasında etkili olmaya devam etmektedirler. Gruba önderlik eden üyeleri; Yi Pyung Muk, Choe Ikhyeon, Yu Insok, Yi Man Son, Paek Nak Gwan, Yang Hon Su, Sin Sop, Hong Chae Hak, Han Hong Nyeol, Ko Chong Ju, Kim Chin Sun'dur (Shin Y. H., 2000, s. 37-38).

Üçüncü olarak ele alınması gereken grup Choson Krallığı'nın yönetici grubu olarak bilinen Kraliçe Min'in aile üyelerinden oluşan muhafazakâr gruptur. İlke olarak muhafazakâr bir grup olmasına rağmen kaçınılmaz olduğu takdirde reformu kabul edebilen bir düşünce sistemi hakimdir. Özellikle Askerî Ayaklanmanın ardından 'muhteşeme hizmet et (Sadae)' dahilinde Çin yanlısı bir politika izlemeye başlamışlardır. Yönetimde hâkim olan bu grubun öne çıkan üyeleri başta Kraliçe Min olmak üzere; Min Tae Ho, Min Kyom Ho, Min Ung Sik, Min Yong İl, Min Pyong Sok, Min Yong Mok, Min Chung Muk, Cho Nyong Ha, Han Kyu Jik, Yi Sang Yon, Yun Tae Ho'dur (Shin Y. H., 2000, s. 37-38).

Muhafazakâr görüşlü bu siyasi partilerin yanında kökten değişim isteyen ve ılımlı değişimden yana olan iki siyasi grup daha bulunmaktadır. İlimli değişim yanlısı aydınlanma (Ongeon Gaehwapa 온건 / 개화파) taraftarı grup Doğu Tarzında Batı Teknolojisi (Tongdo Sogi / 동도서기) felsefesine sahiptir. Reformdan yana olmakla beraber bunun Konfüçyüs düşüncesini temel alarak kademeli bir şekilde gelişmesi gerektiğini savunurlar. 1883-1884 arası Kral Gojong tarafından Amerika'ya gönderilen heyet içerisinde bulunan grup üyeleri, reformun Çin yardımı ile gerçekleştirilebilmesini de mümkün görmektedirler (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 208). Hükümette yüksek seviyelerde görev sahibi olan grubun üyeleri reform adına darbe yapılmasından yana değildir. Bu grubun önde gelen üyeleri; Kim Ki Su, Kim Hong Jip, Kim Yun Sik, O Yung Jung, Park Chong Yang, Kim Man Sik, Kim İn Sik, Yi Hon Yong, Sin Ki Son, Cho Pyong Ho'dur (Shin Y. H., 2000, s. 37-38).

Bir diğer aydınlanma yanlısı grup ise kökten reformcu gruptur (Geupjin Gaehwapa / 급진 개화파). Choson Krallığı'nda gelenekselliği bir kenarda bırakacak toptan bir reform girişimi taraftarıdır. Grup özellikle Askerî Ayaklanmadan sonra Çin'in Choson'un iç işlerine karışmasına tamamen karşı olup, Japon tarzı modernleşmenin ve bu kapsamda Batı tarzı modernleşmenin de Choson'un varlığını devam ettirebilmesi için zorunlu olarak kabul edilmesi gerektiğini savunmaktadırlar. İlerici Parti olarak da adlandırılan partinin pek çok üyesi Japonya'ya bazıları da Amerika'ya gönderilen dostluk delegelerinden olup yurtdışı deneyimine sahip ve ileri görüşlü genç üyelerden oluşmakla birlikte hâkim siyasi partinin muhafazakâr politikası gereği yönetimde istedikleri görevleri alamamışlardır. Bu yüzden de reform adına kaçınılmaz çözüm olarak darbe planını tercih etmişlerdir. Partinin üyelerinde ön plana çıkan isimler; Yi Hong Gi, Kim Ok Kyun, Park Yong Hyo, Hong Yong Sik, Park Yong Gyo, So Kwang Bom, Yu Sang O, So Chae Pil, Yun Ung Nyeol, Yun Chi Ho, Pyon Su, Park Chae Gyong'dur (Shin Y. H., 2000, s. 37-38).

Siyasi gruplar içerisinde yönetimdeki Min ailesinin hâkim olduğu muhafazakâr grup ve kökten değişimi savunan ilerici partinin üyeleri arasındaki çatışma, Askerî Ayaklanmanın ardından yabancı devletlerle anlaşmaların ve görüşmelerin sürdüğü dönemde Choson Krallığı'ndaki yönetimi yansıtmaktadır.

3.2.1 Gapsin Darbesi (1884) ve Japonya'nın Etkisi

1870'lerin ortasından itibaren aydınlanma düşüncesini taşıyan Yi Hong Gi, Park Kyu-su ve O Kyong Sok gibi yönetimde aktif rol oynayan devlet adamları bu düşüncelerini yangban ailelerinin genç ve zeki çocuklarına aktarmışlardır (Cook, 1972, s. 32). Bu grup Çin'in dünyanın merkezi olmadığını kabul ederek ve Japonya'nın modernleşme sürecini yakından takip ederek Choson Krallığı'nın değişen dünya düzeninde yerini sağlam tutabilmesi adına kendini geliştirmek için reformlara ihtiyacı olduğunun farkında olan kişilerin bir araya gelmesiyle oluşmuştur. Özellikle Çin'e gidip gelen heyetlerin içerisinde yer alan kişilerin getirdikleri kitaplar ve gözlemleriyle oluşan bu reform düşünceleri Japonya ile Kanghwa Antlaşması imzalandıktan sonra giderek sıklaşan ilişkiler sayesinde gelişim göstermiştir. Zamanla aydınlanma düşüncesine sahip insanların bilgilerini aktardıkları genç yöneticiler bir araya gelerek İlerici Parti adı altında toplanmışlardır.

Kral Gojong'un dışarıya dönük bir politika izlemesiyle birlikte bu aydınlanma düşüncesine sahip insanların da görüşleri ilerleme kaydetmiştir. Kraliçe Min'in hâkim olduğu muhafazakâr yönetici partinin aksine Kral Gojong'un politikasına en yakın grup aydınlanmacı gruptur. Kralla İlerici partinin siyasi olarak kurduğu bu bağ ile parti üyelerinin verdiği reform önerileri 1880'lerin başından itibaren kademeli olarak gelişim göstermiştir. Devlet işlerini yönetmek adına ofislerin kurulup, Tianjin'e ve Japonya'ya eğitim için öğrencilerin gönderilmesine dair önerilerde etkili olan grup üyeleri, Askerî Ayaklanmanın ardından ülkede Çinlilerin hâkim olmasıyla pasif duruma düşmüşlerdir. Böylece Choson Krallığı'nda başlayan reform hareketleri durdurulmuş ve Kraliçe Min ile yönetici grup Çin'e bağlı politikalarında hakimiyetlerini devam ettirmişlerdir. Özellikle Çin'den Kral Gojong'a danışman olarak gönderilen diplomatlar ve Choson'u Çin'in bir vilayeti olarak kabul edip ona yönetici olarak gönderilen Yuan Shikai ülkeyi tamamen Çin merkezli bir politika ile elinde tutmaya ve yönlendirmeye başlamıştır. İlerici Partinin önde gelen üyeleri Choson'un işlerini Çin'e devretmesi ile pasif duruma düşmüş olmalarına rağmen Choson'un bir an önce Çin etkisinden kurtulması gerektiğine ve Batılı güçlerin Doğu Asya'daki mücadelesinin içerisinde

ayakta kalabilmesi için modernleşmeye ihtiyacı olduğuna inançlarını kaybetmemişlerdir. Bunun yanı sıra grup üyeleri arasında Çin baskısına karşı milliyetçilik düşüncesi de giderek yükselmektedir (Deuchler, 1992, s. 205-207).

Reform yanlısı grup içerisinde Kim Ok Kyun lider pozisyonundadır. Kral Gojong'un 1881 yılında ileri görüşlü ve ilerici düşüncelere sahip Yi Tong in aracılığıyla iletişime geçtiği Yu Tae Chi'nin yanında Kim Ok Kyun gizli bir görevle Japonya'ya gönderilmiştir. Japonya'ya bu ilk gidişindeki görevi Japonya aracılığı ile dünyadaki durumu değerlendirerek, "Kore İşgal Planı"nı öne süren Japon diplomatların planlarının ne yönde ilerleyeceğine dair fikir sahibi olmaktır. Meiji bürokrasisinde söz sahibi olan yöneticilerle görüşmeler gerçekleştirmiş ve 1882 yılında Askerî Ayaklanmayı öğrendiğinde Hanabusa'yla birlikte İncheon'a dönmüştür. Askerî Ayaklanma esnasında Çinlilerin Taewongun'u alıkoymalarını ve ülkeye hâkim olduklarını gördükten sonra Japonya'daki gözlemleriyle birlikte harekete geçmek için İlerici Parti üyeleri ile toplantılar yapmıştır. Askerî Ayaklanmadan sonra imzalanan Chemulpo Antlaşması'nın ardından Choson'un Japonya'ya göndermek zorunda olduğu özür heyeti, heyet başkanı Park Yong Hyo olmak üzere Kim Ok Kyun da dahil pek çok ilerici parti üyesini içermiştir (Shin K. S., 1984, s. 24).

Japonya ise Askerî Ayaklanma sonrasında Çin'in Choson'da kurduğu hakimiyeti takip etmiştir. Bu süreçte Japon Dış İşleri Bakanı Inoue Kaoru'nun Kore Yarımadası ile ilgili Japon hükümetinin politikasına dair alternatifler içeren memorandumu Başbakan Sanjo Sanetomi'ye sunmuştur. Burada toplamda üç alternatif bulunmaktadır; Kore Yarımadası ile ilgili ülkelerle iş birliği yaparak Choson'un bağımsızlığının tanınması, Çin'in Kore'deki hakimiyetine dair doğrudan görüşmelere gidilmesi, Koreli reformcu grupların faaliyetlerinin takibi ve Çin'e karşı harekete geçmeleri halinde onlara destek olunması hakkındadır. Japon hükümetinde özellikle Iwakura Japonya'nın henüz Çin ile mücadele edecek hazırlığı bulunmadığından dolayı Çinli askerleri Japonya'ya çekecek kararlardan kaçınmak adına diğer Avrupalı devletlerin alacakları kararları takip etmelerini önermiş (Conroy , 1960, s. 111-112) ve hükümet Choson'un bağımsızlığının kademeli bir şekilde kendi unsurları ile gelişmesini destekleme kararı almış (Duus, 1995, s. 55), açık bir şekilde aktif politika izlemekten kaçınmıştır (Shin K. S., 1984, s. 28-30).

Özür heyeti 1883 Ocak ayında Kore'ye dönünce Kim Ok Kyun Japon hükümetinden diplomatları Kore'nin reform hareketini desteklemesi için ısrarla ikna etmeye çabalamak için Japonya'da kalmıştır. Reform için Japonya'dan istediği kredi için yetkililerin Choson Kralı'ndan yazılı belgeye ihtiyaç duyduklarını öğrenince reformun yakında gerçekleşeceği umuduyla 1883 Mart ayında Kore'ye dönmüştür. Bu gidişinde Kim Ok Kyun Japon liberalistlerinden Fukuzawa ile tanışmış ve onun Kore sorunu üzerine düşüncelerini öğrenmiştir. Kim ile Fukuzawa'nın Choson'un modernleşmesi adına Choson'un Çin'den ayrılması ve siyasi partilerin reform yapması üzerine görüşmeleri gerçekleşmiştir. Ayrıca Fukuzawa'dan medeniyet, eşitlik ve bağımsızlık tavsiyeleri almasıyla Kim üzerinde etkisi olsa da darbe planlanmasında birebir olarak yer aldığına dair net bilgi bulunmamaktadır (Conroy , 1960, s. 137-139).

Kim Ok Kyun'un Japonya'ya üçüncü gidişi Kral Gojong ile yaptığı görüşmeler sonrasında 3 milyon Won değerindeki kredi başvurusunu Çin'in tüm karşı çıkışlarına rağmen kabul edip yazılı belgeyi almasıyla gerçekleşmiştir. Ancak bu kez Dış İşleri Bakanı Inoue, Choson'da bulunan Japon elçisi Takezoe'nin ilerici parti hakkında verdiği olumsuz bir rapor ile fikir değiştirmiştir. Çin de Japonya'dan alınan kredi ile Choson'un Japonya ilişkilerinin artarak Japon etkisinin tekrar yarımada hâkim olacağına dair öngörüsü ile bu krediye karşı çıkmıştır. Çin'e göre Ulleungdo Adası'nın ormanlık alanı teminat olarak gösterilip alınacak krediyi Choson'un zor durumda olan ekonomisinin geri ödemesine imkânı bulunmamaktadır. Çin'in karşı çıkışına Choson hükümetinden Kore parası Won'un değerinin yükseltilmesi planı teklif edilmiş, bu şekilde 1 Won 5 Won değerine yükseltilerek kredi başvurusunun kabul edilmesi sağlanmıştır. Takezoe, Möllendorff'un arkadaşı olduğu için Choson ekonomisi hakkında bilgi aldığını ve Japonya'dan alınacak kredinin Choson tarafından geri ödenemeyeceğini hükümetine ayrıca bildirmiştir (Shin K. S., 1984, s. 30-32).

Choson'un kredi isteğine olumsuz cevap veren Japon hükümetinin ardından reform için kaynak arayışına çıkan Kim Ok Kyun Japonya'daki Amerika elçisi Bingham'a başvurursa da Amerika-Choson dostluk anlaşmasının ardından gerçekleşen bu istek kabul edilmemiştir. Daha sonra Kim Ok Kyun Japon iş adamlarıyla görüşmeler gerçekleştirip

Çin'in Vietnam (Annam) üzerinde Fransa ile savaşa doğru giden durumunu ortaya koyup onu aynı zamanda Kore'den de sıkıştırmak planı ile Japonların desteğini istemiştir. Ancak durumu Japon hükümetinin öğrenmesi ile bu plan da gerçekleşmemiş, Kim Ok Kyun kredi alamadan Seul'e geri dönmüştür (Shin K. S., 1984, s. 30-35).

İlerici parti içerisinde Çin'in Vietnam'daki Fransa ile durumu dikkatle takip edilmektedir. Çünkü Seul'de bulunan 3000 Çinli asker ve başlarındaki Yuan Shikai ilerici hareketin herhangi bir girişiminde bulunmasına müsaade etmemektedir. Choson'un Çin dışındaki dünya ile iletişimini en aza indirgeyen baskıcı bir yönetim ile hem iç işlerinde hakimiyet gösterilmiş hem de askerî açıdan modernleşmeye karşı bir set çekilmiştir. Fakat Fransa ile yaşanan Vietnam problemi nedeniyle Li Hung Chang 1882'nin sonundan itibaren planladığı Kore'deki askerlerini çekme işini 1884 Mayıs ayında 1500 kişilik askeri Fengtian'a çekerek gerçekleştirmiştir (Kim & Kim, 1967, s. 42-44).

1883 bahar aylarında Kim Ok Kyun Japonya'dan döndükten sonra gerçekleştirilen bir toplantıda parti üyeleri artık hem Kraliçe Min yönetimine son vermek hem de Çin'in hakimiyetinden çıkmak için Choson yönetiminde düzenlemeye gidilmesi kararı almışlardır. Bu düzenleme için ya sabırla yönetimde söz sahibi olacakları günü bekleyerek reformu kraliyet kararnameyi ile gerçekleştirecekler ya da darbe yoluyla kanlı bir şekilde yönetime geçerek gerçekleştireceklerdir. Sonuç olarak ikinci yol olan darbe planı seçilerek bu konuda hazırlıklar başlamıştır (Kim & Kim, 1967, s. 42-44).

Reform yapılması konusunda Kral Gojong ile iyi ilişkileri devam eden grup üyeleri 1883 Nisan ayına gelindiğinde hükümette darbe hazırlıklarını daha rahat gerçekleştirebilecekleri bazı pozisyonlara atanmışlardır. Kim Ok Kyun güneydoğu adaları yöneticisi olarak (Gojong Sillok, 1883, s. 2), Park Yong Hyo Gwangju ilinin yöneticisi ve Yun Ung Nyeol da Hamgyong Namdo'da bulunan askerî güçlerin komutanı olarak atanmıştır (Gojong Sillok, 1883, s. 5). Bu pozisyonlarda özellikle Park Yong Hyo ve Yun Ung Yol görevleri gereği askerî birlik oluşturmaktan sorumlu oldukları için bu askerî birlikleri İlerici Parti'nin siyasetini aşılıyarak oluşturmuşlardır. 500 kişilik Gwangju birliği Park Yong Hyo'nun komutasında 500 kişilik Pukchong birliği de Yun Ung Nyeol komutasında Japon askerî tekniklerine göre modern silahlarla donatılarak

eğitimden geçirilmiştir. Bu askerî hazırlıkların kendilerine karşı bir tehdit olacağına farkında olan Min ailesi askerî birlikleri dağıtmak ve komutayı İlerici Parti üyelerinin elinden almak adına baskı oluştursalar da (Cook, 1972, s. 183) bu birlikler darbe esnasında en aktif rolü oynamışlardır. Kral Gojong tarafından 1883’de Japonya’ya askerî eğitime So Chae Pil komutasında gönderilen askerler de ülkeye geri döndükten sonra darbeye yardımcı olmuş birliklerdir. Ayrıca İlerici Parti’nin gizli bir askerî örgütlenmesi olarak yaklaşık 40 kişilik Chunguggye askerî darbenin destekçisi olmuşlardır (Shin Y. H., 1993, s. 7-8).

Darbe planının giderek netlik kazandığı sırada Japonya’da yaklaşık bir senelik kalışının ardından Japon elçi Takezoe, Japon hükümetinin yeni Kore planı ile Seul’e dönmüştür. Kral Gojong Çin’deki siyasi ortam ve Çin – Fransa savaş ortamından dolayı Japonya’nın desteğine ihtiyaç duyarken Japonya da Çin’in yavaş yavaş Choson’dan askerlerini çekmeye başlaması ile Kore’nin bağımsızlığını desteklemek adına politikasını değiştirme yoluna gitmiştir. 30 Ekim 1884’te Seul’e döndükten sonra Kral Gojong ve İlerici Parti üyeleri ile bir araya gelen Takezoe bu değişimi onlarla paylaşarak neredeyse ilerici partiyi harekete geçirmek için onları kışkırtmaya çalışmıştır. Japonya’nın desteğini göstermek adına Chemulpo Antlaşması’nda yer alan tazminatın Japon hükümeti tarafından affedileceğini ve bu parayla Choson’da posta sistemi kurulması veya askerî modernleşme adına kullanılmasını önermiştir. Ancak onun bu tavırları İlerici Parti’nin Takezoe’ye karşı temkinli hareket etmesine yol açmıştır (Duus, 1995, s. 57).

Takezoe’nin Japonya’da olduğu sırada onun yardımcısı olarak Seul’de bulunan Shimumara, İlerici Parti üyelerine Takezoe hakkında bilgiler vermiştir ve onun dikkatsiz ve sonuçlarını net bir şekilde düşünmeden hareket eden bir kişiliğe sahip olduğunu bildirmiştir. Buna rağmen Choson’u Çin’den ve Min ailesinden kurtarıp bağımsızlığına kavuşturmakta kararlı olan İlerici Parti, Takezoe’nin aracılığı ile Japon hükümetinin desteğini kabul etmiştir. Çünkü Takezoe, Kim Ok Kyon ve arkadaşlarının reformu gerçekleştirmek adına herhangi bir harekete geçmeleri halinde Japon elçiliğini koruyan yaklaşık 150 asker ile onlara destek vereceğini açıklamıştır (Conroy , 1960, s. 149). Bu destek ile birlikte İlerici Parti’nin darbe esnasında Seul’deki 1500 Çinli askere karşı yaklaşık 1200 kişilik askerî birliği oluşmuştur (Shin K. S., 1984, s. 26-28).

Tüm hazırlıkların tamamlanmasının ardından darbenin gerçekleşeceği gün olarak Choson'daki ilk posta teşkilatının açılışı şerefine Genel Posta Ofisi Yöneticisi (Ujong Chongguk) Hong Yong Sik'in evinde düzenlenecek kutlama yemeğinin olduğu gece, 4 Aralık 1884 seçilmiştir. Darbe planında Anguk-dong'da yangın çıkarıp kutlama yemeğinde telaş ve panik ortamı oluşturarak Min klanının yönetimdeki üyelerini cezalandırmak bulunmaktadır. Burada İlerici Parti üyeleri Kral Gojong ve Kraliçe Min'i Çinlilerin şehirde isyan çıkardıklarına dair verdikleri bilgilerle Changdeokgung Sarayı'ndan uzaklaştırıp Changgyeonggung Sarayı'na götürerek Japon elçilik askerleri ve İlerici parti askerleri ile onları korumaya almışlardır. Bu esnada Min klanının önde gelen hükümet yetkililerinden; Min Tae Ho, Cho Yong Ha, Min Yong Mok, Yi Cho Yon, Kyu Gik, Yun Tae Jun öldürülmüştür. Ayrıca Kraliçe'nin yeğeni Min Yong Ik ağır yaralanmış ve Amerikan elçiliğinin doktoru olarak Seul'de bulunan misyoner Horace Allen tarafından tedavi edilmiştir. 5 Aralık'ta Kim Ok Kyun'un hükümeti kurulmuştur. Daha sonraları *Sam il Chon ha* (三日天下 / 삼일천하) olarak anılacak bu hükümet "cennetin altında 3 gün" anlamında olsa da ilerleyen zamanlarda yönetimde çok kısa kalan hükümetler için de kullanılan bir terim haline gelmiştir (Cook, 1972, s. 204-220).

Hükümette İlerici Parti liderleri ve Kral Gojong'un ailesinden üyeler yüksek mevkilerde görevlendirilmesinin ardından 6 Aralık'ta da hükümetin 14 maddeden oluşan reform programı açıklanmıştır. Taewongun'un Çin'den geri getirilerek Çin ile tüm bağların koparılmasına dair başlayan reform programı, modern bir hükümet liderliğinde Choson Krallığı'ndaki insanları eşit kabul ederek askerî, ekonomik ve kültürel alanda gelişimini sağlamayı içermektedir. Yabancı güçlere karşı milli egemenliği güçlendirmek, bundan sonra yabancılarla yapılacak anlaşmaların eşit şartlar altında yapılmasını sağlamak hakkındaki reform maddeleri ön plana çıkmaktadır. Ancak asıl sorun reform programının ilanından sonra başlamıştır (Lee G. L., 1973, s. 78-102).

Seul'de 1500 kişilik Çin askerî birliğinin başında bulunan Çinli komutan Wu Chou-Yu, gelişen olaylar karşısında Çinli askerlerden kendisine yardım edilmesine dair kraldan bir talep olmaması ve Seul'de bulunan yabancı elçilerin ve ailelerinin herhangi bir şekilde oluşacak karışıklıkta zarar görmemesi için darbe girişiminde çok dikkatli hareket etmiştir.

Çin yanlısı hükümet üyelerinden Shim Sun Taek'in Çinli askerlerin harekete geçmesini talep etmesi üzerine 6 Aralık günü Wu Chou-Yu hem kralla hem de Takezoe ile iletişime geçmeye çalışmıştır. İki taraftan da tatmin edici cevaplar alamayınca Çinli askerler kralın bulunduğu saraya baskın düzenlemişler ve hem İlerici Parti'nin askerleri hem de Japon elçilik askerleri Çinli askerlerin fazla sayıları karşısında geri çekilmek zorunda bırakılmışlardır. 7 Aralık'ta Japon elçisi ve askerleri ile darbeyi gerçekleştiren İlerici Parti'nin reform yanlısı liderleri İncheon limanından Japonya'ya kaçmıştır. Kral Gojong ise bir süre Wu Chou-Yu ve Yuan Shikai'nin karargâhında kaldıktan sonra 10 Aralık'ta saraya dönmüştür (Chang W. A., 1962, s. 267-314).

11 Aralık'ta Choson Krallığı'ndaki darbe haberi Çin hükümetinin Tokyo'daki Çinli elçiye haber vermesiyle Japon Dış İşlerine ulaşmıştır. Ardından Nagazaki'ye ulaşan Takezoe'nin Meiji hükümetini bilgilendiren raporu 13 Aralık'ta gelmiştir. Japon hükümetinde Başbakan İto Hirobumi, Dış İşleri Bakanı Inoue ve yardımcıları görüşmeler yapmışlar bu darbe girişimi esnasında gelişigüzel hareket ederek Japon hükümetine danışmadan karar aldığı ve Japonya-Çin arasındaki gerilimi arttırdığı için Takezoe'ye büyük bir kınama cezası verilmesini kararlaştırmışlardır. Japonya'nın Gapsin Darbesine karışmasına dair hükümetin herhangi bir desteği olmadığını, Japon askerlerinin katılımının elçi Takezoe'nin kendi kararıyla gerçekleştirdiğini bildirmek ve bundan sonraki durumu değerlendirmek için Dış İşleri Bakanı Inoue Kaoru'nun başkanlığında bir heyet Seul'e gitmiştir. Çinli temsilciler de Japonya'yı Çin-Fransa ile savaş durumundayken Çin'i Kore Yarımadası üzerinden sıkıştırarak bir faaliyette buldukları için suçlamışlar, şu anda Vietnam'da savaş halinde olduğu için Japonya ile tartışmanın büyümemesi adına Wu Tae Cheng'i görüşmeleri takip etmesi için Seul'e göndermişlerdir (Conroy , 1960, s. 158-159) (Shin K. S., 1984, s. 30).

Japon heyetin Seul'e gitmesindeki en büyük amacı Çin ile herhangi bir sorun yaşamadan kalıcı bir barış ortamı oluşturmaktır. Bu konuda heyet Amerikan elçiliğinde Japonya'nın bu kararının nasıl bir yankı uyandıracığına dair görüşmelerde bulunmayı talep etmiştir. Ancak bunun yanında Choson Krallığı'na Japonya'nın askerî açıdan gücünü göstermek adına 2 tabur asker ve 7 savaş gemisiyle birlikte gelmişlerdir. 3 Ocak 1885'te Seul'e varan Inoue ve heyeti 7 Ocak'ta Kim Hong Jip başkanlığındaki Choson heyeti ile görüşmelere

başlamıştır (Kim J. , 2012, s. 293-295). Japon hükümeti tüm sorumluluğu Takezoe üzerine atarken Choson heyeti Takezoe'nin hareketinin arkasında Japon hükümeti olduğunda ısrarcı olmuştur ve Japonya'ya kaçan darbe liderlerinin Choson'a teslim edilmesini istemiştir. Ancak Japon hükümeti suçluların değişimine dair Choson ve Japonya arasında herhangi bir resmî sözleşme bulunmadığı için Choson'un bu isteğine karşı çıkmıştır. Bu esnada 1 Ocak'ta Çinli Wu Tae Cheng ve Hsu Chang, Choson'a hâkim güç olarak Çin tarafından yarımada'daki kargaşa ortamını sonlandırmak ve Japon-Kore görüşmelerini takip etmek amacıyla Seul'e varmışlardır. Choson ve Japon heyetinin görüşmelerinin ardından 9 Ocak 1885'te iki ülke arasında Hansong Antlaşması (한성조약 / 漢城條約) imzalanmış, bu antlaşma Japonya'nın lehine olmak üzere eşitsiz bir antlaşma olarak tarihe geçmiştir. Çünkü bu antlaşmaya göre;

- 1- *Choson hükümeti Japonya'ya sebep olunan karmaşa yüzünden bir özür mektubu yollayacak*
- 2- *Choson hükümeti darbe girişimiyle ölen veya yaralanan Japonlara 110.000 Yen tazminat ödeyecek*
- 3- *Choson hükümeti darbe girişimi esnasında öldürülen Japon Elçiliği Askerî Ataşesi Isobayashi Shinzo'yu öldüren Korelileri yakalayıp cezalandıracak*
- 4- *Choson hükümeti Japon elçilik binasının masrafları için Japon hükümetine ek olarak 20.000 Yen ödeyecek*
- 5- *Japon elçilik muhafızlarına yeni yerleşim yeri ve yeni elçilik binası temin edilecektir (Choe Y. H., 1982, s. 117).*

3 gün süren Gapsin Darbe girişiminin sonrasında Choson Krallığı'nın Doğu Asya politikasında ülkenin geleceğini belirleyecek şekilde değişim yaşanmıştır. Çünkü bundan sonraki süreçte Kore Yarımadası hakkında Japonya ve Çin hükümetleri ortak bir yol çizmek adına bir araya gelmişlerdir. Bu bir araya gelişin sonunda çıkması beklenen sonuç iki ülkenin de askerlerini yarımada'dan çekmesidir. Japonya bu görüşme için Çin'deki İngiliz elçisi Parkes aracılığıyla Çin'in Kore üzerine tarafsız bir şekilde masaya oturup oturmayacağı konusunda olumlu cevap aldıktan sonra İto Hirobumi'nin başkanı olduğu görüşme heyeti Çin'e gitmiştir ve Li Hung Chang ile 30 Mart 1885'te görüşmelere başlamıştır. Çin heyeti Japon heyetini darbeye destek veren Takezoe hakkında

sıkıştırırken, Japon heyeti ise Çin heyetinden darbe esnasında Çinli askerlerin Japon birliklerine verdiği zarar yüzünden tazminat isteğinde bulunmuştur. Görüşmelerin sonuçsuz kalacağı anlaşıldığında Li'ye Japon elçisi anlaşma heyetinin Pekin'den ayrılmak üzere olduğu bildirilmiştir. Çin'in bu ayrılışa tepkisi Japon heyeti sonuçsuz bir şekilde ayrılırsa savaş nedeni olarak kabul edileceği şeklinde olmuştur. Bunun üzerine 10 Nisan'da iki taraf tekrar masaya oturmuştur. Darbe sonrası ödenecek tazminat hakkında orta yol bulduktan sonra Çin heyeti 20 Çinli askerinin yarımada askerî eğitim uzmanı olarak kalmasında ısrarcı olmuştur. Sonuç olarak 15 Nisan 1885'te İto-Li Sözleşmesi olarak bilinen Tianjin Antlaşması imzalanmıştır ve şu kararlar alınmıştır;

- 1- 4 ay içerisinde iki ülkenin askerleri yarımadaдан çekilecek
- 2- Kore Kralı Çin ve Japonya haricinde kendi askerlerini eğitmek için başka yabancı bir ülkeden askerî uzman getirebilecek
- 3- Kore Çin'den asker desteği talep ettiği takdirde Çin hükümeti bunu Japonya'ya bildirecek ve yarımadaya gönderilecek asker konusuna iki ülke de eşit haklara sahip olacak (Shin K. S., 1984, s. 32-34).

Reform liderleri Çin'in hakimiyetinden kurtulmak ve ülkeyi modernleştirmek niyetiyle yola çıkmış olsalar da hem kanunları hem de Doğu Asya ülkelerinin görgü kurallarını hiçe sayarak kanlı bir darbe gerçekleştirmişlerdir. Halkın desteğinden tamamen kopuk bir reform programı belirlerken bunu gerçekleştirebilecek yeteneklere ve yaşları dolayısıyla zamana sahip olmalarına rağmen hızlı hareket etmeleri liderlerin Choson Krallığı'ndaki reform politikasında güvensiz bir ortam oluşturmasıyla sonuçlanmıştır. Çin'in hakimiyetinden kurtulmak isterken Japonya ile iş birliği yapılması reform hareketi sonucunda da krallığın dışa bağımlı bir modernleşme içerisinde kalacağına göstergesi olmuş olsa da beklenenin aksine Çin ülkede daha baskın hale gelmiştir. 1885 Ekim ayında Seul'e dönen Yuan Shikai dokuz yıl boyunca büyük bir baskı ile Kore'de bir Çin valisi gibi davranarak baskı kurmuştur. Darbe liderlerinin Choson Krallığı'nın yurtdışında deneyim ve vizyon sahibi ilerici gençleri olması ve aydınlanma adı altında kanlı bir darbe gerçekleştirip ülkeden kaçmaları Kore modern tarihinde aydınlanma önderlerinin ortadan kayboluşu ile ülke için büyük bir kayıp oluşturmuştur. Ayrıca Choson Krallığı'nda Japonya'ya güvensizlikleri ve Çin merkezci tutumlarıyla bilinen Min ailesi tekrar

hükümeti kurarak Japon etkisinin tamamen silinmesi için uğraş vermiştir (Palais J. B., 1979, s. 84-85).

3.2.2 Choson-Rusya İlişkileri ve İngilizlerin Geomundo Adası'nı İşgali

Koreliler ile Rusların ilk karşılaşmasına dair kayıtlara Mançu Hanedanının kurulduğu 17. yüzyılın ortalarında rastlanmaktadır. Bu dönemde Ruslar Choson arşivlerinde “Nason” [나선 / 羅禪] olarak geçmektedir. Sınırlarında Rusya'ya karşı varlığını kanıtlamaya çalışan Mançu Hanedanı, Rusya'nın Çin toprakları üzerindeki ilerleyişini durdurmak için Korelilerden destek olarak asker talebinde bulunmuşlardır. Choson Kralı Hyojong bu talep karşısında ilki 1654 (Hyojong Sillok, 1654, s. 5) ikincisi 1658 (Hyojong Sillok, 1658, s. 2) yılında olmak üzere Ruslara karşı mücadele etmek üzere Çin'e iki kez askerî destek birliği göndermiştir.

19. yüzyıldaki Choson-Rusya karşılaşması ise bu kez iki devletin sınırdaki birbirine komşu devlet olmalarıyla gerçekleşmiştir. Doğu Asya politikasında gözlemci durumdan çıkıp aktif olarak yer alma kararıyla Rusya, Kırım Savaşı'nın ardından doğuya dönerek Çin'in bu dönemde İngiltere ve Fransa ile savaşından istifade edip güneye inme planlarını harekete geçirmiştir. Özellikle 1858'de Çin ve Rusya arasında imzalanan Aigun Antlaşması ve 1860'daki Pekin Antlaşması ile Rus General Muraviev Çin'den Vladivostok'u alarak Rusya'nın bölgedeki adımlarını sağlamlaştırmıştır (Curzon, 1894, s. 208). Rusya Vladivostok'un hakimiyetini aldığı anda Choson Krallığı ile kuzeyde sınır komşusu olmuştur.

Çarlık Rusya'nın bu dönemde Doğu Asya'daki politikasını oluşturan iki temel etmen bulunmaktadır. Bunlar doğu sınırlarındaki deniz operasyonları için bir üs ve güney pazarlarına yönelik ticari bir merkez elde etmektir. Ancak bu şekilde Rusya Pasifik'te İngiltere ve Japonya ile rekabet edebilir hale gelebilecektir. Bu açıdan Vladivostok limanının yılın 4 ayı buz tutarak kullanım dışı kalmasıyla Rusya'nın hedeflerini gerçekleştirmek adına yetersiz kalması sonucu Rusya bu arayışını Kore Yarımadası kıyılarında 1854'de keşfedip ismine Port Lazareff adını verdiği Wonsan'a yönlendirmiştir. 1866 yılında Rus savaş gemisinin Wonsan'a gelip Choson Krallığı ile

ticaret isteğinde bulunması ile Rusya ve Choson arasında ilk doğrudan temas yaşanmıştır. Ancak bu dönemde iktidarda olan Taewongun'un izolasyon politikası dolayısıyla bölgedeki yetkililer Choson'un Çin'in vasalı olduğu için imparatorun onayı olmadan hiçbir devletle ilişki kuramayacaklarını söyleyerek Rusya'nın ticaret yapma isteğine olumlu yanıt vermemişlerdir. Olumsuz sonuçlanmasına rağmen bu istek Choson Krallığı'nın Batı ile ilişkilerinin başlamasına dair ilk teklif olduğu için Rusya-Choson ilişkilerinde önemli bir yere sahiptir (Longford, 1911, s. 281-282).

1876 yılında Kanghwa Antlaşması'nın ardından Rusya, Kore Yarımadası'nın kendisi için stratejik bir konumda bulunmasından dolayı Batılıların Choson ile ilişkilerini yakından takip etmiş, hemen harekete geçmemiştir. Bunun yanında Amerika, İngiltere ve Almanya'nın Choson Krallığı ile anlaşmalarının ardından Rus-Kore sınırı problemini çözmek adına Choson hükümeti ile doğrudan ilişki kurmak için de fırsat kollamıştır (Min, 2008, s. 69-71). Bu süreçte Choson Krallığı'nın diğer devletlerle ilişkilerinin nasıl bir gelişim göstereceğini, Rusya'ya karşı buradan bir tehlike oluşup oluşmayacağına dair gözlem halinde bulunurken, aynı zamanda Çin'in Kore ile olan birbirine bağlı ilişkisini destekleyen bir politikadan yana olmuştur. Çünkü Rusya'ya göre bu bağlılık Amerika veya Japonya'nın yarımadaı ele geçirme planları için doğal bir engel durumunda olup Choson'un gelecekteki dokunulmazlığını da garanti altına almaktadır (Synn, 1980, s. 28).

Çin'in Fransa ile devam eden mücadelesi nedeniyle Japonya'nın Kore Yarımadası üzerinde hakimiyet kurma çalışmalarının hızlandığını gören Rus hükümeti, Rusya-Choson anlaşması için ilişkiler kurulması adına Rus elçisi Karl Ivanovich Weber'i görevlendirince Weber, 1884 yılında Kore'ye geçerek, önceki anlaşmalardan özellikle İngiltere ile imzalanan anlaşmanın örnek alındığı bir anlaşma üzerine görüşmelerde bulunmuştur (Kim Y. S., 2011, s. 149-150). Sürecin fazla uzamamasından yana olan Çarlık Rusya ile Choson Krallığı arasındaki dostluk ve ticaret antlaşması 7 Temmuz 1884'de imzalanmıştır (Bknz. EK:8). Antlaşmanın maddelerine bakıldığında ticari amaç taşımadığı stratejik olarak Rusya'nın Doğu Denizine inmek adına Rus savaş gemilerinin kullanabileceği limanları açmak olduğu ve Choson – Rus sınırındaki göçmenlerin durumunu netleştirmek adına yapıldığı açıkça görülmektedir. Bu anlaşmanın ardından

Rusya, 1904-5'teki Japonya'yla savaşını kaybedene dek Kore Yarımadası üzerinde en etkin güçlerden biri olmuştur.

Choson ve Rusya ilişkilerini derinlemesine araştıran Choi Moon Hyung bu anlaşmanın Kral Gojong'un Amerika ve İngiltere'den beklediği ilgiden artık ümidini kestiğini ve Rusya'nın ekonomik gücü ile ileride gerçekleşecek herhangi bir İngiltere veya Japonya ile sorunda Choson'un yanında durabileceğine dair bir görüşe sahip olduğunu vurgulamaktadır (Choi M. H., 1984, s. 69). Min Kyeong Hyeon ise Rusya – Choson anlaşmasının amacını “düşmanı başka bir düşmanla alt et” politikasının bir yansıması olarak ele alır (Min, 2008, s. 72-86).

Rusya ile anlaşma yapılmanın öncesinde Amerika'dan umduğu desteği bulamayan Kral Gojong'un, Alman danışmanı Möllendorff aracılığıyla Rusya'nın koruması altına girme üzerine bir düşünce geliştirdiğine Choson Almanya İlişkileri ve Zappe Antlaşması başlığında yer verilmiştir. Choson'un bağımsızlığını korumak amacıyla Rusya ile görüşmek üzere Möllendorff ve kralın elçilerinden So Sang U 1884 yılı sonu 1885 yılı başında Tokyo'daki Rus elçisi Speyer ile görüşmek üzere Japonya'ya gitmişlerdir. Kasım 1884'te ise Kral Gojong aynı amaçla gizli bir şekilde yüksek dereceli hükümet yetkililerinden Kim Yong Won'u Rus yetkililerle görüşmek üzere Vladivostok'a göndermiştir (Nahm, 1982, s. 6), (Kim & Kim, 1967, s. 62). Kim Yong Won bu sebeple Gapsin Darbesi gerçekleştiği esnada Rusya'da gizli görevdedir. Burada Gapsin Darbesi'nin hemen ardından Çin'in Choson'un iç işlerine müdahalesi üzerine daha önce Rusya ile ilişkiler kurmadığına pişmanlığını dile getirmiştir (Jung, 2015, s. 15-20). Kim Yong Won Rus askerî delegesiyle gizli bir görüşme gerçekleştirerek Kral Gojong'un Rusya'dan beklediği koruma stratejisini ileterek iki devlet arasındaki anlaşma sürecinin hızlı bir şekilde tamamlanmasının Choson'u Çin baskısından kurtarabileceğine dair görüşlerini buna karşılık da Rusya'nın Kore'nin buz tutmayan limanlarından faydalanabileceğini bildirmiştir (Song, 2004, s. 90-95). Heyet 1885 Mayıs ayında Choson'a dönmüştür (Gojong Sillok, 1885, s. 1).

Choson'u Rusya'nın koruması altına sokma politikası dahilinde harekete geçen asıl isim ise Rus-Kore antlaşmasının imzalanmasının ardından Möllendorff olmuştur. 1884

Ağustos’unda Pekin’de bulunduğu sırada Rus askerî temsilcisi Shneur’la yakınlaşarak tıpkı Avrupa’da Belçika’ya uygulanan sistem gibi Rusya’nın Çin ve Japonya ile birlikte Kore’yi tarafsız bir konuma alması hakkındaki görüşlerini bildirmiştir. Möllendorff’un teklifinin içerisinde bu üç ülkenin Kore’yi coğrafi olarak çevreleyen ülkeler olarak hem başka bir ülkenin Kore’ye saldırısında müdahalede bulunabilecekleri hem de limanlarından serbestçe yararlanabilecekleri bulunmaktadır (Song, 2004, s. 103-108). Tarafsızlık planının uygulanması için en doğru zamanın Çin ve Japon askerî birliklerinin Kore Yarımadası’ndan ayrılma kararının alındığı Tianjin Antlaşması sonrası olduğuna inanan Möllendorff’un Choson Krallığı’nın tarafsızlığını sağlayacak üç aşamalı bir planında ilk olarak Çin ve Japonya’nın Choson’un tarafsızlığı ve saldırmazlık hakkında hemfikir olarak karşılıklı çıkarları dahilinde şu andaki ilişkilerini sürdürmeleri bulunmaktadır. İkinci aşama askerî bir savunma ilişkisinin oluşturulması ve üçüncü aşama ise Kore topraklarında anlaşmaya varılacak bir saldırmazlık konusunda birbirlerine ve Choson’a dair karar vermelerinden oluşmaktadır (Jin, 2017, s. 4). Fakat Shneur bu teklifin Çin ve Japonya tarafından kabul edilmesinin güç olduğunu bunu direk olarak Rus hükümeti ile görüşmesinin daha doğru olacağını bildirmiştir. Möllendorff’un cevabı ise Rusya’nın bu teklifi kabul etmekte gecikmesi ihtimalinde İngiltere’nin Geomundo Adası’nı (Port Hamilton) kiralarak yarımadayı korumayı tek taraflı olarak üstleneceğini veya Rus işgalinden çekinen Avrupalı devletlerin Kore için bir birlik kurabilmesinin çok da zaman almayacağını bildirmek olmuştur. Rusya’nın Möllendorff’a kesin cevap verememesinin nedeni hem koruma adına yapılacak olan hamlenin Çin ve Japonya ile ilişkileri bozabileceği hem de Choson’un durumu hakkında gelen bilgilerin yetersizliği olmuştur (Jin, 2016, s. 69-71).

Bu görüşmelerin ardından Rusya 1884’te anlaşma imzalandıktan sonra, Choson hakkında ilk elden bilgiler elde etmek adına Seul’de bir Rus elçiliği oluşturarak Tokyo’da görev yapan Rus elçisi Speyer’i Choson’a elçi olarak görevlendirmiştir. 28 Aralık 1884’te Seul’e gelen Speyer 2 Ocak 1885’te Kral Gojong’un huzuruna çıkarak Rusya’nın Kore Yarımadası üzerinde bir Çin-Japonya savaşı görmekten yana olmadığını bildirmiştir. Rusya’nın bu görüşü Koreli yetkilileri Choson’un böyle bir savaş ortamında korumasını Rusya’dan başka güçlü bir devletin alamayacağına emin hale getirmiştir. Bu amaçla Rusya’nın Choson’un korumasını alması adına yeni bir teklif yapılması planlanmıştır. 16

Şubat 1885'te Möllendorff'un Choson Dışişleri Bakanlığı'nın bilgisi haricinde, Kral Gojong tarafından gizli bir görevle Tokyo'ya gönderildiği ve burada Rus elçiliğinde Rus Dışişleri Bakanı Giers ile Choson Krallığı'nın modernleşmesi adına Rusya'dan askerî uzmanlar getirilmesi konusunda görüşmeler yaptığı görülmektedir. Möllendorff'un Rusya'nın Choson Krallığı'nın korumasına dair ısrarları o dönemde Avrupa'da Almanya'nın Rus tehdidinden uzaklaştırılması adına gerçekleştiğine dair Bismarck'tan Seul'deki Alman elçisi Zembsch aracılığıyla emir aldığını gösteren günlük kayıtları bulunmaktadır (Seok, 2010, s. 182-183). Ancak Çarlık Rusya Kore Yarımadası'nın korunması ile ilgili herhangi bir konuya dahil olmak istememektedir (Synn, 1980, s. 28).

Bu esnada İngilizler, Afganistan sınırındaki Rusya ile yaşanan tartışmalı bölgeler sorununun çözülmesi Penjdeh Kriziyle imkânsız hale gelmiştir. İngiltere ve Rusya arasındaki çekişme Asya'daki Büyük Oyun (Great Game)'un Doğu Asya'ya yansımaları olarak görülür. İki devlet arasında savaşın yaklaşması ve Rusya'nın Wonsan'ı işgal edeceğine dair söylentiler üzerine İngiltere Amiral Dowell'i 15 Nisan'da 1885'te Geomundo Adası'nı (Port Hamilton) işgal etmek ile görevlendirmiştir. Özellikle 19. yüzyıl boyunca devam eden ve Kırım Savaşı'ndan itibaren giderek artan İngilizlerin Rusya korkusu, Doğu Asya'da Rus etkisini kırmak adına Kore Yarımadası üzerinden harekete geçme yöntemi ile çözülmeye çalışılmıştır. Karadeniz üzerinden Rusya'ya ulaşma politikasının yerini Vladivostok almıştır. Vladivostok'un Rusya'nın Pasifik'e inmek için önemli bir liman olması sebebiyle İngiltere ve Rusya savaşının şiddetlenmesi durumunda İngiltere Vladivostok'u kapatmak için Geomundo Adası'nı askerî bir üs olarak kullanacaktır (Synn, 1981, s. 43-51), (Kim Y. C., 1984, s. 306-310).

Geomundo Adası, Kore Yarımadası'nın güneyinde kalan üç ada [Seodo (eski adı Sodo) ve Dongdo (Sunhodo) ve Geomundo] topluluğunun ortasında yer alan adadır. İngiliz donanması tarafından 1845 yılında gözlemlendikten sonra İngiliz Donanma Komutanlığı sekreteri Kaptan W.A.B. Hamilton'un ismiyle Port Hamilton (Hamilton, 1982, s. 20) olarak anılan adanın stratejik önemi defalarca farklı devletlerin yetkililerince vurgulanmıştır. Bu adaya gereken önemi veren şahıs 1875 yılında İngiliz hükümetine adanın işgali teklifini veren ve 1882 yılında İngiliz-Choson anlaşmasında da Geomundo Adası'nı İngilizlerin askerî bir üs olarak kullanabilecekleri bir adaya dönüştürme girişimi

yapmasına rağmen başarısız olan Harry Parkes'tir. İngilizler Geomundo Adası'nı Rusya'nın hem Pasifikte buzsuz bir liman arayışı hem de Kore baskısı doğrultusunda Kore'nin bir limanını işgal etme planlarına bir cevap olarak geçici olarak işgal ettiklerini iddia etseler de işgalin arkasındaki asıl gerçek Vladivostok'un sıkıştırılmasıdır.

İngiliz hükümetinin Geomundo Adası'nı işgal niyeti ilk olarak 8-9 Nisan 1885'te Londra'da bulunan Çin elçisi ile paylaşılmıştır. Geomundo Kore'ye bağlı olmasına rağmen İngilizlerin Çin ile görüşmeler yapması Choson'un Çin'e bağımlılığını onaylar niteliktedir. Çin, İngiltere'nin Choson'un Çin'e bağımlılığını kabul ettiği sürece bu işgalde karşı olmayacağını bildirmiştir (Kim Y. C., 1964, s. 131-132). İngilizlerin Geomundo üzerine Çin'le bu iş birliği özellikle 2 yıllık işgal göz önüne alındığında Kore Yarımadası'nda Rus etkisini kırmak adına bir *balayı* olarak adlandırılmıştır (North China Herald, 1887). Bu doğrultuda Çin'in desteğini alan İngiltere illegal bir şekilde 11 Nisan 1885'te adanın işgalini planlamış ve 15 Nisan'da da Amiral Dowell bu görevi Pegasus, Agamemnon ve Firebrand savaş gemileri ile yerine getirmiştir (Kim J. C., 1997, s. 121).

Geomundo Adası'nın işgali ile Rusya'nın Çin'deki elçisi bu durum hakkında Çin hükümetine Çin'in İngilizlere desteği ile oluşan iş birliğinin Rusya için bir tehdit oluşturduğunu ve eğer İngilizler adayı bir an önce boşaltmazlarsa Rusya'nın Kore Yarımadası'nın bir bölgesini işgal etmekten başka bir yolu kalmayacağını bildirmiştir. Hatta bu durumun devam etmesi halinde Japonya'nın da aynı şekilde Kore Yarımadası'nda işgale başlamasının çok da uzun bir zaman almayacağını konuşmasına eklemiştir (Kim Y. C., 1964, s. 148).

Japonya ise Afganistan'da devam eden Rus-İngiliz rekabetinde Geomundo Adası'nın İngilizler tarafından işgal edilmesi üzerine Rusya'nın Kore Yarımadası'nı işgal ederek Doğu Asya'da İngilizlere karşı güçlü bir koz oynayabileceği düşüncesiyle Choson Krallığı'na yönelik politikasını değiştirmiştir. Bu amaçla henüz Rusya ile savaşa hazır olmadığından yarımadayı Rus işgalinden engellemek adına Çin ile iş birliğine gitmekten kaçınmamıştır (Hoffman , 1949, s. 54). Böylece Li ve İto arasında 1885 Nisan'ında Tianjin Sözleşmesi imzalanmış ve bu sözleşme ile Japonya hem yarımadadaki Japon nüfuzunu sürdürürken Çin ile bir çatışma ortamına girmekten kaçınmış hem de Rus

tacizini kontrol etme şansını elde etmiştir. Tianjin Sözleşmesi görüşmeleri sona erdiği sırada Möllendorff Seul'den Vladivostok'a gizli bir görevle gelmiş ve buradaki görüşmelerde Rusya'nın Choson askerlerini eğitmesi için uzmanlar göndermesine karşılık Choson'un Rusya'ya Wonsan'ı kiralaması teklifinde bulunmuştur. Bu görüşmeleri Haziran 1885'te öğrenen Japonya, Çin'e Möllendorff'u hemen görevden alması adına başvuruda bulunmuştur (Seok, 2010, s. 185).

İngilizler Nisan ortasında başlattıkları işgali Mayıs ayında Choson hükümetine bildirmişlerdir. Egemenlik haklarının ihlali ile karşı karşıya kalan Choson, öncelikli olarak İngiltere'nin bir an önce topraklarından çıkması konusunda uyarıda bulunmayı eğer çıkmazsa bunun iki hükümet arasında kalmayıp uluslararası alanda Choson ile anlaşma yapan devletler ile paylaşılacağını planlamıştır. Bu açıdan Choson'un Dış İşleri Bakanı Kim Yun Sik özellikle Amerikan elçileri ile durum üzerine görüşmelerde bulunmuştur (Kim Y. C., 1964, s. 151-152).

Li Hung Chang bunun akabinde Choson'da Geomundo Adası'nın işgalinin nasıl yansıtacağını görmek için Amiral Ting Ju Chang'ı görevlendirmiştir. Ardından Kral Gojong'a direk olarak gönderdiği mektupta Hong Kong örneğini vererek İngilizlere Geomundo'nun kiralanmasına veya satılmasına izin verilmemesini önermiştir. Çünkü İngilizler toprak sahibi olmak için ilk yöntem olarak Hong Kong'u Çin'den kiralamışlardır. Rus ve Japon protestolarını da göz önüne alan Li Hung, krala İngilizlerin burada kalmasına izin vermemesini de mektupta eklemiştir. İlginç bir şekilde aynı dönemde The New York Times gazetesinde de Kore'nin dış ilişkilerini geliştirmekteki isteksizliğine vurgu yapıldıktan sonra İngilizlerin Geomundo'yu işgalleri ile artık bir şansları olduğunu belirtip kısa bir süre sonra Çin'de Hong Kong ne anlama geliyorsa Kore için de burasının aynı şekilde olacağı yazılmıştır. (England's New Eastern Port, 1885). İngiltere'nin Hong Kong'u Çin'den ayırması gibi Kore'yi de Çin'in egemenlik alanından çıkaracağı öngörüsüyle kararını tekrar değerlendiren Li Hung Chang, Korelileri İngilizlere karşı harekete geçmeye teşvik ederken Amiral Ting, Möllendorff ve Om Se Yong ile 16 Mayıs'ta İngilizlerden bir açıklama almak üzere Geomundo'ya gitmişlerdir. Adada bulunan İngiliz Kaptan J. P. Maclear, Seul'den gelen yetkililere kendisinin sadece verilen emirleri yerine getirdiğini ve görüşmeleri yapmak için Nagazaki'de bulunan

Koramiral William Dowell'a gitmeleri gerektiğini bildirmiştir. Dowell'a yazılı bir protesto bırakan ekip başkente geri dönmüştür. Ardından 19 Mayıs'ta bu işgalin Rus ilerleyişini durdurmak için geçici süreyle yapıldığını bildiren İngiliz heyeti O'Conor başkanlığında Choson hükümetine geri dönüş yapmıştır (Kim Y. C., 1964, s. 151-152), (Hamilton, 1982, s. 28).

Bu esnada Rus elçisi Speyer 10 Haziran 1885'te tekrar Choson'a gönderilmiş ve Geomundo Adası'nın işgali dolayısıyla İngilizlere karşı herhangi bir ayrıcalık verilmesini engellemek ve Rus uzmanların gelişi için resmî bir anlaşma istemekle görevlendirilmiştir. Speyer bu konuda Kral Gojong'dan onay aldıysa da Rus uzmanları konusunun dış işleri bürosuna gelmesiyle Möllendorff'un gerçekleştirdiği gizli görüşmelerden haberi olmayan Choson dış işlerindeki yetkililer Möllendorff'un bunu yapacak bir görev yetkisinde olmadığını bildirmişlerdir. Bunun üzerine Speyer, Choson Dış İşleri Bakanı Kim'e bu görüşmelere dair herhangi bir resmî belge sunmadığı için Kore dış işleri Rusya ile bir koruma anlaşması yapmaya yanaşmamıştır (Synn, 1980, s. 28), (Nahm, 1982, s. 6). Rusya'nın Choson'u koruma altına alma planlarını takip eden İngilizler, İngiliz elçisi W.G. Aston'u Geomundo işgali hakkında Choson hükümeti ile görüşmek üzere görevlendirmişlerdir ve Aston 20 Haziran'da Seul'e ulaşmıştır. Bu esnada Seul'de bulunan Speyer, İngiltere ile Choson görüşmesini sabote etmeye çalışmıştır. Artık İngiliz-Rus mücadelesi Kore Yarımadası'nda dönmeye başlamıştır (Kim W. S., 2014, s. 51). Görüşmeler esnasında Dış İşleri Bakanı Kim Yun Sik Geomundo'nun geçici işgalinin İngilizlerin Choson hükümetine 500.000 pound ödemeleri halinde işgalin adanın İngilizlere kiralanmış gibi kabul edilebileceğini teklif ettiyse de İngiliz hükümeti bu ödemeyi yapmayı kabul etmemiştir (Hamilton, 1982, s. 28-29).

Çin tarafından görevlendirilmesine rağmen Choson Krallığı'nda Rusya tarafında faaliyet gösteren Möllendorff'un Ruslarla gizli görüşmelerinin ortaya çıkması üzerine Li Hung Chang onu 25 Kasım 1885'te görevden almıştır, Kral Gojong'a Möllendorff'un yerine iki yabancı danışman göndermiştir. Bu danışmanlar daha önce Çin hükümetinin dış işleri ve gümrük ofislerinde çalışmış olan Amerikalı Owen N. Denny ve Henry F. Merrill'dir. Bunun yanı sıra Kore Yarımadası'ndaki Çin etkisini arttırma planları olan Genel Vali Li, Choson yönetiminin görüşlerini öğrenmek ve Kral ve Kraliçeyi Rus etkisinden çıkarmak

adına Yuan Shikai'yi özel olarak görevlendirmiştir. Yuan'ın Choson'da faaliyetlerinin yoğunlaştığı dönemde ilk Rus elçisi Weber Seul'e gelmiştir. Kore hükümeti bir koruma / tarafsızlık antlaşması imzalanması adına Weber'e yaklaşma planları yaparken Weber Rus hükümetinden herhangi bir anlaşmaya dair görüşme yapmaması, bu talepleri doğrudan Rus hükümetine bildirmesi ile görevlendirilmiştir. Weber Seul'e geldiğinde Choson hükümetinin Rusça tercümanı Choe Hyon Sik, Weber ile özel bir görüşme yaparak Kral Gojong'un Yuan'ın başkanlığında bir darbe girişimine dair bilgi aldığını ve bu durum karşısında Rusya'nın kralı korumak adına 2 Rus gemisini İncheon'a indirmesi isteğini bildirmiştir. Ancak Rus hükümeti krala Çin ile ilişkilerini bozmaması hakkında bir geri dönüş yapmış olmasına rağmen bu isteğe olumlu cevap vermemiştir. Weber Choson hükümeti ile Rus ve Choson arasında sadece bir ticaret anlaşması yapmak adına görüşmeler başlatmıştır (Synn, 1980, s. 28).

1886'da Çin yanlısı hükümet üyelerinden Min Yong Ik ile Yuan, Choson'da tamamen kendi kontrolünde olabilecek bir Kore hükümeti oluşturmak adına Kral Gojong'un tahttan alınmasını ve yerine Taewongun veya onun torunu Yi Chun Yong'un geçirilmesi için uydurma bir haberi Genel Vali Li Hung Chang'a iletmışlerdir. Bu haber Kral Gojong'un Rus korumacılığı istemek üzere Weber'e başvuru yaptığına dair Min Yong Ik'in mi yoksa Yuan'ın mı ortaya attığı henüz kesinlik kazanmamış uydurma bilgidir. Yuan, Li Hung'dan Çin birliklerinin Kore Yarımadası'na gönderilmesini isterken, Min Yong Ik aracılığı ile de Taewongun'u Choson hükümeti içişlerinden sorumlu hale getirmesi için Kral Gojong'a göndermiştir. Bu şekilde Çin'in kendi iç işlerine karışacağından endişelenerek Kral Gojong'un Weber'e Rusya'nın korumacılığını istediğine dair bir mektup yazacağını beklemiştir. Ancak Yuan'ın beklediği mektup kraldan değil İngiliz elçi Baber'den gelmiştir. Kralın bu şekilde Weber'e başvurduğuna dair iddiayı öğrenen Baber uydurma bir mektup hazırlamış, Yuan'ın eline geçen mektup Li Hung'a gönderilmiştir. Mektubu alan Li Hung Chang Çin hükümetine danışarak Rus elçilerini böyle bir talebin Choson hükümetinden gelip gelmediğine dair gözlemlemek ve sonucu takip etme kararı alarak Yuan'ın planına göre hareket etmemiştir (Synn, 1980, s. 28), (Conroy , 1960, s. 204-205).

Choson hükümeti ise Geomundo'nun boşaltılması için Gojong'un dış işlerinden sorumlu olarak görevlendirdiği Amerikalı Denny başkanlığında İngilizlerle görüşmelere başlamayı istemektedir. Denny'nin İngilizlerin adadan çekilmesini sağlamak için sunduğu şartlar bilinmemekle birlikte Wonsan ve Geomundo'nun anlaşma yapılan tüm ülkelere kullanımının açılacağını bildirmesi üzerine İngiltere Choson ile görüşmeleri yapmak için masaya oturmayı kabul etmiştir. Pekin'deki İngiliz elçi John Walsam ile 12 Ağustos 1886'da görüşmeler başlamıştır ancak bu esnada Çin-Rus görüşmeleri Choson ile İngiltere'nin görüşmesini etkileyecek bir siyasi ortam oluşturmuştur (Kim H. K., 1962, s. 158-159).

Pekin'deki Rus elçisi Ladijenskiy ile Li Hung Chang'ın Choson'un durumu hakkındaki görüşmesi 25 Eylül 1886'da başlamıştır. Bu görüşmelerde Rusya, Çin'in Choson'daki etkisini azaltmak amacıyla, Çin tarafı Choson ile ilgili meselelerde Rusya'nın işin içine karışmaması için anlaşma planı yapmaktadır. Görüşmelerin ilk aşamasında Rus yetkili Korelilerden Choson'un korunmasına dair bir talep almadıklarını ve almış olsaydılar bile Rusya'nın bunu gerçekleştirmek üzere bir planı olmadığını güvencesini verince Li Hung Chang 29 Eylül'de Kore üzerine Rusya-Çin arasında gizli bir anlaşma yapılmasını gündeme getirmiştir. Ladijenskiy Li'ye 2 tane taslak anlaşma sunmuştur ancak Çin gelecekte Kore üzerinde davranışlarını kısıtlayabilecek herhangi bir madde olmamasını istemiştir. Li'nin tek istediği Rusya'nın Kore topraklarında faaliyete geçmeyeceğinin kanıtı olacak bir maddedir. Bu istekler sözlü olarak kabul edilse de yazılı bir metne dökülememiştir (Kim H. K., 1962, s. 153-157).

İngilizlerin Geomundo'yu boşaltmaları halinde Rusya'nın Kore Yarımadası'na asker çıkarma planı olmadığına dair sözlü bir bildirim alan Li Hung Chang, İngilizlerin Geomundo'yu boşaltmalarında etkin rol oynamıştır ve İngilizler Geomundo'dan 27 Şubat 1887 tarihinde ayrılmışlardır (Synn, 1980, s. 28). Port Hamilton'un İngilizler tarafından boşaltılmasının ardından Rus hükümeti Kore Yarımadası hakkında daha temkinli hareket etmek adına yeni bir politika geliştirmiştir. 1888'de St. Petersburg'da düzenlenen bir konferansta Amur'daki Genel Vali Baron Korf ve Dış İşleri Bakanlığı Asya Sorumlusu I. A. Zinovieff'in görüşleri dahilinde, Kore'nin Rusya'dan coğrafi olarak uzakta bulunması ve herhangi bir savaş ortamında savunulmasının meşakkatli olması dile getirilmiştir. Bu

açından Kore'nin korumacılığını almanın Rusya'ya herhangi bir kazancı olmayacağı gibi Çin, Japonya ve İngiltere'nin düşmanlığını da üzerine çekeceği için Kore üzerine herhangi bir tartışmadan kaçınmayı, Çin'in Rusya'nın Kore üzerindeki çıkarlarına karşı şüphelerini yok etmeyi, Kore'nin Çin'in kendi içişlerine karışması için bahane sunacağı herhangi bir karışıklıktan kaçınmasını önermişlerdir. Aynı zamanda Kore hükümetinin kalkınmaya önem vermesi gerektiğini ancak bu konuda ordusunu geliştirmek adına çok büyük masraflara girmemesini bunun sadece Choson'u Çin'e daha da bağımlı hale getirebileceğini iddia etmişlerdir (Kim Y. , 2009, s. 20-21). Son olarak Rusya'nın Japonya'yı Kore'ye asker çıkarmak gibi bir niyeti olmadığına dair ikna etmelidir şeklinde yeni politikalarını ifade etmişlerdir (Seok, 2010, s. 186).

Rusya'nın 1888'den itibaren birkaç yıl boyunca bu politikayı takip etmesinin en büyük nedeni Trans Sibirya Demiryolu inşaatının bitirilmesine kadar herhangi bir karmaşanın yaşanmasına engel olmaktır. 1888 yılında Weber'in görüşmelerini başlatmış olduğu ticaret anlaşmasına dair Tümen nehri sınırında gerçekleşen süreç sona ermiştir (Han D. H., 2012, s. 379). Choson ve Rusya arasında 20 Ağustos 1888'de Dostluk ve Kara Yolu ile Ticaret Antlaşması (조러육로통상장정/Cho Ro Yukro Tongsang Chang Chong) imzalanmıştır.

3.2.3 Choson-İtalya İlişkileri ve Dostluk Antlaşması 1884

İtalyanların Kore Yarımadası'na dair bilgileri 17. Yüzyılda Doğu Asya'da bulunan Cizvit misyonerlerine dayanmaktadır. Çünkü bu dönemde büyük deniz çağıının gelişimi ile yenilenen Portekiz ve İspanya Protestanlığa karşı Katolikliği Asya ve Amerika kıtalarına yaymak için Vatikan'ın desteği ile Cizvit misyonerlerini uzak mesafelere göndermeye başlamıştır. Özellikle Çin ve Japonya'da 17. yüzyıldan itibaren görülmeye başlanan Cizvit misyonerleri, gittikleri bölgelerin dilini ve kültürel dokusunu öğrenerek bu doğrultuda kapsamlı misyonerlik faaliyetlerini sürdürmüşlerdir. Tam olarak Çin'de Ming'den Mançu Hanedanına geçişin yaşandığı ve Japonya'nın da Kore Yarımadası'na İmjin Savaşı olarak adlandırılan saldırılarının düzenlendiği dönemde bölgede olan Cizvit misyonerleri, burada topladıkları bilgilerle Avrupa'da Doğu Asya hakkındaki temel görüşleri oluşturmuşlardır. Özellikle Japonya'da bulunan misyonerler yazdıkları

mektuplarda düzenli olarak Kore ile ilgili bilgilere de yer vermişlerdir. Richard Hakluyt (Hakluyt, 1589) ve Luis de Guzman'ın (Guzman, 1601) yazdığı bu mektuplar daha sonra bir araya getirilerek yayınlanmışlardır (Gompertz, 1963, s. 10-12). Ancak ilerleyen süreçte Japonya'da Katoliklik yasaklanıp misyonerler ülkeden çıkarılınca bilgiler kesilmiş, misyonerler Çin'e geçiş yapmışlardır. Çin'deki Cizvit misyonerleri arasında da en öne çıkan şahıs İtalyan Matteo Ricci olmuştur.

Ricci Çin dilini ve kültürünü öğrenerek bunlara dair öğrendiklerini yazılara dökmüş, böylece Batı ve Doğu dünyası arasında bilgi boşluğunu yazdıkları ile doldurmaya başlamıştır. Ricci'nin 1615'te yayınlanan "De Christiana expeditione apud Sinas suscepta ab Societate Jesu (*On the Christian Mission among the Chinese by the Society of Jesus*)" isimli Avrupa'da pek çok dile çevrilerek geniş kitlelere ulaşan kitabının bir bölümü de Kore ile ilgilidir. Bu eserinde Kore'yi ele alırken Kore'ye Japon saldırılarının gerçekleşmesinin ardından Çin'deki Cizvit misyonerlerinin yaşadığı sıkıntılara yer vermiş, Kore'yi Japon saldırıları karşısında kendisini savunamayacak derecede güçsüz ve bu durum karşısında güçlü Çin'in müdahalesine güvenmekte olan Çin'in vasal devleti olarak tasvir etmiştir. (Cheong & Lee, 2013, s. 214). Ricci'nin bu dönemde 1602'de Çin İmparatoru'nun emri ile çizmiş olduğu Çince harfli dünya haritası da Kore'ye yer vermektedir. Kore ve Japonya'ya da ulaşan bu harita sayesinde Koreliler Çin'in dünyanın merkezi olmadığını ve düşündükleri kadar büyük olmadığını görmüşlerdir. Ayrıca bu harita sayesinde Kore'deki haritacılığın gelişiminde de Ricci'nin büyük bir etkisi olmuştur. Ancak Ricci'nin Kore üzerinde büyük etki uyandırması Neo-Konfüçyanizm ve Hristiyanlık hakkında yazdığı eserler sayesinde olmuştur ki bu konu Choson Krallığı'nın Batılı Güçlerle İlişkilerinin Başlaması ve Hristiyanlık bölümünde detaylı olarak ele alınmıştır (Cawley, 2014, s. 270-271).

İtalyan Cizvit misyonerlerinden Martino Martini de Çin'de bulunduğu esnada Kore hakkında bilgiler içeren yazılar yazmıştır. İtalya'ya döndükten sonra yazdığı *Bellum Tartaricum* eserinde Ming ve Mançu hanedanlarının yanı sıra İmjin Savaşı'nda Kore Yarımadası'nın durumunu ve Kore Yarımadası'ndaki Mançu işgali ve Ming ordusunun kendi vasalı olan Kore'yi kurtarmak için Mançulara karşı savaşa katılımı hakkında bilgiler vermiştir. Ancak 1651'de ülkesine geri döndüğü için bu işgalin ardından Ming

ordusunun da katıldığı savaşın sonucunu bilmemektedir. Bu kitapta Martini bir Çin haritasının yanında Kore'ye de yer vermiştir. Özellikle kitabın 1654 yılında basılan Londra versiyonunda Kore, doğru bir şekilde bir yarımada olarak resmedilmiş, yarımada devletin adı olan Choson olarak değil Kore olarak belirtilmiş, Seul ve İncheon'u içeren Gyeonggi bölgesi işaretlenmiştir fakat yarımada şeklini konusunda hatalar yapılmış ve Jeju Adası bu haritaya dahil edilmemiştir. Ancak Martini'nin 1652 yılında basılan *Novus Atlas Sinensis* kitabında Jeju haritaya dahil edilmiş durumdadır. Martini'nin bir diğer önemi de Kore tarihi ve doğal çevresi hakkında Avrupa'ya bilgiler vermesi olmuştur (Cheong & Lee, 2013, s. 225-228).

Cizvit misyonerleri ile Kore hakkında alınan bilgilerin sonrasında Kore 1876 yılında imzaladığı Kanghwa Antlaşması ile İtalyanların gündemine girmiştir. Bu süreçte Japonya'da bulunan İtalyan elçi Raffaele Ulisse Barbolani, Japonya'da bulunan diğer Batılı devletlerin elçilerinin etkisiyle Kore Yarımadası'nı ticarete açma önerisi sunmuştur. Alman, Fransız, İngiliz ve Amerikan donanmalarının iş birliği içerisinde hareket ederek Kore'yi ticarete açmaya zorlayabilecekleri önerisi İngiliz Parkes tarafından kendi hükümetinin bunu faydalı görmediğini bildirmesi ile karşılıksız kalmıştır (Neff R. , 2011).

Diğer Batılı ülkelere yapılan önerinin olumsuzlukla sonuçlanması İtalyan elçinin vazgeçmesine engel olmamış ve elçiyi Kore'yi diplomatik olarak ticarete açacak anlaşmayı yapan ilk Batılı devlet olmak için 1880 yılında harekete geçirmiştir. Bu amaçla 1 Ağustos 1880 yılında Cenova Dükü Tamaso di Savoia'nın komutasında İtalyan savaş gemisi Vettor Pisani Busan'a yanaşmıştır. Busan'a vardığında Japon Kondo Masuki ile irtibata geçerek Dongnae Valisi Sim Tong-sin ile görüşme talebini iletmesini rica etmiştir. Ancak Kondo, daha önce İngilizlerin ve Fransızların Busan valisi ile görüşme taleplerinin olumsuz sonuçlandığını bu yüzden de valinin görüşmeye yanaşmayacağını kendisine bildirmiştir. Bunun üzerine Dük Tamaso, Busan valisine iletilmesi için Çince olarak bir mektup yazarak, bu mektubunda 1878 Eylül ayında Jeju yakınlarında enkaza dönuşen İtalyan ticaret gemisi Bianca Pertica'dan kurtulan İtalyanlar için Korelilerin yardımlarına minnettar olduğunu iletmiştir (Neff R. , 2011).

Japon elçi Kondo'ya, Busan valisi Sim Tong-sin'e iletmesi için mektubu verirken Cenova dükünün diplomatik bir oyun oynadığı görülmektedir. Burada Tamaso, Kondo'ya verdiği mektubu bilerek mühürlenemeyerek, Sim Tong-sin'in mektubun kimden geldiğini anlamasını istememiştir. Tamaso'nun planlarına göre Busan valisi mektubu aldığı anda kimden geldiğini bilmediği için açıp okuyacak ve cevap vermek durumunda kalacaktır. Bu mektup Kondo'ya verildikten sonra Tamaso, Kore ile anlaşma yapmak istediklerine dair birkaç mektup daha yazarak vali üzerinde baskı kurma yoluna gitmiştir. Ancak tüm girişimleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Tamaso bu olumsuz sonucun ardından diplomatlarla Japonya'nın şu anda Kore ile ticareti kendi tekelinde tutmak için İtalyanlara gereken yardımı sağlamadığına dair düşüncesini paylaşmıştır (Neff R. , 2011).

İtalya ve Choson arasındaki antlaşma ancak Amerika, İngiltere, Almanya ve Rusya arasında yapılan antlaşmalardan sonra imzalanabilmiştir. Amerika ile yapılan antlaşma, diğer devletlerin yaptıkları gibi İtalya Choson antlaşması için örnek kabul edilerek düzenlenmiştir. Choson hükümetini Kim Byeong Si, İtalya'yı ise Ferdinando de Luca'nın temsil ettiği Barış Dostluk Ticaret Ve Denizcilik Anlaşması (조이수호통상조약 / Cho Í Suho Tongsang Choyak) 26 Haziran 1884 yılında imzalanmıştır (Gojong Sillok, 1884, s. 3) (Bknz. EK:9). Ancak antlaşmanın iki taraf tarafından da onaylanması 24 Temmuz 1886 yılında gerçekleşmiştir.

3.2.4 Choson-Fransa İlişkileri ile Dostluk Antlaşması 1886

1866 yılından 1886 yılına dek geçen 20 yıl içerisinde Choson Krallığı ticaret konusunda pek çok anlaşmaya imza attıysa da din konusu hassasiyetini koruyan bir konu olarak varlığını sürdürmüştür. Bu açıdan Fransa ile bir anlaşma yapılması konusu Choson yönetiminin Katolik Koreliler hakkındaki tavrını da belirleyecek bir dönüm noktası olacaktır. Amerika ile yapılan anlaşmanın ardından Kore'de yavaş yavaş görülmeye başlanan Protestanlık da Hristiyanlık yasal olmadığı için tehdit altındadır. Choson Krallığı'nda Hristiyanlığın yasal olarak kabulü için Çin'deki Fransız rahipler Fransa'ya Choson ile bir anlaşma yapılması konusunda teklif vermişlerdir. Kore Yarımadası'ndaki Katoliklerin sayısı 1866'daki cezalandırmadan önce 23 bin iken 1883'e gelindiğinde 7 ila

12 milyon arasındaki toplam nüfus içerisinde 12 bin kişiye dek düşmüştür (Baker, 2013, s. 13).

20 yıllık sürede Çin'deki Fransız Katolik rahipler Choson'a geçiş yapmak için pek çok deneme gerçekleştirmişlerdir, 1878'de Rahip Ridel Seul'e gelmiştir. Burada misyonerlik faaliyetlerine devam ederken tutuklansa da Kanghwa Antlaşması'nın ardından yabancılarla ilişkilerde daha dikkatli olan Choson hükümeti Seul'deki yabancı elçilere durum hakkında danıştıktan sonra Ridel'i salmıştır. Rahip salıverildikten sonra faaliyetler bir süreliğine durdurulmuştur. Ardından Rahip Blanc Kore'deki misyonerlik faaliyetlerinin başına geçmiştir fakat 1879'da ülkenin çeşitli yerlerinde meydana gelen tutuklamalar ile Katolik misyonerlerin faaliyetleri bir kez daha kesintiye uğramıştır (Paris Foreign Mission Society, 1924, s. 56-60).

Fransız Hükümeti 1882'de Tianjin'de bulunan Fransız elçi Charles Dillon'u Choson ile bir anlaşma yapmak için görevlendirmiştir. Bu yüzden Dillon, o dönemde neredeyse tüm yabancı devletlerin Choson ile anlaşma yapmak için izledikleri yol olan Li Hung Chang'a başvurmuştur. Li Hung Chang da Fransa ile anlaşma görüşmelerinde yardımcı olması için Seul'de bulunan Ma Chien Chung'a verilmek üzere bir tavsiye mektubu hazırlamıştır. Amerika ile Shufeldt anlaşmasının hemen ertesinde 5 Haziran 1882'de Seul'e bir anlaşma amacı ile giden Dillon, 10 günlük ziyaretinde Choson'da Katolik sorununun çözüldüğü bir anlaşma yapmak için çabalamışsa da başarısız olmuştur. 1882 yılının ardından Fransa'nın Asya'da ağırlık verdiği konu Vietnam'ın sömürgeleştirilmesi olduğundan Choson ile anlaşma 1886'da çözümlenene kadar ikinci planda kalmıştır (Chang D. H., 2001, s. 118-124).

1882'deki anlaşma denemesinin ardından iki ülke arasındaki ilk resmî görüşme 1 Mayıs 1886'da Pekin'deki Fransız elçisi F. George Cogordan'ın Choson Dış İşleri Bakanı Kim Yun Sik ile görüşmek üzere Seul'e gelmesi ile gerçekleşmiştir (Choi S. W., 1969, s. 210-211). Seul'e ulaştıktan sonra Choson ile görüşmelerinin ana konusu Hristiyanlık problemi olması dolayısıyla Seul'deki Amerikan elçisi Foulk'a durumu bildirmiştir. Foulk ile görüşmesinde Choson hükümetine yapacağı teklifin sadece Katolikler hakkında olmayacağını bunun tüm Hristiyanlık mezheplerini içereceği hakkında bilgilendirme

yapmıştır. Konu üzerine Kral Gojong ile özel bir görüşme gerçekleştiren Foulk “değişen Choson’da dinî özgürlük sağlanması için Fransızların yapacağı anlaşma teklifinin bir fırsat olabileceğini” krala iletmiştir (Ryu , 2003, s. 181-183).

Kim Man Sik ve Amerikan Denny aracılığıyla gerçekleşen anlaşma görüşmeleri boyunca Fransız elçi Kore Yarımadası’nda şimdiye kadar yaşanmış bütün Katolikliğe karşı yapılan cezalandırmaları gündeme getirmiş, Choson hükümetinden geriye dönük tazminat ve özür talebinde bulunmuştur (Choi J. K., 2006, s. 214). Ayrıca Kore Yarımadası’nda Katolikler için inanç serbestliğini dile getirmiştir. Ancak Dış İşleri Bakanı Kim Yun Sik bu istekleri kabul etmemiş, anlaşma görüşmeleri bir süreliğine askıya alınmıştır (Choi S. W., 1969, s. 220). Fransız hükümeti anlaşmada dinî özgürlük maddesinde ısrarcı olmayarak sadece vatandaşlarının yabancı dil öğretmeni olarak ülkeye girişlerinin sağlanmasını istemiştir. Choson ve Fransa arasındaki antlaşma sonuç olarak 4 Haziran 1886’da (조불 수호 통상 조약/ Cho Bul Suho Tongsang Choyak) imzalanmıştır (Chang D. H., 2001, s. 128-132), (Gojong Sillok, 1886, s. 1). 14 maddeden oluşan dostluk ve ticaret antlaşması, maddelerinde iki ülkenin dostluğunu vurguladıktan sonra birbirlerine diplomatlar göndermeyi ve serbest dolaşım hakkını onaylamaktadır. Ardından Fransızlara Seul, Busan, Wonsan gibi Choson’un önceki anlaşmalarla ticarete açtığı limanlarda ticaret hakkı tanımaktadır (Ministry of Patriots & Veterans Affairs Republic of Korea, 2004, s. 31-32). Anlaşma maddelerine eklenen öğretmen statüsü altında Fransızlar misyonerlerin ülkeye girişini yasal bir zemine oturtmuşlar ve Choson’da yasal olarak yaşama hakkı elde etmelerini sağlamışlardır. Ayrıca Choson’da serbestçe dolaşma hakkı elde eden Fransızlar burada yaşanacak hadiselerin ardından Fransız Konsolosluğu’nda yargılanma hakkını da elde etmişlerdir. Anlaşma 30 Mayıs 1887’de onaylanmıştır (Gojong Sillok, 1887, s. 2). Hemen ardından 1887 yılında ilk Fransız elçisi Victor Colin de Plancy Kore Yarımadası’na atanmıştır.

Katolik inancına sahip Korelilerin 1866’daki cezalandırma olaylarının ardından şehirden uzaklaştıkları ve kırsal alanda gözlerden uzakta yaşadıkları bilinmektedir. 1886 antlaşması ile ülkeye öğretmen sıfatı ile giren Fransız misyonerlerin açtıkları dil okulları şehir dışında toplumdan uzakta yaşayan Katolik Korelileri tekrar şehre çekmiştir. 1886’dan 1905 yılına dek süregelen bu eğitimler ile Katolik kilisesi Choson’daki

faaliyetlerini sürdürebilmiştir. Ancak Choson toplumunun içerisinde misyonerlik faaliyetlerine ve Katolik Korelilere karşı toplu bir kabul söz konusu olmamış, ülkenin farklı bölgelerinde çok sayıda problem de yaşanmıştır (Seo J. T., 2015, s. 120-125).

3.2.5 Choson-Avusturya Macaristan İlişkileri ve Dostluk Antlaşması 1892

Choson Krallığı'nın Avrupa devletleri ile imzaladığı altıncı dostluk antlaşması Avusturya Macaristan İmparatorluğu ile olmuştur. Bu antlaşmanın öncesinde Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Kore Yarımadası hakkındaki bilgileri 19. yüzyılın başlarına dayanmaktadır. Bu dönemde imparatorlukta sözlük ve ansiklopedi gibi geniş kapsamlı bilgilere yer veren yayınların arttığı görülmektedir ve Kore ile ilgili ilk bilgiler bu ansiklopedilerden 1833'te İngiliz yayınları temel alınarak oluşturulan "*Közhasznu Esmeretek Tára (Kullanışlı Bilgiler Koleksiyonu)*" ansiklopedisinin 7. cildinde yer alan yarım sayfalık bilgidir. Burada Kore'nin fiziki ve ekonomik coğrafyası, sosyal ve siyasi sistemi ve hükümeti hakkında genel bilgilere yer verilmektedir. Bundan sonra 1850'lerde yayınlanan "Ujabb Kori Ísmeretek Tára (Modern Zamanların Bilgileri Koleksiyonu)"nda yine genel olarak Kore'ye yer verilmişken, 1872 yılında yayınlanan "Egyetemes Magyar Encyclopedia (Evrensel Macar Ansiklopedisi)"nin 10. cildinde Kore'nin izolasyon politikası ve 1866'da yaşanan Fransız seferinin başarısına yer verilmiştir. Kore hakkındaki en detaylı bilgiler ise László Toldy'nin 1880 yılında Alman yayını temel alarak uyarladığı "A Föld És Népei (Dünya ve Halkları) eserinde bulunmaktadır (Fendler, 1990, s. 26-27).

Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Doğu Asya'da aktif bir siyaset sürmesi ise 1871'te Tokyo'da, 1883'te ise Pekin'de açtığı elçilikler ile başlamıştır. Bu elçilikler diğer Avrupalı devletlerin yaptıkları gibi deniz aşırı ülkelerde kurularak saygınlık kazanmak amacını içermektedir. Ancak Avusturya Macaristan İmparatorluğu'nun Doğu Asya'daki elçiliklerinin temel amacı, Doğu Avrupa'da komşu olduğu Çarlık Rusya'nın faaliyetlerini yakından takip etmektir. Ayrıca bu elçilikler aracılığı ile Kore'deki gelişmeleri ve Avrupalı devletlerin Kore Yarımadası'ndaki etkisini de yakından inceleme olanağı bulmuştur. Bu elçiliklerden imparatorluğa gönderilen raporlarda tarafsız bir şekilde Kore'ye de yer verilmiş hatta zaman zaman Kore yönetiminin Kore Yarımadası'nda

yaşanan Gapsin Darbesi ve Kim Ok Kyun'un faaliyetleri karşısında aldığı kararlar eleştirilmiştir (Fendler, 2007, s. 224).

1890 yılında Avusturya Macaristan İmparatorluğu'ndan Doğu Asya'da yaşanan gelişmeleri yerinden takip etmek ve Kore ile Avrupalı devletlerin ardından bir antlaşma yapmak için donanma gemisi Zyrinyi görevlendirilmiştir. Wladimir von Khittel komutasında yola çıkan gemi 21 Eylül'de Kore'ye ulaşp 2 Ekim'e dek Chemulpo limanında kalmıştır. Kaptan Seul'e gidip Choson Krallığı'ndan yetkililer ile görüşmelerde bulunmasına rağmen o sırada Kraliçe Cho'nun cenazesi düzenlendiği için görüşmeler bir antlaşma ile sonuçlanmamıştır. İki devlet arasında antlaşma yapılmak üzere görüşmelerin başladığı tarih ise 1892 olmuştur. Eylül 1892'de Alois von Becker komutasında "Kaiserin Elizabeth gemisi ile Doğu Asya'ya gelen Avusturya Macaristan İmparatorluğu temsilcileri Tokyo'da Choson Krallığı ile anlaşma görüşmelerini gerçekleştirmiştir (Fendler, 2007, s. 224-225).

Choson Krallığı'nı Kwon Jae Hyeong'un, Avusturya Macaristan'ı ise Tokyo elçisi Roger de Biegeleben'in temsil ettiği antlaşma (조오수호통상조약 / Cho O Suho Tongsang Choyak) 23 Haziran 1892'de imzalanmıştır (Gojong Sillok, 1892, s. 2). Ancak bu antlaşmanın sonrasında dahi Avusturya Macaristan İmparatorluğu Seul'de bir diplomatik temsilcilik kurmamış, iki devlet arasındaki ilişkiler imparatorluğun Tokyo'daki elçiliği üzerinden devam etmiştir. Antlaşmanın onaylanmış versiyonları ise 1893 yılında yine Tokyo elçiliği aracılığı ile Seul'e iletilmiştir. Antlaşmaya göre Avusturya Macaristan İmparatorluğu Choson Krallığı'nın bağımsız bir devlet olarak kabul etmiştir.

4. BÖLÜM

KORE YARIMADASI'NDA DEĞİŞİM: DEHAN İMPARATORLUĞU VE DIŞ İLİŞKİLER

4.1 KRALLIKTAN İMPARATORLUĞA DÖNÜŞÜM (1885-1897)

Kore Yarımadası üzerinde Japonya ve Rusya'nın nüfuzlarının artışı ve Korelilerin Çin'den bağımsızlıklarını kazanmaya dair girişimlerinin sonucunda, 1882 yılında Çin'deki radikal grubun Kore Yarımadası'nın Çin yönetimi altında bir eyalet olarak görülmesi için buraya bir üst düzey yönetici atanmasını öneren programını Japonya'nın karşı çıkacağını düşünerek reddeden Li Hung Chang, 1885 itibariyle bu öneriyi dikkate almaya başlamıştır. Kore'nin Çin'in eyaletine dönüştürülmesine dair öneri Seul'de Askerî Ayaklanmanın ardından askerî bir kamp kurmakla görevlendirilen Amiral Wu'nun yanındaki memurlardan biri olan Chang Chien'den gelmiştir. Ekim 1882'de Amiral Wu'ya sunduğu planın başlığı "*Kore Probleminin Çözümü için 6 Aşamalı Plan*"dır. Çünkü bu dönemde Rusya'nın Kore yöneticileri ile birlikteliğinden çekinmekte olan Japon Dış İşleri Bakanı Inoue Kaoru'nun da Li'ye benzer bir teklif sunmasıyla yarımada dış güçlerin mücadelesinin yarattığı bir kaos ortamı oluşmuştur (Lew, 1984, s. 68).

Inoue Kaoru'nun Li'ye önerisi "*Kore'nin Kontrol Altına Alınması için 8 Aşamalı Plan*" olarak adlandırılmaktadır. Burada genel olarak kral ve hükümetin Rus yanlısı olması dolayısıyla onları devlet işlerinden uzaklaştırmak ve Çin yanlısı Koreli devlet adamlarını aktif hale getirmek, Ruslardan daha güvenilir olduğu için Möllendorff'un pozisyonunu korumak, Kore'de etkin bir şekilde faaliyet gösterebilecek Çinli bir yöneticiyi görevlendirmek şartlarını içermektedir. Oluşan kaos ortamı Li'yi Çin'in genel vali unvanıyla görevlendirdiği Yuan Shikai ile yarımada üzerindeki etkisini artırması kararına yönlendirmiştir (Lew, 1984, s. 69). Choson hükümetini Çin yanlısı Kraliçe Min ailesi birlikte bu dönemde artık Yuan Shikai yönetmektedir. Tianjin Antlaşması sonrasında yarımada dan çekilmesi planlanan Japon ve Çin birliklerinin ardından yarımada üzerinde Choson yönetimine tamamen hâkim olan Yuan'ın burada öncelikli olarak önem verdiği

konuların başında Çinli tüccarların Kore Yarımadası'ndaki faaliyetlerini arttırması gelmiştir (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 212).

Yuan'ın Çinli tüccarları Choson ile ticarete teşvik ettiği bu dönemde Choson Gümrük ofisinin başında Çin tarafından görevlendirilmiş Amerikan Henry Merill bulunmaktadır. Bu süreç içerisinde Kore Yarımadası'na giren ithal ürünler Kore köylüsünün ekonomisini mahvetmiştir. Kırsal kesimde kiracı durumunda olan köylülerin ürettiklerini satamadıkları, toprak sahipleri tarafından sömürüldükleri ve hiçbir kâr elde edemedikleri bir dönem olmuştur (Kim D. K., 2005, s. 110). Japonya da Kanghwa Antlaşması'nın ardından ticarete açtığı limanlarda tekeli eline geçirmişken, Japon tüccarlar Kore'den düşük fiyata satın aldıkları ürünler ile Japonya'da büyük kâr elde etmişlerdir. 1889 yılına gelindiğinde Choson hükümeti Koreli köylülerin üzerindeki ağır Japon nüfuzunu kırmak için ve kuralık dolayısıyla kıtlık korkusunun hâkim olmasıyla Hamgyong eyaletinde ihracat yasağı uygulamaya gitmişse de yoğun bir Japon protestosu ile karşılaşınca hem yasağı kaldırmak zorunda kalmış hem de ettikleri zararı Japon tüccarlara ödemekle sorumlu olmuştur (Kim & Kim, 1967, s. 70-72), (Kim J. , 2012, s. 300), (Seth, 2011, s. 243). Hulbert ayrıca Japonların ticari faaliyetlerinin yanı sıra anlaşmalarla kazandıkları Kore kıyılarındaki balıkçılık yapma haklarını da bu dönemde belirlenen sınırları aşarak yaptıklarını belirtir. Bunu da Jeju Adası'nda kadınların da balıkçılık yapıyor olması dolayısıyla mahrem bölge sayıldığı için Japonlar için balıkçılık noktasında sınır olarak belirtildiğini ancak Japon balıkçıların Korelilerin haklarını ihlal ettikleri şeklinde açıklar (Hulbert, 1999, s. 247).

Yuan'ın ikinci önem verdiği konu ise Koreliler arasında oluşabilecek herhangi bir bağımsızlık düşüncesini bastırmak ve buna neden olabilecek yabancı etkisinin önüne geçmektir (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 212). Bu yüzden Choson'un yurtdışı ile ilişkisini kesmek adına yabancı ülkelere elçi gönderiminin önüne geçmeye çalışmıştır. Ancak Kral Gojong bu dönemde yabancı danışmanı Denny'nin önerisi ile 1887 yılında Tokyo'da Choson'un ilk kalıcı elçiliğini kurması için Min Yong-jun'u görevlendirmiştir. Hemen ardından Amerika'ya Pak Chong-yang başkanlığında bir elçi heyeti gönderme kararı almıştır. 13 Kasım 1887'de İncheon limanından Amerikan Ossipee gemisi ile yola çıkan heyet 9 Ocak 1888'de Washington'a ulaşmıştır (Mansfield, 1934, s. 42).

Amerika'da Pak ve heyetinin Amerikan başkanı ile görüşmelerini Çin'in protesto etmesi üzerine de Amerika Devlet Bakanı Bayard, 1882 Amerika- Choson antlaşmasını Çin'e hatırlatarak Choson'un Amerika'ya elçi gönderme hakkının bulunduğunu belirtmiştir. Böylece Choson heyeti arada Çinli temsilciler olmadan doğrudan Amerika Başkanı Grover Cleveland ile görüşebilmişlerdir. Ancak bu görüşmede Amerika Başkanı'nın Çin ile Choson arasındaki ilişkiye dahil olmak istememesi ile Amerika'nın Kore'nin bağımsızlığını sadece kâğıt üzerinde desteklediği ortaya çıkmıştır (Swartout, 1978, s. 168-172). Amerika'ya gönderdiği heyetin yanı sıra Kral Gojong, Sim Sang-hak'ı da tam yetkili elçi sıfatıyla Rusya, İngiltere, Fransa, Almanya ve İtalya'da görüşmeler gerçekleştirmek üzere görevlendirmiştir. Sim Sang-hak'ın görevi hastalandığı için daha sonra Cho Sin-hi'ye devredilmiştir. Ancak Cho'nun bu görevi gerçekleştirmek adına çıktığı yolda Çin müdahalesinden korkusu sebebiyle Hong Kong'dan ileriye gidemediği birkaç ay sonra Kore'ye dönünce anlaşılmış, Kral Gojong da Çin'den korktuğu için görevini yerine getirememesi nedeniyle Cho'nun geri dönüşüne büyük bir tepkiyle cevap vermiştir (Swartout, 1978, s. 162-173). Çinliler Amerika'daki faaliyetlerini durduramamış olsalar da Choson hükümetinin Avrupa'da gerçekleştirecekleri planlarının başarısızlıkla sonuçlanmasını sağlamışlardır. (Seth, 2011, s. 241).

Yuan ayrıca Choson'da gelişim gösteren reform hareketlerini çok sınırlı bir hale getirmiştir. Ülkenin ihtiyaç duyduğu reformların önü kesildiği için ülkenin mali durumu giderek çökmüştür. Memuriyet sınavlarının hiçbir saygınlığı kalmamış, vergiler halkı süründürür hale gelmiştir (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 214).

Bu süreç Protestan misyonerlerin Kore Yarımadası'nda aktif hale geldikleri dönem olması dolayısıyla da önem taşır. Choson'un Çin'den bağımsızlığına önem veren bazı Amerikan misyonerler Kral Gojong'un desteğini kazanmışlardır. Bu yüzden daha önce Amerika'yı rol model ve kurtarıcı olarak kabul eden fakat hayal kırıklığına uğrayan Gojong'un Choson'da bulunan misyonerlerle ilişkisi farklı bir boyut kazanmıştır. Amerika'nın yarımada üzerindeki 1882 anlaşmasından sonra izlediği politika ile Amerikalı misyonerlerin Choson'da izlediği politika birbirinden tamamen ayrı bir şekilde ele alınmalıdır. Bu dönemde öne çıkan Amerikalı misyonerler Amerikan elçiliği sekreteri olarak 1884'te ülkeye giriş yapan doktora Horace Allen ve bir diğer Presbiteryen kilisesi

misyonerlerinden Horace Underwood ile Amerikan elçiliğinin askerî ataşesi George Foulk ülkenin çeşitli bölgelerinde ve başkentte modern bir hastane, modern kız ve erkek okulları açılmasında etkin rol oynamışlardır. Ayrıca bu dönemde 1885'te Çin'in Gojong'un danışmanı olan Möllendorff'u görevden alarak yerine önerdiği Amerikan Owen N. Denny kralın güvenini kazanmış ve Fransa ile ilişkilerin geliştirilmesinde önemli bir rol oynayarak tıpkı Möllendorff gibi Çin'in isteği dışında hareket etmiştir.

Choson Krallığı'nda siyasi ortamı tekrar bir kaosa dönüştürecek olay 1890 yılında Kraliçe Cho'nun ölümüdür. Sorunun nedeni Kraliçe Cho'nun Gojong'un tahta çıkış sürecinde yasal vasisi olması ve Gojong'un hakimiyet döneminde yarattığı meşruiyettir. Onun ölümü ile birlikte Taewongun'un Çin desteği ile tekrar hakimiyeti elde etme girişiminde bulunma şansı doğduğu için siyasi bir çekişme ortamı oluşabileceği ihtimali doğmuştur. Bu ihtimal ile Kral Gojong 4 Haziran 1890 yılında Kraliçe'nin ölümünün ardından hemen kraliyet askerlerini ana saray olan Gyeongbok Sarayı'na ve Choson hükümetinin ofislerinin bulunduğu alana Min Yong Hwan komutasında koruma amaçlı görevlendirmiştir. Bu askerlere destek olarak o dönemde Choson'da bir karmaşa yaşanmasını önlemek adına Incheon limanında hazır bekleyen Amerikan gemisindeki askerleri Seul'e çağırmak üzere Amerikan elçisi Heard'a başvurmuştur (Van Lieu, 2009, s. 86).

Yuan Amerikalı askerlerin Seul'e girişi ile Choson-Çin ilişkisine herhangi bir zarar gelmemesi için ihtiyatlı bir şekilde takipte kalmıştır. Bunun yanı sıra Kraliçe'nin cenaze törenine katılmak hususunda Yuan diğer Batılı devletlerin temsilcileri ile görüşmelerde bulunmuş ve geleneksel olarak Çin'in üstünlüğünü vurgulamak için harekete geçmiştir. Ancak Kral Gojong Yuan'ın cenaze töreninde yer almasından yana değildir. Ayrıca Kraliçe Cho'nun ölümünü haber vermek üzere Hong Chong Yong başkanlığında Çin'e gidecek heyete, Çin'den gelecek başsağlığı heyetinin de gelmesini durdurmak adına Çin hükümetine verilmek üzere bir dilekçe hazırlamıştır. Başsağlığı heyetinin kabul edilemeyecek olmasının sebebi "*Choson'un yaşadığı mali kriz nedeniyle cenaze masraflarının büyük bir meblağa ulaşması ve bu esnada gelecek olan Çin heyetine gerekli protokollerin uygulanması için hazırlıkların yapılmasının mümkün olmadığı*"dır (Van Lieu, 2009, s. 90-92). Bu girişim geleneksel tören rutinlerinin değişimine doğru atılan ve

Çin'in Choson üzerindeki nüfuzunu uluslararası düzeyde kırmaya yönelik önemli bir adım olarak kayıtlarda yer almaktadır. Ancak Çin hükümetince kabul edilmeyen dilekçe, daha önce hiçbir Çin heyetinin gelmediği şekliyle direk İncheon'a denizden gelecek şekilde heyetin Choson'a gönderilmesi ve böyle Yalu nehrine dek Çin heyetini karşılamak üzere gelecek Choson'un masraflarını kısma teklifi ile geri dönmüştür. 6 Kasım 1890'da İncheon limanına gelen başsağlığı heyeti Kral Gojong ile başsağlığı törenini gerçekleştirdikten sonra tekrar ülkesine dönmüştür. Tüm yabancı diplomatların takibinde gerçekleşen bu tören ile Çin bir kez daha Choson'un kendisine olan geleneksel bağlılığını uluslararası arenada sergilemiştir (Van Lieu, 2009, s. 94-96).

Bu dönemde sadece Çin'in kontrolü altında bulunan Choson Krallığı'nda bazı olumlu gelişmeler de görülebilmektedir. Bu gelişmeler içerisinde en öne çıkan ise Choson hükümetine krediler sağlayarak Seul ve İncheon arası telgraf hattının kurulması, bu hattın Uiju'ya dek uzatılarak Çin telgraf hattı ile bağlantı kurulması, 1888'de Seul-Busan arasına telgraf hattı çekilmesinin sağlanmasıdır (Seth, 2011, s. 240).

4.1.1 Donghak Köylü Ayaklanması (1894)

1890 yılına gelindiğinde yabancı işletmelere ticaret için verilen ayrıcalıklarla Choson Krallığı'nın genelinde ekonomik kriz baş göstermiştir. Kuruluşundan itibaren tarım merkezli bir ekonomik sistem içerisinde olan Choson Krallığı'nda kriz süresince hükümetin halktan almakta olduğu vergilerin arttırması sonucu bu yükün altında giderek ezilen köylüler, küçük gruplar halinde seslerini duyurmak için yerel ayaklanmalar düzenlemişlerdir. Zulüm çeken halk kendilerini kurtaracak bir oluşumun arayışında olarak Donghak hareketine giderek daha fazla sayıda katılım göstermeye başlamıştır. Bu yüzden hükümet Donghak inancını ve hareketini yasaklama yoluna gitmiştir. Donghak ayaklanması köylülerin seslerini duyurmak için düzenledikleri ilk ayaklanma olmamasına rağmen günümüze dek etki yapan milliyetçi bir harekete dönüşen ve bu anlamda başarılı olan bir ayaklanma olarak tarihte yer edinmiştir (Chong K. R., 1969, s. 76-80).

Peki Donghak nedir?

Kelime anlamı “동학 / Doğu Bilimi” olan Donghak, Batı Bilimi ve Katolikliği temsil eden Sohak düşüncesine karşı bir hareket olarak bu ismi alıp (Chin, 1990, s. 93-94), toplumda meydana gelen ekonomik ve sosyal bunalımda insanları iyileştirmek amacıyla Choi Che-u'nun yolunu açtığı modern ve milliyetçi bir din olarak adlandırılmaktadır. Kökeni 1860lı yıllara dayanmaktadır. Donghak, Choi Che-u tarafından Konfüçyanizm, Şamanizm, Budizm, Taoizm ve Hristiyanlığın birbirinden farklı yönleri alınarak Doğu toplumunu ifade edecek şekilde tasarlanmıştır (Seth, 2011, s. 243-244).

Choi Che-u, Choi klanına mensup bir yangban olan babasının cariyesinden doğan tek erkek çocuk olarak doğmuş, 6 yaşında annesini kaybettikten sonra babası tarafından Konfüçyanist eğitim sistemine göre yetiştirilmiştir. Ancak babasını da kısa bir süre sonra kaybedince, annesi bir cariye olduğu için toplumda saygınlık kazanacak bir iş de edinemeyen Choi Che-u, giderek Konfüçyanist düzenden uzaklaşmıştır. Toplumun dayandığı tüm temel ilişkilerin ahlaksızlık ve disiplinsizlik nedeniyle bozulduğuna dair inancı ve isyanı ile yozlaşan toplumu iyileştirmek için gerekli olan şeyi bulmak için krallık sınırları içerisinde yaklaşık 20 yıl sürecek bir yola çıkmıştır (Ra, 2007, s. 28). Çözüm arayışı içerisinde geçen göçmen hayatı sırasında yabancılar aracılığı ile Hristiyanlık dininin ülkeye gelişini öğrenmiş ve bunu Batılı güçlerin Kore Yarımadası'nı istila etmek üzere kullandıkları bir araç olarak ele almıştır. Hristiyanlaşmayı Batılılaşma şeklinde kabul edip Doğu toplumlarının ahlaki düzenini bozulduğuna dair bir görüş geliştirmiştir. Bunun nedeni ise Choi'ye göre Hristiyanlığın Doğu dinlerinden farklı bir şekilde insanlara ölümden sonra cenneti vadederek, şu anki yozlaşmış toplumsal düzeni iyileştirmeye yönelik herhangi bir sosyal girişimi olmayan dünyevi bir din olmasıdır. Ayrıca Choi, Kore halkının Hristiyanlığı anlamlandırabilmesi ve Tanrı ile doğrudan ilişki kurabilmesi adına Avrupa dillerinden çevrilmiş kaynaklara ihtiyaç duyacağı için bu dinin toplum tarafından içselleştirilemeyeceğini dile getirmiştir. Hristiyanlığın Doğu toplumlarına ait dinlerin temel karakteristiklerinden birini oluşturan “atalara ve ebeveynlere saygı” kavramını içermeyen, bireysel bir din olması dolayısıyla da Kore geleneksel toplumunda kültür farklılığı nedeniyle yer edinemeyeceğini iddia etmiştir (Lee S. T., 1996, s. 113-114).

Bu doğrultuda Çin ve Japonya'nın Batılı ülkelerle başlayan ilişkilerinin Choson'a nasıl yansıtacağı düşüncesi ile genele hâkim olan endişe ve 1866'dan itibaren Choson Krallığı'nda toplum tarafından kabul görmeye başlayan Hristiyanlığa hükümetin net bir şekilde karşı duruşu, Choi'ye göre Doğu medeniyetinin ahlaki değerlerini temel alacak yeni bir din ihtiyacı doğurmuştur. Choi Donghak dininin ortaya çıkışını 1860'lı yıllarda ağır bir şekilde hastalanıp bilinci yarı kapalı duruma geldiği zaman kendisine bir vahiy olarak geldiği şeklinde açıklamaktadır. Bu şekilde ülkesini koruyacak ve milletini refaha kavuşturacak bir çözüm niteliğindeki Donghak düşüncesini oluşturmuştur. Bu düşüncenin temelinde topluma hâkim yangbanlar ve ezilen köylü sınıf arasındaki ayrımcılığı kaldırmak üzere “Tanrı insanların özünde var olduğu için tüm insanlar eşittir” bakış açısını yerleştirmiştir. Bu da Choson toplumundaki sosyal sınıflara karşı bir duruş niteliğinde sosyal statü, cinsiyet, yaş ayrımı gözetmeksizin herkesin eşit olduğunu belirten “İnsan tanrıdır” (인내천/ İneçon /人乃天,) sözü ile özetlenmiştir (Jeong, 2016, s. 64).

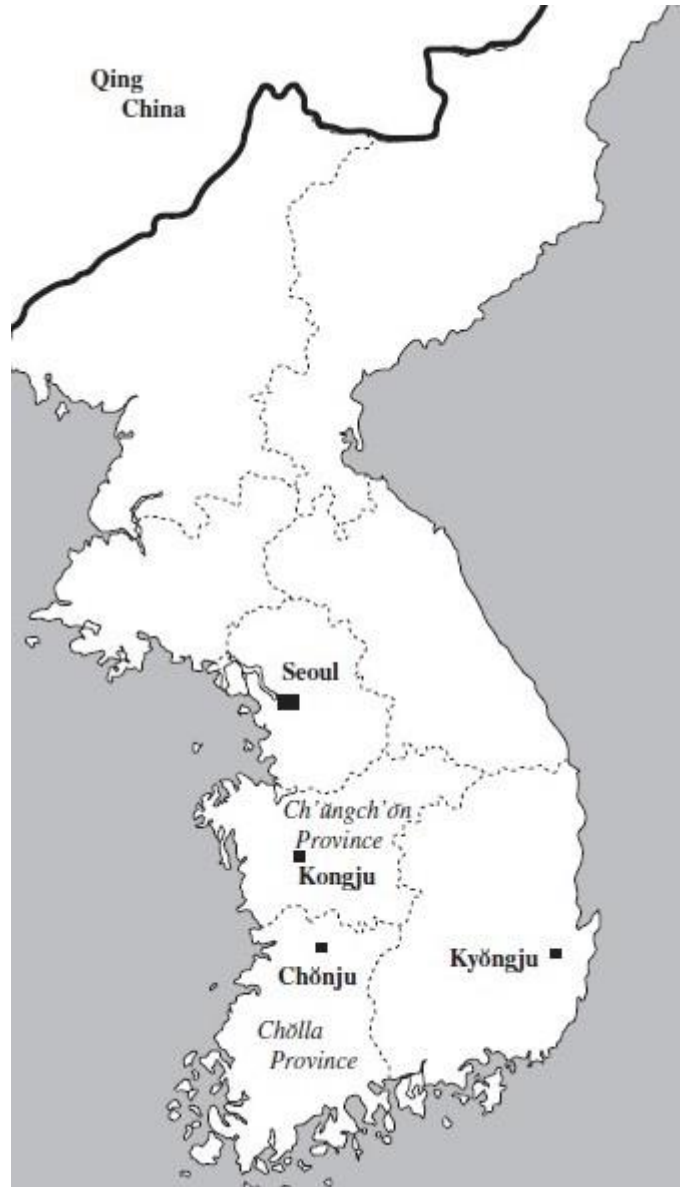
Donghak düşüncesi ortaya çıktıktan sonra, Choi Che-u'nun yakın çevresinden ülkenin farklı eyaletlerinde yozlaşmış yerel yönetimlere ve yabancı baskısına karşı çözüm arayışında olan insanlara dek genişlediği görülmektedir. Ancak Donghak hareketinin içerdiği sosyal reform odaklı eşitlik söylemlerinin Choson hükümetini tehdit eder hale geldiği gözlemlenerek Choi Che-u'nun cezalandırılması ile isyanların durdurulması kararlaştırılmış ve lider Choi 1864 yılında idam edilmiştir (Choe T. H., 1973, s. 8). Choi Che-u'nun öldürülmesi ile olayın önüne geçebilmeyi planlayan Choson hükümeti yanılmıştır. Çünkü Donghak hareketi, Choi Che-u'nun ölümünden sonra lider pozisyona geçen Choi Shi Hyung'un altında 30 yıl boyunca sessiz bir şekilde etkinliğini sürdürmüş ve büyümüştür. Choi Shi Hyung, Choi Che-u'nun öğretilerini ve vaazlarını bir araya getirerek Donghak felsefesinin temelini kaleme alan iki kitap yazmıştır. Donghak felsefesinin ana kaynakları olarak kabul edilen kitaplar; Donkyung Daechun (동경대전 / 東經大全) ve Youngdam Yusa (용담유사 / 龍潭遺詞)'dır. İlk kitap Choi Che-u'nun öğretilerinden ikincisi ise halk tarafından kolayca hatırlanacak şarkı ve şiirlerden oluşmaktadır (Lee S. T., 1996, s. 116).

Choi Shi Hyung liderliğinde Donghak dinî bir hareketten siyasi bir harekete de dönüş yapmıştır. Ekonomik olarak yaşadıkları çıkmaza ek olarak Yuan Shikai yönetimi altında

baskı altında kalan Choson köylüleri hem yabancı yönetimine hem de ekonomik krize tepki niteliğinde isyanlar çıkarmaya başlamıştır. Bu tepkilerin temelinde 1882 Askerî Ayaklanma ve 1884'deki Gapsin Darbesi'nin Choson yönetiminin dezavantajlı gruplar üzerinde kurduğu baskının artışı bulunmaktadır. Donghak hareketini bu zorlu durumdan çıkış yolu olarak gören taraftarları 1890 yılına gelindiğinde sistematik bir şekilde hareket etmek için örgütlenme yoluna gitmişlerdir. Donghak düşüncesine inananlar Gyeongsang, Jeolla ve Chungcheong yerel yönetimlerinde görev almaya başlamışlardır. Bu örgütlenmenin temelinde köylüler yer almaktadır (Young, 2014, s. 18-22).

Örgütlenme yoluna giden Donghak hareketi iki kısımda ele alınmaktadır; 1892-1893 arası ilk kısımda Donghak taraftarları büyük ayaklanmalar düzenleyerek hükümetten resmî olarak tanınmayı isterlerken, Şubat ve Kasım 1894 arasındaki ikinci kısımda ise hükümet güçlerine karşı silahlı bir mücadeleden başka çareleri olmayan devrimci bir karakter sergilemişlerdir (Lee C. S., 1963, s. 25).

Donghak içerisinde oluşturulan örgütlenmenin ilk adımı olarak Jeolla valisi Yi Kyong-Jik tüm yerel liderlere Kasım 1892'de Jeonju İstasyonu'nda buluşmak üzere davet göndermiştir. Bu davetin amacı, hükümetten Donghak'ın resmî bir din olarak kabul edilmesi ve 'şeytani inanışlara sahip olup bunları yaymaya çalıştığı için' idam edilen liderleri Choi Che-u'nun itibarının geri verilmesi için seslerini duyurmaktır (Choe T. H., 1973, s. 31-32). İsyanın arkasında 1886 yılında Fransa ile imzalanan anlaşmada Hristiyan misyonerlerin Choson hükümeti tarafından ülke içinde serbestliğinin kabul edilmesi de bulunmaktadır. Ancak hükümet Donghak'ın isteklerini kabul etmeyince Choi Shi Hyung, Seul'de Donghak hareketine inananlarla bir araya gelmiştir. Giderek kalabalıklaşan bu hareketin büyümesini engellemek isteyen hükümet yetkilileri kalabalığın dağılması halinde onların tüm isteklerini kabul edeceğini açıklamıştır. Kalabalık dağılmış olmasına rağmen hükümet bir kez daha verdiği sözde durmamıştır (Seth, 2011, s. 244).

Harita 8 Donghak Köylü Ayaklanması'nda İsyanların Çıktığı Bölgeler (Kallander, 2010, s. 1128)

Bunun üzerine Nisan 1893'de Donghak taraftarları ikinci defa seslerini saraya duyurmak için Seul'de toplanmışlardır. Taraftarları, Donghak'ın hükümetin resmî olarak kabul ettiği tüm dinlerin temel alındığı bir öğreti olduğunu bu yüzden resmî bir din olarak kabul edilmesi gerektiğini dile getirseler de milliyetçi ve yabancı karşıtı öğretisi nedeniyle Donghak düşüncesi hükümet tarafından tehdit olarak kabul edilmiştir. Toplanan kalabalık dağıtılmış olsa da çözümsüz kalan istekler yüzünden Donghak taraftarları bundan sonra organize bir şekilde toplu bir isyan çıkararak seslerini hükümete duyurmayı tek çözüm olarak kabul etmişlerdir (Young, 2016, s. 95-99).

Donghak Köylü Ayaklanması, sosyal eşitsizlikler ve siyasi yozlaşma eleştirisiyle reform yanlısı Donghak taraftarlarından Gobu'nun idaresinden sorumlu olarak görev alan Chon Bong Jun liderliğinde başlamıştır. Jeolla eyaletinin Gobu bölgesinde Ocak 1894'te başlayan isyana binlerce köylü katılmıştır ve isyancılar küçük şehirlerden başlayarak, Jeolla eyaletinin yönetimine el koymuşlardır. Bundan sonra hükümetin isyanı bastırmak için bölgeye gönderdiği ordusuna karşı silahlanmaya başlamışlardır. Mart ayına gelindiğinde Jeolla'daki pek çok farklı bölgeden isyana katılan halk Buan'daki Baeksan bölgesinde toplanmıştır. Mujang şehrinde Son Hwa Jung liderliğinde bir araya gelen sayıları yaklaşık 4000'e yakın köylü de Baeksan bölgesine gelerek, endişelerini dile getirmek üzere hazırlanan "Manifesto"yu 20 Mart 1894'te ilan ederek ayaklanmayı başlatmışlardır. Donghak hareketi silahlı olarak mücadele konusunda ikiye ayrılmıştır; barış yanlıları ve silahlanma taraftarları. Choi Shi Hyung barış yanlısı bir isyandan yana olup Chon Bong Jun silahlı ayaklanma konusundaki gereken desteği ondan alamayınca kendini silahlı isyanın lideri ilan ederek bu konudaki kararlılığını sergilemiştir. İsyanın ilk aşamasında silahlanmayı reddeden Choi Shi Hyung ilerleyen aşamada hareketin bir olması gerektiği hakkında karar alarak Chon Bong Jun'a destek olmuştur (Kim H. G., 1970, s. 182-189).

Konfüçyüsçü aydınlar eşit ve modern haklara sahip bir toplum kurulması amacıyla ayaklanan köylüleri ve Donghak hareketini ele alırken tamamen Konfüçyanist söylemlerden oluşan ve modernliğe çok açık bir şekilde yer vermeyen bir söyleme sahip olan 'Manifesto'yu yeterince incelememişlerdir. Ayaklanmanın daha öncesinde verilen dilekçelerin aksine Donghak liderleri tarafından oluşturulan Manifesto hükümete hitaben yazılmamış, köylüleri harekete dahil etmek ve sayıları arttırmak adına dönemin şartlarını açıklayan ve hükümeti ve yozlaşmış yerel yöneticileri eleştiren bunu yaparken de Konfüçyanist söylemleri kullanan bir belge niteliğindedir (Bae H. S., 2013, s. 403-405). Bu konuyla ilişkili olarak Kim Sang Ki, Konfüçyüsçü aydınların "Manifesto"ya rağmen Donghak'ı eleştirel bir yaklaşımla ele aldıklarını ifade eder. Bu çalışmasında Kim, Konfüçyüsçü aydınların Donghak ordusu oluşmasının en büyük sorumluluğunun Choson hükümetinde olduğuna inandıklarını vurgulamıştır. Hatta Konfüçyüsçü aydınlar Donghak ayaklanmalarını bastırmak için hükümetle birlikte hareket etmişlerdir. Kim Sang Ki bu yüzden Donghak hareketinin başarısızlığını sadece Japon kuvvetlerine

yüklemes bnda Konfüçyüsçü aydınların payının da olduğunu ekler (Kim S. K., 2014, s. 89), (Setton, 2000, s. 130-134).

Mart ayında isyana katılım giderek artmıştır, 1894 yılı ocak ayından yıl sonuna kadar Donghak Köylü Ordusunun sayısı 3 milyon olarak tahmin edilmektedir (Kim H. G., 1970, s. 190). İsyancı halk Gobu'da 7 Nisan'da Choson hükümeti tarafından kendilerine gönderilen yeni silahlar ve eğitimlerden geçen modernleştirilmiş orduyu mağlubiyete uğratmıştır. Birkaç bölgede daha başarılı mücadelelerden çıkan Köylü Ordusu artık hükümet tarafından ciddi bir tehdit olarak algılanmaya başlanmıştır. Kral Gojong başkanlığında toplanan Choson hükümeti, Donghak isyancıları hakkında iki politika belirlemiştir. Bunların ilki kral ve yüksek dereceli hükümet yetkilileri tarafından isyancıların isteklerinin kabulüne dair açıklama yapılması ve onları yatıştırmak, ikna etmek için birkaç yerel yöneticinin cezalandırılmasıdır. İkinci yöntem ise; hükümetin güvendiği merkezi ordu ile Donghak isyancılarına saldırmaktır. Bu iki yöntemin başarısız olması halinde Kral Gojong Çin'den askerî destek istemeyi planlamıştır (Kim H. G., 1970, s. 200-201). Donghak ayaklanmasının olduğu esnada Chungcheong'da yaklaşık 200 Çin, Seul'de ise yaklaşık 400 Japon askeri bulunmaktadır (Dotson, 1951, s. 21).

Chon Bong Jun'un ise hükümetle mücadele hakkında farklı bir planı bulunmaktadır. Ayaklanma başlamadan önce, 1891-1893 arasında Taewongun ile iletişime geçerek Min klanı karşısında harekete geçtiklerinde hükümette Taewongun'un söz sahibi olmasını istediğine dair görüşmelerde bulunduğu iddialar bulunmaktadır. Bu iddiaları kanıtlayacak net kaynak olmamasına rağmen daha sonra Chon'un 7 Haziran'da hükümet birliklerinin komutanı olan Hong Gye Hun'a ilettiği mesajda Donghak birliklerinin liderinin Taewongun olduğunu bildirmesi bu görüşmeleri kanıtlar niteliktedir (Lew, 1981, s. 44). İsyancılar ile hükümet güçlerinin mücadeleleri mayıs ayı boyunca devam etmesi üzerine Kral Gojong Seul'deki Çinli temsilciler aracılığıyla Çin'den 3 Haziran 1894'te askerî destek birlik istemiş ve yaklaşık 2500~3000 Çinli asker General Ye Zhichao (葉志超) komutasında Kore Yarımadası'nın batısındaki Asan limanına inmiştir (Olender, 2014, s. 42). Donghak liderleri Çinli askerlerin geldiklerini öğrenmelerinin hemen sonrasında hükümet ile görüşmelere razı olmuştur. Hatta daha Çinli askerler Kore Yarımadası'na ayak basmadan reform şartı altında Donghak taraftarları ve Choson

hükümeti arasında 11 Haziran'da Jeonju'da bir ateşkes düzenlenmiştir. Bu ateşkesin ardından Donghak liderleri hükümete 12 maddelik reform önerisinde bulunmuştur (De Bary, 2008, s. 1000).

- 1- *Uzun süredir Donghak taraftarları ile hükümet arasında güvensizliğe yol açan yönetim problemlerinin ortadan kaldırılması;*
- 2- *Hükümet Donghak köylülerinin istekleri dahilinde yozlaşmış yetkililerin soruşturulması ve ciddi bir şekilde cezalandırılması;*
- 3- *Haraç alarak zorbalık taslayıp zenginleşenlerin cezalandırılması;*
- 4- *Davranış şekilleri uygunsuz olan resmî veya resmî olmayan yangbanların disipline edilmesi;*
- 5- *Kölelerin mülk olarak kabul edildiği resmî tüm dokümanların feshedilmesi;*
- 6- *Kölelerden daha aşağıda seviye kabul edilen Paekchong olarak tanımlanan başıboş kişilere uygulanan toplumsal ayrımcılığın kaldırılması;*
- 7- *Dulların tekrar evlenmesine izin verilmesi;*
- 8- *Tüm keyfi ve düzensiz vergilerin yasaklanması;*
- 9- *Yetkililerin işe alımında bölgesel ve sınıfsal farklılıklarına göre değil, kişisel yeterliliklerin dikkate alınması;*
- 10- *Japonlarla iş birliği yapanların cezalandırılması;*
- 11- *Devlet kurumlarına veya özel kişilere ödenmemiş tüm borçların iptal edilmesi;*
- 12- *Toprak sahibi çiftçilerin topraklarını tarım için eşit olarak paylaşması (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 287)."*

Bu müzakerenin ardından Çinli askerlere gerek duyulmadan isyan hareketleri sona ermiştir. Fakat Japonya, Tianjin Antlaşması şartlarına göre Choson topraklarına yabancı asker göndermek için Çin'in geçerli bir sebebi olmadığı gerekçesi ile uzun süredir beklediği Kore Yarımadası'na asker çıkarma planını hemen harekete geçirmiştir. Bu açıdan Donghak köylü ayaklanması Choson üzerinde etki alanı oluşturmak isteyen dış güçlerin politikalarında değişime yol açmıştır.

4.1.2 Kore Yarımadası'nda Çin-Japon Savaşı (1894-1895)

Japonya, Asya kıtasına geçiş ve sömürgecilik yarışında Kore Yarımadası'nı bir basamak olarak kullanabileceği gibi Rusya'nın da sıcak denizlere inme politikasının önüne geçmek ve kendi güvenliğini sağlamak gibi sebeplerle Kore üzerinde Çin'in etkisinin daha fazla artmasını istememektedir. Bu açıdan Gapsin Darbesi'nden itibaren Çin'in etkin güç haline geldiği Kore Yarımadası'nda hakimiyet sağlamak için fırsat kollamış ve bu bekleyiş süresince amacına ulaşmak için gerekli hazırlıklarını sürdürmüştür. Bu süreçte Japonya'nın beklediği fırsat Donghak ayaklanması karşısında Kral Gojong'un Çin'den destek asker istenmesi ile karşısına çıkmıştır.

Çin, Choson'u "vasal devleti" olarak kabul ettiği ve onu iç ve dış güçlerden korumak konusunda destek olması gerektiği kararıyla destek asker göndermeyi kabul etmiştir. 7 Haziran 1894'te Tokyo'daki Çinli elçi Wang Fung-tsoo Japon hükümetine Çin'in Kore'ye asker göndereceğini bildirmiştir. Ancak Japonya bu bahanenin geçersiz olduğu, Choson'un uluslararası anlaşmalar ile bağımsız bir devlet olarak kabul edildiği, bu yüzden Çin'in Choson'a asker göndererek Tianjin Antlaşması'nın maddelerine uymadığı gerekçesi ile anlaşmanın geçerliliğini yitirdiğini ilan etmiştir. Aynı gün Pekin'deki Japon elçi, Tsungli Yamen'e Kore Yarımadası'na asker çıkaracaklarını bildirmiştir (Inouye, 1895, s. 11-12).

Li Hung Chang Japon yetkililere Kore'ye asker göndermelerini gerektiren bir durum söz konusu olmadığını ve Kore hükümetinin sadece Çin'den yardım istediğini vurgulayarak bunun önüne geçmeye çalışmıştır. Ancak 1892-1896 yılları arası Japonya'nın Dış İşleri Bakanı olarak görev alan Mutsu Munemitsu, Japonya'nın Choson'a gönderdiği askerlerin Seul'deki Japon elçiliğini ve burada yaşayan Japon vatandaşlarını koruma amacı taşıdığını belirtmiştir. Hemen akabinde de Çin'in Kore Yarımadası'nın batısındaki Asan limanından yarımadaya asker çıkarmasına cevap niteliğinde 10 Haziran'da Japon askerini İncheon limanına indirmiştir (Munemitsu, 1995). Çin hükümetine bildirilen Japonya'nın 2000 kişilik askerinin sayısı Mutsu ve Başbakan İto'nun yaptığı görüşmelerle 8000'e yükseltilmiştir (Lone , 1994, s. 26). Japonya'nın agresif bir şekilde yarımadaya çıkardığı asker sayısını arttırmamak için Çin, Asan bölgesinde geri adım atmış olsa da Li Hung

Chang yarımadaının kuzeyindeki Pyongyang'da General Ye altında bir ordu konuşlandırma kararı almıştır (Olender, 2014, s. 43-44).

Donghak ayaklanmasının Choson hükümeti ile çözüme kavuşmasının ardından Çin ve Japon askerlerinin Choson topraklarında bulunmak için geçerli bir sebepleri kalmamıştır. Bu yüzden Yuan Shikai, Japon elçisi Otori ile yaptığı görüşmede Çin'in, Japonların da askerlerini çekmesi şartıyla kendi askerlerini yarımadadan çekeceğini bildirmişse de Japon hükümeti bu teklifi kabul etmemiştir. Japonya ile savaş hazırlığı olmayan ve Afyon savaşları dolayısıyla giderek zayıflayan Çin, diğer ülkelerden arabuluculuk için destek arayışına girmiştir ancak aradığı desteği bulamamıştır. Bunun yerine Japonya bir reform önerisiyle Çin hükümetine başvurmuştur. Choson Krallığı'nın iç işlerini düzenlemek adına iki devletin birlikte reform politikası uygulamasını, eğer Çin bu konuda Japonya ile hemfikir olmazsa Japonya'nın bunu kendi başına sürdüreceğini bildirerek bir teklifte bulunmuştur (Duus, 1995, s. 72-73).

Aslında Choson üzerindeki Çin hakimiyetini sonlandırmakta kararlı bir şekilde bekleyişi boyunca Japonya, Çin'in aktif politikası karşısında pasif bir politika izlemiştir. Beklediği fırsatı yakaladığı anda askerlerini de yarımadaya çıkarmışken Japon Başbakanı İto Hirobumi artık aktif olarak harekete geçme kararı almıştır. Bu karar Japonya'nın Tianjin Antlaşması ile Choson'daki askerlerini geri çekmemesi adına Japon hükümetinin pasif bir Kore politikası uygulamasına eleştiri yapanlara karşı hükümetin kararlılığını göstermek amacını da içermektedir. Aktif politika içerisinde Choson Krallığı'nda reform gerçekleştirme planı, Japonya'nın bu reform aracılığıyla Choson hükümeti ile kuracağı ilişkiler ile yarımadayı işgal planlarının ilk adımıdır. Eberhard, Japonya'nın 1894 yılı ile aktif hale gelen genişleme politikasının eski samuray ve modern ordu ve donanma arasındaki çatışmanın yönünü ülke dışına çevirmek, böylece kazanma hırsı ile hem ganimet hem de endüstriyel anlamda kaynak bulmak amacıyla iki karşıt grubun bir araya gelebileceklerine dair izlenen bir politika olduğunu ifade etmektedir (Eberhard, 2010, s. 213).

Japonya'nın yarımadaya Kore hükümetinin isteği dışında asker çıkarmasının sonucu olarak, Çin ve Kore'nin bir başka dış güçten destek alabileceğine dair endişesi bulunan

Dış İşleri Bakanı Mutsu, bu konu hakkında Başbakan İto ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Başbakan İto, Çin’le görüşmeler net bir sonuca varana dek Japon askerlerini yarımada üzerinde tutmaya devam etmelerini, Çin’in Japonya’nın reform teklifini kabul etmemesi halinde, Japon İmparatoru’nun da destek verdiği şekilde, bunu kendilerinin gerçekleştireceğini Mutsu’ya bildirmiştir. Çin’in bu reform teklifine cevabı bu reformun Choson’un iç işlerine karışmak anlamına geleceği için olumsuz olmuştur, Çin bir kez daha Japonya’ya yarımada her hangi bir güvenlik sorunu kalmadığı için iki devletin de askerlerini çekmesi gerektiğini bildirmiştir (Dotson, 1951, s. 23-24).

Choson hükümetinin ise yarımada üzerinde Çin ve Japon askerlerinin çekişmeleri sürerken kendi bağımsızlığını koruyabilecek bir çözüm arayışında olduğu görülmektedir. Bu arayış içerisinde üç farklı görüş karşı karşıya gelmiştir. Bunların ilki 1876 yılında Kanghwa Antlaşması ile uluslararası ortamda bağımsız olarak kabul edilen Choson’un hep bu şekilde kalmasından yana olanlardır. İkinci grup Choson’un geçmişten gelen geleneksel bağlarla Çin’e açıkça bağlı olduğunu ve bu yüzden de Çin’in yanında kalmayı savunanlardır. Son grup ise; Japonya’nın Choson üzerine konuşulan reform önerilerine endişe ile yaklaşanlardır. Choson içerisindeki farklı fikirleri yakından gözlemleyen ve Choson’u Çin’e bağlılığından ayırmakla görevlendirilen Japon elçisi Otori Keisuke, Kral Gojong ile 26 Haziran’daki görüşmesinde bağımsız bir devlet olup olmadığını sorduğunda, Choson hükümeti 30 Haziran’da bağımsız bir devlet oldukları ve askerlerin yarımada üzerinden çekilmesini dilediklerini belirtmiştir (Duus, 1995, s. 74), (Hishida, 1905, s. 173). Otori, Kral Gojong’dan aldığı bu cevapla Donghak olayları yüzünden Çin’in “vasal devleti Choson’u korumak için” asker gönderme bahanesini çürütmüş ve Çin’in Tianjin Antlaşması’nı tamamen yok saydığını ispatlamıştır. Hemen akabinde Otori, Choson hükümetine milli bir reform programı önermiştir (Inouye, 1895, s. 14-15).

Japon elçisi Otori Keisuke’nin 400 askerle Seul’e gelip Choson hükümeti ile reform görüşmelerine başladığını öğrenen ve Japonya’nın kararlığını gören Li Hung Chang, Yuan’a Kore’de bulunan tüm yabancı elçiliklere durumu bildirmesini ve Japonya’ya karşı bir yaptırım uygulamalarını istemiştir. Li Hung Chang, Yuan’dan özellikle Amerika’nın araya girerek Japon askerlerinin Kore üzerinden çekilmelerini sağlayacak bir yaptırım uygulamasını istediye de Amerika dost bir ülke olsa dahi başka devletlerin iç işlerine

karışmayacağını bildirmiştir. 30 Haziran'da Rusya iki devletin de Kore Yarımadası'ndan çekilmesi gerektiğini bildirmiştir. İngiltere ise Rusya'nın bu bölgede aktif olarak yer almaması için iki ülke arasında arabuluculuk yapmayı teklif etmişse de bu amaçla gerçekleştirilen müzakereler 9 Temmuz'da başarısız bir şekilde sonuçlanmıştır. Bu başarısız denemesinin ardından İngiltere, 16 Temmuz'da Japonya ile bir ticaret anlaşması imzalayarak onun yanında yer aldığını göstermiştir (Nish, 2002, s. 33). Yabancı elçilerle yaptığı müzakerelerin başarısız bir şekilde sonuçlanması üzerine Yuan, Japonya'nın Choson üzerindeki etki alanının artması ve Seul'deki Çin elçiliğine saldırılacağına dair aldığı duyurular sebebiyle 19 Temmuz 1894'te Kore'yi terk etmiştir (Hishida, 1905, s. 175).

Çin'in yanı sıra Choson yöneticileri de Çin-Japon savaşından kaçınmak amacıyla tarafların sakinleşmelerini sağlamaları için Seul'de bulunan Batılı elçilerle iletişim kurmuşlardır. Kral Gojong'un 24 Haziran'da Amerika, Çin, Fransa ve İngiltere elçilerini saraya daveti ve Japonların askerlerini çekmeleri için Choson'u desteklemelerini istediği görülmektedir (Gojong Sillok, 1894, s. 3). Özellikle 1894-1897 arasında Kore'de Amerikan elçisi olarak görevli olan John M. B. Sill'in, 1882 yılında Choson'un Amerika ile imzaladığı anlaşmadaki "iyi niyet" maddesine göre Choson'u bir savaşın ortasında kalmaktan kurtarmak ve Kore'nin bağımsızlığını vurgulamak üzere yaptığı birçok girişim Amerikan hükümeti tarafından tepkiyle karşılanmıştır. Elçinin görevi defalarca sert bir dille kendisine hatırlatılmıştır; Sill Kore Yarımadası'nda bulunduğu sürece Amerika'nın çıkarları için çalışmalarını sürdürmek, Kore'nin iç işlerine karışmamak zorundadır. Sonuç olarak Choson Krallığı'nın yanında yer alarak Japonya'ya karşı bir muhalif tavırla hareket etmekten vazgeçmediği için Sill 1897 yılında görevden alınmıştır (Dorwart, 1975, s. 491-493), (Harrington, 1944, s. 256-257).

Savaş durumunun ortadan kalkması için Batılı elçilerle görüşmelerinin yanı sıra Choson hükümeti, Japonya tarafından sunulan reform planı karşısında Kral Gojong ile yaptıkları toplantının ardından Japon elçi Otori ile bu konu hakkında detaylı bir şekilde görüşmek adına bir komisyon oluşturmuştur. İç İşleri Bakanı Sin Jung Hun başkanlığındaki bu komisyonda milli ekonomi, hukuk, güvenlik ve eğitim sistemlerinin düzenlenmesi ve bazı merkezi ve yerel yöneticilerin değiştirilmesine dair teklifleri sunan Otori'ye, Choson

hükümeti komisyonu 16 Temmuz'da prensip olarak olumlu bir cevap sunmuştur. Ancak Otori bu kabulü resmî şekilde yazılı olarak almayı istediğinde Choson hükümeti Japon askerleri henüz yarımada üzerindeyken bunu kabul ettiğini gösteren metnin Choson ile anlaşmalar yapmakta olan diğer devletlerde tepki uyandıracak ve ülke çapındaki huzursuzluğun giderek artacağını belirttiği gerekçesini sunarak bunu reddetmiştir. Akabinde de Japon askerleri yarımadadan ayrılmadan bu reform planının uygulanamayacağı Otori'ye net bir şekilde bildirilmiştir (Duus, 1995, s. 74-76).

Çin askerlerinin de yarımada bulduğu sürece hiçbir reform hareketinin yürürlüğe girmeyeceğinin farkında olan Otori, yardım için çağrılan birliklerin Çin'e dönmesini sağlaması için Choson hükümetine üç gün süre tanıyarak bağımsızlıklarını ispat etmeleri gerektiğini ve Çin ile imzalanan anlaşmaları feshetmesi gerektiğini bildirmiştir. Ancak hükümetten bu süre içinde bir cevap gelmediği için Otori Keisuke Japonya elçiliği muhafızları ile 23 Temmuz'da Kral Gojong'dan net bir cevap almak için Gyeongbok sarayına gitmiştir. Otori saraya kabul edilmemiş ve burada Koreli saray muhafızları ve Japon elçilik muhafızları arasında bir çatışma meydana gelmiştir. Bu çatışmanın ardından Otori saraya girdiğinde hükümet üyelerine Japonlar ile görüşmemesi için baskı yapan kişilerin hükümetteki Kraliçe Min ailesinin ve Yuan'ın etkisinde olan hükümet üyelerinin olduğunu öğrenmiştir. Japon birliklerinin saraya zorla girdiğini öğrenen Min ailesi saraydan uzaklaşmış ve Otori tarafından Min ailesini durdurabilecek tek kişi olarak kabul edilerek saraya getirilen Taewongun, Kral Gojong'la bir görüşme gerçekleştirmiştir. Taewongun yönetimi Japonya desteğiyle tekrar eline alma amacıyla krala bundan sonra Japonya'nın istediği şekilde hareket etmesini tavsiye etmiştir. Sarayın Japon askerleri tarafından çevrilmesi ve Min ailesinin sarayı terk edişinin ardından dağılmış olan Choson hükümeti Japonya'nın kararlığı karşısında "geçici" surette iş birliği yapmak durumunda kalmıştır. Böylece Kral Gojong 24 Temmuz'da Çin ile imzalanan tüm anlaşmaları feshederek yarımada olan bütün Çinli askerlerin sınır dışına çıkarılması için Otori'nin yardımını istemiştir (Inouye, 1895, s. 16-17), (Hishida, 1905, s. 174).

1892'den beri tekrar yönetime hâkim olmak için hazır bekleyen Taewongun, bu süreçte Japon elçiliği çalışanları ile kurduğu iyi ilişkilerin sonucu olarak 27 Temmuz'da yeni hükümeti kurma görevini elde etmiştir. Taewongun'un kurduğu Japonya yanlısı

üyelerden oluşan hükümet, 30 Temmuz 1894 yılından itibaren günlük olarak toplanan “Askerî ve Devlet Meseleleri Müzakere Meclisi” (Kunguk Kimucho - 군국기무처(軍國機務處)) olarak adlandırılmıştır (Wilkinson, 1897, s. 1-2), (Duus, 1995, s. 77) (Wilkinson, 1897, s. 1-2, Duus, 1995, s. 77). Japonların etkisinde gerçekleştirilecek reform önerileri bu hükümet ile uygulanmaya başlanmış ve Gabo reformu olarak anılmıştır. Ancak kısa bir sonra Taewongun ile kendisinin kurduğu hükümetin üyeleri arasında anlaşmazlıklar başlamış ve Taewongun Ağustos 1894’de de Japonya’ya karşı gizli iş birliği kurma çabalarına girişmiştir. Bu süreçte de 26 Ağustos’ta Japonya ile Choson hükümeti arasında imzalanan müttefiklik anlaşmasının “Çin güçlerini sınır dışı etmek ve Kore’nin bağımsızlığı sağlamak” maddesi ile Japonya’nın Çinlilerle Choson için savaşmak üzere resmî bir dayanak oluşturması, gizli eylemlere başvurmasına yol açmıştır (Rockhill, 1904, s. 429). Taewongun bu amaçla öncelikle Japonlara karşı birlikte hareket etmek için Pyongyang’daki Çinli komutanlara gizli bir heyet göndermiş, ardından Konfüçyüsçü aydınlarla iletişim kurmuştur. Bunun yanı sıra ülkenin güney bölgelerindeki Donghak hareketinin liderlerine gizli bir heyet göndererek onları Japonların ülkede yarattıkları kargaşa ve hükümet üzerinde kurdukları hakimiyete son verme amacıyla harekete geçmeye teşvik etmiştir. Bu girişimler hükümetin Gabo reformu adı altında uygulamaya başladığı değişimlere bir başkaldırı niteliğindedir (Lew, 1981, s. 62).

Çin ve Japonya arasında İngiltere tarafından yapılan müzakerelerin olumsuz sonucu ve Çin’in Japonya’nın Choson hükümeti için sunduğu reform teklifinin geri dönmesi ile kaçınılmaz hale gelen savaş, Sarı Deniz’de yaşanan çarpışmaların ardından 1 Ağustos’ta Japonya’nın resmen Çin’e savaş ilan etmesiyle başlamıştır. Altı ay boyunca devam eden savaş Çin’in “uyuyan bir dev” olmadığını, Japonya’nın askerî ve teknik açıdan Çin’den üstün bir düzeye geldiğini ispatlamıştır (Duus, 1995, s. 129).

Bu süreçte Choson hükümetinin kontrolünü kaybeden Otori Keisuke’nin yerine İto hükümetinde İç İşleri Bakanı olarak görev alan Inoue Kaoru 26 Ekim’de Kore elçisi olarak Seul’e gelmiştir. Inoue’nin görevi, hükümet üyeleri ile problemler yaşayan Taewongun’u Choson hükümetinin başından almak için baskıcı bir politika uygulamaktır. 22 Kasım’da Taewongun görevden alınmıştır. Inoue Kaoru’nun Choson Krallığı’ndaki Taewongun’u yönetimden uzaklaştırdıktan sonraki görevi Kraliçe Min’in Choson

siyasetindeki tüm etkisini kırmaktır. Amerikan elçiliği diplomatlarından Horace Allen aracılığı ile kral ve kraliçeyle yakınlaşan Inoue, saraya giriş çıkış yetkisini elde ederek giderek kraliyet ailesinde etkin hale gelmiştir. Ardından Kral Gojong'u tüm reform programını durdurmakla tehdit eden Inoue Kaoru, kraliçeyi bertaraf ettikten sonra yeni bir hükümet kurmuştur. Bu hükümette Başbakan Kim Hong Jip, Ekonomi Bakanı O Yun Jung ve Kim Yun Sik Dış İşleri Bakanı olarak görevine devam ederken, İç İşleri Bakanlığına Pak Yong Hyo ve Adalet Bakanlığına da So Kwang Bom'u getirmiştir. Inoue'nin kurduğu yeni hükümeti ile reform programı, ülke yönetimi ve dış ilişkiler konusunda Choson'da tüm alanlara dokunan bir plan olarak uygulanmıştır. Ancak çok geçmeden yeni hükümet içerisinde de Kraliçe ile birlik olarak hükümette etkin rol oynamak isteyen Pak Yong Hyo gibi sözü geçen kişiler ile muhafazakâr bakanlar ve Japon yanlısı bakanların arasında huzursuzluk başlamıştır (Synn, 1981, s. 16).

Bu esnada Taewongun'un iletişimde olduğu Donghak hareketinin ikinci aşaması başlamıştır. 1894 yılı Eylül ayında tekrar aktif hale gelen Donghak hareketi Japonların başkentte sarayı işgallerini ve hükümeti bir kukla gibi kullanıp yönetimi üstlenmelerini öğrenmeleri ile Choson'dan Japonları uzaklaştırmak amacıyla Donghak “adalet ordusu (Ui Byeong - 의병 / 義兵)” oluşturarak kasım ayında ülkenin pek çok yerinde bağımsızlık adına ayaklanmışlardır. Seul'e yönelen Donghak taraftarları Taewongun ile birlikte, Kral Gojong'u görevden alarak yerine Taewongun'un torunu Yi Chun Yong'un geçmesini planlamışlardır (Synn, 1981, s. 20). Pek çok bölgede Choson hükümeti askerlerine karşı başarı sağlayan Donghak ordusu Chungcheong eyaletinin yönetiminin bulunduğu Gonju'yu almak için atağa geçtiklerinde üstün silahlarla donatılmış olan Japon güçleri tarafından ağır bir yenilgiye uğramışlardır. 1895 Ocak-Şubat aylarında Choson ve Japon güçleri Ganjin bölgesinde yaklaşık 36 bin Donghak taraftarını öldürerek Donghak isyanını tamamen bastırmışlar ve hareketin liderlerini tutuklayıp cezalandırmışlardır (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 221), (Lee C. S., 1963, s. 31).

Başarısızlığına rağmen Donghak ayaklanması Doğu Asya'da Çin-Japon savaşının başlangıç ateşini yakması; Choson Krallığı üzerinde Çin hakimiyetinin azalıp Japon nüfuzunun arttığı bir olay olması ve Kore tarihinde milliyetçiliğin bir sembolü olması nedeniyle önemli bir yer kaplamaktadır. Ayrıca hükümet ile isyancılar arasında

anlaşmaya varılan ateşkeste halkın reform önerileri ve Choson Krallığı'nın modern reform planları ele alındığında Kore tarihinde halkın isteği ile gerçekleştirilmek istenen ilk reformlar olarak öne çıkmaktadır.

Donghak'ın bir "din" olarak tanımlanmasına sığmayacak olan gelişim ve dönüşüm süreci pek çok araştırmacı tarafından farklı bakış açıları ele alınmıştır. Donghak hareketini mezhepsel bir hareket, silahlı reformcular, yabancıları öldürmek üzere dinî fanatiklerin oluşturduğu bir grup, Hristiyanlığı kabulü sağlayacak toplumsal temeli oluşturan hareket, ekonomik devrimci hareket, Kore demokrasisinin gelişiminin kaynağı, sosyal etiğin dayanak noktası olarak tanımlanmışlardır (Lee S. T., 1996, s. 108). Gökmen bu bağlamda yabancı karşıtlığı olarak gelişen Donghak ayaklanmasını, Choson siyasi teşkilatı ve sosyal düzeninde feodal yapıların yıkılmasını beraberinde getiren reformist bir hareket olarak tanımlamaktadır (Gökmen, 2008, s. 30). Bunların yanı sıra Donghak hareketi hakkındaki tarihçilerin söylemleri bu hareketi nasıl ele aldıklarına dair birbirinden farklı bakış açılarını da ortaya koymaktadır. Örneğin; Donghak Köylü Ayaklanması, Donghak Köylü Devrimi, Donghak Köylü Savaşı (Jeong, 2016, s. 66-67). Yayılmacılık ve feodal düzene karşı bir isyan niteliği kazanması ile Donghak ayaklanmaları Kore milli bağımsızlık hareketinin de temeli sayılmaktadır. Bu farklı görüşlere rağmen Donghak aracılığı ile Kore'de toplumsal bir hareketin örgütlenerek gerçekleştirdiği faaliyetlerin önemi yadsınamaz. Ayaklanmanın sonucunda Japon yanlısı olmayan hükümet üyeleri arasında Rusya'yla iş birliği konusu gündeme gelmeye başlamıştır (Jeong, 2016, s. 69).

Çin – Japon savaşı süresince tarafların çatışmaları bu tezin konusunu teşkil etmemekle birlikte savaşın sonucu Kore Yarımadası'nın geleceği açısından önem taşımaktadır. Japon askerî birlikleri Çin askerlerini Pyongyang'da mağlup ederken, donanması ile Sarı Deniz'de de Çin'e karşı başarılar elde etmiştir. Kasım ayına gelindiğinde Japonya Port Arthur ve Liaotung Yarımadası'nı ele geçirmiş, 1895 yılının şubat ayında Weihaiwei limanını Çin'den almıştır. 1895 bahar aylarına gelindiğinde Japon birliklerine yenik düşen Li Hong Chang önce Hiroşima ardından da Shimonoseki'de Japonlarla barış görüşmelerini gerçekleştirmiştir. Görüşmelerin ardından Shimonoseki Antlaşması 17 Nisan 1895'te Li Hong Chang, İto Hirobumi ve Mutsu Munemitsu tarafından imzalanmıştır. Shimonoseki Antlaşması ile Çin, Choson'un bağımsızlığını kabul edecek,

Tayvan, Pescadores Adaları ve Liaotung'u Japonya'ya devredecektir. Japonya ve Batılı güçlere ticari ayrıcalıklar sağlayacak yeni limanlar açılacaktır. Ayrıca Japonya'ya büyük bir tazminat ödeyecek ve bu tazminat ödemesi sona erene kadar Japon askerleri Weihaiwei'de kalmaya devam edecektir.

Antlaşmanın imzalanmasından kısa bir sonra Doğu Asya'daki barış ve istikrarın devamı için bölgedeki ekonomik ve siyasi çıkarlarını korumak için Rusya liderliğinde Japonya'nın Mançurya'daki ilerleyişini sınırlandırmak üzere Batılı güçlerle gerçekleştirdiği görüşmelerin ardından Üçlü Müdahale (삼국 간섭-Samguk Ganseob) olarak adlandırılan bir birlik kurulmuştur. Üçlü müdahalenin lideri konumunda Rusya'nın bu dönemde Doğu Asya'ya dair politikasının değiştiği görülmektedir. Özellikle 11 Nisan 1895'te toplanan konferansta Rus Ekonomi Bakanı Sergei Witte, Rusya'ya sıcak denizlerde gerekli liman için Mançurya'da Japonya'nın varlığının büyük bir tehdit oluşturacağını açıklamıştır (Seok, 2010, s. 190).

Üçlü Müdahale'de Fransa 1894'te Rusya ile imzalamış olduğu ittifak ile Almanya ise Rusya'nın Avrupa'daki etkinliğini Doğu Asya'ya yönlendirmek ve ikili ilişkilerini ilerletme düşüncesi ile çıkarlarını korumak adına Rusya'yı desteklemiştir. Almanya'nın bu olaya karışmasının ardındaki bir diğer neden Liaotung yarımadası karşısındaki Şantung eyaletine sahip olma planlarına karşı Japonya'nın buraya hâkim olarak kendisine rakip olmasına olan karşı duruşudur (Eberhard, 2010, s. 214). İngiltere ise Shimonoseki Antlaşması, kendisinin Çin'in toprak bütünlüğünü savunmaya dair politikasına uymuyor olmasına rağmen, Rusya'nın teklifini hem Japonya'nın karşısında yer almamak hem de Avrupa'daki en büyük rakiplerinden biri olan Rusya'nın Asya'da etkin bir rol oynamasına katkı sağlamamak için reddetmiştir. İngiltere'nin Japonya'ya Rusya'nın yanında olmayarak verdiği bu destek 1902 yılında İngiliz-Japonya Antlaşması ile ileri bir boyuta taşınacaktır (Armaoğlu, 2007, s. 167-168).

Üçlü Müdahale, Tokyo'da bulunan Rus elçi M. A. Hitrovo, Fransız elçi Jules Harmand ve Alman elçi Baron Felix von Gudschmid tarafından ilan edilmiştir. Üçlü Müdahale'nin ilanı ile Japonya'nın Liaotung yarımadasından çekilmesi ve Kore'nin bağımsızlığının kabul edilmesi şartlarının gündeme gelişi Japon hükümetinde üç farklı görüşü

doğurmuştur. Dış İşleri Bakanı Mutsu şiddetle bu karara direnmeyi önermiş, Başbakan İto ise konu üzerinde tartışmak üzere Rusya, Fransa ve Almanya ile masaya oturmayı önermiştir. Son grup ise tartışmasız olarak üç ülkenin müdahalesini kabul etmekten yana olmuştur. Sonuç olarak Japon hükümeti ordusunun ve donanmasının önde gelen komutanları görüş birliği oluşturarak Üçlü Müdahale'nin şartlarını kabul etmişler, bu şartlar altında 23 Nisan 1895'te Shimonoseki Antlaşması tekrar düzenlenmiştir. Çin'in Japonya'ya ödeyeceği tazminat arttırılarak 1895 Kasım ayında imzalanan Çin-Japonya anlaşması ile Liaotung Çin'e bırakılmıştır (Zachmann, 2009, s. 32), (Synn , 1981, s. 55-56).

Üçlü Müdahale Japonya'nın bundan sonraki dış politikasında daha ihtiyatlı bir şekilde hareket etmesine yol açmıştır. Çin-Japon Savaşı ve Üçlü Müdahale Kore Yarımadası üzerinde dengeleri değiştiren önemli bir dönüm noktasıdır. Kim Key-hiuk gibi önemli Kore tarihçilerinin vurguladıkları üzere bu savaş Çin'in Choson üzerinde kurduğu vasallık döneminin sona erışı ve Japon emperyalizminin Doğu Asya'daki yükselişini temsil etmektedir (Nish, 2002, s. 41).

Üçlü Müdahalenin Kore Yarımadası'na yansımaları Rusya ve Japonya mücadelesi temelinde ele alınmalıdır. Choson'da Park Yong Hyo ve Kim Hong-Jip etkisinde devam edecek bu dönemde Gapsin Darbesinin liderlerinden Kim Ok Kyun, Japonya'ya kaçtıktan sonra 1894 yılına dek burada kalmış daha sonra Çin'e gittiğinde suikast kurbanı olmuştur. Park Yong Hyo ise 1894'e Japonya'da kalarak, Choson'daki Japon etkisinde devam edecek reform hareketlerini gerçekleştirmek için gerekli Japon yanlısı bir diplomat olarak Japon hükümeti tarafından Choson'a gönderilmiştir. Taewongun'un görevden alınması ile Japonya'nın Gabo Reformlarının üçüncü aşamasını devam ettirecek Park Yong Hyo ve Kim Hong Jip'in başkanlığını yaptığı koalisyon hükümeti (김홍집 내각) 17 Aralık 1894'te kurulmuştur.

4.1.3 Japonya Etkisinde Gerçekleştirilen Gabo Reformları

27 Temmuz 1894 yılında kurulan Müzakere Meclisiyle birlikte Otori'nin Choson Krallığı'na sunduğu reformlar 30 Temmuz'da hükümetin reform planını ilan etmesiyle

kabul edilmiştir. Kim Hong Jip'in Otori'nin baş danışmanı olarak görev almaya başladığı bu reform süreci, 1896 Şubat ayına dek Choson hükümeti tarafından Japonya gözetiminde uygulanmıştır. 1894-1896 arası Japon nüfuzunun hâkim olduğu Choson hükümetinde siyasi, sosyal, ekonomik alanlarda yapılması planlanan Gabo reformu politikası, Japonların ilerleyen süreçte Kore Yarımadası'nı istila etmek için bir temel oluşturma hedefleri ile Gabo hükümetinin dış dünyaya açık kapı politikasından yana olan üyelerinin bağımsız bir Choson oluşturma hedefleri ile birlikte ilerlemiştir (Kore Tarih Öğretmenleri Birliği, 2014, s. 215).

Gabo reformları, Kore halkının dile getirdiği ihtiyaçlar doğrultusunda olmayıp, Japon yanlısı yönetimin belirlediği, halkın ihtiyaç duyacağını varsaydığı ve ülkenin modernleşmesinde gerekli görerek belirlediği reformların gerçekleştirilmesiyle meydana gelmiştir. Bu dönem Japon araştırmacılar tarafından Aydınlanma (Gehwagi/개화기) dönemi olarak adlandırılmaktaysa da Koreli araştırmacılar Gabo reformları sürecini bir Geçiş/Değişim (Chonwangi/전환기) dönemi olarak kabul etmektedirler. Bu şekilde Japon baskısı ile gerçekleşip sonunda da Japonya tarafından ilhak edilmeye açık hale getirilen Choson, daha tarafsız bir kavramla tanımlanmıştır (Lee Y. , 2002, s. 105), (Köroğlu, 2009, s. 187). Gabo reformlarının Kore tarihindeki önemi pek çok araştırmacı tarafından farklı yönlerden değerlendirilmeye devam edilmektedir. Örneğin Kyung Moon Hwang, reformların siyasal sistemin yeniden örgütlenmesine sağladığı katkının önemine vurgu yaparken, Wang Hyojong ise reformları feodal bir ekonomiyi kapitalist bir ekonomiye dönüştürme çabası olarak ele almaktadır. Ayrıca Lee'nin eğitim alanında yapılan reformların kültürel bir devrim tanımına uygun olarak gerçekleştiğine dair analizi bulunmaktadır (Wang, 2003, s. 473-477), (Lee Y. , 2000, s. 110), (Yuh, 2013, s. 81-83). Özellikle Kore'nin genelinde geniş çaplı olarak verilmeye başlanan Japon dili eğitimi, sömürge döneminde Japon Genel Müfettişliği'nin düzenlemeleri ile vatandaşlar üzerinde genel kültüre ve karaktere sahip kişiler yetiştirmekte uygulanacak Japon dili politikalarının ilk adımlarından biri olmuştur (İrim & Özbek, 2018, s. 44-50).

Gabo reformları yaklaşık 660 maddeden oluşmakla birlikte üç farklı aşamada gerçekleşmiştir. İlki 1894 Temmuz-Aralık arasında aktif olan Müzakere Meclisi altında, ikincisi Aralık 1894-Temmuz 1895 arasında Koalisyon hükümeti altında, üçüncü aşaması

ise Ekim 1895– Şubat 1896 arasında Kim Hong Jip başkanlığı altında gerçekleşmiştir. Sadece siyasi alanda değil toplumsal ve ekonomik alanlarda gerçekleştirilen reformlarla Choson Krallığı değişmeye başlamış ve giderek Japonya'nın hakimiyetine girmeye hazır hale getirilmiştir. Bütün olumsuzluklarına rağmen Gabo reformlarının Kore tarihinde aydınlanma ve modernliğe geçişte ilk adım olarak değerlendirilmesi kaçınılmazdır. (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 224)

Müzakere Meclisi'nin gerçekleştirdiği ilk dönem Gabo reformlarının geleneksel Choson Krallığı'nda büyük yankı uyandıran değişimleri gerçekleştirdiği dönem olmuştur. Bu değişimler içerisinde köleliğin ve memuriyet sınavlarının kaldırılması önemli bir yer tutmaktadır. Böylece Konfüçyanizm'in tekelinde olan eğitimin önü açılmış ve devlet memurluğu sosyal statüye bakılmaksızın yetenekli olan herkese açılmıştır. Siyasi olarak gelen değişim ise Yüksek Devlet Meclisi ile 6 Kurul sistemini birleştiren merkezi kabine sistemine geçilmesiyle ortaya çıkmıştır. Kabine reformlarıyla birlikte Başbakan başkanlığında İçişleri, Dışişleri, Askerlik, Hukuk, Eğitim, Maliye, Ticaret ve Sanayi ve Bayındırlık olmak üzere sekiz bakanlıktan oluşmaktadır.

Gabo Reformlarının ikinci aşamasında koalisyon hükümeti, yönetim alanındaki modernizasyonu sağlayacak reformların yanı sıra mali açıdan düzenlemeler sağlayan reformlara imza atmışlardır. Öncelikle Kraliyet ailesinin gelir-giderleri hükümetinkinden ayrılmış ve farklı yerlerde toplanan vergi kayıtları Maliye Bakanlığı'nın eline verilerek yolsuzlukların önüne geçilmeye çalışılmıştır. Kraliyet ailesi ile ilgili konular için ayrı bir Bakanlık kurulmuştur (Hwang K. M., 2016, s. 29-30). Olumlu gelişmelerin yanında halkın tepkisini çeken bazı reformlara da imza atılmıştır. Bunların başında, 30 Aralık 1895'te kabul edilen, geleneksel Konfüçyanist düzene karşı çıkmayı, geçmiş ile bağları koparmayı ve yıllar boyunca halkın toplumda kazandığı sosyal statüyü yok saymayı temsil eden erkeklerin kafalarının üzerinde uzun saçlarından yaptıkları topuzların kesilmesine dair reform gelmektedir. Özellikle bu reformun ilk olarak Kral Gojong ve veliaht prens tarafından uygulanıp saçlarının kesilmesi, halk tarafından zaten olumsuz bir şekilde değerlendirilen reformlara giderek tepkilerin artmasına neden olmuştur (Duus, 1995, s. 115).

Reformun üçüncü aşamasını gerçekleştirecek Koalisyon Hükümeti üyeleri; Başbakan Kim Hong Jip, Başbakan yardımcısı Yu Kil Chun, İç İşleri Bakanı Park Yong Hyo, Adalet Bakanı So Kwang Bom, Savaş Bakanı Cho Hyo Yeon, Bayındırlık Bakanı Shin Kei Son, Tarım ve Ekonomi Bakanı Um Sei Yung, Maliye Bakanı O Yun Jung, Dış İşleri Bakanı Kim Yun Sik, Eğitim Bakanı Park Chung Yang, Kraliyet İşlerinden Sorumlu Bakan Yi Chai Hyong'dur (The Korean Repository, 1895, s. 36). Yeni hükümet giderek Rus yanlısı politika kapsamında iki farklı grubun birlikte hareket etmeye başlaması ve Japonların eğittikleri askerî birlikleri dağıtmasıyla Japonların dikkatini çekmiştir. Çin-Japon savaşının ardından Üçlü Müdahale ile elinden Liaotung yarımadasının alınması sonrasında Japonya'nın Kore Yarımadası'nda Choson Krallığı'nın üzerindeki hakimiyetinin de tehlikeye girmiş olması daha aktif ve baskıcı bir politikanın başlangıcı olmuştur. Japon danışmanların gözetiminde Choson Krallığı yönetiminde meydana gelen değişimler, ülkeyi hem Konfüçyüsçü bağlarından kopararak Çin'den ayırma hem de Choson'u ilerleyen süreçte işgal için Japonya lehine uygun bir hale getirme amaçlarını gündeme getirmiştir. Rus yanlısı bir politika sürdüren Min ailesinin yönetimdeki etkisini tamamen yok etmek amacıyla Kore'deki Japon elçisi bir kez daha değişmiş ve Inoue'nin yerine 1895 Eylül ayında Miura Goro gelmiştir. Geldiği gibi Rus yanlısı ve Japon karşıtı politikalar sürdürenleri ortaya çıkarmak için uğraş vermiştir. Bu durum Rusya ve Japonya arasındaki mücadelede tansiyonu yükselten ilk adım olmuştur (Seth, 2011, s. 248).

4.1.4 Choson Krallığı'nda Rus Etkisi ve Kraliçe Min Suikastı (1895)

Çin ve Japonya arasındaki çekişmeyi izleyen Rusya'nın Choson'a dair planları 1895 yılından itibaren aktif bir siyasete yönelik gelişim göstermektedir. Bu bağlamda yönetime tekrar hâkim olabilmek için Rusya'nın Japonya'yı durdurabileceği inancıyla Min ailesi de Shimonoseki Antlaşması'nın ardından Rus yanlısı bir politika izlemeye başlamıştır. Japonya'nın bu tarihten itibaren Kore Yarımadası üzerinde mücadele edeceği güç artık Çin değil Rusya'dır. Ancak Rus yanlısı politikasının Kraliçe Min'i Japonya tarafından ölüme götüreceği tahmin edilememiştir. Kraliçe ve ailesinin Choson'u Japonya'dan uzaklaştırmasına dair istekleri Rus elçisi olarak Seul'de bulunan Weber aracılığı ile Rus hükümetine bildirilmiştir. Weber Choson Kraliçesi Min'in isteklerini aktarırken ek olarak Rus hükümetinin Japonya karşısında yalnız durumda olan Choson Krallığı'na yardım

etmesi gerektiğini eklemiştir. Ancak Rus hükümeti bu teklifi kabul etmemekle birlikte Rus Dış İşleri Bakanı Lobanov, Weber'i görevden alarak yerine Liaotung yarımadası sorununun Japonya tarafından sorunsuz kabulü ve Port Arthur'un boşaltılmasında ihtiyatlı şekilde hareket etmesi için Alex de Speyer'i görevlendirmiştir (Synn , 1981, s. 5).

Kore Yarımadası'ndaki Japon nüfuzunu kaybetmekle karşı karşıya olan Miura'nın karşısında en büyük engel olarak Kraliçe Min vardır. Bu yüzden Miura'nın ilk hedefi Çin-Japon savaşı sonrası Choson politikasında, Kraliçe Min'e karşı Taewongun'u yönetimde tekrar aktif hale getirmektir (Harrington, 1944, s. 267-268). Japon elçiliğinden Okamoto Ryunosuke ve Japon askerî ataşesi Kusunose ile ataşelerle saraya bir baskın düzenleme planı yapmaya başlamıştır. Detaylı planların ardından 8 Ekim 1895'te Kraliçe Min'e düşmanlık besleyen Koreliler ve Japon milliyetçilerinden Adachi Kenzo ve Kunitomo Shigeaki ile birlikte saraya bir saldırı gerçekleştirerek kraliçeye bir suikast düzenlemiştir. Kraliçe öldürüldükten hemen sonra bedeni suikastçılar tarafından Gyeongbok sarayının bahçesinde yakılmıştır. Kraliçe Min Suikastı Kore tarihinde 을미사변 (Eulmisabyeon) olarak bilinmektedir (Duus, 1995, s. 111).

Kraliçe Min suikastının gerçekleştiği gün Seul'deki Rus temsilcisi Weber ve Horace Allen durum hakkında bilgi almak için saraya gitmişler ve burada silah kuşanmış Japon askerleriyle karşılaşmışlardır. Ardından Miura ile görüşerek öğleden sonra bir Elçiler Konferansı düzenlemeyi kararlaştırmışlardır. Seul'de bulunan yabancı elçilerin Kore ile ilgili önemli bir durum olduğunda ortak bir görüşme yapmak ve karar almak üzere zaman zaman toplandıkları bu konferanslar Kraliçe Min'in öldürülmesi üzerine 8 Ekim, 25 Ekim, 5 Kasım, 25 ve 26 Kasım 1895'te düzenlenmiştir. Konferanslarda Weber başkanlık yaparak ilk konferansta saraydaki görgü tanıklarının ifadelerinden alınan bilgilerle Miura'nın ve Japon elçilik sekreterlerinden Hioki ve Sugimura'nın olayla ilgisi sorgulanmıştır. Japon elçisi Miura, bu konferansa katılım gösteren Amerikan elçiliği sekreteri H. Allen, İngiliz elçi Hillier, Alman elçi Krien ve Fransız elçi Lefevre'ye Japon hükümetinin ve elçiliğinin olayla ilgisi olmadığını bildirmiş, bu suikastı Japon askerlerinin gerçekleştirdiğine dair iddiaları ısrarla yalanlamıştır (Kim Y. S., 2008, s. 165-167).

25 Ekim’de tekrar toplanan Elçiler Konferansı, Kore’de yaşanan bu olaya çözüm bulunması ve Kral Gojong’un güvenliği için sarayın güvenliğinden sorumlu Japonların eğittiği askerî birliğin saraydan ayrılması üzerine görüşmeler gerçekleştirmişlerdir. Weber bu toplantıda özellikle Kral Gojong’un güvenliğinden sorumlu Savunma Bakanı Cho Hee Yeon’un görevden alınması ve bu Japon birliğinin dağıtılması hakkında ısrarlı bir tavır sergilemiştir. Konferansta bulunan diğer elçiler Weber’in kralın güvenliğini sağlamak için sunduğu önerileri kabul ederek onun bu olaydaki liderliğine izin vermişlerdir (Kim Y. S., 2008, s. 174-175).

Kraliçe’nin öldürülmesinden sonra yapılan konferanslarda Japonya’ya uluslararası bir kınama uygulanmış ve suçların cezalandırılması hakkında baskı kurulmuştur. Olaydan dokuz gün sonra Miura Hiroşima da Japon mahkemesinde yargılandıysa da kısa bir süre sonra serbest bırakılmıştır. Miura Goro’nun Kore’den alınması ile yerine Komura Jutaro gönderilmiştir. Komura Choson yönetimini ve Seul’de bulunan tüm elçileri bu suikastın arkasında Japon hükümetinin olmadığına ikna çabalarına başlamıştır. Ancak yetkililer ve elçiler kralın güvenliği hakkında büyük şüphe duyarak Japonya’nın yarımada üzerindeki faaliyetlerini sürekli gözetmişlerdir (Seok, 2010, s. 192-193). Miura’nın yerine Japonya’nın Choson’daki imajını toparlamak adına Komura’nın yanı sıra Inoue Kouro da 31 Ekim’de özel bir heyet ile Seul’e dönmüştür. Kralla Japon imparatoru adına bir görüşme yaparak Kraliçe Min için taziyelerini sunmuştur.

25 Kasım’daki resmî olmayan Elçiler Konferansında ise Sill, Weber ve Hillier, Japon temsilcileri Inoue ve Komura ile bir görüşme gerçekleştirmiş, Kral Gojong’un güvenliği için sarayda bulunan Taewongun’un görevinden alınmasına ve ev hapsine, Choson hükümetinin yeniden kurulmasına ayrıca Japonlar tarafından eğitilen birliklerin dağıtılmasına dair kararlar almışlardır. Inoue ilk olarak bu kararlara tamamen karşı olduğunu belirtmiş olsa da Japonya’nın diğer ülkelerle ilişkilerinin hassas bir noktada olmasından dolayı bu kararları onaylamak durumunda kalmıştır. Rus hükümeti bu aşamada Weber’e tam destek sağlarken, Amerikan hükümeti Kore’deki elçisi Sill’e Kore’nin iç işlerine karışmaması konusunda uyarıda bulunmuştur (Kim Y. S., 2008, s. 177-180).

Weber'in yerine Speyer elçi olarak gelince Kral Gojong'un güvenliğini sağlamak isteyen Kraliçe Min'in destekçilerinden Yi Pom Jin ve Yi Wan Yong Speyer ile görüşmelerde bulunmuşlar, hemen akabinde Speyer, 22 Ocak'ta Kral Gojong'un Choson'daki bu duruma Rus müdahalesini istediğini Rus hükümetine bildirmiştir. Rusya için Kralı ve Japon karşıtı hareketleri desteklemek adına bir engel bulunmasa da Dış İşleri Bakanı Lobanov Rusya'nın askerî müdahalede bulunmasının Doğu Asya'da bir karmaşa yaratabileceği gerekçesi ile bu isteği reddetmiştir. Bu isteğin olumsuz sonuçlanması akabinde Kral Gojong, Speyer'e Seul'deki Rus elçiliğine gönüllü olarak sığınmak istediğini belirtmiştir. Speyer'in Rus Dış İşlerine verdiği raporun ardından durum Çar Nikola tarafından da onaylandıktan sonra İncheon'a bir Rus savaş gemisi gönderilme kararı alınmış ve şubat ayının 9'unda 100 Rus askeri Seul'e giriş yapmıştır (Seok, 2010, s. 193-194). Rus elçiliğinin güvenliğinin artırılması ile birlikte 11 Şubat'ta Kral Gojong veliaht prens ile birlikte Rus askerleri eşliğinde saraydan Rus elçilik binasına geçiş yapmıştır. Bu olay Kore tarihinde 아관파천 (Agwanpachon) olarak bilinmektedir.

Kral Gojong'un Rus elçiliğine geçmeden bir gün önce 10 Şubat'ta Amerikan elçiliğinden Horace Allen ile bu durum üzerine fikir alışverişi yaptığı bilinmektedir. Aslında Allen bu plandan Weber aracılığı ile haberdardır. Bu yüzden de yarımada üzerindeki Japon baskısını durdurabilecek bir hamle olarak Rus elçiliğine sığınmasının şu durumda yapılabilecek en iyi hamle olduğunu krala bildirerek onu bu kararında teşvik etmiştir (Nahm, 1982, s. 9), (Harrington, 1944, s. 288-289).

Kraliçe Min'in öldürülmesi ile yurtiçinde Japon yanlısı hükümette, özellikle Başbakan Kim Hong Jip Kral Gojong'u baskı altına alan bir konuma gelmişti. Kralın Rus Elçiliği'ne geçişi ile birlikte Choson hükümetinde aktif Japon yanlısı politikanın baş mimarları Kim Hong Jip, Cho Pyong Ho, O Yun Jung vatan haini olarak ilan edilmiş ve öldürülmüş, Yu Kil Chun ise Japonya'ya kaçmıştır. Ardından kurulan yeni hükümet Rus ve Amerikan yanlısı politikadan yana olan üyeleri ile Rusya'nın yarımada üzerindeki faaliyetlerini destekleyen bir tutum sergilemişlerdir. Yeni hükümette artık Başbakan Park Chong Ho, Dış İşleri Bakanı Yi Wang Yong ve Adalet Bakanı ve Polis Şefi olarak Yi Pom Jin görev almaktadır. Choson Kralının kendi ülkesinde bir elçiliğe sığınması yarımada üzerinde

kurulacak hakimiyet mücadelesinde Üçlü Müdahale ile başlayan Rus-Japon çekişmesinin ilk adımı olmuştur.

Kralın Rus elçiliğine sığınması karşısında Japonya, kralın en kısa sürede saraya geri dönmesi konusunda Rusya ile ortak bir karar oluşturmak adına Mayıs ayına dek pek çok görüşme gerçekleştirmiştir. Görüşmelerin sonucunda 14 Mayıs 1896'da iki tarafın temsilcileri, Weber ve Komura arasında bir antlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmaya göre; Japonya Kral Gojong'un Rus elçiliğine kendi iradesi ile gittiğini, Rusya ise Kralın kendi güvenliğini sağladıktan sonra dilediği zaman saraya geri döneceğini kabul etmiştir. Japonya, Kore hükümeti üyelerini tanıyıp kabul etmenin yanı sıra Seul ve Busan arasındaki telgraf hattını korumak için Kore'de asker bulundurma hakkını elde etmiştir. Bununla birlikte Rusya ve Japonya Choson sınırları içerisinde yaşayan vatandaşlarını ve elçilik binaları gibi mülklerini korumak için 200'den fazla olmamak şartı ile eşit sayıda askerlerini Seul, Busan ve Wonsan'da bulundurmayı kabul etmişlerdir. Bu anlaşmanın önemi Japonya'nın Kore Yarımadası üzerindeki Rus etkisini resmî olarak kabul etmesinde görülmektedir (McKenzie , 1908, s. 299-300).

Kral Gojong Rus elçiliğinde bulunduğu esnada Çar II. Nikola'nın tahta çıkış töreni için Rusya'ya bir temsilci gönderme kararı almıştır. Koreli elçi Min Yong Hwan elçilik heyeti ile 20 Mayıs 1896'da Rusya'ya vardığında Rus yönetimi ile görüşmelerde bulunarak, "beş rica" olarak adlandırılan isteklerini sunmuştur. Bunlar;

- 1- *Kralın güvenliğini sağlamak üzere Rus askerî muhafızları*
- 2- *Kore ordusunun yeniden eğitilmesi için Rus askerî danışmanlar*
- 3- *Ekonomi de dahil olmak üzere hükümet için danışmanlar*
- 4- *Kore ve Rusya arasında telgraf sisteminin kurulması*
- 5- *Gabo reformu döneminde Japonya'dan alınan krediyi geri ödemek için 3 milyon Yen tutarında kredi (Finch M. , 2002, s. 87).*

Min Yong Hwan Rus Dış İşleri Bakanı Lobanov'dan beş ricası için olumlu sonuç aldıktan sonra Maliye Bakanı Witte ile olan görüşmesinde, Witte Min Yong Hwan'a ricaların

diğer devletlerle Rusya'nın arasını açmayacak şekilde gerçekleştirilebileceğini açıklamıştır.

Bu esnada Çar II. Nikola'nın tahta çıkış töreninde bulunan Japon elçi Yamagata Aritomo, 24 Mayıs'ta Kore'nin geleceği hakkında iki ülkenin durumuna dair Seul'de imzalanan Weber-Komura anlaşmasının onaylanması için Lobanov ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. 9 Haziran'da imzalanan Yamagata- Lobanov Antlaşması ile Japonya bir kez daha Choson üzerinde hâkim gücün Rusya olduğunu kabul etmiştir (Lobanov-Rostovsky, 1951, s. 229). Dört maddeden oluşan bu anlaşmaya göre Rusya ve Japonya, Choson hükümetinin reformlar sebebiyle yapacağı gereksiz harcamaları dengelemekte yardımcı olacak, krallığın gelir ve giderleri arasında uyum oluşturmaya çalışacaktır. Zorunlu reformlar için gerekli mali destek iki ülkenin de ortak kararı ile sağlanacaktır. Rus ve Japon hükümetleri Choson'un dış yardımlara gerek kalmayacak şekilde mali düzenini oluşturması, iç düzeni koruyabilecek kadar yeterli oranda silahlı birlik (Lee M. W., 2002, s. 147) ve yerli polis teşkilatının geliştirilmesinin ardından yarımadadan ayrılacaklardır. Üçüncü maddeye göre Japonya Choson ile iletişimi kolaylaştırmak adına şu anda elinde bulundurduğu telgraf hatlarının yönetimine devam edecektir. Aynı madde Rusya'ya Seul'den kendi sınırına dek bir telgraf hattı çekilmesi olanağı da sağlamaktadır. Son olarak iki hükümet de anlaşmanın detaylandırılması gerektiğinde dostça iletişimini sürdürerek gerekli düzenlemeleri yapacaklarını onaylamışlardır (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 23-24).

Lobanov – Yamagata görüşmeleri sürerken Yamagata Lobanov'a Kore Yarımadası'nın 38. paralelden bölünerek kuzeyinin Rus, güneyinin Japon kontrolü altında olmasını teklif ettiyse de Lobanov bu teklifi reddetmiştir. Her ne kadar Rusya, Kore'nin bağımsızlığını tanıdığına dair bir söylemle bu teklifi reddetse de bu reddedişin altında Choson ile anlaşmaları olan ve yarımada üzerinde stratejik ve ekonomik çıkarları olan devletlerle ters düşmemek, yarımadanın güneyinin donanma için stratejik bir önem taşıması ve Masampo limanının Rusya'nın önemli bir hedefi olması ile Kore'nin olabildiğince bağımsız olmasını destekleyerek zamanı geldiğinde kendine düşeceği payı şimdiden kısıtlamamak gibi sebepler yatmaktadır (Langer, 1951, s. 405-406), (Romanov, 1952, s. 142-143).

Kralın Rus elçiliğinde kaldığı süre boyunca Rus yanlısı hükümet reform çalışmalarını devam ettirmiştir. 1896 Nisan ayında Rusya'dan gelen Brikov, hükümetin yabancı dil okulunda Rusça dersleri vermeye başlamıştır. Rusya ve Japonya'nın Kore üzerine yaptığı anlaşmaların ardından Rusya Choson hükümeti üzerinde etkin rol oynayabileceği şekilde Kral Gojong'un ricalarını da birer birer uygulamaya başlamıştır. Kore Yarımadası üzerinde ekonomik olarak imtiyazlar elde ederek kendi çıkarları için çalışmaya başlamıştır. 1896 yazında Pokotilov, Çin'de Çin-Rus bankasının açılmasında önemli rol oynadıktan sonra Rusya tarafından mali danışman olarak Kore Yarımadası'na gönderilmiştir. Temmuz 1896'da Tümen Nehri civarındaki madenlerin işletmesini alan Rusya, daha da önemlisi 28 Nisan 1896'da Yalu Nehri ve Ulleung Adası'ndaki kereste ticaretini tekeline almıştır. Ekim 1896'ya gelindiğinde Rus ordusundan Potetio başkanlığında gelen on üç kişi yeni kraliyet muhafızlarını eğitmekle görevlendirilmişlerdir. 1889 yılında Seul'de Rus – Choson bankası kapılarını açmıştır (Kim & Kim, 1967, s. 92-93), (Langer, 1951, s. 407).

Allen, geleneksel Amerikan politikasını sürdürüp Kore'nin iç işlerine karışmaksızın tarafsız bir bakış açısı ortaya koymuşsa da Kral Gojong ile yakın ilişkilerini sürdürmeye devam etmiştir. Kralın Rus büyükelçiliğindeki sürecinde de devam eden bu görüşmeler üzerine Amerika Dış İşleri'nden John Sherman, 19 Kasım 1897'de Allen'a iç işlere karışmamasını, Amerika'nın Kore'yi korumaya dair bir anlaşmaya imza atmadığını ve Amerikan elçisinin bir soruna karışmasından hoşlanmayacaklarını içeren bir uyarı gelmiştir. Bu uyarının arkasında ise Amerika'nın Doğu Asya'da çıkarlarını dengede tutabilmek adına Japonya ile kurduğu ilişkilere Kore'den daha fazla önem vermeye başlaması yatmaktadır (Harrington, 1986, s. 40-45).

Rusya'nın Choson hükümetinde yer alan danışmanları hem Rusya'ya hem de Batılı devletlere pek çok imtiyaz sağladıkları gibi Kral Gojong'un Rusya elçiliğinde bulunduğu sırada kurulan hükümetin içerisinde Allen'ın önerisi ile kabul edilmiş olan bakanlar da Amerikalı iş adamları için imtiyaz sağlamaktadırlar. Bu dönem Kral Gojong'un yokluğunda Rusya, Amerika, Japonya, Fransa, İngiltere ve Almanya'nın Kore Yarımadası'nda pek çok imtiyaz elde ettiği bir dönemdir.

Yıl	İmtiyaz Alanı	İmtiyaz Sahibi
1896	İncheon- Seul Demiryolu İnşası	Amerika
1896	Kuzey Hampyong Maden İşletmesi	Rusya
1896	Kuzey Pyongan Maden İşletmesi	Amerika
1896	Seul- Uiji Demiryolu İnşası	Fransa
1896	Seul-Busan Demiryolu İnşası	Japonya
1896	Yalu ve Ullung Adası Kereste İşletmesi	Rusya
1897	Gangwon Maden İşletmesi	Almanya
1898	Seul Tramvay Hattı	Amerika
1898	Seul Elektrik Santrali	Amerika
1898	Seul Su Şebekesi	Amerika
1898	Kuzey Pyongan Maden İşletmesi	İngiltere
1900	Kuzey Pyongan Maden İşletmesi	Almanya

Tablo 2: 19. Yüzyılın Sonunda Kore’de Yabancı Devletlerin Sahip Olduğu İmtiyazlar (Duus, 1995, s. 104)

4.2 BAĞIMSIZLIK KULÜBÜ VE DEHAN İMPARATORLUĞU’NUN İLANI (1897)

Choson halkı, Kral Gojong’un Rus Elçiliği’ne sığınması ve Rus ve Amerikan yanlısı hükümet üyelerinin yabancı devletlere sağladıkları imtiyazlar dolayısıyla birlik olarak seslerini çıkarmaya başlamıştır. Halk 1884 yılı Gapsin Darbesi’nin ardından Japonya’ya kaçan ardından da Amerika’ya geçerek Amerikan vatandaşı olan ve 1896 Ocak ayında ülkesine dönen reformist So Chae Pil (Philip Jaisohn)’in liderliğinde temmuz ayında kurulan Bağımsızlık Kulübü (독립협회 - Tongnip Hyophoe) adı altında buluşmuştur.

So Chae Pil, Kim Hong Jip hükümetinin daveti ile reformcu düşünceleriyle Seul’e döndüğünde kendisine teklif edilen Dış İşleri Bakanlığı görevini siyasetin içinde yer almamak için reddetmiştir. Ardından gelen meclis danışmanlığı görevini kabul ederek, Choson’un Rusya ve Japonya arasındaki çatışmadaki yeri hakkında halkı bilgilendirmek

için bir gazete çıkarma kararı alarak hükümetten maddi destek almıştır. Kral Gojong'un Rusya Elçiliği'ne sığınması ile dağılan hükümetin ardından yeni kurulan hükümette Kore'nin Amerika'da bulunan eski elçisi Pak Chung Yang Başbakan olunca So Chae Pil danışmanlık görevine devam etmekle birlikte gazetesini çıkarmak için bir de bina elde etmiştir (Oh S. E., 1971, s. 34). Böylece gazeteyi 7 Nisan 1896'dan itibaren hem Korece “독립신문-Tongnip Sinmun” hem de İngilizce “The Independent” isimleri ile yayınlamıştır. Korece kısmında da Çin karakterleri yerine 1446'da Kral Sejong'un geliştirdiği Kore alfabesi (Hangul) kullanmıştır. Bu şekilde aydın kesim gibi Çince eğitimi alma şansı olmayan, Çince okuyamayan Choson halkına ulaşabilen bir yayın hazırlamayı hedeflemiştir. 7 Nisan'daki ilk sayısında bu kararını “Kore halkı tarafından öğrenmesi kolay olan Hangul 'un zamanla insanlar arasındaki eşitliği sağlayacağına ve Choson'un bağımsızlığında bunun önemli bir yer edineceğine” inancını açıklayarak belirtmiştir (The Independent, 1896). Günlük olarak çıkan gazete aracılığı ile Çin ve Japonya haricinde dünya hakkında bilgi sahibi olmayan Choson halkına diğer ülkeler tanıtılmış, yönetenler ve yönetilenlerin haklarını gündeme getirilmiş ve insanlar bir uykudan uyandırılmıştır (Liem , 1952, s. 49).

Bağımsızlık Kulübü'nün Choson halkının toplumsal düzeni hakkındaki geliştirdiği anlayış, Donghak, Hristiyanlık ve Wijong Choksa düşüncesinden etkiler taşımaktaysa da genel düşüncesi Silhak ve Batı'nın insan haklarından oluşmaktadır (Jeong, 2016, s. 115-116). Kulübün üç temel amacı bulunmaktadır. Bunların ilki yabancı devletlerin saldırıları karşısında milletin bağımsızlığını korumak ve bu devletlerin Choson'un iç işlerine karışmasını engellemektir. Koreli yöneticileri bağımsız ve tarafsız bir dış politika yürütmeye teşvik etmektir. İkinci amacı Choson'un kendi kendini geliştirebilecek ve güçlendirebilecek bir politikası olmasını temsil eden “Koreliler için Kore” olarak özetlenebilecek bir politikadır. Bağımsızlık Kulübüne göre, Choson ancak bu şekilde yabancı devletlerin müdahalelerine karşı dik bir duruş sergileyebilir. Son olarak da halkın aktif olarak yönetime katılması da dahil olmak üzere demokratik bir şekilde insan haklarının yerleştiği bir toplum oluşmasına katkı sağlama amacı bulunmaktadır (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 234). Kulüp bu konuda halkın yöneticilerini seçtiği, herhangi bir yolsuzluk veya görevini iyi yapmaması durumunda onun yerine başkasını seçme hakkının yine halkın kendisinde olduğuna vurgu yapmıştır. Burada aynı zamanda

Choson halkının toplumsal sınıf sistemi dolayısıyla yaşadığı ayrımcılık, cinsiyete göre yapılan ayrımcılık, eğitim konusunda yapılan ayrımcılık gibi konulara dikkat çekerek toplumsal eşitliği dile getirilmiştir (The Independent, 1896).

So Che Pil 1896 yılında Kore'ye döndüğünde, Seul'de Çin-Japon Savaşı'nın ardından Kore'nin önde gelen yöneticilerinin, yabancı elçilerin ve misyonerlerin bulunduğu bir grubun üyesi olmuştur. Seul'de yabancı elçiliklerin bulunduğu yerden ismini alan Chung Dong isimindeki bu grup, Japon karşıtı bir görüş ile birlikte Kore'nin gelişimi için yapılması gerekenlerin tartışıldığı bir topluluktur. Kraliçe Min'in öldürülmesinden sonra Kral Gojong'un güvenliğinden ve Japon baskısının artışıyla endişelenen Chung Dong grubu üyeleri, bu sebeple Kralın Rus elçiliğine geçişini destekleyen bir tutum sergilemişlerdir. Ancak So Chae Pil ülkenin bağımsızlığı için, Kralın güvenliğini sağlamak için olsa dahi, Rus elçiliğinde bulunmasının tamamen karşısındadır. Bu yüzden görüşlerini dile getirmek için kurduğu Independent gazetesinin ardından Bağımsızlık Kulübü'nü kurmak için bu gruptan ayrılmıştır. Temmuz 1896'da So Chae Pil tarafından kurulan Bağımsızlık Kulübü, Chae Pil ile aynı görüşü paylaşan insanların bir araya geldiği bir topluluk haline gelmiştir (Oh S. E., 1971, s. 77-82). 4 Temmuz 1896'da kulübün resmî yayın organı işlevi gören gazetesinde An Kyung So'nun kulüp başkanı ve mali işlerden sorumlu olarak seçildiği, Choson hükümetinde Dış İşleri ve Eğitim bakanı olarak görev alan Yi Wan Yong'un yürütme komitesi başkanı olarak seçildiği, bunların haricinde de yürütme kurulu için de dokuz kişinin seçildiği yayınlanmıştır. Kulüp yönetiminde yer alanların büyük bir bölümü Kral Gojong'un Rus elçiliğinde bulunduğu sırada Choson hükümetinde önemli görevlerde yer alan kişilerdir. So Chae Pil Amerikan vatandaşı olduğu için kulübün bağımsızlık ve milli değerlere verdiği önemden dolayı üyesi olmamış, danışman olarak üyelerin her zaman yanında yer almıştır (The Independent, 1896).

Bağımsızlık Kulübü sosyal ve siyasi amaçlarını milli bağımsızlık temeline oturttuğu için bunu yabancı devletlere ve halka kanıtlayacak sembolik girişimlerde de bulunmuştur. Bunların ilki Seul'de Choson yöneticilerinin Çin'den gelen elçi heyetlerine eşlik etmek için onları karşıladıkları Yongun Mun (영은문) adı verilen karşılama kapısının hem yöneticilerin hem halkın desteği ile Bağımsızlık Kapısı (Tongnip Mun - 독립문) olarak

yeniden düzenlenmesidir. 21 Kasım 1896'da açılışı yapılan Bağımsızlık Kapısı, Choson'un 1876 yılından itibaren başladığı yabancı devletlerle ilişkilerinde artık bağımsız olduğunu belirten anlaşmaların bir yansıması niteliğinde Çin'den tamamen ayrıldığını gösteren önemli bir semboldür. İkinci faaliyetleri ise Çinli elçilerin Choson'a geldiklerinde ağırlandıkları "Çin'e Saygı Salonu" olarak adlandırılabilir. Bağımsızlık Salonu ve Parkı olarak düzenleyerek Mayıs 1897'de açılmasını sağlamıştır. Bu tarihlerden itibaren kulübün yönetim ve yabancı ülkelerin müdahaleleri üzerine eleştiride bulunduğu gelişmeleri tartışacakları yer burası olmuş, eleştirilerini de gazeteleri aracılığı ile dile getirmişlerdir (The Korean Repository, 1896).

Hükümetin çağın gerisinde kalmış programlarına ve düşünce yapısına karşı büyük eleştirilerde bulunmuş olan kulüp üyeleri Choson'da gerekli gördükleri reform ihtiyacına büyük önem vermişlerdir. Bu yüzden kulüp ilk kurulduğu esnada kulübe üye olan Yi Wan Yong gibi bakanlar zamanla artan bu eleştirileri kabul edemeyerek kulüpten ayrılmışlardır. Hükümetin eleştirilerine karşı çıkış ise muhafazakâr yöneticilerden gelmiştir. Kulübün yöneticileri arasında aydın elit kesimden reformistler olduğu gibi Konfüçyüs düşüncesinden de aydınlar olmasına rağmen muhafazakâr düşünceye sahip bakanlar Bağımsızlık Kulübü'nün monarşiye bir tehdit oluşturduğu gerekçesi ile kulübe karşı durmuşlardır. Kulübün karşısında olan bir diğer grup da Seul'de bulunan yabancı elçilerdir. Kulübün başlangıcında reform politikaları için destek veren elçiler daha sonra üyelerin bağımsızlık faaliyetleri ile Kralın siyasi programında meydana gelen değişimler sonrasında imtiyazlarını ve iç işlerine karışma fırsatlarını kaybetmeye başladıklarında kulübe ve Choson hükümetine büyük bir baskı uygulamaya başlamışlardır. Bundan sonraki aşamada bu baskıya neden olan Bağımsızlık Kulübü uygulamaları ele alınmalıdır.

Bağımsızlık Kulübü'nün kurulduğu esnada Choson Kralı'nın Rus elçiliğinde bulunması ve hükümete Rus danışmanların eşlik etmesi Choson'dan Japonya'nın nüfuzunun yerini Rus nüfuzuna bırakmasına neden olmuştur. Rusya'nın Kore'deki nüfuzuna karşı huzursuzluğun giderek arttığını takip eden Japon hükümetinden Dış İşleri Bakanı Okuma Shigenobu 1897 Şubat ayında Rusların Choson'daki hakimiyetini zayıflatmak için, Yamagata-Lobanov arasında 1896'da Moskova'da imzalanan anlaşmanın gizli maddelerini Choson yönetimi ile paylaşmıştır. Bu maddelerde ileride oluşacak bir

anlaşmazlık halinde Rusya ve Japonya Kore Yarımadası üzerinde hakimiyet kuracakları alanları belirlemiş durumdadır. Bu bildirim karşısında kesin olarak Rus etkisinden çıkmak için kararlı olan kulüp üyeleri sadece sözlü bildirim etkisi yeterli olmayacağı için 20 Şubat 1897'de toplanarak 100'den fazla dilekçe hazırlayarak Rus elçiliğinde bulunan Kral Gojong'un bir an önce saraya dönmesi için bir etkinlik düzenlemişlerdir (The Independent, 1898).

Bağımsızlık Kulübünün faaliyetleri ve Ruslara olan güvensizliğin artması ile Kral Gojong bir yıla yakın kaldığı Rus elçiliğinden veliaht prens ile birlikte 20 Şubat 1897'de Gyeongun Sarayı'na (Günümüzdeki ismi Deoksu Sarayı (덕수궁)'dır) geçmiştir. Gyeongun Sarayı'nın seçilmesinde, stratejik olarak konumunun Seul'deki yabancı elçiliklere çok yakın bir yerde bulunması, bunun da Japon nüfuzundan etkilenmemek için faydasının olacağı düşüncesi yatmaktadır. Bağımsızlık Kulübünün aktif politikasının ilk başarısı Kral Gojong'un saraya dönüşü ile gerçekleşmiştir (Han Y. W., 2010, s. 71).

Ayrıca Eylül 1897 yılında Weber'in yerine Rus elçisi olarak Seul'e geri gelen Speyer, Rusya'nın Choson'da kazanmış olduğu güveni ve bu güvenden kaynaklı olarak kazandığı imtiyazların birer birer kaybedilmesine sebep olmuştur. Speyer, Rusya'nın Choson'un iç işlerine karışmama politikasının değişimini temsil etmektedir. Speyer'le birlikte Kore'ye gelen Rus Alekseyev, ekonomi ve gümrük ofislerinden sorumlu İngiliz McLeavy Brown'un yerine ekonomik danışman olarak Choson Hükümeti'ne girmiştir (Hulbert, 1999, s. 156-157), (Kim H. S., 2008, s. 83). 5 Ekim 1897'de Alekseyev, Choson'un tüm mali ve gümrük işlerinin Rus hükümetince idare edileceğine dair Dış İşleri Bakanı Cho Byeong Sik ile bir anlaşma imzalamıştır. Bunun üzerine Bağımsızlık Kulübü hem Dış İşleri bakanlığına sert eleştiriler yapmış hem de bu eleştirileri Choson hükümetinde yer alan tüm yabancı danışmanlara kadar genişletmiştir. Kral Gojong'dan tüm Rus danışmanların görevlerinden el çektilmesi ve Rus-Kore bankasının kapatılmasını istemişlerdir (Oh S. E., 1971, s. 128-129).

Kral saraya geri döndükten sonra Gabo Reformları sırasında Japon yanlısı hükümetin aldığı ve halkın büyük tepkisini çeken erkeklerin başlarının üzerinde uzun saçları ile yaptıkları topuzun kesilmesi gibi bazı reform kanunlarını yürürlükten kaldırmıştır.

Hemen ardından da 12 Ekim 1897’de de Choson Krallığı’nın yerine Dehan İmparatorluğu’nu ilan etmiştir (Gojong Sillok, 1897, s. 2). Gojong’un imparatorluk ilanı kararı almasında 1894-95 Çin-Japon Savaşı ile Japonya’nın Çin’e karşı kazandığı zaferin ardından “Büyüğe hizmet” politikasının Kore Yarımadası’nda geçerliliğini yitirmesi ile Japonya’nın Choson’a hakimiyeti ve bunun hemen ardından gelen Japonya’ya karşı Rusya ile dayanışma içerisinde olması etkili olmuştur. Choson Krallığı farklı milletlerden halkı bünyesinde bulundurmamasına rağmen yaptığı imparatorluk ilanı ile Doğu Asya’daki tüm geleneksel bağlarından koptuğunu ve bağımsız bir imparatorluk olarak, komşuları Çin ve Japonya ile eşit statüde olduğunu kanıtlamak girişiminde bulunmuştur. Ancak bu yeni statüye rağmen Kore Yarımadası’nda şartlar değişmeden aynı kaldığı için imparatorluk ilanı sembolik bir düzenleme olarak kalmıştır. Ayrıca bu karar üç büyük emperyalist devletin arasında kapılarını dış dünyaya açmakta geç kalan küçük bir “münzevi krallık” olarak devam edemeyeceğinin farkındalığı ile alınmış bir karar niteliğindedir. Doğu Asya’daki imparatorluk anlayışının bir yansıması olarak, sadece bu şekilde kendini “imparator” olarak deklare ederek gerçekleştirebilmiştir.

Dehan İmparatorluğu (대한제국 / 大韓帝國) kayıtlarda Büyük Han İmparatorluğu olarak geçmektedir. Gojong’un bu ismi kullanmasının arkasında Kore tarihinde yer alan Üç Hanedanlık döneminin (Mahan, Jinhan ve Byeonhan) bir yansıması olduğuna dair görüşler bulunmaktadır (Kim J. , 2012, s. 309). Han ismi Korelilerin antik çağlardan itibaren kendileri ve vatanları için kullandıkları bir isim olarak Dehan İmparatorluğu bu geleneğin devamı olarak görülmektedir (Kook, 2012). Bununla birlikte günümüzde Güney Kore’nin Korece ismi “Dehan Minguk”a (대한민국 / 大韓民國) bakıldığında tarihsel köklere bağlılığına dikkat çekilmektedir (Kim J. , 2012, s. 309), (Gökçe & Gökmen, 2016, s. 99).

Unvanı İmparator olarak değişen Gojong, bundan sonraki sürecin Gwangmu olarak adlandırılacağını ilan etmiştir. Gwangmu’nun geniş anlamı “Şanlı Ordu”dur, en büyük sembolü ise Batı tarzı askerî üniformalar ile İmparator Gojong’un imparatorluk ihtişamını yansıtması olmuştur. 1897-1905 arası devam eden reformlar Gwangmu reformları (광무개혁) olarak bilinmektedir. Gwangmu reformları İmparator Gojong’un Doğu Tarzında Batı Teknolojisi felsefesinden hareketle ülkenin geleneksel Konfüçyanist

yönünü yeniden canlandırma ve bu geleneğe zarar vermeden Batı modernleşmesine geçişi sürdürme bakış açısıyla ilerlemiştir. Bu açıdan Japon karşıtı olup ılımlı bir politika taraftarı olan Kim Byeong Si ve Jeong Beomjo'nun İmparatora büyük desteği olmuştur. Fakat modernleşmeye doğru gideceği yolda Dehan İmparatorluğu, ilanından 13 yıl sonra Japon İmparatorluğu'nun ilhakına uğrayarak Gojong'un gerçekleştirdiği başarısız bir deneme olarak değerlendirilecektir (Hwang K. M., 2018, s. 115).

Dehan İmparatorluğu'nun ilanının ardından Bağımsızlık Kulübü'nün ikinci başarısı Rus elçisi Speyer'in, 1896 yılında Weber'in başlattığı Busan'daki Jeolyeong Adası'nı (절영도) Rus donanması için kömür istasyonu olarak kullanma projesini 6 Şubat 1898'de tekrar gündeme getirmesinin ardından meydana gelmiştir. Speyer'in şimdiye kadar yaptıkları bütün yardımların karşılığında Rusların isteklerini gerçekleştirmedikleri takdirde Choson hükümetini Rus danışmanlardan mahrum bırakmakla tehdit edişi ve 24 saat içinde cevap isteyen asabi tavrı, İmparator Gojong tarafından Rusya'nın etkisinden çıkmak için bir fırsat olarak değerlendirilmiştir. Durumu takip eden Bağımsızlık Kulübü, kulüp kurulduktan sonra halkın siyasette aktif rol oynaması için kurulan Halkın Meclisi olarak tanımlanan toplantılarından ilkinin 10 Mart 1898'de Seul Jongno'da düzenlemiştir. Rusya'nın tehditlerine karşı Kore'nin bağımsız bir ülke olduğunu vurgulayan halk tüm Batılı devletlere verilen ekonomik imtiyazları gündeme getirerek karşı olduklarına dair seslerini çıkarmışlardır. Rusların tepkisi ve Bağımsızlık Kulübünün protestoları ile İmparator Gojong Seul'deki Japon elçi Kato ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Kato bu görüşmede Kore'nin Rus danışmanlara artık ihtiyacı olmadığına Gojong'u ikna ederek, Japonya'nın Rusya karşısında Kore İmparatorluğu'nun yanında olduğunun mesajını vermiştir (Kim H. K., 1962, s. 290).

Aynı şekilde Amerikan elçiliğinden Allen ile de görüşme yapıp onun da desteğini alan İmparator Gojong, Ruslara geçmişteki süreçte yaptıkları için müteşekkir olduklarını bildirerek artık Choson hükümetinde Rus danışmanlara gerek duyulmadığı gerekçesi ile Speyer'in beklediğinin tam tersi hareket etmiştir. Danışmanların Choson hükümetinden çekilmesi ile birlikte Speyer de Rus hükümeti tarafından geri çağırılmış ve Rus-Kore bankası kapatılmıştır (The Korean Repository, 1898, s. 109-116), (Tikhonov, 2016, s. 9-20). Halkın katılımı ile düzenlenen bu gösteriler ile oluşan yeni siyasi kültürün ulusal bir

meclise dönüşme aşamasında gerçekleştirilen bu ilk toplantı, Rusya'nın ekonomik ve askerî danışmanlarını geri çekmesi, Kore-Rus bankasının kapatılmasında etkin bir rol oynamıştır.

Rusya'nın danışmanlarını geri çekmesi ve Rus-Kore bankasının kapatılmasının ardından Bağımsızlık Kulübü üyeleri 3 Nisan 1898'de Batı tarzında ulusal parlamentonun kurulması için büyük bir toplantı düzenlemişlerdir. Kulüp kurulduğundan beri önde gelen reform yanlıları bu konuda yayın organlarında pek çok yazıyı halkla paylaşmışlar ve yöneticilerin seçimlerle belirlenmesini ve Batı tarzı siyasi partilerin kurulmasını savunmuşlardır. Fakat Asya toplumlarında bu tarz bir istek Batı'dan farklı olarak kralın veya imparatorun konumunu etkilememekle birlikte halk ile yönetici arasındaki bağı sağlamlaştırarak, ülkeyi refaha çıkaracak bir sistem olarak görülmektedir, dolayısıyla kulübün isteği anayasal monarşidir. Bu istekleri karşısında hükümet danışma meclisine 40 yeni üye seçerek cevap vermişse de kulüp bundan tatmin olmayarak gösterilerine devam etmiştir (Palais J. B., 1979, s. 93-94).

Kore üzerindeki etkisini giderek kaybeden Rusya'nın gündemine 1898 baharında Kore Yarımadası'ndan daha fazla endişeleneceği Mançurya bölgesinde hakimiyet problemi oturmuştur. Bu doğrultuda Ruslar Bağımsızlık Kulübünün yoğun protestoları eşliğinde Jeolyeong Adası'ndan vazgeçerek Çin'den bir liman kiralama yoluna gitmişlerdir. Port Arthur'un da yer aldığı, daha önce Japonya'nın Üçlü müdahale ile Çin'e bırakmak zorunda bırakıldığı Liaotung Yarımadası'nın kiralanması konusunda mart ayında Çinliler ile bir antlaşma yapmışlardır (Langer, 1951, s. 470-472). Bu durum karşısında İngiltere de cevap niteliğinde Weihaiwei'yi Ruslar Port Arthur'u boşaltana kadar Çin'den kiralamıştır. Üçlü Müdahale ile Liaotung'u Çin'e bırakıp, şimdi de Rusya'ya bu bölgeyi kiralanması karşısında Japonya ve Rusya görüşmeleri vakit kaybetmeksizin başlamıştır. Japon Dış İşleri Bakanı Nishi ve Tokyo'da bulunan Rus elçisi Rosen arasındaki görüşmelerde Rusya'nın Mançurya hakimiyetine dair Japonya'nın ikna olması için gözler Kore Yarımadası'na dönmüştür. Mançurya ve Kore Değişimi (*Mankankokanron*) temasında gerçekleşen ve dönemin Japonya Dış İşleri Bakanı olan Kato Takaaki tarafından dile getirilen görüşmelerin sonucunda 25 Nisan 1898 yılında Nishi-Rosen Antlaşması imzalanmıştır (Kim S. Y., 2005, s. 624-625).

Tokyo’da imzalanan Nishi-Rosen Antlaşması’na göre Rusya ve Japonya Kore’nin bağımsızlığını ve egemenlik haklarını kabul ederek, ülkenin iç işlerine karışmama konusunda mutabakata varmışlardır. Gelecekte yanlış anlaşılmaya neden olabilecek ihtimalleri ortadan kaldırmak için, Kore’nin Rusya veya Japonya’nın yardım veya danışmanlığına başvurması halinde bu konu hakkında iki devletin ortaklaşa bir karara varmadan askerî ve mali danışman göndermek üzere harekete geçmeyeceklerine dair ortak bir taahhütte bulunmuşlardır. Son olarak Japonya’nın Kore’de ticari ve sanayi alanında yapacağı yatırımlar ve burada bulunan Japon vatandaşları hakkında Rusya, Japonya ve Kore arasında yaşanacak gelişmelere engel olmayacağı kabul edilmiştir. Dolayısıyla bu anlaşma Rusya’nın Mançurya bölgesindeki faaliyetleri karşılığında Kore Yarımadası’nda Japon nüfuzunun artmasını kabul etmesinin bir kanıtı olmuştur (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 24-25).

Başarıların ardından yerel bölgelerdeki şubelerinin sayısını arttırmaya başlayan kulüp, zafer kutlamaları yapmaya başlamıştır. Başlangıçta gazetede İngiltere’nin Rusya tarafından işgaline karşı parlamentoda verilen tepkilere ve Amerikalı Morse’un Kore’de sahip olduğu demiryolu imtiyazının Kore’nin yararına olduğuna dair olumlu yazılar yer aldığı için bu ülkelerden destek almasına rağmen, Rus danışmanların geri çekilmesine sebep olan kulübe karşı yabancı elçilerden tepkiler gelmeye başlamıştır. Amerika’daki Rus elçi Cassini, Başkan Roosevelt’e So Chae Pil’i Kore’den geri çağırması için baskı kurarken, İmparator Gojong da hükümetteki muhafazakâr partinin etkisinde kalmaya başlamıştır. Ayrıca Horace Allen da So Chae Pil’in Kore’den ayrılmasına dair fikirlerini her fırsatta dile getirmektedir. Muhafazakâr parti Kraliçe Min’in Rus yanlısı politikasını devam ettirirken Bağımsızlık kulübünün etkisi ile Rus korumasının sona erdiğine dair görüşleri ile İmparatora yaptıkları baskılar sonucu So Chae Pil, meclise yaptığı danışmanlık görevinden alınmıştır. Daha sonra 11 Mayıs’ta Amerika’ya dönen So Chae Pil’in yerine Bağımsızlık Kulübü’nden sorumlu kişi Amerika ve Japonya’da eğitim gören reform ve bağımsızlık yanlısı Yun Chi Ho olmuştur (Choi K. J., 1978, s. 14-17).

Muhafazakâr partinin imparatorun etrafını sarması Bağımsızlık Kulübü üyelerinin imparatorundan istediği reformlara karşı ikinci engel olmuştur. Hem Batılı devletlerin hem

de muhafazakâr parti üyelerinin baskısı ile birlikte başlangıçta Gojong'un destek verdiği Bağımsızlık Kulübü giderek imparatorun desteğini kaybetmiştir. Burada ön plana çıkan isim meclis başkan yardımcısı konumunda olan Cho Byeong Sik olmuştur. Daha önce Rusya ile yaptığı anlaşmada Dehan hükümetinin maliyesini Rus hükümetinin yönetimine teslim eden ve İmparatorun kararlarını etkileyen muhafazakâr gruptan olan Cho Byeong Sik, Bağımsızlık Kulübünün ulusal meclis önerisine kesin bir karşı çıkış göstermek için tüm yetkinin İmparatorda olmasını ve son kararın imparator tarafından verilmesi konusunda Gojong'u kışkırtarak bu öneriyi reddetmesinde önemli rol oynamıştır. Hatta 11 Eylül 1898'de muhafazakârlardan Kim Hong Yuk yönetim üzerindeki baskısını ispatlayan ciddi bir girişim ile İmparator Gojong'un kahvesine zehir katılmasını organize etmiştir (The Korean Repository, 1898, s. 346-350), (Chang K. H., 2017, s. 100-105).

Fakat kulübün ısrarla devam eden protestoları halktan büyük bir destek görmüştür. 30 Eylül'de düzenlenen protesto Bağımsızlık Kulübü tarafından organize edildiyse de pek çok öğrenci kulübü, tüccarlar ve hatta baskı altında olmalarına rağmen bazı hükümet üyelerinden oluşan binlerce kişi Seul sokaklarını doldurmuştur. Bu protestonun sonunda düzenlenen kulüp yetkilileri ile hükümetin görüşmesinde (관민공동회 / Gwan Min Gong Dong Hui) imparatorun da onaylamasıyla 6 maddelik bir bildiri kabul edilmiştir. Gazetede yayınlanan bu bildiri o esnada Dehan İmparatorluğu'nun yaşadığı sıkıntıları ve problemlerin dile getirilmesi açısından önemli bir belge niteliğindedir. Bağımsızlık Kulübü'nün en büyük başarısı olarak kabul edilen bu bildiride yer alan 6 madde şu şekilde sıralanmaktadır;

- 1- *Yöneticiler ve halk dıştan gelecek yardıma bel bağlamaksızın İmparatorluğun yetkilerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesinde ellerinden gelen her şeyi yapacaklardır.*
- 2- *Kore hükümeti ve yabancı devletler arasında imzalanan yabancı kredi, yabancı danışmanlar, imtiyaz sağlayan belgeler gibi tüm belgeler bundan böyle Meclis başkanı ve bakanların onayından geçmek zorundadır.*
- 3- *Önemli suçlular için halka açık bir şekilde gerçekleştirilecek duruşmada suçluya kendini savunma hakkı verildikten sonra cezalarına karar verilecektir.*

- 4- *İmparatorun bakanları atama yetkisi bulunmakla birlikte kabinenin çoğunluğu tarafından kabul edilmediği takdirde atama gerçekleşmeyecektir.*
- 5- *Tüm gelir ve vergi kaynakları Maliye bakanlığının elinde toplanacaktır ve her sene yıllık olarak bu kayıtlar halk ile paylaşılacaktır.*
- 6- *Mevcut yasa ve yönetmelikler korkusuzca ve kimse için kayırma olmadan uygulanacaktır (Lee C. S., 1963, s. 64-65), (The Independent, 1898).*

İmparatorun bu bildiriye kabul etmesine dair yapılan ilanda 6 maddeye ek olarak İmparatorluğun belirlediği 5 ek madde yayınlanmıştır. Bu maddeler;

- 1- *Halkın sesini duyuracağı kurum olacak Danışma Meclisinin yeniden düzenlenme planını derhal harekete geçirmek,*
- 2- *Hükümet ve Danışma Meclisi Kore'nin durumunu ve yabancı örnekleri inceleyerek gazeteler ve dernekler hakkındaki düzenleyici yasaları gözden geçirmek ve kabul etmek,*
- 3- *Mevcut veya eski olmasına bakılmaksızın tüm yerel yöneticilerin zimmetlerine para geçirmeleri ve halka uyguladıkları baskı üzerinde araştırmalar yapmak,*
- 4- *Halkı, hükümet görevlilerinin veya denetçilerin usulsüz iş yapmalarına şahit oldukları takdirde İç İşleri ve Adalet Bakanlıklarını bilgilendirmeye teşvik etmek ve bunları cezalandırmak,*
- 5- *Okullar kurarak Kore toplumunu ticarete ve iş kurmaya teşvik etmektir (Oh S. E., 1971, s. 201).*

Konferansın ardından İmparator Gojong, Bağımsızlık Kulübü üyelerinden seçimle 25 üye, hükümetin onayıyla atanacak 25 üye ile toplamda 50 üyeden oluşacak Danışma Meclisi kurulması kararını onaylamıştır. Yeni oluşan kabinenin başkanı Park Chong Yong olmuştur. Ancak burada Bağımsızlık Kulübü'nün tepkisine yol açacak bir gelişme yaşanmıştır. İmparator 25 koltuk verdiği Bağımsızlık Kulübü üyelerinin yarısının muhafazakâr partiden seçilmesini istemiştir, böylece 25 koltuktan sadece 17 koltuk kulübe ayrılmıştır. Tüm bu sürecin ardından Bağımsızlık Kulübü'nün düzenlediği boykot ile birlikte 4 Kasım 1898'de 14 maddelik bir yönetmelik meclisin onayından geçmiştir (Chandra, 1975, s. 25-26). Tam bu süreçte kasım ayında muhafazakârlar Bağımsızlık

Kulübünün karşısında İmparatorluk Birliği adı altında bir oluşuma gitmişlerdir (Kim J. , 2012, s. 311). Bu yönetmeliğin kabulünü engelleyemeyen Cho Byeong Sik Savaş Bakanı Yoo Ki Whan, Adalet Bakanı Yardımcısı ve İmparatorluk Birliği Başkanı Yi Ki Tong, Min Chong Muk ve Kim Chong Keun ile birlikte Seul'ün her yerine Bağımsızlık Kulübü'nün amacının cumhuriyet kurmak olduğunu bildiren yanlış bilgilerle dolu broşürleri dağıtmışlardır. Bunun üzerine İmparator 5 Kasım'da Bağımsızlık Kulübü'nün Danışma Meclisi'ndeki 17 üyesini tutuklatma, kulübü dağıtma ve konferansa katılan tüm hükümet görevlilerinin kovulması kararını ilan etmiştir (Gojong Sillok, 1898, s. 1).

Bağımsızlık Kulübü üyelerinin, haksız yere tutuklanmasını öğrenen halk güçlü bir protesto düzenleyerek, bu iftiraları atan muhafazakâr parti üyelerini 5 Hain olarak adlandırmıştır. Halkın şiddetli protestoları sayesinde İmparator 17 üyeyi bir hafta içerisinde serbest bırakmıştır. Halk bundan sonraki aşamada daha önce kabul edilen 6 maddenin uygulanması adına haksız tutuklamalara neden olmak suçuyla '5 Hain'in halk önünde yargılanmasını istemiştir. Devam eden protesto eylemlerine 21 Kasım'da imparatorluk birliğinden bir saldırı düzenlenmiş, giderek sertleşen olaylar sonucunda İmparator halkı sakinleştirmek üzere Bağımsızlık Kulübü'nün isteklerini kabul ederek, 26 Kasım'da imparatorluk birliğinin dağıtılması, 5 Hain'in cezalandırılması, Bağımsızlık Kulübünün tekrar yasal bir kulüp olarak kabul edilmesi ve 6 maddenin kademeli olarak uygulanması konusunda karar çıkarmıştır (Weems, 1954, s. 492-493).

Danışma meclisinin yeniden yapılandırılması ile ilk oturum 16 Aralık 1898'te gerçekleşmiştir. Giderek hakimiyetlerini kaybeden Bağımsızlık Kulübü üyeleri bu toplantıda So Chae Pil ve Park Yong Hyo'nun Kore'ye davet edilerek yönetimde etkinliklerini attırmak üzerine taktiksel bir hata gerçekleştirmişlerdir. Park Yong Hyo, halkın ve imparatorun gözünde hala Japonların Kraliçe Min'e düzenledikleri suikastın sorumlularından biri olarak görülmektedir. Park Yong Hyo'nun Kore'ye getirildikten sonra başbakan konumuna getirileceği ve Gojong'un etkisinin yok olacağı söylentileri ile davetin hükümet tarafından kabul edilmesinin ardından 26 Aralık 1898'de İmparator Gojong kulübün ikinci kez ve son olarak kapatılmasını emrini vererek Danışma meclisini dağıtmıştır (Kim D. K., 2005, s. 117-118).

Bağımsızlık Kulübünün milliyetçi ve ülkenin kendi kendini kalkındırmasını sağlayacak güçlü politikaları olmasına rağmen başarısızlığının nedenleri arasında kulübün faaliyetlerinin yapısal olarak disipline edilememesi, uzun vadeli siyasi eylem için örgütsel yetersizliği, halkın meclisleri olarak adlandırılan toplantılarda kitle yönetim becerisi ve deneyiminin yetersizliği ortaya konmaktadır. Ancak bunun yanı sıra Kore'nin demokratik olarak örgütlenmesinde bir başlangıç teşkil etmesi, dışa bağımlı olmayarak kendi kendine yetebilme düşüncelerinin gelişmesi, geleceğin liderlerinin gerçekleştirecekleri reformlar için bir prova niteliğinde olması gibi etkenlerle Kore tarihinde önemli bir yer edindiği de yadsınmamalıdır (Kim & Kim, 1967, s. 112-115).

17 Ağustos 1899'da İmparator Gojong, 9 maddeden oluşan Dehan İmparatorluğu Anayasası'nı (Dehangug Gukje-대한국국제/大韓國國制)) ilan ederek Gwangmu reform programını yürürlüğe sokmuştur. Ancak ülkenin en yetenekli insanları hapiste oldukları veya yurtdışına kaçtıkları için Gwangmu reformları teknik, sanayi, eğitim ve askerî alanda gelişim üzerine faaliyetlerin gerçekleştirilmesine dair planları içerse de büyük bir etki oluşturamamıştır. Muhafazakarların tekrar hâkim olduğu yönetimde, yerel yönetimler de dahil olmak üzere yolsuzluklar tekrar yoğunlaşmış ve geleneksel politika imparatorluğa hâkim olmuştur (Seth, 2010, s. 31). Gojong'un yönetimi kontrol etmekteki hedefi doğrultusunda muhafazakarların hazırladığı anayasanın ilanı ile birlikte mutlak monarşi ile yönetimi eline almıştır. Ardından hükümette doğru kadroyu oluşturabilmek adına Dehan İmparatorluğu'nun ilanından Rus-Japon savaşının başlangıcına dek, İmparator 27 başbakan, 27 dışişleri bakanı, 28 adalet bakanı, 33 savaş bakanı ve 32 maliye bakanı değiştirmiştir. Tüm bu çalkantılı dönem süresince birbiriyle rekabet halinde olan yetkililer sistemli bir yönetim kadrosu oluşturamamıştır (Duus, 1995, s. 127-130). Özellikle Bağımsızlık Kulübünün hükümete getirdiği sınırlamaların ve denetimin ortadan kalkması ile Kore yönetiminde muhafazakarların sınırsız yönetimi ülke siyasetinde dengelerin bozulması ile sonuçlanmıştır (Eckert, Lee, Lew, & Robinson, 1991, s. 236).

Muhafazakâr devlet adamlarının Gojong'un çevresinde giderek aktif hale gelmesi ile geleneksel Kore yönetimini güçlendirmeye yönelik, devlet memurluğu sınav sisteminin geri getirilmesi, Konfüçyüsçülüğün devletin yönetim mekanizmasının tekrar temeline oturtulması, girişimleri olmuştur. Ancak bu girişimler yabancı devletlerin elçiliklerinin

baskısı ile İmparator Gojong'un desteğine rağmen gerçekleşmemiştir (Choi K. J., 1978, s. 71-72).

4.3 DEHAN İMPARATORLUĞU'NUN DIŞ İLİŞKİLERİ

4.3.1 Dehan İmparatorluğu – Çin İlişkileri ve 1899 Ticaret Antlaşması

1895 Shimonoseki Antlaşması'nın ardından Çin'in Choson'un bağımsızlığını ilk kez resmî olarak kabul etmesi ile yarımada üzerindeki egemenliği ve geleneksel vasallık ilişkisi sona ermiştir. Fakat buna rağmen Çin ve Kore ilişkilerinin uzun süreli vasallığı kolayca değişim gösterecek bir aşamada değildir. Örneğin 1895 yılında Kore'deki İngiliz elçisi Hillier, Çin'in kendisinden ricasını Choson Dış İşleri Bakanı Kim Yun Sik'e bildirmişti. Buna göre Çin İngiltere'den Kore'deki Çin vatandaşlarının yasal sorumluluğunu ve yargı yetkisini temsil etmesini istemiş, Kim Yun Sik bunu kabul edince kendisi de Çin'de yaşayan Koreliler için İngiltere'nin aynı sorumluluğu üstlenmesini istemiştir. Bunun ardından bu istekler antlaşmalar ile resmî bir hale getirilmiştir. Ancak Çin-Japon savaşının bitmesiyle birlikte Çin bu kararının yanlış olduğunu görerek, bunu Choson'a bildirmek istese de 1895 yılında Çin Choson'un bağımsız bir ülke olduğunu tanıdığından beri iki ülke arasında diplomatik bir bağ bulunmadığı için göndereceği elçi hükümet adına değil ancak Çin Genel Ticaret Kurulu'nun bir üyesi vasfıyla hareket etmiştir (Kwon S. B., 1984, s. 207).

Elçi olarak seçilen Tang Shaoyi'yi Çin'den Kore'ye geldiğinde Haziran 1896'da Kral Gojong ile yaptığı görüşmelerin ardından bir ticaret anlaşması kararı alınmasını başarmıştır ancak bu esnada kralın Rus elçiliğinde bulunması sebebiyle Choson'un ne kadar bağımsız bir ülke olabildiği hakkında eleştirilerini de belirtmiştir. Bu eleştirilerinde bağımsız kalabilmek için başka bir devletin askerî gücüne ihtiyaç duymanın egemenlik gücünden yoksun bir ülke anlamına geldiğini ısrarla vurgulamıştır. Bu anlamda Çin Choson'un uluslararası ortamda bağımsızlığını kabul etmiş olmasına rağmen geleneksel baskın ilişkisini hissettirmek adına girişimlerde bulunmaya devam etmiştir (Song K. J., 2010, s. 109-110).

1897 yılına gelindiğinde Kore Yarımadası'nda Choson Krallığı'nın yerine Dehan İmparatorluğu'nun kurulum aşamasında Tang Shaoyi ile görüşülen antlaşmanın yerine getirilmesi için Kral Gojong bir antlaşma taslağı hazırlatarak Sung Ki Hun'u görüşmeleri gerçekleştirmek üzere Çin'e göndermiştir. Bu taslak Çin'de tutuklu bulunan Korelilerin ve Kore'de tutuklu bulunan Çinlilerin değişimini isteyen madde haricinde diğer devletlerle imzalanan antlaşmaların bir kopyası olarak nitelendirilebilir. Ancak bu esnada Dehan İmparatorluğu'nun ilanının gerçekleşmesi Çin'in onaylamadığı ve kesinlikle Gojong'u bir imparator olarak kabul etmediği bir gelişme olarak antlaşmanın görüşmelerinin ertelenmesine neden olmuştur (Sigel, 1976, s. 97-99). İmparator Gojong ise artık modern ve eşit bir antlaşma imzalamak istemektedir. Bu amaçla öncelikle 1897'de Çin'deki İngiliz elçisi MacDonald ardından da 1898'de Kore'deki Rus elçisi ile Çin'i antlaşma imzalamaya ikna etmek için girişimlerde bulunmuştur (Eun, 2005, s. 32-33).

Bu görüşmelerin ardından Tang, 1897 Ocak ayında Çin'in konsolosu olarak ikinci kez Kore'ye gönderilmiştir. Ekim 1898'e dek kaldığı Kore'de Çinli tüccarları desteklemek adına, Seul'deki elçilik binasını tekrar aktif hale getirmek, Kore'nin ticari olarak açık limanlarında Çin bankalarının şubelerini açmak, İncheon'dan Çin'in Chefoo limanına bir telgraf hattı çekmek gibi girişimlerde bulunmuştur (Larsen K. W., 2000, s. 183). Ekim 1898'de yılında Çin Dehan İmparatorluğu ile antlaşma görüşmelerinde bulunma kararı almış ve Kore'nin antlaşma yapmak adına Pekin'e gelecek elçi heyetinden önce Kore'ye bir elçi yollayarak Kore'deki diğer yabancı ülkelerin bu durumu nasıl değerlendirdiği hakkında bir soruşturma yapmıştır. Tang'ın varisi olarak Xu Shoupeng'i Çin'in İmparatorluk Soruşturma Elçisi olarak Kore'ye gönderip ilişkilerini normalleştirmek adına girişimlerde bulunmuştur. Xu Shoupeng Kore'ye geldiğinde diğer devletlerle yapılan antlaşmaları incelenmesiyle 14 maddelik bir antlaşma taslağını oluşturmuş, daha sonra bu taslak 17 madde olarak düzenlenmiştir. Bu taslağı İmparator Gojong ve hükümet üyelerine sunmuş, eşit bir antlaşma imzalanması için iki taraf arasındaki görüşmeler yaklaşık 6 ay sürmüştür (Song K. J., 2010, s. 112). Görüşmelerin sonunda 11 Eylül 1899'da Çin tarafını Xu Shoupeng ve Kore tarafını Dış İşleri Bakanı Pak Che Soon'un temsil ettiği, Çin ve Dehan İmparatorluğu Arasında Ticaret Antlaşması

(대한국대청국통상조약 / Dehan Guk De Chong Tongsang Choyak) imzalanmıştır (Bknz. EK:10).

İmzalanan antlaşma bir ticaret antlaşması olmasına rağmen Çin ve Kore ilişkileri açısından bir ticaret antlaşması ile sınırlandırılmayacak kadar geniş kapsamlı sonuçları içermektedir. Bu antlaşma ile artık Kore Yarımadası, Doğu Asya'da diğer devletler gibi bağımsız bir devlet olarak Çin tarafından kabul görülerek, vasallık ilişkisinin bundan sonra geri dönülemez bir şekilde bittiğinin göstergesi olmuştur. Bu tarihten itibaren Çin ve Kore ilişkileri uluslararası yasalar uyarınca eşit ve modern bir şekilde gelişim göstermiştir. 1899 antlaşması Çin'in ekonomik açıdan Çinli tüccarlar adına bir başarısı sayılmasına rağmen Kore tarihinde Dehan İmparatorluğu'nun diplomatik bir başarısı olarak kabul edilmektedir.

4.3.2 Dehan İmparatorluğu'nun Belçika ve Danimarka İlişkileri ve Dostluk Antlaşmaları 1901-1902

Amerika ile imzalanan dostluk ve ticaret antlaşmasının etkisi Dehan İmparatorluğu'nun ilanından sonra da devam etmiş, Avrupa ülkeleri bu antlaşmayı örnek alarak Kore ile antlaşma yoluna gitmişlerdir. Bu açıdan Dehan İmparatorluğu'nun Japonya ile imzalayacağı ilhak antlaşmasına kadar olan süreçte Belçika ve Danimarka ile ilişkiler kuran antlaşmalara imza atması ilgi çekicidir. Yabancı devletlerle imzalanan beşinci antlaşma olan Belçika Antlaşması'nın görüşmeleri Belçika Kralı II. Leopold tarafından görevlendirilen Leon Vincart aracılığı ile gerçekleştirilmiştir. Fahir Armaoğlu tarafından 19. yüzyılın ikinci yarısında Avrupa sömürgeciliğinin hızlı gelişmesinde başlıca rolü oynayanlar arasında kabul edilen (Armaoğlu, 2007, s. 79) Belçika Kralı Leopold, Kore'nin ihtiyaç duyduğu takdirde Belçika'nın iyi niyet misyonlarını göndereceğini Belçika'nın şerefi üzerine söz vermiştir (Korea's Appeal to the Conference on Limitation of Armament, 1921, s. 4). Dehan hükümetini Pak Che Soon'un, Belçika'yı ise Leon Vincart'ın temsil ettiği Barış Dostluk Ticaret Ve Denizcilik Anlaşması (한비 수호 통상 조약 / Han Bi Suho Tongsang Choyak) 23 Mart 1901'de imzalanmıştır, antlaşma eylül ayında onaylanıp yürürlüğe girmiştir (Gojong Sillok, 1901, s. 1). Bu dönemde, Belçika Koreliler tarafından Baegieui, Birisi, Biguk veya Daebirisiguk olarak adlandırıldığı için

antlaşmanın isminde krallıklar Han ve Bi olarak adlandırılmıştır. Vincart antlaşma imzalandıktan sonra Seul’de kurulan Belçika Elçilik binasında 1909 yılına kadar Belçika’nın Kore elçisi olarak görev almıştır (Ex-consular Office of Belgium, 2018).

Belçika’nın ardından Dehan İmparatorluğu’nun Barış Dostluk Ticaret Ve Denizcilik Anlaşması imzaladığı devlet Danimarka olmuştur. Danimarka Kralı’nın temsilen Rusya Elçisi A. Pavlov’un Dehan İmparatorluğu ile yaptığı görüşmeler sonucunda 15 Temmuz 1902 yılında imzalanan (조정수호통상조약 / Co Chong Suho Tongsang Choyak) antlaşmada Dehan İmparatorluğu’nun Yu Ki Hwan temsil etmiştir (Gojong Sillok, 1902, s. 2). Danimarka bu dönemde Kore dilinde Chongmal olarak geçmektedir. Bu antlaşma Dehan İmparatorluğu’nun yabancı bir devletle imzaladığı son ticaret anlaşması olma özelliğine sahiptir. Ağustos 1903 yılında antlaşmanın onaylanmasından sonra Danimarka’nın Kore ile diplomatik ilişkileri Belçika Elçisi Leon Vincart aracılığı ile sürdürülmüştür (Korea's Appeal to the Conference on Limitation of Armament, 1921, s. 33).

Belçika ve Danimarka antlaşmaları Amerika ile 1882’de imzalanan antlaşmayı model olarak aldıkları için antlaşmanın maddeleri benzer nitelikler taşımaktadır. Bu antlaşmalar 1905 yılında Dehan İmparatorluğu’nun Japonya ile imzaladığı Eulsa Antlaşması’nın ardından da yürürlükte kalmış olan antlaşmalardır.

4.4 RUS-JAPON SAVAŞI’NIN DEHAN İMPARATORLUĞU’NA ETKİSİ (1905)

Kore Yarımadası’nda Bağımsızlık Kulübü’nün etkinlikleri ve Kore İmparatorluğu’nun ilanı esnasında Avrupalı devletler 1894-1895 Çin-Japonya savaşından itibaren yaptıkları anlaşmalarla Çin’de pek çok imtiyaz elde etmişlerdir. Özellikle 1896 yılında Rusya’nın Çin’le yaptığı anlaşmada kazandığı demiryollarının kurulmasına dair ayrıcalık ile Mançurya bölgesinde sağladığı hakimiyet ve bunun yanında 1898’de Port Arthur’a asker çıkarması diğer devletlerin tepkisini toplamıştır. Rusya’nın Çin’de kurduğu bu üstünlüğün hemen arkasından Almanya, Çin’in Şantung bölgesindeki Alman Katolik misyonerlerin öldürülmesini bahane ederek 1899 Mart ayında Çin’le oturduğu anlaşma masasından Kiaochow’u 99 yıllığına kiralayarak kalmıştır. Rusya ve Almanya’nın elde ettiği bu bölgeler Fransa’yı da çok geçmeden harekete geçirmiştir. 1895 yılından itibaren

imzaladığı anlaşmalar ile Çin'in güneyinde elde ettiği ayrıcalıkları 1898 yılında Yunnan demiryolları da dahil olmak üzere Çin'in önemli bir bölgesini kiralayarak yenilemiştir. Çin'de en büyük ticari paya sahip durumdaki İngiltere, 1898 yılına gelindiğinde Rusya, Almanya ve Fransa'nın Çin'de artan imtiyazları karşısında harekete geçme ihtiyacı duymuş, Port Arthur limanının Rusya tarafından ele geçirilmesinin ardından bu ilişki 1898 Nisan'ında Nishi-Rosen Antlaşması ile sonuçlanmıştır (Armaoğlu, 2007, s. 770-772).

1898'e dek Amerika'nın Doğu Asya'ya yaklaşımı, özellikle Çin üzerinde, ticaret ağırlıklı olmak üzere en fazla kayırılan ülke durumunu sürdürmek iken diğer devletlerin kendi ticari imtiyazlarını sağlamak adına Çin ile yaptıkları anlaşmalar bu tutumun değişmesinde rol oynamıştır. Bu süreçte ticari imtiyazların eşit bir şekilde dağıtılmasından yana olan İngiltere, Çin'in parçalanması kapsamında Amerika ile bir görüşme gerçekleştirmek istemiş, ancak Amerika, İspanya ve Küba meselesi yüzünden bu görüşmelerde geleneksel tavrını korumaktan yana olmuştur. Amerika'nın bu tutumunu değiştirmesine yol açan olay Filipinler'in gündeme gelişi olmuştur (Armaoğlu, 2007, s. 770-772).

İspanya ile savaşından galip ayrılan Amerika, Filipinler üzerinde elde ettiği hakkı, 1899'da başlayan savaş ile Filipin halkının tanımını sağlamak üzere harekete geçmiştir. Bu bölge Amerika'nın Çin'deki ticari kazancını korumak adına askerlerini barındırabileceği bir üs olması nedeniyle önemlidir (de Quesada, 2007, s. 9). Hem Filipin savaşının çıkması ve hem de diğer devletlerin Çin'de elde ettikleri önemli imtiyazlar doğrultusunda Amerika, 1899 Eylül-Kasım ayları arasında İngiltere, Rusya, Almanya, Fransa ve Japonya'ya üç maddeden oluşan bir teklif sunmuştur. Bu maddelerde dikkat çeken konu devletlerin ticari imtiyazlarını kullanmalarını desteklerken Çin'in işlerine karışmamak ve limanlardaki gümrük vergilerinin Çin hükümeti tarafından toplanmasına dair ortak karara varmaktır. Ancak Amerika bu teklifine karşılık diğer devletlerden beklediği dönüşü alamamıştır. Bu zamana kadar Monroe Doktrini'ne göre iç işlerine karışmayıp Çin'in bağımsızlığını savunan Amerika devletlerden aldığı olumsuz yanıtların üzerine, Dış İşleri Bakanı Hay'ın tavsiyesi ile Asya'daki politikasını kesin bir şekilde değiştirmek için harekete geçmiştir (Campbell Jr. , 1941, s. 57-58).

Çin’de ise halk hem yabancı devletlerin ülkelerinde gerçekleştirdikleri sömürü faaliyetlerinden hem de Hristiyanlık adı altında misyonerlerin toplumsal düzeni bozan faaliyetlerine bir karşı çıkış göstererek 1900 yılında Boxer isyanı olarak adlandırılan isyanı başlatmıştır. Bu isyan sadece yabancı devletlere ve dine karşı değil aynı zamanda Mançu Hanedanının kötü yönetimine karşı bir isyan niteliğindedir. İsyanın bastırılmasında yetersiz kalan Çin hükümeti, özellikle başkent Pekin’de zor durumda kalan yabancı elçiliklerin korunması adına çok uluslu bir ordu ile müdahale kararı almıştır. Almanya, İngiltere, Fransa, Japonya ve Rusya’nın destek verdiği orduya Amerika da 5000 asker göndermiştir. İsyanın bastırılması ile birlikte 7 Eylül 1901’de Çin ile Avrupalı devletler arasında bir anlaşma imzalanmıştır. Boxer isyanından sonra Amerika’nın açık kapı politikası tamamen Çin’in toprak bütünlüğünün korunması yönünde ilerlemiştir (Vinacke, 1941, s. 164).

Boxer isyanı sırasında Rusya askerlerini Mançurya’ya indirmiş, isyan sona erdikten sonra da burada tutmaya devam etmiştir. Amerika ve İngiltere, Rusya’nın bu tavrına sert tepkiler göstererek yanıt verseler de durumun yarattığı en büyük sonuç Japonya’nın Rusya’ya karşı Shimonoseki Antlaşmasından beri beslediği düşmanlığın bir savaşa dönüşmesi için bahanesinin ortaya çıkması olmuştur (Bemis, 1950, s. 488). Japon hükümetinde de Rusya’nın Mançurya işgali karşısında görüş ayrılıkları oluşmuştur. Hükümet Rusya ile anlaşma yaparak bu sorunun çözülmesi tarafında olanlar ve Rusya’yı herhangi bir müttefik elde etmeden savaşarak nüfuzunu kırmak isteyenler olarak ikiye ayrılmıştır. 1901 yılında bu fikir ayrılıkları sürerken İto, Maliye Bakanı Witte ve Rus Dış İşleri Bakanı Lamsdorf arasında Mançurya’nın Rusya’nın inisiyatifine bırakılması karşılığında Kore’nin de aynı şekilde Japonya’ya bırakılması hususunda anlaşma görüşmeleri başlamıştır. Bu esnada İngiltere ise Rusya’nın Mançurya’daki askerî varlığının kendi sömürgeleri için oluşturduğu tehdit karşısında kendisine bir müttefik arayışındadır. Öncelikle Almanya ile bir görüşme gerçekleştirmiş ancak beklediği desteği sağlamayınca bu kez Japonya ile görüşmelere başlamıştır (Neilson, 2004, s. 54-55). İngiltere, Rusya’nın ilerleyişini diplomatik yollarla çözmeye amacındayken Japonya ile ittifakının onu savaşa sürüklemeyeceğinden emin olana dek görüşmeleri sürdürmüştür. Sonunda 1902 yılının ocak ayının 30’unda İngiltere-Japon ittifakı imzalanmıştır (Simons, 1995, s. 117-118).

Rusya-Japonya görüşmeleri devam ederken Japonya'nın İngiltere ile kurduğu ittifak Rus hükümetinde birbirinden farklı seslerin çıkmasına yol açmıştır. Çar II. Nikola'nın 1903 yılında genişleme yanlısı Alexander Bezobrazov'un etkisi altına girmesi ve Savaş Bakanı General Kuropatkin'in Mançurya'yı Rus topraklarına dahil etmenin faydalı olacağına dair görüşleri ile Japonya ile anlaşmaya olumlu yaklaşıtları görülmektedir. Bunun yanı sıra Rus İç İşleri Bakanı Vyacheslav K. Plehve Çin ve Japonya ile sorunun diplomatik olarak çözülemeyeceğine ve savaş hazırlıklarının başlaması gerektiğine işaret ederken Çar, Mançurya hakimiyeti ile Kore'de de nüfuzunu tekrar yerleştirebileceğine inancını sürdürmektedir. Nisan 1903'te Yalu nehri civarındaki Yongampo bölgesinde kereste ticaretindeki imtiyazlarını kendilerine yakında çıkabilecek savaşta bir bariyer inşa etme fırsatı olarak değerlendirmişlerdir. Bu hamle hem Kore hem İngiltere hem de Japonya tarafından şiddetle kınanmış ve savaşın çanlarını çalmıştır (Nahm, 1982, s. 13-14).

Rusya, İngiltere ve Japonya ittifakına cevap olarak Fransa'yı kendi yanına çekmeye çalışmıştır. 1894'te Fransa ile Avrupa için imzaladıkları anlaşmayı Doğu Asya için de geçerli kılma girişimi 20 Mart 1902'de bir anlaşma ile sonuçlanmıştır. Rusya ve Fransa bu anlaşmada Çin ve Kore'nin bağımsızlıklarına saygı göstereceklerini bildirerek üçüncü bir devletin müdahil olması halinde birbirlerine destek vereceklerini kabul etmişlerdir. Rusya bu girişimin ardından Çin ile görüşmelerde bulunarak, daha önce belirtildiği üzere Çar 8 Nisan 1902'de Mançurya'nın Rusya, Kore'nin Japon nüfuzunda kalabileceğini ve Mançurya'dan askerlerini kademeli bir şekilde geri çekeceğini kabul etmiştir. Ancak bu geri çekilişin ilk adımı Ekim 1902'de gerçekleşikten sonra, Rusya'nın Mançurya'dan çektiği askerleri başka bir bölgeye konuşlandırdığına dair söylentilerin ortaya çıkmasıyla Japon hükümeti savaş hazırlıklarını hızlandırmıştır (Armaoğlu, 2007, s. 783).

1903 yılı Rusya'da St. Petersburg'da Japon temsilcilerle gerçekleştirilen görüşmeler ile geçmiş, Rusya bu görüşmelerde Kore'nin toprak bütünlüğüne, Japonya'nın Kore kıyılarına takviye yapmayacağına, Mançurya'nın Japon çıkarlarının dışında kaldığına dair Japonların kabulünü beklediği bir teklif sunmuştur (Simons, 1995, s. 119). Ancak Japonya'nın yarımada üzerindeki planlarından vazgeçmesi anlamına gelen bu teklife cevabı, görüşmeleri 6 Şubat 1904'te sona erdirerek 8 Şubat'ta Port Arthur'daki Rus

donanmasını bombalamak olmuştur. 10 Şubat'taki resmî savaş ilanı ile Doğu Asya'daki dengeleri değiştirecek Rusya-Japonya savaşı başlamıştır.

Kore İmparatorluğu'nda bu süreçte imparatorlardan sonra sözü en çok geçen kişi Yi Yong Ik olmuştur. 1901'den itibaren giderek yükselişi yönetimin her kesiminden tepki toplasa da 1904'te Japonların Kore'deki ekonomik genişlemelerinde karşılarında onu bir engel olarak gördüklerinden dolayı yerinden edişine dek imparatorluk yönetiminde etkin rol oynamıştır (Hulbert, 1999, s. 330-332). Onun başında olduğu yönetimin giderek yozlaşarak vergi sistemindeki bozulmalar halkın 1901'de Jeju Adası'nda isyan etmesine neden olmuştur. Jeju halkı hem vergi toplayanlara hem de yabancı misyonerlere karşı silahlanarak bir karşı duruş göstermişlerdir (Martel, 1901, s. 540).

1902'de İngiltere-Japonya anlaşması Kore hükümeti tarafından endişeyle karşılanmıştır. Bu süreçte İmparator Gojong'un yabancı devletlerin birbiriyle mücadelesinin Kore İmparatorluğu'nun bağımsızlığını korumakta fayda sağlayacağı düşüncesinden giderek uzaklaşması ve artık Rus-Japon savaşı önünde hiçbir engel kalmadığının farkındalığı ile Japonya'nın yarımada üzerinde kuracağı hakimiyetin sonuçlarına karşı Kore İmparatorluğu'nda gerçekleştirilmesi planlanan reform planı uygulanamamıştır. Yoğun Japon baskısı altında Rusya'nın Yongampo'daki işgaline karşı burada kurulmuş olan illegal telgraf hattına sert bir tepki ortaya koymaya çalışmışsa da Rus hükümeti bu hattı resmîleştirmek için Kore hükümetini sıkıştırmaya başlamıştır. Japonya ve Rusya'nın ortasında kalan tarihsel olarak "balinaların kavgasındaki karides" olarak tabir edilen Kore hükümeti, Yongampo'daki hattı kira kontratı ile resmîleştirirken Japonların isteğini de Yongampo ve Uiji bölgesini ticarete açarak yerine getirmek zorunda kalmıştır. Bunun karşılığında ise Ağustos 1903'te iki devletten Kore'nin bağımsızlığını ve bütünlüğünü tanımalarını talep etmiştir. Ancak bu talep savaş üzerine görüşmeler gerçekleştiren Rus ve Japon hükümetleri tarafından önemsenmemiştir (Kim H. K., 1962, s. 320-324).

Rus-Japon görüşmeleri esnasında iki hükümetin de Kore'nin sesini duymaması, 21 Ocak 1904'te Kore'nin olası savaşta kendini tarafsız ilan etmesinde tekrarlanmıştır (The Korean Review, 1904, s. 70-73). Şubat ayında savaşın ilk günlerinde Incheon yakınlarında Rus donanmasının Japon donanması tarafından bombalanması bunun net bir

kanıtı olmuştur. Hemen ardından da Seul'e giriş yapan Japon askerleri Seul'de bulunan Japon elçi Hayashi aracılığı ile Kore hükümetini Kore'de Japonya'ya rahat hareket alanı sağlayacak gizli bir anlaşma yapmaya zorlamışlardır. Kore Dış İşleri Bakanı Yi Chi-Yong'a yaptığı büyük rüşvet tekliflerine rağmen Kore İmparatoru ve birkaç hükümet yetkilisi bu anlaşmayı yapmaya yanaşmamışlardır. Özellikle Yi Yong Ik, savaşta Rusya'nın galip gelme ihtimali dolayısıyla tarafsız kalmanın Kore için en yararlı karar olacağı yönünde görüşü ile İmparator Gojong'u etkilemektedir. Ancak Japon askerî birliklerinin Seul'e girmesi ve İncheon yakınlarında Japonya'nın Rusya'ya karşı başarılı oluşu bu fikirlerin değişmesinde rol oynamış ve 23 Şubat 1904'te Dış İşleri Bakanı Yi Chi Yong Japonya ile bir protokol (Hanıl ui Chongso / 한일의정서) imzalamıştır. Bu protokolün dikkat çekici 3. maddesi Japonya'nın Kore'nin bağımsızlığı ve bütünlüğüne kesinlikle garanti edeceğini belirtmesidir (Yi T. J., 2005, s. 6-10), (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 36-37).

1904'ün mart ayında Japonya'dan İto Hirobumi'nin başkanlığını yaptığı bir heyet Kore'ye ziyarette bulunmuştur. Bu ziyaretin sonucunda mayıs ayına gelindiğinde ise Tokyo hükümeti, sadece bir buçuk ay önce imzalanmış olan protokolün aksine Kore Yarımadası'nı hem siyasi hem askerî hem de ekonomik açıdan savaşın gelişimindeki stratejik önemi nedeniyle tamamen koruma altına almak üzere harekete geçmiştir. Mayıs ayında Kore Yarımadası'na çıkarılan Japon askerlerinin Rusya ile Mançurya'da yapacağı müdahale için burayı bir koridor olarak kullanması da bu politikanın yansımalarından biri olmuştur. Bu durum üzerine Seul'deki Amerikan elçisi Allen, hemen durumu Amerikan Dış İşleri Bakanı Hay'a bildirmiş ve Japonya'nın Kore üzerinde uygulamaya başladığı baskı karşılığında İmparator Gojong'un Amerika'dan Rus-Japon savaşı esnasında Kore'nin yanında olmasını veya olabildiğince bağımsız kalabilmesi için desteğini beklediğini ifade etmiştir (Mansfield, 1934, s. 63).

17 Haziran'da Japon hükümeti, Kore'den tüm boş arazilerini ve diğer doğal kaynakların Japonya'nın kullanımına açmasını talep etmiştir. Ancak bu talep Kore'de Japonya'ya karşı büyük bir tepkinin doğmasına neden olmuştur. Japonya'nın Kore'deki amaçlarının önünü kesmek için Barış ve Güvenliğin Temini Birliği (Bo An Hoe / 보안회) organize olmuştur. 1904 yılında Song Su Man ve Sin Sang Jin tarafından kurulan bu birliğin

toplantıları 16 Temmuz'da Japon polisinin baskını ve liderlerini yakalaması ile son bulmuştur. Japonya Kore hükümetine bu tarz ayaklanma hareketlerinin Japonya'nın Kore üzerindeki baskısını arttıracığına, Japonya karşıtı gösterilerin düzenlenmesini engellemesine dair sert uyarılarda bulunulmuştur. Bu ayaklanmaların üzerinden çok geçmeden Kore ve Japonya İmparatorlukları arasındaki ilk anlaşma (Che-il-Cha Han-il Hyop-yak / 제 1 차 한일협약) Japon elçi Hayashi ve Kore Dış İşleri Bakanı yardımcısı Yun Chi Ho tarafından 22 Ağustos 1904 yılında imzalanmıştır (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 37). Bu anlaşma ile Japonya Kore'nin maliyesi ve dış işlerinden sorumlu hale gelerek bu görevler için sırasıyla Megata Tanetoro ve Amerikan D.W. Stevens'i yetkilendirmiştir. Ayrıca eğitim ve polis teşkilatı da dahil olmak üzere hükümetin pek çok önemli noktasına Japon danışmanlar atanmıştır (The Korean Review, 1904, s. 308-312).

Japonya'nın bu esnada hem karada hem de denizde Rusya'ya karşı savaşta kurduğu hakimiyet 27 Mayıs 1905'te Tsushima Adası yakınlarında Rus donanması üzerinde Amiral Togo'nun ezici başarısı ile taçlandırılmıştır. Bu yenilginin üzerine savaşa devam etmesinin imkânı kalmayan Rusya, Japonya'nın Amerika'dan rica ettiği barış anlaşması aracılık görüşmelerine katılmak için onay vermiştir. Bu süreçte Kore hükümetinin 1882 anlaşması kapsamında Amerika'dan Japonya karşısında beklediği korumacı tavrın neden gelmediği belli olmuştur. Chay Jongsuk'a göre 1903 yılından itibaren Amerika'nın Kore politikası "iç işlerine karışmama" ve "tarafsız kalma" tarafından "kesinlikle iç işlerine karışmama" ve "kesin bir tarafsızlık" tarafına doğru değişmiştir (Chay, 1990, s. 132). Bunun da en büyük yansıması Amerikan başkanı Roosevelt Kore'yi Japonya'ya bırakmak karşılığında Filipinler'den Japonya'yı uzaklaştırmak adına iş birliğine giderek (Taft-Katsura Gizli Anlaşması) Rus-Japon savaşı barış görüşmelerinde aracı olmayı kabul etmesi olmuştur (Bemis, 1950, s. 493-494). Barış görüşmelerinin sonucunda 5 Eylül 1905 yılında Portsmouth Antlaşması New Hampshire'da imzalanmıştır. Portsmouth Antlaşması'nın Kore Yarımadası'nın bundan sonra uluslararası alandaki yerini belirleyecek maddesi şu şekildedir;

"Madde II: Japonya'nın Kore'deki büyük siyasi, askerî ve ekonomik çıkarlara sahip olduğunu kabul eden Rus hükümeti, Japon hükümetinin Kore'de gerekli gördüğü

rehberlik, koruma ve kontrol yetkisini engellemeyeceği veya buna dahil olmayacağına garantisini vermektedir.

Kore'deki Rus tebaası, diğer yabancı güçlerin vatandaşları ile aynı muameleyi görecektir, buradan hareketle bu ulusların temel dayanak noktaları en çok kayırılan ulus olarak belirlenmektedir.

Ayrıca herhangi bir yanlış anlaşılmadan kaçınılması adına iki taraf da Kore-Rusya sınırında, Kore ve Rusya topraklarının güvenliğini tehdit edebilecek herhangi bir askerî önlem almaktan kaçınacağı konusunda hemfikirdir (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 46-47)."

İngiltere de Japonya ile 12 Ağustos 1905'te imzaladığı anlaşma ile 1902 anlaşmasını revize ederek Portsmouth anlaşmasından da önce Kore'nin durumu hakkında Japonya'nın alacağı kararların yanında olacağına dair teminat vermiştir. Bu anlaşmanın üçüncü maddesi Kore hakkında şu kararı içermektedir;

"Madde III: İngiltere, Japonya'nın Kore'de büyük siyasi, askerî ve ekonomik çıkarları olduğunu ve bu çıkarları ilerletmek ve korumak için uygun ve gerekli gördüğü şekilde, diğer devletlerin ticari ve sanayi için fırsat eşitliği ilkesine aykırı olmaksızın Kore'de rehberlik, kontrol ve koruma önlemleri alabileceği hakkını kabul eder (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 40-41)."

İngiltere'nin desteğinin yanı sıra Japonya'nın bu anlaşma ile elde ettiği nüfuz alanı dünyada farklı şekillerde yorumlanmıştır. Artık Batılı sömürge devletlerinden farkı kalmayan Japonya, Çin'den sonra Rusya'yı da yenerek uluslararası alanda kendisini kanıtlamıştır.

4.5 DEHAN İMPARATORLUĞU'NUN İÇ VE DIŞ POLİTİKADAKİ KAYBI

Portsmouth anlaşmasının imzalanmasından sonra Japonya Kore'de tüm alanlarda söz sahibi olmak için Japonya'nın etkin sahalarına giren Korelilere ölüm cezası uygulayarak askerî bir baskı kurmuştur. Kore yönetimi üzerinde kurulan bu sıkıyönetim ile Kore'de 1 Ağustos'ta Kore'nin posta, telefon ve telgraf bağlantılarını (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 37-38), 13 Ağustos'ta da Kore sularında gözlem yapma hakkını

(Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 40-43) eline alarak hem karada hem denizde yarımadaı sarmıştır.

İmparator Gojong, Amerika'dan hâlâ ümidini kesmediği ve “iyi niyet maddelerine” göre desteğini beklediği için Seul'deki Amerikan elçiliğinden Allen'in yerine görevlendirilen Edwin V. Morgan ile gizli görüşmeler yaparak Kore'de yaşanan Japon baskısının Amerika Birleşik Devletleri'ne iletilmesi için uğraş vermiştir (Chay, 1990, s. 151), (Nelson, 1945, s. 268-269). Bu konuda önemli bir görüşme de o sırada Amerika'da bulunan Bağımsızlık Kulübü'nün aktif üyelerinden olan Syngman Rhee'nin Eylül 1905'te Roosevelt ile bir görüşme gerçekleştirme şansı elde ederek Kore'nin durumunu Amerikan başkanına açıklayarak “iyi niyet” maddelerinin kullanılmasını rica etmesi ile gerçekleşmiştir. Ancak Roosevelt bu görüşmenin ardından bu tür eylemlerin diplomatik yollarla gerçekleştirilebileceği cevabı ile Rhee'nin görüşmesini de sonuçsuz bırakmıştır (Chay, 1990, s. 151).

İmparator Gojong'un bir sonraki adımı Amerikan Başkanı Roosevelt'e iletmesi üzerine Kore hükümeti adına Seul'deki okullarda İngilizce öğretmeni olarak görev yapan Homer Hulbert'i 19 Ekim 1905'te Amerika'ya göndermek olmuştur (McKenzie , 1908, s. 130-131). Hulbert Amerika'ya yola çıkmadan önce Seul'deki Amerikan elçisi Morgan'a durumu bildirmiş, Morgan da ekim ayında Amerikan hükümetini Japonya'nın Kore'deki tüm kontrolü üzerine almak için Kore hükümetine yaptığı baskıdan haberdar ederek, Kore'nin ne kadar direnmeye ve tepki göstermeye çalışırsa çalışsın bu anlaşmanın imzalanmasından kaçamayacağına dair gözlemlerini bildirmiştir. Hulbert Washington'a vardığında Roosevelt tarafından görüşmeye kabul edilmemiş, konu İçişleri ve Dış İşleri Bakanlıkları arasında sürüncemede ve sonuçsuz olarak bırakılmıştır. Hulbert'in girişimlerinin ardından Fransa'da bulunan Kore elçisi Min Yong Chang 1905 Aralık ayında Amerika'ya Kore'ye destek sağlamak amacıyla gönderilmiştir. 11 Aralık'ta Root ile gerçekleştirdiği görüşmelerde beklenen destek bir kez daha alınamamıştır (Dennett, 1925, s. 300-305).

İmparator Gojong'un Amerika'nın desteğini almak için yaptığı girişimlerin yanı sıra Rusya ve Çin'e de bu konuda elçiler ve mektuplar gönderdiği bilinmektedir. Örneğin

Mart 1905'te İmparator Gojong'un Rusya'nın eski Kore elçisi Pavlov'a Japonya'nın Kore'deki hakimiyetini sona erdirmek için destek istediğini belirttiği bir mektup gönderdiği bilinmektedir. Ancak Pavlov'a gönderilen bu mektubun varlığı Japon elçileri tarafından öğrenildikten sonra Nisan 1905'te Pavlov'un İmparator Gojong'a Rusya'nın yanlarında olabileceğine dair umut verdiği cevap mektubunun Seul'e ulaşıp ulaşmadığı bilinmemektedir. Japonlar ayrıca Rusya'da bulunan Kore elçisi Yi Pom Jin'den Rusya'nın desteğini araması için hükümet yetkililerinden Yi Chae Hyeon'un mektubunu da keşfetmişlerdir. Bu gelişmeleri sıkı takipte olan Japon hükümeti, son olarak Londra'da bulunan Kore elçiliği sekreteri Yi Gi Hyeon'u Çin'den İngiltere'ye gideceği esnada tutuklayarak, İngiltere'den destek istenmesinin önüne geçmişlerdir (Kim H. K., 1962, s. 353-354).

Japonya, Kore'nin yabancı ülkelerden destek sağlamak adına girişimleri karşısında iç ve dış işlerinde Kore'de kesin bir hakimiyeti sağlamak adına Kasım ayında ikinci Japonya-Kore anlaşması için 15 Kasım'da İto aracılığıyla teklif götürmesi ile Kore hükümetine baskıya devam etmiştir. Bu baskısını da "bu anlaşmanın kabul edilmemesi halinde Kore'nin şu an olduğundan daha fazla dezavantajlı duruma gelmesinin kaçınılmaz olacağına" vurgu yaparak göstermiştir (Lee S. K., 1956, s. 255-259). İmparator Gojong ve Kore hükümeti bakanlarıyla yaptığı görüşmede İto'nun sunduğu şartlar kesinlikle kabul görmemiş, bunun üzerine Kore'deki Japonya elçisi Hayashi, Kore'de bulunan Japon askerlerinin komutanı olan Hasegawa ile tüm Kore hükümeti üyelerini rüşvet ve tehdit yolu ile sindirmek için uğraş vermiştir. 16 Kasım gecesi sarayın etrafını saran Japon askerleri ile birlikte daha fazla zaman kaybetmek istemeyen İto, buradaki Kore hükümeti üyelerine, başta Başbakan Han Gyu Seol olmak üzere, bir saldırı düzenleyip anlaşma yapmaya zorlamıştır (Chung H. , 1921, s. 54-55). Dış İşleri Bakanı Pak Che Soon, Eğitim Bakanı Yi Wan Yong, İç İşleri Bakanı Yi Chi Yong, Savaş Bakanı Yi Geun Taik, Tarım, Ticaret ve Sanayi Bakanı Kwon Chung Hyeon olmak üzere beş hükümet üyesinin imzalarını alan İto, İmparator Gojong ve Başbakan Han Gyu Seol, Ekonomi Bakanı Min Yeong Ki, Adalet Bakanı Yi Ha Yeong'u ikna edememiştir (Seoul National University Korean History Research Association, 1954, s. 670-671). 17 Kasım 1905'te Eulsa Yılı Anlaşması (을사조약 / Eulsa Choyak) olarak tarihte yerini alan anlaşma Japon elçi Hayashi Gonsuke ve Kore Dış İşleri Bakanı Pak Che Soon arasında imzalanmıştır.

İmparatorun mührünün olmaması nedeniyle Kore İmparatorluğu'nun anayasasına göre geçerliliği Kore hükümetince kabul edilmeyen (Han Y. W., 2010, s. 85) bu anlaşmaya göre;

- 1- *Japonya hükümeti Tokyo 'da bulunan Dış İşleri Bakanlığı aracılığıyla bu tarihten itibaren Kore'nin dış ilişkilerini ve işlerini denetim ve yönetim hakkına sahip olacak ve Japonya'nın diplomatik ve konsolosluk temsilcileri, Kore'nin yabancı ülkelerdeki vatandaşları ve çıkarlarından sorumlu olacaklardır.*
- 2- *Japonya hükümeti, halen Kore ve yabancı güçler arasında uygulamada olan anlaşmaların uygulanmaya devam etmesini taahhüt edecek ve Kore hükümeti, Japonya hükümeti aracılığıyla gerçekleştirilecekler hariç olmak üzere bu tarihten itibaren uluslararası düzeyde bir anlaşma veya eylem gerçekleştirmeyeceğini kabul edecektir.*
- 3- *Japon hükümeti, Seul'de yerleşik olarak kalacak Japon Genel Müfettişi aracılığıyla öncelikli olarak diplomatik işlerle ilgili meselelerin üstlenmek ve bunların sorumluluğunu almak amacıyla Kore İmparatoru'na bağlı Kore hükümetinde temsil edilecektir. Genel Müfettiş, Kore İmparatoru'nun huzuruna özel ve kişisel olarak çıkma hakkına sahip olacaktır. Ayrıca Japonya hükümeti, gerekli gördüğü durumlarda Kore'nin bazı ticarete açık limanları ve diğer bölgelerinde temsilciler görevlendirme hakkına sahiptir. Genel Müfettişin yönetimi altındaki bu temsilciler, Kore'deki Japon konsoloslarının yetki ve görevlerine sahip olacak, bu anlaşmanın hükümlerini tam olarak uygulamak adına gerekli duyacağı görevleri yerine getirebilme hakkına sahip olacaktır.*
- 4- *Japonya ile Kore arasında şimdiye kadar yapılmış olan tüm anlaşmalar, bu anlaşmanın hükümlerine aykırı olmadığı sürece geçerliliğini devam ettirecektir.*
- 5- *Japonya hükümeti Kore İmparatorluğu'nun refahını ve onurunu korumayı taahhüt etmektedir (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 55-56).*

Eulsa Yılı Anlaşması Kore İmparatorluğu'nun Japonya tarafından tamamen ilhak edilmeden önceki tüm projelerini gerçekleştirebileceği bir zemin hazırlamak konusunda Japonya'ya beklediği fırsatı tanıırken, Kore İmparatoru Gojong ve Kore hükümetinin tüm yetkileri ellerinden alınarak tam bir tabiiyet oluşturulmuştur. İlk iki maddesi Kore

yönetimini Japonya'ya aktarırken diğer maddeler ise Kore'nin Japonya'ya bağlılığını ortaya koymaktadır. Anlaşmaya onay veren 5 hükümet üyesi Eulsa'nın 5 Hain'i olarak Kore tarihine geçmiştir. Anlaşmaya imzasını atan Pak Che Soon 1905'ten itibaren Kore hükümetinin başbakanı olmuştur. İto'nun desteği ile kabinesini kurmuş, kabineye atanacak bakanlar İto tarafından İmparator Gojong'a zorla kabul ettirilmiştir (Kim H. K., 1962, s. 380). Aynı zamanda bu anlaşmanın imzalanmasını kabullenemeyen Kore hükümetinin üst düzey bürokratlarından, Rusya ile anlaşma yapmak için önemli görevlerde bulunmuş Min Yong Hwan gibi pek çok bağımsızlık yanlısı bürokrat intihar etmiştir (Seoul National University Korean History Research Association, 1954, s. 670-674).

İmparator Gojong'un Kore'de yaşananları Amerika'ya bildirmek için uğraşları Eulsa Yılı anlaşmasının imzalanmasından sonra da devam etmiştir. 19 Aralık'ta Kore'den resmî olmayan gizli bir elçilik konvoyu Min Yeong Chan başkanlığında Eulsa anlaşmasının yarattığı haksız ortamı görüşmek üzere Amerika'ya doğru yola çıkmıştır. Bu anlaşmanın İmparator Gojong'a baskı kurularak ve rızası dışında imzalanmak zorunda bırakıldığına dair Root ile yaptığı görüşme Root'un 1904 yılından itibaren Kore hükümetinin Japonya'ya kademeli bir şekilde verdiği kontrol hakkının Amerika ile imzaladığı 1882 anlaşmasının uygulanmasını artık mümkün kılamayacağı cevabıyla kesilmiştir. Çünkü 17 Kasım 1905 Eulsa Yılı anlaşmasının da imzalanması ile Root, Amerika'nın Kore'den tüm elçilerini çekerek Kore ile ilgili bütün konuların bundan sonra Tokyo üzerinden yapılması üzerine karar almıştır. 25 Kasım 1905'te alınan bu karar ile birlikte Amerika, Japonya'nın Kore'deki üstünlüğünü ve ilhakını net bir şekilde kabullendiğini göstermiştir (Papers Relating to the Foreign Relations of the United States, 1905). Amerikan elçiliğinin kapatılması İmparator Gojong'un Amerika'dan beklentilerini sona erdirmiştir.

Eulsa anlaşmasına göre Seul'de Japon hükümetini temsil edecek Genel Müfettişlik Ocak 1906'da kurulmuştur ve İto Hirobumi ilk Genel Müfettiş olarak görevlendirilmiştir.

Anlaşmanın imzalanmasından sonra Kore'nin Japonya tarafından Eulsa Yılı Anlaşması ile maruz kaldığı durumunu detaylı bir şekilde açıklayan tarafsız bir rapor o sırada Seul'de bulunan Almanya elçisi Conrad von Saldern tarafından 20 Kasım 1907'de Almanya

Hükümeti'ne gönderilmiştir. Almanya arşivlerinde ortaya çıkarılan bu rapor 1905 Kasım ayında Kore'de yaşanan olaylara tanık olunarak, tarafsız bir şekilde ele alındığı için, Japon ve Kore kaynaklarında yazılanları karşılaştırma olanağı sağlaması nedeniyle önemli bir kaynak niteliğindedir (Finch M. , 1996, s. 54-58).

4.5.1 Dehan İmparatorluğu Hükümeti ve Halkın Tepkisi

İmparatorun ve Japon karşıtı hükümet üyelerinin seslerini duyurmaya dair girişimlerinin yanı sıra Kore halkı Japonya'nın Kore üzerinde kurduğu baskıya sessiz kalmamıştır. Ancak bunun yanında Japonya'nın Kore'yle imzaladığı Eulsa Anlaşması'nın Kore'yi korumak niyetiyle müttefik bir devlet ile yapıldığına inanan ve bu durumdan memnun olan Koreliler de bulunmaktadır. Japon baskısına karşı ilk seslerini çıkaran topluluk Bo An Hoe'nin (보안회) 16 Temmuz'da Japon polisler tarafından dağıtılmasının ardından Kore'de Japonya'nın amaçlarını destekleyen ve Kore'nin ancak bu şekilde gelişebileceğini savunan İl Chin Hoe (Japon Polisi Tarafından Korunma Birliği / 일진회) kurulmuştur. Daha Eulsa anlaşması imzalanmadan 15 Eylül 1905'te Yi Yong Ko tarafından kurulan bu topluluk Japonya tarafından destek alarak anlaşmanın her alanda en iyi şekilde uygulanabilmesi adına toplumsal bir zemin hazırlamak için uğraş vermiştir. Bu topluluğu destekleyen kişiler Restorasyon Birliği olarak bilinen Yi Shin Hoe topluluğu ve İlerleme Birliği olarak bilinen Chin Po Hoe topluluğudur. Bu grup Japon işgaline Koreliler tarafından verilen desteğin bir sembolü niteliğindedir (Dong, 1955, s. 271-273).

İto Hirobumi'nin ülke genelinde kurduğu baskının yanı sıra İl Chin Hoe 2 Mayıs'ta Kore hükümetinde söz sahibi olmak için harekete geçmiştir. Şimdiye kadar Japon genel valisinin isteklerini iyi bir şekilde yerine getiremedikleri iddiaları ile hükümet üyelerinin istifası için seslerini yükseltmişlerdir. Bunun üzerine İto Hirobumi, Kore hükümetine İl Chin Hoe'nin üyelerini tanımasını ve onlarla iş birliğine gidilmesi hususunda uyarı da bulunmuş ancak Başbakan Pak Che Soon istifa etmiştir. Bunun üzerine İto 23 Mayıs 1907'de kurulacak yeni kabineye İl Chin Hoe'nin ateşli savunucularından Song Pyong Jun'u Tarım, Ticaret ve Sanayi Bakanı olarak atamayı onayladığı için Yi Wan Yong'u Başbakan olarak desteklemiştir (Kim H. K., 1962, s. 380). Korelilerin kendi içlerinde

vatan haini olarak adlandırılan grubun üyeleri artık Kore hükümetinin iş birliği yaptığı insanlar haline gelmiştir. Hükümete tamamen hakimiyet kuran Japonlara karşı 1905 yılında Yun Hyo Jeong, Yi Chun, Yang Han Muk tarafından anayasal bir hükümet kurulması amacıyla Anayasal Hükümet Araştırma Birliği (헌정연구회 / Honjong Yongu Hoe) kurulmuştur. Ancak Seul'deki Japon Genel Valiliği'nin kurulması ile bu birlik Japonlar tarafından sakıncalı olarak kabul edilerek kapatılmıştır (Kim J. , 2012, s. 319).

Eulsa Antlaşması'ndan sonra İmparator Gojong'un bu anlaşmanın kendisinin onayından geçmediğini, mührünü taşımadığını ve zorla imzalanan geçersiz olduğunu belirten bir mektubu Dehan Maeil Sinbo (Kore Günlük Haberleri / 대한매일신보) gazetesinde yayınlamıştır. Ayrıca Gojong'un bu süreçte Şangay'da bulunan özel elçileri Yi Yong İk, Yi Hak Gyun ve Hyeon Sang Geon İngiliz gazetesi The Tribune'den gazeteci Douglas Story ile tanışmışlar ve ona Seul'e giderek Japonya'nın Kore İmparatorluğu üzerindeki hakimiyet sorunsalını derinlemesine araştırmasını tavsiye etmişlerdir. Gojong Seul'e gelen gazeteciye verilmesi adına 29 Ocak 1906'da belge hazırlamıştır. Story belgeyi aldıktan sonra Japonların suikast girişiminden kurtularak bu yazıyı yayınlamış ve Kore'nin durumu ilk kez dünya basınında İmparator Gojong'un ağzından yayınlanmıştır. Gojong burada Japon Genel Valiliği'nin kurulmasını geciktirmek adına diğer devletlerden beş yıllık bir Kore koruması beklediğini ifade etmiştir (Kim K. S., 2006, s. 248-249).

Ayrıca Gojong Homer Hulbert aracılığı ile 1905 anlaşmasının geçersiz olduğunu ve şimdiye kadar Kore ile dostluk ve ticaret anlaşması imzalayan devletlerin elçilerinin tekrar Kore'ye gelmesini beklediğini belirten mektupları bu ülkelere göndermiştir. Gojong'un mektuplarında anlaşmanın geçersiz olduğuna dair üç sebep öne sürülmektedir. Bunlar; anlaşmayı imzalayan bakanların korku ve sindirme yolu ile buna mecbur bırakıldıkları, Gojong'un kendisinin hiçbir şekilde hükümete bir anlaşmayı imzalamaya dair bir onay vermediği son olarak da anlaşmayı imzalayan hükümetin o günkü oturumu Japonların göz altına aldıkları bakanlar ile zorla gerçekleştirdiğidir (Yi T. J., 2005, s. 31-33).

Gojong'un bir sonraki adımı ise Hollanda'nın Lahey kentinde M. Nelidoff başkanlığında 15 Haziran-18 Ekim 1907 tarihlerinde düzenlenen İkinci Uluslararası Barış Konferansı'na gizli elçiler göndererek Kore'nin uğradığı haksızlığı tüm dünyaya duyurmak ve bu haksızlığa engel olmalarında desteklerini sağlamaktır. İmparatorun bu görev için seçtiği elçiler; Yi Sang Yeol, Yi Jun ve Yi Wi Jong, haziran ayında konferansa katılmak için yola çıkmışlardır. Buraya gönderilen Koreli delegeler, Japon delegeler ve Japonya'yı destekleyen diğer Avrupa ülkelerinin delegeleri tarafından konferansa katılımı engellenmiş, hatta Yi Jun burada Japon elçiler tarafından öldürülmüştür. Sadece Yi Wi Jong burada "Kore İçin Bir Savunma" başlıklı bir basın konferansı düzenlemiş ve İmparator Gojong'un mesajı İngiliz The Independent gazetesinde yayınlanarak (Yi W. J., 1907) basın dünyasında önemli bir yankı oluşturmuştur (Kim D. K., 2005, s. 144) Japonların bu engellemelerinin temelinde Choson'un Eulsa Antlaşması'na göre kendisini uluslararası ortamda temsil etme haklarının olmadığı iddiası yer almaktadır. İto, İmparator Gojong ile konferansa elçiler göndermek ile ilgili görüşmelerde bulunmuş, Gojong bundan haberi olmadığını belirtse de Hollanda'da bulunan Japon elçiler, Koreli delegeler hakkında yaptıkları araştırmalarla onları imparatorun gönderdiğini ortaya koymuşlardır (Kim H. K., 1962, s. 379-380).

İmparator Gojong'un bu girişimleri dolayısıyla Japonlar Kore Yarımadası'nı ele geçirmek adına atacakları adım için sonunda fırsat elde etmişlerdir. İlhak için öncelikle Gojong'u veliaht prens Sunjong'a görevini devretmek üzere tahttan el çekmeye zorlamışlardır. Özellikle Lahey Konferansı öncesinde İmparator Gojong'un Rus Çarı 2. Nikola'dan destek istediği mektupların ortaya çıkmasıyla Japon hükümeti Yi Wan Yong hükümetine 16 Temmuz'da Gojong'un tahttan indirilip Sunjong'un çıkarılmasını teklif etmiştir. İmparator bunu reddedince 19 Temmuz'da bir kez daha toplanan hükümetten Tarım Bakanı Song Pyong Jun, "imparatorun halkın güvenini kaybettiğini, ilahi iradeye karşı çıktığını ve bu yüzden de kutsal göreve layık olmadığını" ifade ederek artık görevinin başında kalmasının bir hükmü kalmadığını açıklamıştır (Lee C. S., 1963, s. 78). Bunun üzerine İmparator Gojong tahttan çekilerek yerini oğlu Sunjong'a bırakmıştır. İto'nun hükümeti bu kararı almaya zorlaması karşısında daha önce anayasal hükümet kurulması için birlik kuran kişiler Yun Hyo Jong ve Chang Chi Yeon liderliğinde, bu kez Kore İmparatorluğu'nun Kendini Güçlendirme Birliği'ni (대한자강회 / Dehan Chagang

Hoe) oluşturmuşlardır. Ancak bu girişimlere rağmen 20 Temmuz 1907'de Choson Hanedanının son üyesi ve Dehan İmparatorluğu'nun 2. ve son imparatoru olarak Sunjong tahta çıkarılmıştır ve bu birlik de kapatılmıştır (Kim J. , 2012, s. 319).

Sunjong'un tahta geçmesi ile birlikte 24 Temmuz 1907'de Kore'de Japon hakimiyetini kuvvetlendiren bir antlaşma (Han İl ShinHyopYak / 한일 신협약) daha imzalanmıştır. Bu anlaşma Kore ulusunun refahını yükseltmek amacı ile Kore'nin zenginliğini ve gücünü hızlı bir şekilde desteklemek üzere Kore ve Japon İmparatorluğu'nun ortak kararı olarak imzalanmıştır. Kore Başbakanı Yi Wan Yong ile Japon Genel Valisi İto Hirobumi arasında imzalanan bu antlaşma ile Kore hükümetinin reform ile ilgili bütün işleri, yasama ve yürütme ile idari işlere dair alınacak kararlar, hükümet üyelerinin atamaları veya görevden alınmaları Japon hükümetine aktarılmıştır ve ön onay şartı getirilmiştir. Anlaşmanın maddeleri şu şekildedir;

- 1- *Kore yönetiminin reformu ile ilgili tüm konularda Kore hükümeti, Genel Valilik'ten talimat ve rehberlik alacaktır.*
- 2- *Yasa ve yönetmeliklerin yürürlüğe girmesi ve yönetim ile ilgili tüm konularda Kore hükümeti, Genel Valilik'in ön onayını almak zorundadır.*
- 3- *Kore yürütme ve yargı sistemlerinin kesin olarak birbirinden ayrılması gerekmektedir.*
- 4- *Kore hükümeti tüm yüksek dereceli memurların atamaları ve görevden alınmalarında Genel Valilik'in iznini almak zorundadır.*
- 5- *Kore hükümeti Japonya ile ilgili konularda Genel Valilik'in tavsiyesi ile Koreli yetkilileri atayacaktır.*
- 6- *Kore hükümeti, Genel Valilik ile görüşmede bulunmadan herhangi bir yabancıyı memur olarak atamayacaktır.*
- 7- *22 Ağustos 1904'te imzalanan anlaşmanın ilk maddesi geçersiz sayılacaktır* (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 58-59).

Sunjong'un tahta çıkmasının ardından yaklaşık altı bin kişiden oluşan Kore ordusu Japon Genel Vali ile Kore Savunma Bakanlığı'nın kararı doğrultusunda 1 Ağustos 1907'de dağıtılmıştır. Ordunun dağıtılmasıyla birlikte yarımada bulunan tüm Japon askerleri,

Kore ordusunun silahlarına el koymuştur. Ordunun dağıtılması karşısında İmparatorluk Askerlerinin komutanı olan Pak Song Hwan, kendi birliğini dağıtmayı reddetmiş ve karşı çıkmıştır. Aynı şekilde Wonju, Gangwon ve Kanghwa Adası'nda da karşı çıkışlar olmasına rağmen bu bölgelere yönlendirilen Japon birlikleri direnen askerlerle girdikleri mücadeleler sonucu tüm isyanları bastırmıştır (Lee C. S., 1963, s. 79-80).

Kore ordusunun tamamen dağıtılması üzerine Kore halkının tepkisine bakıldığında, halkın, ülkenin pek çok yerinde “adalet ordusu” altında tekrar bir araya gelerek, Eulsa Antlaşması ile başlamış olan Japon işgaline karşı isyanlar çıkardığı görülmektedir. Bu isyanlar içerisinde Chungcheong eyaletinin Hongseong bölgesinde Min Chong Sik ve adamlarının Japonlarla girdiği silahlı çatışmalar, Japon işgaline karşı Konfüçyanist Choe Ikhyeon'un Wijong Choksa hareketi takipçilerinden Im Pyong Chang'ın kurduğu birlikler ile Jeolla eyaletinde yapılan protestolar, Gyeongsang ve Gangwon eyaletlerinde Sin Tol Seok'un organize ettiği birliklerin mücadeleleri Kore tarihinde önemli bir yer tutmaktadır. 1907 yılı boyunca Kore Yarımadası'nın farklı bölgelerinde halkın kurduğu adalet orduları başkent Seul'de bulunan Japonların etkisini kırabilecek bir yönetim olmayınca bir araya gelerek Seul'e yürüme kararı almışlardır. Yaklaşık on bin kişilik bir başkaldırıyı simgeleyen bu hareketin başında komutan Ho Wi yer alsa da birlikler henüz Seul'e ulaşmadan Japonlar tarafından büyük bir yenilgiye uğratılmıştır. Bundan sonra halk, adalet ordusu organizasyonlarının yanında gerilla hareketleri ile Japonlara karşı bir duruş sergilemeye devam etmiş olsa da bu uğraşlar Japon ilhakını engellemek de yeterli olamamıştır (Shin Y. H., 2000, s. 168-187).

Bu girişimlerin yanı sıra Kore'nin önde gelen iş adamları, din adamları, tüccarları ve gazeteci aydın kesim Nisan 1907'de gizli bir örgüt olan Yeni Halk Birliği (신민회/ Sin Min Hoe) altında Japon baskısına karşı bir araya gelmişlerdir. Birliğin amacı Kore milli egemenliğinin yeniden yapılanmasını sağlamak ve ülkenin bağımsızlığını kazanmaktır. Kore halkının aydınlanması için yapılan girişimler ve Japonlara karşı silahlı mücadele için yaptıkları faaliyetler, birlik liderlerinin birbirinden farklı stratejiler kullanarak mücadele konusundaki anlaşmazlığı Yeni Halk Birliği'nin zayıflamasına neden olmuştur. Japonya'nın Kore hükümetini tamamen kendini bağımlı hale getirecek büyük miktarda kredi önerilerine karşı da halk, Japonya'dan bu krediyi almak yerine her türlü konuda

tasarruf yaparak destek olmak için faaliyetlerde bulunmuştur (Shin Y. H., 2000, s. 202-204). Sömürge döneminin başlamasından sonra Kore'nin bağımsızlığını sağlamak üzere kurulacak Bağımsızlık Ordusu'nun temelleri bu birlik içerisinde atılmıştır.

4.5.2 Abdürreşid İbrahim'in Eseri Alem-i İslam'a Göre Japon Yönetimi Altında Kore Yarımadası (1909)

Sömürge anlaşması öncesinde Kore toplumunun durumunu en iyi yansıtan eserlerden biri ilk elden kaynak olarak ele alabileceğimiz Abdürreşid İbrahim'in Alem-i İslam isimli eseridir. 1907 yılından sömürge anlaşmasının imzalandığı 1910 yılına dek Japonya'nın kademeli bir şekilde her kesiminde hakimiyet kurduğu Kore Yarımadası'nı, Japonya'ya muhtemelen Sultan 2. Abdülhamit'in bilgisi dahilinde (Lee H. S., 1989, s. 30-31) yaptığı seyahatten dönerken 1909 yılında ziyaret eden Abdürreşid İbrahim burada bir hafta boyunca farklı şehirlerde, halkın arasında bulunmuş ve Kore hükümeti yöneticilerinden İç İşleri Bakanı ile görüşme gerçekleşmiştir.

Abdürreşid İbrahim Tatar Türklerinden olup 1857 doğumludur. İslami bilimler üzerine aldığı yüksek eğitimin yanı sıra Rusya baskısı altındaki Türklerin sorunlarını dile getirmekten kaçınmamıştır (Uzun, 1988, s. 295). Hayatı boyunca dünyanın pek çok bölgesini ziyaret etmiş olan seyyah Abdürreşid İbrahim, yaşadığı dönem itibarıyla Osmanlı İmparatorluğu coğrafyası içerisindeki aydınlar tarafından maalesef iletişimin eksik kaldığı Doğu Asya'ya Türk milletini ve İslam dinini temsilen yaptığı ziyaretle Türk dünyasında önemli bir yer tutmaktadır. Özellikle 7 ay boyunca kaldığı ve Asya'da baskı altında olan Müslümanlara karşı destek bulmak için İslam dinini tanıttığı (Esenbel, 2015, s. 321) Japonya'nın ardından Shimonoseki Limanı'ndan Kore Yarımadası'nın güneyindeki Busan'a geçişi ile Kore halkını gözlemleme ve Kore kültürünü deneyimleme fırsatı bularak bunları kayda geçmesi Alem-i İslam isimli eserini dikkat çekici kılmaktadır. Bu eser İslam dünyasında Kore hakkında Müslüman bakış açısından genel bilgiler veren ilk eser olmakla öne çıkmaktadır. Ayrıca Kore'nin Japonya tarafından ilhak edilmesi öncesindeki dönemini, Batılı misyonerlerin yazdığı ve Japon müelliflerin yanlı bir şekilde yansıtarak dünyaya tanıttığı eserler dışında, Abdürreşid İbrahim'in daha önce Kore'yi işgal planı olmayan bir milletin temsilcisi olarak kaleme almış olması da onu Kore tarihi araştırmalarında önemli bir yere koyar (Lee H. S., 1988, s. 235-248). Fakat Alem-i İslam

eseri incelenirken, Abdürreşid İbrahim'in Japonya'da bulunduğu süre zarfında medeniyetin gelişimi ve ahlaki unsurlarının İslam anlayışına göre uyumlu olması, Asya Müslümanlarının bağımsızlık hareketleri için Japonya'nın yükselen gücünden destek alma planları (Dündar A. M., 2006, s. 164-165) dolayısıyla Japon toplumuna dair olumlu bir bakışının oluşması sonucu Kore Yarımadası'ndaki deneyimlerini Japon yanlısı bir şekilde Japonya ile karşılaştırmalı olarak ifade ettiği gözden kaçırılmamalıdır.

19 Haziran 1909'da Shimonoseki Limanı'ndan Kore'ye doğru bir gemi yolculuğuna çıkan Abdürreşid İbrahim hava koşulları sebebiyle yaşanan gecikmeler dolayısıyla sabaha karşı Busan Limanı'na ayak basmıştır. Busan'a indiği andan itibaren şahit olduğu ilk konu herkesin Japonca konuşuyor olması olup dikkatini Japonların inşa ettikleri hükümet konakları çekmiştir. Bu konaklarda çalışan memurların ve şehirde bulunan askerlerin tümünün Japon olduğu ifade ederek iki saat boyunca Busan şehrini gezdikten sonra Seul'e gitmek için trenle şehirden ayrılmıştır. Abdürreşid İbrahim'in Busan ziyareti esnasında Busan-Seul demiryolu inşası Japonların imtiyazında olmakla birlikte henüz tamamlanmamıştır. Bu sebeple sadece asker sevkiyatı için kullanılan üçüncü sınıf trenle yolculuğuna çıkmıştır. Ancak bu yolculuk direk olarak Seul'e gidişi ile sonuçlanmamış, aksine seyyah, Kore Yarımadası'nda trenin geçtiği duraklarda Korelilerin evlerinde yatılı olarak mola vermiştir (Abdürreşid İbrahim, 2012, s. 515-516).

Busan'dan ayrıldıktan sonra mola verdiği şehir Gizan şehri olmuştur. Bu bölgenin yeri günümüzde net olarak belirlenememişse de Lee Hee Soo, buranın Gyeongju civarında küçük bir yerleşim yeri olabileceğini ifade etmektedir (Lee H. S., 1988, s. 249). Abdürreşid İbrahim Gizan'a geldiğinde bayram şenliklerine şahit olduğunu eserinde belirtmektedir. Kore tarihinde kutlanan şenliklerin tarihleri ile Abdürreşid İbrahim'in Kore Yarımadası'nda bulunduğu tarihler eşleştirilince seyyahın denk geldiği bu bayramın Dano (단오) diye adlandırılan geleneksel bir Kore bayramı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bayram şenliklerini izledikten sonra civar köylerde gözlemler yaparak, ismini belirtmediği bir köyde geceyi geçirmiştir. Kendisi Kore diline hâkim olmadığı için bu bölge hakkında bilgi almak üzere Japonca bilen ve anlayan kişileri bulmaya çalışmıştır. Bayramlarla ilgili en önemli gözlemi şenliklerde Kore ve Japonya bayraklarının birlikte dalgalandığına dair düşüğü kayıttır (Abdürreşid İbrahim, 2012, s. 517).

Ertesi gün Gizan'dan tekrar trene binerek Seul'e ulaşan Abdürreşid İbrahim yol boyunca boş tarlaları ve ormanlık alanları gördüğünü ifade etmektedir. Seyyah bu boş alanların Koreliler tarafından işlenmediğini ve Japonların olduğu her yerde hayat olduğunu eserinde belirtmektedir (Abdürreşid İbrahim, 2012, s. 518). Bu detay ile Japonların 1904 yılında Kore ile imzaladıkları protokolün ardından Kore'nin modernizasyonu ve kendini güçlendirmesi amacıyla kullanılmak üzere boş arazilerin değerlendirilmesi adına talepte bulunması birbirini doğrular niteliktedir. Bu da seyyahın bakış açısından boş arazilerin Japonlar tarafından değerlendirilmesi gerektiğine dair bir yorum katmaktadır.

Kore'nin başkenti Seul'e (Japon işgal döneminde Seul'ün ismi Keiju'dur) geldiğinde şehrin büyük bir surla çevrilmiş olduğunu belirtmiştir. Burada ilginç bir detay olarak Abdürreşid İbrahim'in Japonların ve Çinlilerin Seul'u Keiju olarak tanımlamalarında bir olağanlık söz konusu iken Korelilerin de bu ismi benimsemelerine dair verdiği bilgi karşımıza çıkmaktadır. Ona göre Seul dendiğinde Koreliler oranın başkent olduğunu anlamazlar, Keiju olarak adlandırmayı benimsemişlerdir (Abdürreşid İbrahim, 2012, s. 519). Korelilerin Japon hakimiyetini kabullenişlerinin bir simgesi olarak ifade edilebilecek bu bilgi teyide ihtiyaç duymaktadır (Gökmen, 2018, s. 106).

Seul'e ulaştıktan sonra başkentte Dehan İmparatorluğu'nun İç İşleri Bakanı Song Pun Jun ile bir görüşme gerçekleştirmiştir. Abdürreşid İbrahim İç İşleri Bakanı'nın kendisine Japonya'da kendi kartvizitini vererek onu Kore'ye davet ettiğini belirtir. Bu görüşmenin İto Hirobumi'nin ölümü dolayısıyla 1909 Şubat ayında özel heyetin başında Song Pun Jun'un Japonya'ya gittiği dönemde gerçekleşmiş olduğu düşünülmektedir (Sunjong Sillok, 1909, s. 5). Bu görüşmede İç İşleri Bakanı zamanında eğitime önem vermedikleri için pişmanlık duyduğunu belirterek Kore'nin şu andaki durumunu ve halkın perişan halini, memleketin elden gittiğini "üzüntüyle" anlatmıştır. Ancak Song Pun Jun'un Japon yanlısı İl Chin Hoe topluluğunun liderlerinden biri olarak bu üzüntülü ve pişmanlık duyarak anlatışı Japonların ülkeyi ilhak ederek medeniyeti geri getireceklerine dair bir umut da taşımaktadır yorumunda bulunmak pek de yanlış olmayacaktır. Bu yorum ilhakı desteklemeyen Dehan İmparatoru ile farklı görüşlere sahip olduğu için imparator hakkında Abdürreşid İbrahim'e yaptığı eleştirilerde de görülmektedir. Seyyah İç İşleri

Bakanın'na özerk bir devlet olarak kalma imkânı olup olmadığını sorduğunda ise bakanın Japonların ülkeye katkılarını detaylı olarak dile getiren İç İşleri Bakanı, bir anlamda bu durumun Dehan İmparatorluğu için tek çıkar yol olduğunu belirtmiştir (Abdürreşid İbrahim, 2012, s. 519-520).

İç İşleri Bakanı ile görüşmesinin ardından Abdürreşid İbrahim eserinde Kore'de eğitim, kadınlar, misyonerler, yabancılar, ahlak, servet sahipleri ve tarihi eserler hakkında bilgiler vermiştir. Eğitim konusunda Japonların açtıkları okullara yer verirken Korelilerin geleneksel Konfüçyanist eğitime devam ettikleri az sayıdaki okullarında da muntazam bir eğitim verildiğine vurgu yapmıştır (Abdürreşid İbrahim, 2012, s. 520-521). Koreli kadınlar hakkında uzun örtülerle kendilerini kapamalarının altında yatan sebebi sorguladığında yabancıların özellikle de Batıların kendi ülkelerinde medeniyet sahibiyken Asya'ya geldiklerinde ilk olarak yerli kadınlara yönelmeleri sebebiyle kadınların bu örtüler ile kendilerini bir anlamda korumaya aldıklarını öğrenmiştir. Abdürreşid İbrahim'in eserinde, Japon bir tercüman eşliğinde Konsi Yama adındaki Koreliden özellikle halkın Hristiyanlık geldikten sonra nasıl bir değişim gösterdiğine dair öğrendiği bilgileri, bir Koreli gözünden yansıtabilecek şekilde yer verdiği için önemli bir kaynak niteliğindedir. Japonların Kore'deki hakimiyeti üzerine bu şahsa fikrini sorduğunda ise Japonların Kore'yi ileriye mi yoksa daha geriye mi götüreceği hakkında bir fikir yürütemeyen Konsi Yama, sadece Japonların Koreliler iyice dağıldıktan sonra yönetimi eline almalarını geç kalınlık olarak tanımlamıştır (Abdürreşid İbrahim, 2012, s. 521-522).

Yaklaşık 10 gün süren Kore seyahatinin ardından Rusya'ya gitmek üzere Seul'den trene binen seyyah bu ana kadar Korece bilmemesiyle öğrendiği bilgileri Japon tercümanlar aracılığı ile elde ettiği için çok kesin bilgiler edinmemiştir. Ancak bu trende Rusça bilen bir Koreli ile yol boyunca Rusça olarak sohbet edebilme fırsatı elde etmiş, Kore üzerine daha detaylı bilgileri Kore'den ayrılırken öğrenebilmiştir. Rusya'ya giden Koreli ile Kore'nin dinî, dili, kültürü şu andaki siyasi durumu ve Kore milletinin Japon yönetimi altında geçirdiği değişim hakkında konuşmuştur. Van Bin Yu ismindeki Koreli, Japonların adil davrandıklarını iddia etseler de acımasız ve gaddar olduklarını, ancak gerçek vatanperverlerin Japonların bu yaptıklarının sadece göz boyama olduğunu

anlayabileceğini ifade etmiştir. Van Bin Yu'nun Kore'de başka bir devletin hakimiyeti kaçınılmazsa bunun Ruslar olmasını tercih edeceğini bildirmesi de dikkat çekicidir (Abdürreşid İbrahim, 2012).

Abdürreşid İbrahim Kore Yarımadası'nda Busan'dan Seul'e yaptığı yaklaşık 10 günlük seyahatindeki gözlemlerinden ve Korelilerle yaptığı görüşmelerinden Kore'nin bitap bir halde olduğunu ve Japonya'nın ilhakına hazır olduğunu, artık halkın ve yönetimin kendilerini tekrar ayağa kaldıracak gücü kendilerinde bulamadığını eserinde detaylı olarak ele almıştır. Bu süreç içerisinde Kore Yarımadası'nda Japonlara karşı oluşan adalet ordularının mücadeleleri, bağımsızlık taraftarı insanların faaliyetleri ve Japonların Kore'yi modernleştirme ve geliştirme adı altında kurduğu yönetim ile Kore halkına uyguladığı baskı hakkında Abdürreşid İbrahim'in kaleme aldığı bir gözlemi olmamıştır. Karşılaştığı ve sohbet etme imkânı bulduğu Korelileri mücadeleye teşvik eden sözleri bulunmaktaysa da milletin vaz geçmişliğine dair edindiği izlenim Alem-i İslam eserinde Kore seyahatini ele aldığı bölüme hakimdir.

4.5.3 Japon Sömürge Döneminin Başlaması (1910)

Korelilerin adalet ordusu adı altında silahlı birlikler kurarak ülkenin pek çok bölgesinde Japonlara karşı giriştikleri faaliyetleri karşısında Japonya'nın yarımadayı ilhak planı hız kazanmıştır. Bu amaçla Kore'nin ilhakını gerçekleştirmek için Amerika, İngiltere ve Rusya gibi devletlerin onayı için görüşmelerde bulunan Japonya, Amerika ve İngiltere ile daha önceki anlaşmalar dolayısıyla onay konusunda bir sorun ile karşılaşmamıştır. Rusya ile de Japonya'nın, Rusya'nın Moğolistan üzerindeki çıkarlarını kabul ettiği 1907 yılında Tokyo'da imzalanan gizli bir anlaşma sonrasında Kore'nin ilhakında Japonya'nın karşısında yer almayacağını onaylamıştır. 10 Haziran 1907'de imzaladığı anlaşma ile Japonya Fransa'dan da egemenlik, işgal veya çıkarlara sahip oldukları yakın bölgelerde birbirlerine karşılıklı destek sözü almıştır (Kim H. K., 1962, s. 393-396).

Bu süreç Japon hükümeti üyeleri arasında da uzun görüşmelerin yaşanmasına sebep olmuştur. 1908 sonbaharında Tokyo'da Kore'nin Lahey konferansına katılma girişiminin ardından hemen ilhak etmek veya Kore yönetimini Japonya'nın vasalı haline getirerek

kullanmak fikirleri hakimdir. Bu esnada Kore’yi hemen ilhak etmekten yana olan grup İl Chin Hoe’yi de bu konu üzerinde Kore’de zemin oluşturması için teşvik etmektedir. Bu konuda İto’nun görevini iyi bir şekilde yerine getiremediği konusu gündeme getirilmiş, İto’nun görevden alınması ve yerine daha aktif bir Japon nüfuzu uygulayacak birisinin gelmesi için Japon hükümetinin Kore konusundaki ateşli görevlileri İl Chin Hoe ile iş birliğine gitmiştir. Ancak burada Yi Wan Yong’un kendi yönetiminin tehlikeye gireceği korkusuyla İto’dan yana olarak İl Chin Hoe’nin hükümette bir kriz yaratmaya dair faaliyetlerinin önüne geçtiği görülmektedir (Kim H. K., 1962, s. 393-396).

Tüm bu kriz ortamı içerisinde İto Hirobumi 1909 Haziran’ında, Kore meselesinde daha fazla yer almamak ve Japonya’ya dönerek merkezi hükümette aktif rol oynamak düşüncesiyle görevinden istifa ederek Sone Arasuke’yi Genel Vali Yardımcısı göreviyle yerine bırakmıştır. İstifasından sonra Rusya’dan Japonya’nın ilhakına onay verdiğine dair yapılacak anlaşma görüşmeleri için görevlendirildiğinde, Mançurya’ya giderken Harbin tren istasyonunda Koreli An Jung Geun (안중근) tarafından öldürülmüştür. Ancak 1909 yılında gerçekleştirilen bu suikastın arkasında Japonya’nın kendi politikasını uygulamada yetersiz kaldığını gördüğü İto Hirobumi’yi ortadan kaldırmak, yerine daha güçlü bir Genel Vali getirmek ve son olarak da Kore’yi ilhak etmek üzere bir bahane yaratmak sebepleriyle bu suikastı desteklediğine dair görüşler de bulunmaktadır (Simons, 1995, s. 124-125). Bir diğer suikast girişimi de Kore hükümeti başbakanı Yi Wan Yong’a yapılmıştır. Ayrıca 1904 yılında Japonya ile imzalanan anlaşma ile Japonya’nın Kore’yi baskı altında tutmak için Kore Dış İşleri’ne danışman olarak atadığı D.W. Stevens da San Francisco’da Koreli öğrenciler tarafından öldürülmüştür (Seth, 2011, s. 254-257).

1909’da İto’nun görevden alınmasıyla birlikte Kore hükümeti üzerindeki baskısını arttıran İl Chin Hoe üyeleri, hem Genel Vali Yardımcısı göreviyle Kore’de bulunan Sone’ye hem de Başbakan Yi Wan Yong’a bir öneri sunmuşlardır. Koreliler tarafından sunulmuş olmasına rağmen bu öneriler, İto’nun ölümü sebebiyle Japonya’ya gönderilen özür heyetinin başında bulunan İç İşleri Bakanı Song Pun Jun’un (Choy, 1971, s. 322) Japonya’da Kore ilhakını hızlandırmaktan yana olan kişilerle yaptıkları görüşmelerden gelen öneriler olup, ana teması Kore’nin refahı ve kalkınması için bu ilhakın en doğru karar olduğudur (Sunjong Sillok, 1909, s. 5). Hatta bu önerilerin ardından Kore’nin

Japonya tarafından ilhak edilmesi sürecini hızlandırmak için Kasım 1909'da "Kore Sorunu için Yoldaşlar Birliği" organizasyonunu düzenlemişlerdir. Uzun süredir bir rekabet halinde olan İl Chin Hoe üyeleri ve Başbakan Yi Wan Yong bu organizasyon ile artık net bir mücadelenin içine girmişlerdir. Başbakan Yi ilhak önerilerine tamamen karşı bir duruş sergileyerek Japon yanlısı birliğin organizasyonu karşısında Kore halkını birlik olmaya çağırdığı bir konuşma gerçekleştirmiştir (Kim H. K., 1962, s. 397-400).

Sone'nin İl Chin Hoe'nin sunduğu öneriye karşı olumlu bir destek vermemesi Japon Dış İşleri Bakanı Katsura tarafından görevinden alınarak 1910 yılının Mayıs ayında İto Hirobumi'nin yerine Genel Vali görevini üstlenmek üzere Terauchi Masatake'nin görevlendirilmesi ile sonuçlanmıştır. Seul'e Tokyo hükümetinden aldığı taslak şeklindeki ilhak anlaşması ile gelecek olan Terauchi, bu görüşmeler esnasında herhangi bir sorun yaşanmaması adına Kore polisinin, Japon polisi ile Genel Vali'nin emrinde birleştirilmesi adına Haziran ayında Kore hükümetinden bir ön onay istemiştir. Bu esnada Yi Wan Yong kendisine yapılan bir suikast girişimi dolayısıyla yaralandığı için Kore hükümetinde Başbakan yardımcısı olarak bulunan Pak Che Soon 21 Haziran'da bu ön onayı verince Temmuz ayında Terauchi Seul'e gelmiştir. Ağustos başında görevine geri dönen Yi Wan Yong ile 16 Ağustos'ta ilhak anlaşması için görüşmeler başlamıştır.

Bu esnada Yi Wan Yong'un hükümeti Ekim ve Temmuz 1909 arasında Genel Vali'nin Kore'deki yönetimini kolaylaştırmak adına iç işleri, dış işleri ve savunma, ekonomi, hukuk, tarım ticaret ve endüstri bakanlıklarından 4 bakana indirilmiştir. Buna göre ilhak anlaşması üzerine Terauchi ile görüşme yapan hükümet Başbakan Yi Wan Yong, İç İşleri Bakanı Pak Che Soon, Tarım Bakanı Cho Jung Eung, Ekonomi Bakanı Go Yong Hee ve Eğitim Bakanı Yi Yong Jik olmak üzere toplamda 5 kişiden oluşmaktadır (Sunjong Sillok, 1910, s. 1).

İlhak antlaşmasına dair görüşmeler Kore hükümeti tarafından bir kabulleniş içerisinde geçmiştir. Yi Wan Yong taslak anlaşmada sadece Kore'nin Choson olarak adlandırılışı ve Sunjong'un unvanın Kral yerine İmparator olarak değiştirilmesi önerilerinin antlaşmanın halk tarafından kabulünde etkili olacağını bildirmiştir. Antlaşmanın amacı Kore'deki barış ve istikrarı korumak, Korelilerin refah ve zenginliğini desteklemek,

ülkede yaşayan yabancıların güvenliğini sağlamak adına Kore yönetiminin üzerine düşen görevleri yapmada yetersiz kalmasından dolayı bir rejim değişikliği ihtiyacı olarak açıklanmıştır. Diğer dört bakan sunulan şartları bu doğrultuda kabul ederken Eğitim Bakanı Yi Yong Jik bu anlaşmanın karşısında bir duruş sergilemiştir. 22 Ağustos'ta Eğitim Bakanı hariç 3 bakan ve başbakanın yanı sıra İmparator Sunjong'u temsilen Yi Chae Myon ve İmparator'un baş yardımcısı konumundaki Kim Yun Sik'in katılımıyla Kore İlhak Antlaşması (한일병합조약 / Han İl ByeongHab Choyak) imzalanmıştır (Kim H. K., 1962, s. 400-406). 22 Ağustos'ta imzalanmasının ardından 29 Ağustos'ta yürürlüğe giren ilhak anlaşması şu maddelerden oluşmaktadır;

- 1- *Majesteleri Dehan İmparatoru tüm Kore üzerindeki egemenlik haklarını tamamen ve kalıcı olarak Majesteleri Japonya İmparatoruna devreder.*
- 2- *Majesteleri Japonya İmparatoru önceki maddede bahsi geçen devri kabul eder ve Kore'nin Japonya İmparatorluğu'na tamamen ilhakına onay verir.*
- 3- *Majesteleri Japonya İmparatoru, Majesteleri İmparator ve eski İmparator ve onun Kore'nin Veliht Prensi İmparator Hazretleri, Eşleri ve Varisleri unvanları, haysiyetleri ve onurları, şahsi olarak rütbelerine uygun bir şekilde kabul eder ve bu unvan, haysiyet ve onurun korunması adına yıllık olarak yeterli miktarda ödeme yapmayı kabul eder.*
- 4- *Majesteleri Japonya İmparatoru Kore Kraliyet Ailesi üyelerine ve varislerine önceki maddede belirtilenler haricinde uygun onur ve muameleyi kabul eder ve bu onur ve muamelenin kalıcılığı için gerekli ödemeleri onaylar.*
- 5- *Majesteleri Japonya İmparatoru değerli hizmetlerde buldukları için özel bir itibar ile takdir edilen Korelilere soyluluk unvanı ve mali ödenek sunar.*
- 6- *Daha önce belirtilen ilhak sonucunda, Japonya hükümeti tüm Kore hükümeti ve yönetimini üstlenir, Korelilerin refahını arttırmak için yürürlükte bulunan yasalara itaat eden Korelilerin ve varlıklarının tam koruma altında olacağını taahhüt eder.*
- 7- *Japonya hükümeti, şartlar elverdiği ölçüde, yeni rejimi sadakatle ve iyi niyetle kabul eden ve hizmet için gerekli niteliklere sahip Korelileri, Kore'de bulunan Japonya kamu hizmetinde işe almayı onaylar.*

8- *Majesteleri Japonya İmparatoru ve Majesteleri Dehan İmparatoru'nun onayından geçen bu antlaşma ilan edildiği tarihten itibaren yürürlüğe girer* (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 66-67), (Sunjong Sillok, 1910, s. 3).

İlhak anlaşması ile Dehan İmparatorluğu sona erip Kore Yarımadası'nda 35 yıl sürecek Japon hakimiyeti başlamıştır. Ancak Japon sömürgeciliğini sadece 22 Ağustos 1910'da gerçekleşen ilhak anlaşmasına bağlamak yanıltıcı olacaktır. Rusya-Japonya savaşından itibaren yarımada üzerinde kademeli bir şekilde her alanda kurulan Japon etkisi, bunun yanında Kore yönetiminin de bağımsızlık adına giriştiği yetersiz ve hatta yabancı güçlere ülkeyi açık hale getiren yanlış politikaları bu ilhaka zemin hazırlamıştır (Hwang K. M., 2018, s. 124-125).

SONUÇ

Bu doktora tezinde tarihsel olayların dinamiklerine dayanılarak 1876-1910 yılları arası Choson Krallığı ve Dehan İmparatorluğu'nun, diğer ülkeler ile ilişkilerinde bakış açısını değiştiren etmenler ve bu değişimin modern tarihe yaptığı etki çözümlenmeye çalışılmıştır. Tarihsel açıdan dış ilişkilerin gözetiminde hem siyasi hem de toplumsal olayların modernleşmeye katkı sağlayıp sağlamadığı, geleneksel sistemin tamamen terk edilip edilmediği sorularının cevabı bulunmaya çalışılmıştır. Bu dönemi çözümlenmek adına Kore Yarımadası'nda siyasi düzen, dış ilişkiler ve halkın tepkisel hareketleri odak noktası olarak ele alınmıştır.

Uzun ve köklü bir tarihe sahip Kore Yarımadası'nda Choson Krallığı'nda uygulanan dışa kapalı siyaseti Taewongun ile zirveye ulaştırmıştır. Ancak 1800'lerden itibaren Asya'daki Çin, Japonya ve Kore üçgenine, Amerika ve Avrupa'nın dâhil olduğu bu dönemde, Kore Yarımadası'nda dışa kapalı siyasetin sürdürülmesinde siyasi, ekonomik ve askerî problemler ortaya çıkmıştır. Özellikle yabancı ülkelerin Asya'daki girişimlerinin yansımalarının Kore Yarımadası'na çok kısa bir süre içerisinde ulaşarak burayı etkilemesi, Choson Krallığı yönetim mekanizmasında yeni bir dönemin başlangıcına yol açmıştır. Bu dönemde krallığın yönetiminde bulunan kraliyet ailelerinin baskıcı tutumları ile yaşanan iç çekişmeler yarımada yeni dönemin başlangıcında alınacak kararlarda etkin rol oynamıştır. Teze konu olarak seçilen 1876-1910 dönemi bu açıdan Choson'un hem yönetiminde siyasi bir kimlik değişimi yaşadığı hem de yabancılarla kurulan ilişkilerin başlangıcı ile geleneksel dışa kapalı politikadan çıkıldığı dönem olması sebebiyle özel bir dönemi temsil etmektedir.

Taewongun yönetimi esnasında uygulanan baskıcı politika içsel çekişmeleri en aza indirerek merkezi yönetimi odak noktası olarak kabul ederken halkın bozulan yerel yönetim sisteminin bir etkisi olarak alınan vergilerle giderek ezilmesi ve buna karşı bir tepki ortaya koyuşu tezin üçüncü bölümünün konusunu belirlemektedir. Halk aynı zamanda katı Konfüçyanist yaşam tarzı sebebiyle sorunlar yaşamaktadır. Bu çok boyutlu baskıdan kendisini kurtaracak çıkış yolunu ise yarımada gizli olarak girmeye başlayan Hristiyanlık'ta bularak sessiz bir şekilde yönetime tepkisini, yönetim tarafından

yasaklanan bu dini benimseyerek göstermiştir. Ayrıca Kore Yarımadası'nda Hristiyanlık sadece halkın bir çözüm yolu olarak görülmekle kalmamış aydın kesimin de Kore'nin kendisini geliştirmesi adına geçirmeye ihtiyaç duyduğu gereklilikleri gözler önüne seren Batı medeniyetinin bir yansıması olarak kabul ettiği bir unsur olmuştur. Bu açıdan Hristiyanlık Kore Yarımadası'na giriş yaptıktan sonra düşünsel olarak başlayan değişim toplumsal ve siyasi olarak meydana gelen gelişmelerle yeni çağın başlamasına yol açmıştır.

Hristiyanlığın yarımadaya geldiği dönemde Taewongun'un yerine başa gelen Kral Gojong babasının aksine iktidarı ele aldığıda değişimin gerekliliğinin farkında olarak yeni bir siyasi yol belirlemiştir. Özellikle Japonya ve Çin'in yabancı devletlerle imzaladıkları antlaşmalar ile kurduğu ilişkiler ve bu ilişkilerin tesiri detaylı olarak incelenmiş ve gözlemlenmiştir. Bu tesirin gözlemlenmesi Choson Krallığı'nda sadece Çin ve Japonya'nın Tsushima Adası ile yapılan ticaretin temsilcileri ve elçileri aracılığıyla sağlanmıştır. Çin'in vasal devleti olarak Choson Krallığı'nın yıllık ödemelerini gerçekleştirmek amacıyla gönderdiği elçilerin geri döndüklerinde beraberinde getirmiş olduğu kitaplar ve fikirler sayesinde Kore Yarımadası'ndaki mevcut durumun eleştirisi yapılmaya başlanmıştır. Bu eleştirilerin giderek arttığı dönem Choson Krallığı'nda modernleşme sürecinin de başlangıcı olarak kabul edilir.

Geleneksel düzenden çıkışı temsil eden 1876 yılında Choson Krallığı'nın Japonya ile imzaladığı Kanghwa Antlaşması modernleşmeye doğru gelişim gösteren süreçte ülke içindeki dönüşümü de beraberinde getirmiştir. Bu tarihten itibaren Choson toplumu göreceli bir şekilde modern bir topluma, ülke ise uluslararası alanda aktif bir siyaset uygulayan bir ülkeye doğru değişim geçirmektedir. Özellikle ülke Konfüçyanist aile, toplum ve devlet geleneklerinden Batı'nın Hristiyan kültürü ile karşılaşarak değerler arasındaki farklardan doğan çatışmalara uğramıştır. Bu açıdan tez dış ilişkilerin değişimine odaklanan bir tema üzerinden dönemi ele alırken ülke içindeki geleneksel istikrarın bozulmasına etki eden etmenleri ve bu doğrultuda oluşan çatışmaları da içermek zorunda kalmıştır.

Dışa dönük bir politika uygulanırken Choson Krallığı ve Kore Yarımadası üzerinde çok da masum olmayan planların döndüğü bu coğrafyada Kral Gojong'un siyasi anlayışı bu planlara göre değişim göstererek bir imparatorluk ilanı ile sonuçlanmıştır. Bu imparatorluk dönemi içerisinde değişimin topluma yayılan etkileri ciddi sonuçlar doğururken dış ilişkilere de bir yön çizmiştir. Devrin kabuk değiştirerek gelişen modern ülkeleri ile modernleşme hızına yetişememiş ülkeleri arasındaki çıkar çatışması ve bu çatışmanın odak noktası olan sömürge alanı konusunda masada olan Kore Yarımadası'nda meydana gelen değişim süreci günümüze kadar devam etmektedir. Diplomasinin Kore'nin siyasetine, toplumuna ve ekonomisine yansımaları, iç ve dış politikanın uyum içerisinde olup olmadığı detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Amerika, Asya ve Avrupa denklemine Kore'nin 1876-1910 yılları arasındaki dönemde değişimi incelenerek tarihsel köklerde yatan olayların günümüzde Kore Yarımadası'nda oluşan sisteme etkisi analiz edilmiştir.

Teze konu olan süreç sadece Kore Yarımadası'nda iç ve dış ilişkilerin yönetiminde meydana gelen değişimler açısından değil Doğu Asya'daki devletlerin birbirleriyle önemli mücadeleler içerisine girdikleri bir dönem olarak da önem arz etmektedir. Öncelikle Çin ve Japonya'nın 1894-1895 yıllarında devam eden süreçteki hakimiyet mücadelesi ve ardından Rusya ve Japonya arasındaki 1904-1905 yıllarındaki çatışma Kore Yarımadası üzerinden gerçekleşen bir güç yarışına dönüşmüştür. Bu yarışa Amerika ve Avrupalı devletlerin her ne kadar askerî değil ancak siyasi olarak dahil olması Doğu Asya'daki dengeleri etkilemiştir.

Kore Yarımadası'nda dış ilişkilerin 1876'da Japonya ile başlayan ve Amerika, İngiltere, Almanya, Rusya, İtalya, Fransa ve Avusturya Macaristan imparatorluğu ile devam eden eşitsiz antlaşmalar ile aktif hale gelmesi ve bu süreçte Çin ile değişen ilişkilerin durumu Kore Yarımadası'nı bağımsız bir ülke olarak tutmaya yönelik girişimler olarak 19. yüzyılın sonlarında önemli bir yer etmişlerdir. Ancak tüm bu denemelere rağmen dış politika uygulamalarının başarıya ulaşamamış olmasının nedenleri ve 1910 yılında Japonya'nın ilhakı ile sonuçlanmaya getiren nedenleri birbirinden farklı kategorilerde tez boyunca ele alınmıştır. Bu kategoriler kültürel farklılaşmanın başladığı Hristiyanlığın ülkeye girişi, bölgesel yöneticilerin giderek yozlaşması ile uyguladıkları baskılar

nedeniyle yönetim ile halk arasında oluşan büyük uçurum ve milli bütünlüğün sağlanamayışı şeklinde iç ilişkiler konularında sınırlandırılmıştır.

Başarısızlığın arkasındaki dış ilişkiler problemlerinde ise bu başarısızlığı anlayabilmek için Amerika ile imzalanan 1882 Shufeldt Antlaşması dikkatle incelenmelidir. Çünkü ilk kez Doğu Asya toplumları dışında Batılı bir devletle imzalanan ilk antlaşma olarak Shufeldt Antlaşması'nın tüm maddeleri bu tarihten itibaren Koreli yöneticilerle imzalanacak diğer devletlerin antlaşmalarına temel oluşturmuştur. Bu antlaşmada yerel iyi niyet misyonlarının gerektiği takdirde Kore'nin desteğine gönderileceğine dair Koreli yönetime verilen güvenin içinin boş çıkması ile gerçekleşen hayal kırıklığı başarısızlığın ilk örneği olmuştur.

Amerika'nın ardından İngiltere ile kurulan ilişkiler de İngiltere'nin başlangıçta Çin'in Kore üzerindeki hakimiyetini destekler nitelikteki tutumu dolayısıyla farklı bir boyuttadır. İngiltere'nin Kore politikası Amerika, Japonya ve Rusya'nın aksine özellikle Rusya'nın sıcak denizlere inme, limanlar elde etme faaliyetlerini engelleyeceği için Çin-Kore birlikteliği yanlısı tutumu ile sonuçlanmıştır. Özellikle Afganistan üzerinden gerçekleşen İngiliz-Rus mücadelesi Kore'nin stratejik öneminden dolayı Doğu Asya'da da devam etmiştir. Ancak 1894-1895 Çin-Japon Savaşı'nın ardından Japonya'nın galibiyeti ile taraf değiştiren İngiltere, Japonya ile kurduğu müttefiklik ilişkisi sayesinde Doğu Asya'daki denge politikasında yerini belirlemiştir. İngilizlerin özellikle Kore'yi hedef almayan yaklaşımı, ticari kazanımlarını etkilememesi açısından bölgedeki denge politikasını sürdürmek üzerine yoğunlaşmıştır.

Choson Krallığı'nın imzaladığı bütün ticaret ve dostluk antlaşmalarında tıpkı Amerika Shufeldt Antlaşması'nda olduğu gibi iyi niyet misyonları olmasına rağmen, bu misyonlar devletlerin siyasi diplomatik faaliyetlerinde gerçekleşmemiş bu devletlerin Kore'de bulunan ve yarımada'nın durumunu birebir gözlemleyen temsilcilerinin bireysel faaliyetlerinde hayat bulmuştur. Almanya'nın Kore Yarımadası'ndaki etkisi de Möllendorff aracılığıyla Kore'nin bağımsızlığını sağlamaya çalışma faaliyetlerinde görülmektedir. Kral Gojong'un bireysel danışmanı olarak Alman Möllendorff, Kore'nin bütünlüğünün korunmasının Rusya'nın bölgede aktif siyasette bulunmasıyla

sağlanabileceğine dair görüşü ile hareket etmiştir. Bu açıdan Amerika'nın Kore'yi korumaya yönelik bir girişimde bulunmayacağını farkındalığı ile Amerika'nın yerini bir başka devletle doldurmak adına Kral Gojong'un Rusya ile ilişkilerini geliştirerek hem Çin'in hem de Japonya'nın yarımada üzerindeki etkisini kırmaya yönelik faaliyetleri bu kez yönetsel bir değişimi de beraberinde getirmiştir. Dehan İmparatorluğu'nun ilanı ile gelişme gösteren Rusya-Kore iş birliği Kore'deki yatırımların artması ile sonuçlanırken bu iş birliğinden kaynaklı olarak Rusya'nın bu kez ülkenin iç işlerine karışır hale gelmesi Kore Yarımadası'nı tam bağımsız olmaktan yine alıkoymuştur.

Dış ilişkilerin başlangıcından itibaren Kore'nin Japonya'nın ilhakına uğramasına kadar geçen süreçte Kore'nin bağımsızlığına dair atılan adımlar Donghak Köylü Ayaklanması ve Bağımsızlık Kulübünün faaliyetlerinde de görülmektedir. Fakat bu faaliyetler yenileşme ve değişme açısından milliyetçi bir yapıda görülmekteyken yönetim tarafından bu gelişmelere gerekli önemin gösterilmemesi de bağımsızlık yolunda başarısızlığın nedenleri arasında gösterilebilir. Donghak Köylü Ayaklanması Kore Yarımadası'nın tam bağımsızlığını hedeflemeyen sadece ülkeyi Çin'in etkisinden bağımsızlaştırma yolunda sınırlı bir kapsamda gerçekleşen bir faaliyet olması, Bağımsızlık Kulübü de Koreli yöneticilerin yetersizliği ve isteksizliği ile hükümette bulunan reform karşıtı grupların baskın hale gelmesi sebepleriyle başarısızlıkla sonuçlanmıştır. Bu açıdan Kore'nin bağımsızlık sürecinde ülkenin dış baskıya karşı ve modernleşmeye yönelik eline geçen fırsatları da değerlendiremediği açıktır.

Yönetim mekanizmasında yer alan liderlerin değişen politikalara ayak uydurmaya yetmeyen deneyimsizlikleri, geleneksel düzene bağlı kalmadaki tutucu tavırlara sahip gruplarla çatışmalarının yanı sıra bağımsızlığa ulaşmadaki başarısızlığı getiren bir diğer etmen de Kore Yarımadası'nda jeopolitik konumundan ileri gelmektedir. Jeopolitik konumu dolayısıyla yönetim kademesindeki değişen politikalar ve reform hareketleri ile Kore'de bağımsızlığı sağlamak oldukça güçtür. Çin ve Japonya'nın yanı sıra kuzeyden de Rusya'nın varlığı ile üç bir yandan sarılmış halde bu devletlerin hakimiyet mücadeleleri arasında sıkışmış durumda konumuyla dikkatleri her daim üzerinde toplamıştır. Başlangıçta Asya kültürünün, Çin etkisinin yarımada yayılması, Japonya'nın yarımada üzerinden Asya ile bağlantı kurması, Rusya'nın sıcak denizlerde

elde etmek istediği limanlar dolasıyla önem verdiği Kore'nin konumu 19. yüzyılın sonunda siyasi bir hakimiyet mücadelesine dönüşmüştür. Kore Yarımadası'nın Doğu Asya'da stratejik bir önem taşıyan konumu geçmişten günümüze dek hala güncelliğini koruyan meseleleri beraberinde getirmektedir. 35 yıl süren Japon sömürge döneminde Kore Yarımadası Japonya'nın himayesi altında modernleştirme ve Japonlaştırma politikalarına sahne olurken, 2. Dünya Savaşı sonrası Japonya'nın yarımadadan çekilme kararı alması ile birlikte Kore'nin geleceği uluslararası toplantılarda görüşülen bir konu haline gelmiştir. Bu süreçte Korelilerin Kore Yarımadası'nın geleceğinde söz sahibi olmak adına hem sömürge dönemi öncesi hem de sömürge esnasında gerçekleştirmeye çalıştıkları bağımsızlık faaliyetlerinin Japonlar tarafından ezici bir şekilde bastırıldığı göz ardı edilmemelidir. Ancak bu toplantılarda alınan kararların Koreli halk göz önüne alınmadan çıktığı açıktır. Özellikle de 2. Dünya Savaşı sonrasında Japonya'nın Kore Yarımadası'ndan ayrılışının ardından yarımadada tam bağımsız bir devletin kurulma ihtimalinin Rusya ve Amerika tarafından yarımadanın kuzey ve güney şeklinde sahiplenilmesi ile sona ermesi Kore'nin edilgen bir politika izlemek zorunda kalışının da resmi olmuştur.

Donghak Ayaklanmaları esnasında tam bağımsızlık için olmasa da Kore halkının Kore Yarımadası'nın yabancı güçlerin giderek artan baskısından kurtarmak adına giriştiği eylemler, Konfüçyüsçü anlayışın getirdiği geleneksel edilgen duruma ilk karşı çıkışı simgelemektedir. Bu açıdan Kore Savaşı sonrası yarımada üzerinde kurulan düzende özellikle Güney Kore'de, Amerika'nın müttefikliği ile Korelileri tekrar edilgen bir hale getirmeye çalışan sisteme karşı bir isyan olarak nitelendirilebilecek aktif politikalar dikkat çekiyor. Bunu da günümüz itibarıyla dünyanın en büyük 11. ekonomisine sahip olan Güney Kore'nin sanayi, teknoloji ve kültürel açıdan Hallyu olarak adlandırılan popüler kültür hareketi ile küresel olarak elde ettiği başarılarında gözlemlenebiliyor.

Sonuç olarak bu doktora tezinde geleneksel ve dışa kapalı bir ülke olan Choson Krallığı'nın Dehan İmparatorluğu'na geçiş sürecinde 19. yüzyılda hem ülke içinde hem de dış politikada geçirdiği dönüşümü ele alınmış, bu doğrultuda gerçekleştirdiği siyasi, toplumsal faaliyetler detaylı olarak incelenmiştir. Bu faaliyetlerin modern Kore'yi oluşturan günümüze yansıyan olumlu ve olumsuz etkileri ortaya konulmuştur. Kore

Savaşı öncesi dönem hakkında Türkiye’de Kore tarihi ile ilgili yapılan sınırlı sayıdaki tez çalışması göz önüne alındığında bu tez çalışmasının lisansüstü tez boşluğunu doldurması ümit edilmekte ileride yapılacak Kore Araştırmaları için bir başlangıç olması beklenmektedir.

KAYNAKÇA

- (1645, April 23). *Injo Sillok*, s. 2.
- (1654, July 2). *Hyojong Sillok*, s. 5.
- (1658, March 3). *Hyojong Sillok*, s. 2.
- (1791, November 8). *Jeongjo Sillok*, s. 2.
- (1865 , October 10). *Gojong Sillok*, s. 11.
- (1866, July 27). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1866, September 23). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1866, July 25). *Gojong Sillok*, s. 3.
- (1870, May 11). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1874, June 29). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1874, July 3). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1876, February 3). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1876, June 1). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1879, July 9). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1880, September 8). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1881, February 10). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1881, April 23). *Gojong Sillok*, s. 3.
- (1882, July 17). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1882, July 18). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1882, July 13). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1883, March 16). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1883, March 17). *Gojong Sillok*, s. 5.
- (1884, May 4). *Gojong Sillok*, s. 3.
- (1885, June 13). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1886, May 3). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1887, April 29). *North China Herald*.

- (1887, April 9). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1892, May 29). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1894, June 19). *Gojong Sillok*, s. 3.
- (1895). *The Korean Repository*, II.
- (1896, April 7). *The Independent*.
- (1896, April 11). *The Independent*.
- (1896, July 4). *The Independent*.
- (1896). *The Korean Repository*, III.
- (1897, October 13). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1897, October 5). *The Independent*.
- (1898, February 20). *The Independent*.
- (1898, November 5). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1898). *The Korean Repository*, V.
- (1898, November 1). *The Independent*.
- (1901, March 23). *Gojong Sillok*, s. 1.
- (1902, July 15). *Gojong Sillok*, s. 2.
- (1904). *The Korean Review*, IV.
- (1909, February 8). *Sunjong Sillok*, s. 5.
- (1910, August 21). *Sunjong Sillok*, s. 1.
- (1910, August 22). *Sunjong Sillok*, s. 3.
- (2017, Mart 3). 조선왕조실록 (The Annals of The Joseon Dynasty):
<http://sillok.history.go.kr/main/main.do> adresinden alındı
- (2017, 12 22). 3 3, 2018 tarihinde Kore İstatistik Bilgi Kurumu (국가통계포털):
http://kosis.kr/statHtml/statHtml.do?orgId=101&tblId=DT_1ZGA21&vw_cd=MT_BUKHAN&list_id=101_101BUKHANB01_AA12&seqNo=&lang_mode=ko&language=kor&obj_var_id=&itm_id=&conn_path=MT_BUKHAN# adresinden alındı
- (2017, 5 12). korea.net: <http://www.korea.net/AboutKorea/History/Goryeo> adresinden alındı
- (2017, 5 12). korea.net: <http://www.korea.net/AboutKorea/Society/South-Korea-Summary> adresinden alındı

- Abdürreşid İbrahim. (2012). *Yirminci Yüzyılın Başlarında Alem- i İslam ve Japonya'da İslamiyet'in Yayılması*. (M. Paksu, Dü.) Nesil Yayıncılık.
- Adams, D. J. (2010). Ghosts, Spirits, and Saints: Ancestors and the Catholic Church in Korea. *Transactions of the Royal Asiatic Society Korea Branch*, 85, 109-130.
- Ahvenainen, J. (1981). *The Far Eastern Telegraphs: the History of Telegraphic Communications between the Far East, Europe and America before the First World War*. Suomalainen Tiedeakatemia.
- An, G. H. (2003). *신! 한국 100 명산 ('The New' 100 Korean Mountains)*. Seoul: 깊은솔 (Gipeunsol).
- Armaoğlu, F. (2007). *19. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. Alkım Yayınevi.
- Armaoğlu, F. (2007). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi*. Alkım Yayınları.
- Bae, H. S. (1984). 조선에 전래된 천주교 서적 (Choson'a Getirilen Katolik Kitaplar). *한국교회사논문집 (Kore Kilise Tarihi Makaleler Yayını)* (Cilt 1, s. 1-31). içinde 한국교회사 연구소 (Kore Kilise Tarihi Enstitüsü) .
- Bae, H. S. (2013). Foundations for the Legitimation of the Tonghak Peasant Army and Awareness of a New Political Order. *Acta Koreana*, 16, 399-430.
- Baker, D. (2012). Writing History in Pre-Modern Korea. D. Woolf (Dü.) içinde, *The Oxford History of Historical Writing: 1400-1800* (Cilt 3, s. 103-118). Oxford University Press.
- Baker, D. (2013, April). The Transformation of the Catholic Church in Korea: From a Missionary Church to an Indigenous Church. *Journal of Korean Religions*, 4(1), 11-42.
- Baker, D., & Rausch, F. (2017). *Catholics and anti-Catholicism in Choson Korea*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Bays, D. H. (2002). *A New History of Christianity in China*. Blackwell Publishing.
- Bemis, S. F. (1950). *A Diplomatic History of the United States* (3 b.). Henry Holt and Company.
- Bol, P. K. (2008). *Neo-Confucianism in History*. Harvard University Press.
- Bonnefoy, Y. (2000). *Antik Dünya ve Geleneksel Toplumlarda Dinler Mitolojiler Sözlüğü* (Cilt 1). (L. Yılmaz, Çev.) Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Boxer, C. R. (1965). *The Dutch Seaborne Empire*. London: Hutchinson & Co. Ltd.
- Boxer, C. R. (1968). *Fidalgos in the Far East 1550-1770*. Oxford University Press.
- Breuker, R., Koh, G., & Lewis, J. B. (2012). The Tradition of Historical Writing in Korea. D. Woolf (Dü.) içinde, *The Oxford History of Historical Writing: 400-1400* (Cilt 2, s. 119-137). Oxford University Press.

- Brockey, L. M. (2007). *Journey to the East: The Jesuit Mission to China, 1579-1724*. Cambridge: Belknap Press of Harvard University Press.
- Brother Anthony. (2002). How the West First Learned about Korea. *Royal Asiatic Society Korea Branch*, 87, 117-160.
- Brother Anthony. (2014). Origins of the Catholic Church in Korea: A Letter. *Royal Asiatic Society Korea Branch*, 89, 169-192.
- Brujin, J. R. (1979). *Dutch-Asiatic Shipping in the 17th and 18th Centuries*.
- Brzezinski, Z. (2005). *Büyük Satranç Tahtası*. (Y. Türedi, Çev.) İnkılap Kitabevi.
- Cable, E. M. (1938). The United States-Korean Relations 1866-1871. *Transactions of the Royal Asiatic Society Korea Branch*, 28, 1-229.
- Cady, J. F. (1954). *The Roots of French Imperialism in Eastern Asia 1901-1996*. Cornell University Press.
- Campbell Jr., C. S. (1941). American Business Interests and the Open Door in China. *The Far Eastern Quarterly*, 1(1), 43-58.
- Cawley, K. (2014). An Unforeseen Mission : Matteo Ricci and Korea. *남도문화연구 (The Centre for Namdo Culture)*(27), 267-294.
- Chandra, V. (1975). The Independence Club and Korea's First Proposal for a National Legislative Assembly. *Occasional Papers on Korea*, 4, 19-35.
- Chang, D. H. (2001, March). 한불조약과 종교 문제 (Kore-Fransa Antlaşması ve İnanç Problemi). *Catholic Theology and Thought*, 35, 117-149.
- Chang, G. H. (2003, March). "Whose "Barbarism"? Whose "Treachery"? Race and Civilization in the Unknown United States-Korea War of 1871. *The Journal of American History*, 4, 1331-1365.
- Chang, K. H. (2017, June). 아관파천 전후(1896 ~ 1898) 정치권력 변화와 김홍륙 독차사건 재검토 (The Change of Political Authority and the Reexamination of Kim Hong-ruk's Poison Attempt, 1896 ~ 1898). *한국근현대사연구 (Journal of Korean Modern and Contemporary History)*, 81, 89-117.
- Chang, S. H. (2007). 대한제국의 멸망 과정과 동북아시아 질서의 재편 (The Course of The Collapse of The Korean Empire and The System Reorganization in Northeast Asia). *사학연구 (Sahak Yonku : The Review of Korean History)*, 88, 151-181.
- Chang, W. A. (1962). *Kim Ok-kyun and The Korean Progressive Movement, 1882-1884*. Doktora tezi, Stanford University.

- Chay, J. (1990). *Diplomacy of Asymmetry: Korean-American Relations to 1910*. Honolulu: University of Hawaii Press.
- Cheong, S. H., & Lee, K. H. (2013). Accounts on Korea by Jesuit Missionaries in China during the First Half of the 17th Century. *인문과학연구논총 (The Journal of Humanities)*(35), 205-243.
- Chien, F. F. (1967). *The Opening of Korea: A Study of Chinese Diplomacy, 1876–1885*. Shoe String Press.
- Chin, Y. H. (1990, Dec). Establishment of Tonghak and Ch'oe Che-u. *Seoul Journal of Korean Studies*, 3, 83-102.
- Cho, D. W. (2017). Türkiye'de Kore Hakkındaki Araştırmalar: Tarihçesi, Şuanki Durumu ve Yapılması Gerekenler. M. E. Gökmen, & P. Altundağ (Dü.), *Türkiye'de Kore Çalışmaları*. içinde 1, s. 9-14. Ankara Üniversitesi Yayınları.
- Cho, H. N. (2006). *개항기 대일관계사연구 (Limanların Ticarete Açılışı Sürecinde Japonya ile İlişkilerin Tarihi Üzerine Araştırmalar)*. 한국학술정보 (Korean Studies Information Service System).
- Cho, K. (1984, August). The Meaning of Catholicism in Korean History. *Korea Journal*, 14-27.
- Cho, K. (2010). *조선 후기 천주교사 연구 의 기초 (Choson'un Son Dönemlerinde Katoliklik Üzerine Araştırmaların Temeli)*. 경인문화사 (Kyungin Publishing).
- Choe, C. Y. (1972). *The Rule of the T'aewongun, 1864-1873: Restoration in Korea*. Cambridge: Harvard Yenching Institute.
- Choe, T. H. (1973). Tonghak Thought and Modernization (I)", 1973, s.8. *Korea Journal*, 13(10), 4-9.
- Choe, Y. H. (1980). An Outline History of Korean Historiography. *Korean Studies*, 4, 1-27.
- Choe, Y. H. (1981). Reinterpreting Traditional History in North Korea. *The Journal of Asian Studies*, 40(3), 503-523.
- Choe, Y. H. (1982). The Kapsin Coup of 1884: A Reassessment. *Korean Studies*, 6, 105-124.
- Choe, Y. H. (2002). Private Academies and the State in Late Choson Korea. J. K. Haboush, & M. Deuchler (Dü) içinde, *Culture and the State in Late Choson Korea* (s. 15-45). Harvard University Press.
- Choe, Y. H. (2008, December). The Private Academies (Sowon) and Neo-Confucianism in Late Choson Korea. *Seoul Journal of Korean Studies*, 21(2), 139-191.
- Choe, Y. J. (2005). *Land and Life A Historical Geographical Exploration of Korea*. (S. Kim, Çev.) Jain Publishing Company.

- Choi , K. J. (1978). *Korea: The Politics of Survival, 1894-1905*. Doktora Tezi, University of Pennsylvania.
- Choi , S. W. (1986). *한불관계자료:1846-1887 (Resource of Korea-France Relations)*. 한국교회사연구소 (Hanguk Gyohoesa Yeonguso).
- Choi, D. S. (2001). King Kojong's Perception of the West during the Period of Opening of Ports. *International Journal of Korean History*, 2(1), 123-136.
- Choi, J. G. (2005). *조선 후기 서학의 수용과 발전 (Choson'un Son Dönemlerinde Batı Biliminin Kabulü ve Gelişimi)*. 한들출판사 (Handl Yayıncılık).
- Choi, J. K. (2006). *The Origin of the Roman Catholic Church in Korea: An Examination of Popular and Governmental Responses to Catholic Missions in the Late Choson Dynasty*. Norwalk, CA: The Hermit Kingdom Press.
- Choi, M. H. (1984, April). Korean British Amity and Its Historical Significance. *Korea Journal*, 9-22.
- Choi, M. H. (1984). 한러 수교의 배경과 경위 (Kore ve Rusya Arasındaki Diplomatik İlişkilerin Geçmişi ve Süreci). *한러관계 100 년사 (Kore ve Rusya İlişkilerinin 100 Yıllık Tarihi)*. içinde Seoul: 한국사연구협의회 (Korean History Research Association).
- Choi, S. B. (1968). The French Jesuit Mission in Korea, 1827-1866. *North Dakota Quarterly*, 36, 17-29.
- Choi, S. W. (1969, September). 한불조약과 신교자유 (Kore Fransa Antlaşması ve Dini Özgürlük). *사학연구 (Sahag Yeongu)*, 21, 209-230.
- Choi, T. H. (1976). *개항 전기 의 한국 관세 제도 (Kore Limanlarının Ticarete Açılmasından Önce Kore Gümrük Sistemi)*. 한국연구원 (Hanguk Yeonguwon).
- Chong, E., & Kim, H. K. (1968). *Korea and the Politics of Imperialism, 1876-1910*. University of California Press.
- Chong, K. R. (1969). The Tonghak Rebellion: Harbinger of Korean Nationalism. *Journal of Korean Studies*, 1(1), 73-88.
- Choy, B. Y. (1971). *Korea: A History*. Rutland, Vt., C.E. Tuttle Co.
- Chun , H. J. (1962). 統理機務衙門 設置의 經緯에 대하여 (Tongni-Kimu-Amun'un Kuruluşu Üzerine). *역사학보 (The Korean Historical Review)*, 17-18, 687-702.

- Chung , C. M. (1964). *근세 일본의 조선 침투사 (The Records of Japanese Aggression to Korea)*. Seoul: SNU Press.
- Chung, E. Y. (2015). *Korean Confucianism: Tradition and Modernity*. The Academy of Korean Studies Press.
- Chung, H. (1921). *The Case of Korea: A Collection of Evidence on the Japanese Domination of Korea, and on the Development of the Korean Independence Movement*. Fleming H. Revell Company.
- Clowes, W. L. (1901). *The Royal Navy, A History From The Earliest Times To Present* (Cilt 6). London: Sampson Low, Marston and Company.
- Cohen, P. A. (1963). *China and Christianity: The Missionary Movement and the Growth of Chinese Anti foreignism 1860-1870*. Cambridge: Harvard University Press.
- Cohet, J. (1940). *The Journal of Captain James Colnett, The Argonaut*. Toronto.
- Commodore Robert W. Shufeldt's Voyage to Africa, the Middle East, and Asia, 1878-1880*. (2009). Feb 4, 2018 tarihinde U.S. Department of State: <https://2001-2009.state.gov/r/pa/ho/time/gp/107292.htm> adresinden alındı
- Conroy , H. (1960). *The Japanese Seizure of Korea: 1868-1910, A Study of Realism and Idealism in International Relations*. University of Pennsylvania Press.
- Cook, H. F. (1972). *Korea's 1884 Incident : Its Background and Kim Ok-kyun's Elusive Dream*. Royal Asiatic Society, Korea Branch.
- Cook, H. F. (1982). On the Centenary of America's First Treaty with Korea. *Royal Asiatic Society-Korea Branch*, 57, 11-28.
- Cory, R. (1937). Some Notes on Father Gregorio de Cespedes, Korea's First European Visitor. *Royal Asiatic Society-Korea Branch*, 27, 1-55.
- Curzon, G. (1894). *Problems of the Far East. Japan - Korea - China*. London .
- De Bary, W. T. (2008). The Tonghak Uprisings and the Kabo Reforms. *Sources of East Asian Tradition, The Modern Period (Introduction to Asian Civilizations* (Cilt 2, s. 999-1008). içinde Columbia University Press.
- de Quesada, A. (2007). *The Spanish-American War and Philippine Insurrection*. Osprey Publishing.
- Dennett, T. (1922). *Americans in Eastern Asia: A Critical Study of the Policy of the United States with Reference to China, Japan and Korea in the 19th Century*. Macmillan.
- Dennett, T. (1925). *Roosevelt and the Russo-Japanese War*. Page & Co.
- Deuchler, M. (1992). *The Confucian Transformation of Korea: A Study of Society and Ideology*. Cambridge: Harvard University Press.

- Deuchler, M. (1997). Social and Economic Developments in Eighteenth-Century Korea. A. Reid (Dü.) içinde, *The Last Stand of Asian Autonomies Responses to Modernity in the Diverse States of Southeast Asia and Korea, 1750-1900* (s. 299-320). Macmillan Press Ltd.
- Dong, C. (1955). *Japanese Annexation of Korea: A Study of Korean -Japanese Relations to 1910*. Doktora tezi, University of Colorado.
- Dorwart, J. M. (1975, Nov). The Independent Minister: John M. B. Sill and the Struggle against Japanese Expansion in Korea, 1894-1897. *Pacific Historical Review*, 44(4), 485-502.
- Dotson, L. O. (1951). *The Sino-Japanese War of 1894-95: a Study in Asian Power Politics*. Doktora tezi, Yale University.
- Drake , F. C. (1984). *The Empire of the Seas: A Biography of Rear Admiral Robert Wilson Shufeldt, USN*. University of Hawaii Press,.
- Duncan, J. B. (2000). *The Origins of the Choson Dynasty*. University of Washington Press.
- Duus, P. (1995). *The Abacus and the Sword: the Japanese Penetration of Korea, 1895-1910*. University of California Press.
- Dündar, A. M. (2006). *Panislamizm 'den Büyük Asyacılaşma Osmanlı İmparatorluğu, Japonya ve Orta Asya*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Dündar, A. M. (2008). Başbakanlık Osmanlı ve Cumhuriyet Arşivlerinde Bulunan Kore İle İlgili Belgeler Üzerine Bir Değerlendirme. *Asya-Pasifik Çalışmaları Türkiye Yıllığı*, 57-58.
- Eberhard, W. (2010). *Eski Devirlerden Zamanımıza Kadar Uzak Doğu Tarihi* (4. b.). Ankara: TTK.
- Eckel, P. (1944). The Crimean War and Japan. *Far Eastern Quarterly*, 3, 109-118.
- Eckert, C. J., Lee, K. B., Lew, Y. I., & Robinson, M. (1991). *Korea Old and New A History*. (E. W. Wagner, Çev.) Harvard University Press.
- Em, H. (2011). Historians and Historical Writing in Modern Korea. D. Woolf (Dü.) içinde, *The Oxford History of Historical Writing: Historical Writing since 1945* (Cilt 5, s. 659-677).
- Em, H. (2013). *The Great Enterprise: Sovereignty and Historiography in Modern Korea*. Duke University Press.
- England's New Eastern Port. (1885, Nov 27). *The New York Times*.
- Esenbel, S. (2015). İslam Dünyasında Japonya İmgesi: Abdürreşid İbrahim ve Geç Meiji Dönemi Japonları. S. Esenbel içinde, *Japon Modernleşmesi ve Osmanlı Japonya'nın Türk Dünyası ve İslam Politikaları* (2 b., s. 315-340). İletişim Yayınları.

- Eun, J. T. (2005). 1899 년 韓 · 清通商條約 締結과 大韓帝國 (The Conclusion of the Korea-Qing Commercial Treaty in 1899 and the Daehan Empire). *역사학보 (The Korean Historical Review)*, 186, 27-58.
- Eun, J. T. (2009). 청일전쟁 전후 조선의 대청정책과 조청관계의 변화 (Joseon's Diplomatic Policy for Qing and the Change for Joseon-Qing Relations Before and After Sino-Japanese War). H. J. Wang içinde, *한 · 중 · 일 삼국의 상호 전략 (The Interactional Strategies Among Korea, China and Japan During the Sino-Japanese War)*. Seoul: 동북아역사재단 (Dongbuga yeoksa jaedan).
- Ex-consular Office of Belgium*. (2018). Haziran 28, 2018 tarihinde 중구 문화관광 (Jung-gu Culture & Tourism): <https://www.junggu.seoul.kr/tour/eng/content.do?cmsid=6991&keyword=&contentId=6785&order=&gotoPage=17> adresinden alındı
- Fairbank, J. K. (1965). *East Asia: The Modern Transformation. (A History of East Asian Civilization, Vol. II)*. Houghton Mifflin.
- Fendler, K. (1990). One Hundred Years of Hungarian-Korean Relations. *Korea Journal*, 30(3), 26-34.
- Fendler, K. (2007). Austro-Hungarian Archival Sources of Korean History (1884-1910). *Seoul Journal of Korean Studies*, 20(2), 221-235.
- Finch, A. (2009). The Pursuit of Martyrdom in the Catholic Church in Korea before 1866. *The Journal of Ecclesiastical History*, 60(1), 95-118.
- Finch, M. (1996). German Diplomatic Documents on the 1905 Japan-Korea Protectorate Treaty. *Korean Studies*, 20, 51-63.
- Finch, M. (2002). *Min Yong-hwan : A Political Biography*. University of Hawai'i Press.
- Foreign Office to Wade. (1881, Jan 20). *FO 17/856(7)*.
- Galaup, J.-F. (1798). *The voyage of La Pérouse round the world, in the years 1785, 1786, 1787, and 1788, with the nautical tables*. London.
- Go , B. I. (1970). 外國에 대한 李朝 韓國人の 觀念 (Yabancı Ülkelerde Koreli Düşüncesi). *백산학보 (Baeksan Hakbo)*, 8, 229-251.
- Go , B. I. (1977). *한 중 일 동양 3 개항 비교 (Kore, Çin, Japonya Doğu'daki 3 Devletin Ticarete Açılmasının Karşılaştırılması)*. Seoul: SNU Press.
- Gojong Sillok. (tarih yok). 1 ek.

- Gompertz, G. M. (1963). The First Sections of a Revised and Annotated Bibliography of Western Literature on Korea from the Earliest Times Until 1950. *Transactions of the Korea Branch Royal Asiatic Society*(40), 1-263.
- Gökçe, Ö., & Gökmen, M. E. (2016). 1897-1910 Kore'nin politik durumu ve Dehan İmparatorluğu. *DTCF Dergisi*, 56(2), 93-110.
- Gökmen, M. E. (2008). *Soğuk Savaşta Sıcak Çatışma-Kore Savaşı*. Ankara: Kent Kitap.
- Gökmen, M. E. (2018). Bir Seyyah Olarak Abdürreşit İbrahim'in Seyahatnamesine Göre Kore. A. M. Dünder (Dü.) içinde, *Abdürreşit İbrahim ve Zamanı Türkiye ve Japonya Arasında Orta Avrasya* (s. 103-110). Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- Grayson, J. H. (1989). *Korea: A Religious History*. Oxford : Clarendon Press.
- Grayson, J. H. (2006). A Quarter-Millennium of Christianity in Korea. R. E. Buswell (Dü.) içinde, *Christianity in Korea* (s. 7-28). Honolulu: University of Hawaii Press.
- Griffis, W. E. (1894). *Corea, the Hermit Nation*. New York: Charles Scribner's Sons.
- Grousset, R. (2006). *Bozkır İmparatorluğu: Atilla, Cengiz, Timur*. (R. Uzmen, Çev.) İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
- Guzman, L. (1601). *Historia de las misiones que han hecho los religiosos de la Compania de Jesus: para predicar el sancto Evangelio en la India oriental, y en los reynos de la China y Iapon*. Alcalá: Gracian.
- Güney Kore Kara Kuvvetleri Komutanlığı. (1977). 한국군제사 (Kore Askeri Teşkilat Tarihi). Seoul: 한국군사연구소 (Korea Military Research Institute).
- Haboush, J. K. (1988). *A Heritage of Kings- One Man's Monarchy in the Confucian World*. New York: Columbia University Press.
- Haboush, J. K. (1988). *The Confucian Kingship in Korea: Yǒngjo and the Politics of Sagacity*. Columbia University Press.
- Hahm, P. C. (1984). The Korean Perception of the United States. Y. Koo, & D. S. Suh (Dü) içinde, *Korea and the United States: A Century of Cooperation* (s. 23-52). University of Hawaii Press.
- Hakluyt, R. (1589). *The Principal Navigations, Voyages, Traffiques and Discoveries of the English nation*. London.
- Hall, B. (1820). *Voyage to Corea and the islands of Loo-Choo*. London .
- Hamel, H. (2011). *Hamel's Journal And A Description Of The Kingdom Of Korea 1653-1666*. (J. P. Buys, Çev.) Royal Asiatic Society, Korea Branch.
- Hamilton, A. W. (1982). The Komundo Affair. *Korea Journal*, 22(6), 20-33.

- Han , D. H. (2012). 조러육로통상장정 (1888) 체결을 둘러싼 조 러 청 러 삼국의 협상과정 연구 (1888 Rusya Kore Antlaşması İmzalanmasında Choson, Qing ve Rusya'nın Görüşme Süreci Üzerine Çalışma). *역사와현실 (Quarterly Review of Korean History)*, 85, 349-391.
- Han, Y. W. (2010). *A Review of Korean History, Joseon Era* (Cilt 2). (C. Hahm, Çev.) Kyongsawon.
- Han, Y. W. (2010). *A Review of Korean History, Modern Contemporary Era* (Cilt 3). (C. Hahm, Çev.) Kyongsawon.
- Harrington, F. H. (1944). *God, Mammon, and the Japanese: Dr. Horace N. Allen and Korean-American Relations, 1884-1905*. University of Wisconsin Press.
- Harrington, F. H. (1986). An American View of Korean - American Relations, 1882-1905. Y.-b. Lee, & W. Patterson içinde, *One Hundred Years of Korean-American Relations, 1882-1982*. University of Alabama Press.
- Hishida, S. (1905). *The International Position of Japan as a Great Power*. Columbia University Press.
- Ho, C. H., Lee, J. Y., Ahn, M. H., & Lee, H. S. (2003). A sudden change in summer rainfall characteristics in Korea during the late 1970s. *International Journal of Climatology*, 23, 117-128.
- Ho, T. H. (1986). 1881年朝鮮朝士日本視察團에 관한 一研究 (1881'de Choson Krallığı'nın Japonya'ya Gönderdiği Heyet Üzerine Bir Araştırma). *한국사연구 (The Journal of Korean History)*, 52, 97-151.
- Hobsbawm, E. (1999). *İmparatorluk Çağı 1875-1914*. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.
- Hobsbawm, E. (2006). *Geleneğin İcadı*. Agora Kitaplığı.
- Hoffman , A. E. (1949). *Russian Korean Relations 1860-1948*. Yüksek Lisans Tezi, University of Southern California.
- Holcombe, C. (2016). *Doğu Asya Tarihi: Medeniyetin Köklerinden 21.Yüzyıla Kadar Çin Japonya Kore*. (M. Özeren, Çev.) Dergâh Yayınları.
- Hong , S. K. (2008). Formation of the Modern City of Busan: Focusing on the Space and Culture of the Japanese Settlement in Busan before 1910. *Korea Journal*, 48(3), 1-36.
- Hong, S. M. (1990). 정치집단의 성격 (Siyasi Grupların Karakteri). K. H. Society içinde, *조선정치사 1800~1863 (Choson Siyasi Tarihi)* (Cilt 1, s. 226-257). 청년사.
- Hulbert, H. B. (1999). *History of Korea*. Curzon Press.

- Hwang, A. Y., & Kim, L. T. (2009). "The Silk Letter of Alexander Sayong Hwang: Introduction and Abridged Translation s. 167- 179. *Missiology: An International Review*, 37(2), 167-179.
- Hwang, K. M. (2016). *Rationalizing Korea: The Rise of the Modern State, 1894-1945*. University of California Press.
- Hwang, K. M. (2018). *Kore Tarihi*. (A. S. Doğru, Çev.) İstanbul: Feylosof Kitabevi.
- Im , K. J. (2001). *연행록전집 (Yonghaeng Rok Koleksiyonu)*. Seoul: 동국 (Dongguk).
- Im, K. J. (2005). *국학고전 연행록 해제 (Kore Klasikleri: Yon-haeng-rok'un Tanıtımı)*. Seoul: 동국 (Dongguk).
- Inouye, J. A. (1895). *Concise History of The Between Japan And China*. Tokyo.
- İrim, N. B., & Özbek, A. (2018). *İkinci Dünya Savaşı ve Öncesi Japon Dili Eğitimi Tarihi*. Çanakkale: Paradigma Akademi.
- Jansen, M. B. (Dü.). (1989). *The Cambridge History of Japan The Nineteenth Century (Cilt 5)*. Cambridge University Press.
- Jeong , O. C. (1965, April). 紳士遊覽團考 (Sinsayuramdan Üzerine Bir Çalışma). *역사학보 (The Korean Historical Review)*, 27, 105-142.
- Jeong, E. K. (2016). *Kore Milliyetçiliği, Türkiye ve Kore 'de Milliyetçilik Anlayışlarının Gelişme Süreçleri (1910-1945)*. Antalya: Likya Yayınları.
- Jin, S. (2016). *Korean neutralisation attempts (1882-1907): retracing the struggle for survival and imperial intrigues*. Doktora tezi, SOAS University of London.
- Jin, S. (2017). The Port Hamilton (Geomundo) Incident (1885–1887): Retracing Another Great Game in Eurasia. *The International History Review*, 1-24.
- Jung, B. J. (2015). (金奎植의 부친 金鏞元의 가계와 생애 (Kim Kyusik'in Babası Kim Yongwon'un Ailesi ve Hayatı). *목차정보 한국 근현대사 연구 (Journal of Korean Modern and Contemporary History)*, 73, 7-46.
- Kallander, G. L. (2010). Eastern Bandits or Revolutionary Soldiers? The 1894 Tonghak Uprising in Korean History and Memory. *History Compass*, 8, 1126-1141.
- Kalton, M. C. (1975, May). An Introduction to Silhak. *Korea Journal*, 15(5), 29-46.
- Kane, D. C. (1999). Bellonet and Roze: Overzealous Servants of Empire and the 1866 French Attack on Korea. *Korean Studies*, 23, 1-23.
- Kang, H. J. (1997). *Diplomacy and Ideology in Japanese-Korean Relations From the Fifteenth to the Eighteenth Century*. Macmillan Press Ltd.

- Kang, H. W. (1964). *The Development of The Korean Ruling Class from Late Silla to Early Koryo*. Doktora Tezi, University of Washington.
- Kang, J. E. (2003). *선비의 나라: 한국유학 2 천년 (Alimler Ülkesi: Kore Konfüçyanizminin İki Bin Yılı)*. Seoul: 한길사 (Hangilsa).
- Karlsson, A. (2005). Famine, Finance and Political Power: Crop Failure and Land-Tax Exemptions in Late Eighteenth-Century Choson Korea. *Journal of the Economic and Social History of the Orient*, 48(4), 552-592.
- Keel, H. S. (1978). Buddhism and Political Power in Korean History. *Journal of the International Association of Buddhist Studies*, 1(1), 9-24.
- Key, P. Y., & Henderson, G. (1959). An Outline History of Korean Confucianism: Part II: The Schools of Yi Confucianism. *The Journal of Asian Studies*, 18(2), 259-276.
- Key, P. Y., & Henderson, G. (1958, November). An Outline History of Korean Confucianism: Part I: The Early Period and Yi Factionalism. *The Journal of Asian Studies*, 18(1), 81-101.
- Kiernan, V. (1939). *British diplomacy in China 1880 to 1885*. Cambridge University Press.
- Kim, H. S. (2013). 1875 년 朝日交渉의 실패 요인 (1875 Kore-Japonya İletişiminde Başarısızlığın Nedenleri). *한일관계사연구 (The Korea-Japan Historical Review)*, 45, 289-328.
- Kim, J. (2009). 조.청상민수륙무역장정의 체결과 그 영향 (Choson ve Qing Arasındaki Deniz ve Kara Ticareti Yönetmeliklerinin Onaylanması ve Etkisi). J. Kim, & Y. C. Lee içinde, *조선 후기 대외관계 연구 (Choson'un Son Dönemlerinde Dış İlişkiler Çalışması)*. Seoul: 한울아카데미 (Hanurakademi).
- Kim, K. T. (1972). 開港直後の 關稅權 回復問題 (Limanların Açılmasından Sonra Gümrük Tarife Haklarının Restorasyonu). *한국사연구 (The Journal of Korean History)*, 8, 693-723.
- Kim, S. Y. (2009). *American Diplomacy and Strategy Toward Korea and Northeast Asia, 1882-1950 and After: Perception of Polarity and US Commitment to a Periphery*. Palgrave.
- Kim, Y. (2004). *임오 군란과 갑신정변: 사대질서의 변형과 한국 외교사 (Imo İsyanı ve Gapsin Darbesi: Çin-merkezli Düzenin Değişimi ve Kore Diplomasi Tarihi)*. Seoul: 원 (Won).

- Kim, Y. (2009). *거문도와 블라디보스토크 - 19 세기 한반도의 파행적 세계화 과정 (Geomundo and Vladivostok—The Crippled Globalisation Process of the Korean Peninsula in the 19th Century)*. Seoul: 서강대학교출판부 (Seogang Daehakgyo Chulpanbu).
- Kim, Y. C. (1964). *Great Britain and Korea, 1883-1887*. Doktora tezi, Indiana University.
- Kim, D. K. (2005). *The History of Korea*. Greenwood Press.
- Kim, D. S., & Sarı, Ö. (2013). Osmanlı Devleti ile Choson Devleti'nde Geleneksel Yükseköğretimin Karşılaştırılması. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 28(3), 279-290.
- Kim, H. G. (1970). *Tonghak: Revitalization Movement in Korea*. Doktora tezi, University of Toronto.
- Kim, H. K. (1962). *Demise of the Kingdom of Korea 1882-1910*. Doktora tezi, The University of Chicago.
- Kim, H. K., & Kim, C. E. (1967). *Korea and the Politics of Imperialism, 1876-1910*. University of California Press.
- Kim, H. S. (1998). *한국 근대 서양인 顧問官 연구: 1882-1904, Modern Kore Tarihinde Batılı Danışmanlar Araştırması 1882-1904*. Doktora Tezi, 이화여자대학교 (Ewha Womans University).
- Kim, H. S. (2008). 대한제국기 탁지부고문 알렉세예프의 재정정책과 친러활동 (The Financial and Pro-Russian Policy by K. Alexeiev during the Han Empire Period). *한국근현대사연구 (Journal of Korean Modern and Contemporary History)*, 47, 80-113.
- Kim, H. S. (2011, December). 朝鮮初期의 정치적 변화와 士林派의 등장 (Erken Dönem Choson'da Siyasi Değişim ve Sarimpa'nın Ortaya Çıkışı). *한국학논집 (Hangukangnonjip)*, 45, 25-54.
- Kim, J. (2012). *A History of Korea From "Land of the Morning Calm" to States in Conflict*. Indiana University Press.
- Kim, J. C. (1997). The Port Hamilton Affair (1885-1887) Reinvestigated. *명지사론 (Myongjisanon)*, 8, 118-153.
- Kim, J. S. (1995). 주문모 신부 선교 활동 전후의 순교자들 (Those who were martyred around the time Father Zhou Wenmo was proselytizing in Korea). *교회사연구 (The Research Foundation of Korean Church History)*, 10, 93-122.

- Kim, K. H. (1980). *The Last Phase of the East Asian Order: Korea, Japan, and the Chinese Empire, 1860-1882*. Berkeley: University of California Press.
- Kim, K. S. (2006). Emperor Gwangmu's Diplomatic Struggles to Protect His Sovereignty before and after 1905. *Korea Journal*, 233-257.
- Kim, M. (2014). Cosmopolitanism, Nationalism, and Transnationalism in Korean History. *Journal of Contemporary Korean Studies*, 1(1), 15-34.
- Kim, S. K. (2014). 유교지식인의 東學 인식과 대응. 역사연구 (Confucian Scholars' Recognition and Response to Donghak and Donghak Peasant War). *역사연구 (The Journal of History)*, 27, 85-100.
- Kim, S. W. (2005). A New Challenge to the Study of the Political History of Choson. *International Journal of Korean History*, 8(1), 243-269.
- Kim, S. Y. (2005). Russo-Japanese Rivalry Over Korean Buffer at the Beginning of the 20th Century and its Implications. *Diplomacy & Statecraft*, 16(4), 619-650.
- Kim, S. Y. (2009). *American Diplomacy and Strategy toward Korea and Northeast Asia, 1882 - 1950 and After*. Palgrave Macmillan US.
- Kim, W. S. (2014). The Great Game and the Geopolitics of Russo-Korean Relations -focused on the Port Hamilton Incident and Li-ladygensky joint agreement(1886). *Journal of Western history*, 30(4), 43-70.
- Kim, Y. (2001). *세계관 충돌과 한말 외교사, 1866~1882 (Conflict of World Views and the Diplomatic History of the Late Joseon Period 1866~1882)*. Seoul: 문학과지성사 (Munhak gwa jiseongsa).
- Kim, Y. C. (1984). The Komundo Incident, 1885-1887: An Early Phase in British Korea Relations (1984), 301-330. *Korean Observer*, 15(3), 301-330.
- Kim, Y. S. (2008). Two Perspectives on the 1895 Assassination of Queen Min. *Korea Journal*, 48(2), 160-185.
- Kim, Y. S. (2011). 1884 년 한러조약, 언어와 해석의 차이 (1884 Yılı Kore-Rus Anlaşması, Dil ve Yorum Farkı). *성대사림 (Seongdaesarim)*, 38, 141-167.
- Kleiner, J. (2001). *Korea: A Century of Change*. World Scientific Publishing Co. Pte. Ltd.
- Koh, Y. J. (2003, Winter). Neo-Confucianism as the Dominant Ideology in Joseon. *Korea Journal*, 59-86.
- Kook, J. J. (2012). '한'명칭 유래와 인식의 변화 (Changes in perception and origin of the term 'Han'). *6th World Congress of Korean Studies*, (s. 1-18). Gyeonggido.

- Kore Kültür Merkezi. (2015, Eylül 17). Ekim 18, 2017 tarihinde TURKIYE- KORE TARİHI FORUMU: <http://tr.korean-culture.org/tr/362/board/215/read/13267> adresinden alındı
- Kore Tarih Öğretmenleri Birliği. (2014). *Uluslararası Okurlar İçin Kore Tarihi*. Ankara: Notabene Yayınları.
- Kore Ulusal Müzesi*. (2016, November 10). <https://www.museum.go.kr/site/main/relic/search/view?relicId=4480#> adresinden alındı
- Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889*. (1891). Shanghai : Statistical Dept. of the Inspectorate General of Customs.
- korea.net*. (2017, 5 12). <http://www.korea.net/AboutKorea/History/Three-Kingdoms-other-States> adresinden alındı
- Korea; Treaties and Agreements*. (1921). Washington.
- (1921). *Korea's Appeal to the Conference on Limitation of Armament*. Washington D.C: Washington Government Printing Office.
- Köroğlu, H. (2009). 19. Yüzyılda Kore’de Batılılaşma Hareketi ve Kadının Statüsü. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 27(1), 183-199.
- Kum, C. T. (2004). *The Doctrinal Disputes between Confucianism and Western Thought in the Late Choson Period*. T. F. Korea, & S. Y. Chai (Dü.). içinde California: Asian Humanities Press.
- Kwang, C. (2010). *조선후기 사회의 이해 (Son Dönem Choson Toplumunu Anlamak)*. 경인문화사 (Gyeong Inmunhwasa).
- Kwon, S. B. (1962). A Study on Yongson-Sa-Particularly on the Development of New Armory. *The Korean Historical Review*, 17-18, 277~312.
- Kwon, S. B. (1975). 임오 군변 (1982 Askelerin İsyanı). Y. H. Choe (Dü.) içinde, *한국사 (Kore Tarihi)* (Cilt 16, s. 392-441). Seoul.
- Kwon, S. B. (1984). 청일전쟁 이후의 한청관계연구(1894~1898) (Post-Sino-Japanese War Korea-Qing Relations Studies). *淸日戰爭을 前後한 韓國과 列強 (청일전쟁을 전후한 한국과 열강) (Korea and the Powers, before and after the Sino-Japanese War)*. içinde 한국학중앙연구원 출판부 (The Academy of Korean Studies Press).
- Kwon, S. N. (1964). History of Korean Buddhism. *Korea Journal*, 4(5), 8-14.
- Kwon, Y. (2000). Korean Historiography in the 20th Century: A Configuration of Paradigms. *Korea Journal*, 33-53.
- Langer, W. L. (1951). *The diplomacy of imperialism, 1890-1902*. New York: Knopf.

- Larsen, K. (2008). *Tradition, Treaties, and Trade: Qing Imperialism and Choson Korea, 1850-1910*. Cambridge: Mass.: Harvard University Asia Center.,
- Larsen, K. W. (2000). *From suzerainty to commerce: Sino-Korean economic and business relations during the Open Port Period (1876-1910)*. Doktora Tezi, Harvard University.
- Larsen, K. W. (2017). Competing imperialisms in Korea. M. J. Seth (Dü.) içinde, *Handbook of Modern Korean History*. Routledge.
- Ledyard, G. (1983). *The Dutch Come to Korea*.
- Lee , K. G. (2008). Trope of a Sovereign State: Treaty-Making by Korea from 1876-1899. *The Review of Korean Studies*, 11(3), 11-36.
- Lee , S. K. (1962). Some Lesser Known Facts About Taewon-gun and His Foreign Policy. *Transactions of the Korea Branch of the Royal Society*, 39, 23-46.
- Lee, C. (2013). *A Study of the Grain Loan System in Pre-modern Korea*. Tokyo Institute of Technology.
- Lee, C. S. (1963). *The Politics of Korean Nationalism*. University of California Press.
- Lee, C. S. (1990). Political and Social Institutions. A. M. Savada, & W. Shaw (Dü) içinde, *South Korea : A Country Study*. Washington: Library of Congress.
- Lee, E. J. (2018). German Korean Relations before 1945. J. M. Cho, & M. R. Lee (Dü) içinde, *Transnational Encounters between Germany and Korea*. Palgrave Macmillan.
- Lee, G. L. (1973). *개화당 연구: 1879-1884, Gaehwadang Araştırması: 1879-1884*. Seoul: 일조각 (Iljogak).
- Lee, H. J. (2015, December). 수신사 및조선시철단 기록의 범주와 유형 (Susinsa ve Resmi Gözlem Heyeti Araştırma Verileri Üzerine Çalışmalar). *동북아 문화연구 (Journal of North-East Asian Cultures)*, 45, 113-128.
- Lee, H. S. (1988). *İslam ve Türk Kültürünün Uzak Doğu'ya Yayılması*. Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Lee, H. S. (1989). *Osmanlı Japon Münasebetleri ve Japonya'da İslamiyet*. Ankara: Diyanet Vakfı Yayınları.
- Lee, J. C. (2008, September). 備邊司의 政治的 位相과 機能 (Pibyeonsa'nın Siyasi Varlığı ve İşlevi). *사학연구 (Sahak Yongu : The Review of Korean History)*, 91, 225-259.
- Lee, J. R. (2017). An Analysis on the Contents of the Stele of Koguryō in Ji'an with Regard to Koguryō's Reorganization of Sumyoje. *International Journal of Korean History*, 22(2), 47-81.

- Lee, K. R. (1978). Trends in Studies of Modern Korean History in South Korea. *Korean Studies*(2), 57-65.
- Lee, M. W. (2002). *성황후시해와 아관파천 (The Assassination of Empress Min and Gojong's Escape to the Russian Legation)*. Seoul: 국학자료원 (Gukhak jaryowon).
- Lee, N. H. (1977). *조선기독교 금 외교사 (A History of Christianity and Foreign Relations in Korea)*. 한국학연구소 (Center for Korean Studies).
- Lee, P. H. (2010). *Sourcebook of Korean Civilization: From the Seventeenth Century to Modern (Cilt 2)*. Columbia University Press.
- Lee, S. K. (1950). *조선 최근 정치사 (Modern Kore'nin Siyasi Tarihi)*. Seoul: 정음사 (Cheongumsa).
- Lee, S. K. (1956). *한국독립운동사 (The History of Korean Independent Movement)*. Seoul: 상문원 (Sangmunwon).
- Lee, S. K. (1985). 기결했던 개화승 이동인의 업적과 생애 (Dikkat Çekici Alim Lee Dong-in'in Kariyeri ve Hayatı). S. K. Lee içinde, *한국최근세사연구 (Korenin Yakın Tarihi Üzerine Bir Çalışma)*. 휘문출판사.
- Lee, S. T. (1996). *Religion and Social Formation in Korea: Minjung and Millenarianism*. New York: de Gruyter.
- Lee, T. J. (1985). *조선후기의 정치와 군영제(軍營制) 변천 (Choson'un Son Dönemlerinde Siyaset ve Askeri Sistemin Değişmesi)*. Seoul: 한국연구원 (Kore Çalışmaları Araştırmaları Enstitüsü).
- Lee, W. S. (1982). The Rise of Silhak Thought. S. Y. Chun (Dü.) içinde, *Korean Thought* (s. 55-64). Seoul: Sisayongosa.
- Lee, Y. (2000). *Modern Education, Textbooks and the Image of the Nation: Politics of Modernization and Nationalism in Korean Education, 1880 - 1910*. New York: Garland Publishing.
- Lee, Y. (2002). *Ideology- Culture And Han*. Seoul: Jimoondang Publishing Company.
- Lee, Y. B. (1983). *Establishment of a Korean Legation in the United States, 1887-1890: A Study of Conflict Between Confucian World Order and Modern International Relations*. Urbana: University of Illinois, Center for Asian Studies.
- Lee, Y. B. (1988). *West Goes East: Paul Georg Von Möllendorff and Great Power Imperialism in Late Yi Korea*. University of Hawaii Press.

- Lee, Y. G. (1995). *German Involvement in The Hermit Kingdom 1882-1905*. Doktora Tezi, University of Arkansas.
- Lensen , G. A. (1959). *The Russian Push Toward Japan: Russo-Japanese Relations 1697-1875*. Princeton University Press.
- Leverrier, R. (1972). Buddhism and Ancestral Religious Beliefs in Korea. *Korea Journal*, 12(5), 37-42.
- Lew, Y. I. (1981). Korean-Japanese Politics behind the Kabo-Ulmi Reform Movement, 1894 to 1896. *Journal of Korean Studies*, 3(1), 39-82.
- Lew, Y. I. (1984). Yuan Shih-k'ai's Residency and the Korean Enlightenment Movement (1885-94). *Journal of Korean Studies*, 5(1), 63-107.
- Lew, Y. I. (2000). *Brief History of Korea, A Bird's-EyeView*. The Korea Society.
- Lewis, J. (2003). *Frontier Contact Between Choson Korea and Tokugawa Japan*. Routledge Curzon.
- Liem , C. (1952). *America's Finest Gift to Korea: The Life of Philip Jaisohn*. New York: The William Frederick Press.
- Lieven, D. (Dü.). (2006). *The Cambridge History Of Russia, Vol.II. Imperial Russia, 1689–1917*. Cambridge University Press.
- Linschoten, J. (1974). *Discours of voyages into ye East & West Indies*. Norwood, N. J. : W. J. Johnson.
- Lobanov-Rostovsky, A. (1951). *Russia and Asia*. George Wahr Publishing Company.
- Lone , S. (1994). *Japan's first modern war : Army and society in the conflict with China, 1894-95*. Palgrave Macmillan.
- Longford, J. H. (1911). *The Story of Korea*. London: T. Fischer Unwin.
- Lovins, C. (2014). *Testing The Limits: King Chongjo and Royal Power in Late Choson*. The University of British Columbia.
- Macdonald, D. S. (1959). The American Role in the Opening of Korea to the West. *Transactions of the Royal Asiatic Society Korea Branch*, 35, 51-66.
- MacNair , H. F. (1923). *Modern Chinese History Selected Readings*. Shangai.
- Mansfield, M. J. (1934). *American Diplomatic Relations with Korea (1866-1910)*. Yüksek Lisans Tezi, State University of Montana.
- Marshall, A. (2006). *The Russian General Staff and Asia, 1800–1917*. Routledge.
- Martel, E. (1901). The Disturbance on Quelpart. *Korea Review*, 1(12), s. 539-542.

- McCune, S. (1946, May). Physical Basis for Korean Boundaries. *The Far Eastern Quarterly*, 5(3), 272-288.
- McGovern, W. M. (1920). *Modern Japan: Its Political, Military, and Industrial Organization*. Fisher Unwin.
- McKenzie, F. A. (1908). *The Tragedy of Korea*. New York.
- Min, K. B. (2005). *A History of Christian Churches in Korea*. Yonsei University Press.
- Min, K. H. (2008). 수교와 교섭의 시기 한러관계 : 19 세기 후반 러시아의 조선정책과 조러수호통상조약 (Rus İmparatorluğu'nun 19. yüzyılın sonlarında Chosun'a yönelik dış politikası ve Rusya ile Kore arasındaki Dostluk ve Ticaret Anlaşması). *대동문화연구 (Journal of Eastern studies)*, 61, 69-89.
- Ministry of Patriots & Veterans Affairs Republic of Korea. (2004). *Participation of the French Army in the Korean War*.
- Munemitsu, M. (1995). *Kenkenroku: A Diplomatic Record of the Sino-Japanese War, 1894-95*. (G. M. Berger, Çev.) University of Tokyo Press.
- Murray, I. (2011). Seward's True Folly: American Diplomacy and Strategy During "Our Little War with the Heathens" Korea, 1871. *Penn History Review*, 18, 43-68.
- Na, H. L. (2003). Ideology and Religion in Ancient Korea. *Korea Journal*, 43(4), 10-29.
- Nahm, A. C. (1982). Korea and Tsarist Russia: Russian Interests, Policy, and Involvement in Korea, 1884-1904. 22(6), 4-19.
- Neff, R. (2009). The Wreck of the Chusan. *Transactions of the Korea Branch of the Royal Society*, 84, 37-50.
- Neff, R. (2011, May 14). Italy Eyes 1880 Korean Treaty Prince of The Royal House Used in failed Attempt to Become The First Western Treaty Holder. *The Jeju Weekly*. October 12, 2017 tarihinde <http://www.jejuweekly.com/news/articleView.html?idxno=1563> adresinden alındı
- Neff, R. (2011, April 23). Western Gunboat Diplomacy in Korea in 1880 Boats and Politicians Maneuvering for Supremacy. *The Jeju Weekly*. October 12, 2017 tarihinde <http://www.jejuweekly.com/news/articleView.html?idxno=1495> adresinden alındı
- Neff, R. (2012). Robert Thomas's First Trip To Korea. *Transactions of the Royal Asiatic Society, Korea Branch*, 88, 152-177.
- Neilson, K. (2004). Anglo-Japanese Alliance and British strategic foreign policy. P. P. O'Brien (Dü.) içinde, *The Anglo-Japanese Alliance, 1902-1922* (s. 48-63). Routledge Curzon.
- Nelson, M. F. (1945). *Korea and Old Olders in Eastern Asia*. Baton Rouge: Louisiana State University Press.

- Nish, I. H. (2002). *Japanese Foreign Policy, 1869-1942: Kasumigaseki to Miyakezaka Foreign Policies of The Great Powers*. Routledge & K. Paul.
- Noble, H. J. (1929). The Korean Mission to the United States in 1883. *Royal Asiatic Society-Korea Branch*, 28, 1-21.
- Noh, D. (2003). The Eclectic Development of Neo-Confucianism and Statecraft from the 18th to the 19th Century. *Korea Journal*, 43(4), 87-112.
- Oh, B. B. (1980). Sino-Japanese Rivalry in Korea, 1876-1885. A. Iriye (Dü.) içinde, *The Chinese and the Japanese: Essays in Political and Cultural Interactions*. Princeton University Press.
- Oh, M. W. (1933). The Two Visits of the Rev, R. J. Thomas to Korea. *Transactions of the Royal Asiatic Society, Korea Branch*, 22, 97-123.
- Oh, S. C. (2016). 오늘날의 역사학, 정조 연간 탕평정치 및 19세기 세도정치의 삼각대화 (A Trialogue among King Jeongjo's Policy of Impartiality, Dominance of Royal In-Law Families in the 19th Century and Modern Historiography). *역사비평 (Critical Review of History)*, 204-234.
- Oh, S. E. (1971). *Dr. Philip Jaisohn's Reform Movement, 1896-1898: A Critical Appraisal of the Independence Club*. Doktora tezi, The American University .
- Olender, P. (2014). *Sino-Japanese Naval War 1894-1895*. MMPBooks,.
- Oppert, E. (1880). *A Forbidden Land, Voyages to the Corea*. London.
- Palais, J. (1975). *Politics and Policy in Traditional Korea*. Harvard University Press.
- Palais, J. B. (1971). Records and Record-keeping in Nineteenth-Century Korea. *The Journal of Asian Studies*, 30(3), 583-591.
- Palais, J. B. (1979). Political Participation in Traditional Korea, 1876-1910. *The Journal of Korean Studies*(1), 73-121.
- Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. (1866, October 23). *Mr. Williams to The Foreign Office* .
- Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. (1868, March 3). *Mr. Williams to Prince Kung* .
- Papers Relating to the Foreign Relations of the United States. (1905, November 25). *Elihu Root*.
- Paris Foreign Mission Society. (1924). *The Catholic Church in Korea*. Hong Kong.
- Park , I. K. (1981). *미국의 개국정책과 한미외교관계 (The American Open Door Policy and Korean American Relations)*. 일조각 (Ilchokak).

- Park , S. R. (1981). Introduction of Western Science in Korea, 1876-1910. *Korea Journal*, 21(5), 29-38.
- Park, E. (2006). War and Peace in Premodern Korea: Institutional and Ideological Dimensions. Y. K. Kim-Renaud, R. Grinker , & K. Larsen (Dü) içinde, *The Military and South Korean Society* (Cilt 26, s. 1-14). The Sigur Center Asia Papers.
- Parkes to Foreign Office. (1883, Nov 3). *FO 17/926(37)*.
- Participation of the French Army in the Korean War*. (2004). Ministry of Patriots & Veterans Affairs, Republic of Korea.
- Paullin, C. O. (1910). The Opening of Korea by Commodore Shufeldt. *Political Science Quarterly*, 25(3), 470-499.
- Payson, J. T. (1932). *Diplomatic Relations between the United States and Japan 1853-1895* (Cilt 2). California: Stanford University,.
- Peterson, M., & Margulies, P. (2010). *A Brief History of Korea*. Infobase Publishing.
- Petrov, L. (1999). Historiographical Debates among the Nationalist Left: 1920s and 1930s. D. S. Park, & C. S. Suh (Dü.), *Linking Korea and Australasia for the New Century* içinde (s. 202-216). Sydney: Korean Studies Association of Australasia.
- Pyle, K. B. (1969). *The New Generation in Meiji Japan: Problems of Cultural Identity 1885-1895*. Cambridge: MA: Harvard University Press.
- Ra, D. K. (2007). Choe Che-u's Preperation for His Religious Way. *Donghagyeongu*, 23, 25-44.
- Reordan, R. (1955). *The Role of George Clayton Foulk in United States-Korean Relations, 1884-1887*. Doktora Tezi, Fordham University.
- Ro, K. H. (1966). *Power Politics in Korea and It's impact on korean foreign and domestic affairs 1882-1907*. Doktora tezi, The University of Oklahoma.
- Ro, Y. C. (1989). *The Korean Neo-Confucianism of Yi Yulgok*. Albany, New York: SUNY Press.
- Rockhill, W. W. (1904). *Treaties and conventions with or concerning China and Korea, 1894-1904 : together with various state papers and documents affecting foreign interests*. Washington.
- Romanov, B. A. (1952). *Russia in Manchuria (1892-1906); Essays on the History of Foreign Policy of Tsarist Russia in the Epoch of Imperialism*. (S. W. Jones, Çev.) J. W. Edwards, Ann Arbor.
- Ryu , D. Y. (2003). Treaties, Extraterritorial Rights, and American Protestant Missions in Late Joseon Korea. *Korea Journal*, 43(1), 174-203.
- Satov, E. M. (1900). *The Voyage of Captain John Saris to Japan 1613*. Londra.

- Schmid, A. (1997). Rediscovering Manchuria: Sin Ch'aeho and the Politics of Territorial History in Korea. *The Journal of Asian Studies*(56(1)), 26-46.
- Secretary of State W. M. Evarts to Secretary of the Navy Thompson. (1878, Nov 9). *Cruise of the Ticonderoga, U.S. Navy Department Archives*.
- Seo, J. T. (2015). 한불조약 이후 (1886-1910) 천주교회와 지역사회의 갈등과 그 특징 (Kore-Fransa Antlaşması (1886-1910) Sonrasında Kore Katolik Kilisesi ve Kore Yerel Halkı Arasındaki Çatışmalar ve Karakteristiği). *한국학연구 (Hangukhagyeongu)*, 54(9), 101-143.
- Seo, K. H., Son, J. H., & Lee, J. Y. (2011). 장마의 재조명 (A New Look at Changma) . *Atmosphere Korean Meteorological Society*, 21(1), 109-121.
- Seok, H. (2010). International Rivalry in Korea and Russia's East Asian Policy in the Late Nineteenth Century. *Korea journal*, 50(3), 176-201.
- Seoul National University Korean History Research Association. (1954). *국사개설 (Kore Tarihinin Kuruluşu)*. 덕흥서림 (Deokeung Seorim).
- Seth, M. J. (2010). *A Concise History of Modern Korea From the Late Nineteenth Century to the Present*. Rowman & Littlefield Publishers, Inc.
- Seth, M. J. (2011). *A History of Korea: From Antiquity to the Present*. Rowman and Littlefield.
- Seth, M. J. (2013). Myth, Memory and Reinterpretation in Korea: The Case of Tan'gun. *Peking University Publication of Collected Papers on Korean Studies*(XXII), 113-123.
- Setton, M. (2000). Confucian Populism and Egalitarian Tendencies in Tonghak Thought. *East Asian History*, 20, 121-144.
- Shaw, W., & Savada, A. M. (Dü). (1992). *South Korea : A Country Study*. Washington: Library of Congress.
- Shin , K. J. (1966). *근대조선외교사 (Choson'un Modern Diplomatik Tarihi)*. Seoul.
- Shin , K. S. (1984). International Relations with Respect to the Coup D'etat of 1884. *Korea Journal*, 24, 22-37.
- Shin , Y. H. (2000). *Modern Korean History and Nationalism*. Jimoondang Publishing Company.
- Shin, I. C. (2006, December). The Experiences of Visiting Catholic Churches in Beijing and the Recognition of Western Learning Reflected in the Journals of Travel to Beijing. *The Review of Korean Studies*, 9(4), 11-31.

- Shin, I. C. (2009). Perceptions of the West in Choson Travel Accounts –Choson Encounters with the ‘West’ in Beijing. *SOAS-AKS Working Papers in Korean Studies* (s. 1-19). University of London.
- Shin, Y. H. (1993). The Coup D’etat of 1884 and The Pukchong Army of Progressive Party. *Korea Journal*, 5-16.
- Shin, Y. H. (2003). Kwajon Land Reform and the Establishment of Private Landlordism. Y. H. Shin içinde, *Essays in Korean Social History*. Jisik-sanup Publications.
- Sigel, L. (1976). Ching Foreign Policy and the Modern Commercial Community: Tang Shao-Yi in Korea. *Papers on Far Eastern History*, 13, 77-106.
- Simons, G. (1995). *Korea: The Search for Sovereignty*. Palgrave Macmillan.
- Song , B. K. (1975, November). 19 세기말의 연미론 서설 - 이흥장의 밀힘울 중심으로 (19. yüzyılın sonlarında Amerika ile Antlaşma- Li Hung Chang’ın Tavsiye Mektupları Odaklı). *사학지* (*Sahakchi*), 9, 61-88.
- Song, K. J. (2010). Transformation of the Dualistic International Order into the Modern Treaty System in the Sino-Korean Relationship. *International Journal of Korean History*, 15(2), 97-126.
- Song, K. Y. (2004). *러시아의 동북아 진출과 한반도 정책 (1860-1905)* (*Rusya'nın Kuzeydoğu Asya'ya İlerlemesi ve Kore Yarımadası Politikası 1860-1905*). 국학자료원 (Kookhak Yayıncılık).
- Southerton, D. (2005). *Intrepid Americans: Bold Koreans-Early Korean Trade, Concessions, And Entrepreneurship Early Korean Trade, Concessions, and Entrepreneurship*. iUniverse, Inc.
- Starr, F. (1918). Korean Buddhism. *The Journal of Race Development*, 9(1), 71-84.
- Sung, K. C. (2013). *Geology and Sedimentology of the Korean Peninsula*. Elsevier.
- Swartout, R. R. (1978). *Owen Nickerson Denny and the international rivalries in Korea, 1885-1890*. Doktora Tezi, Washington State University.
- Swisher, E. (1952, August). The Adventure of Four Americans in Korea and Peking in 1855. *Pacific Historical Review*, 21(3), 237-241.
- Synn , S. K. (1981, March). Korean-Japanese Relations, 1894-1904 (II). *Korea Journal*, 21(3), 4-20.
- Synn, S. K. (1980). The Russo Korean Relations in the 1880’s. *Korea Journal*, 20(9), 26-39.
- Synn, S. K. (1981). Korean-Japanese Relations, 1894-1904 (I). *Korea Journal*, 21(2), 1-25.

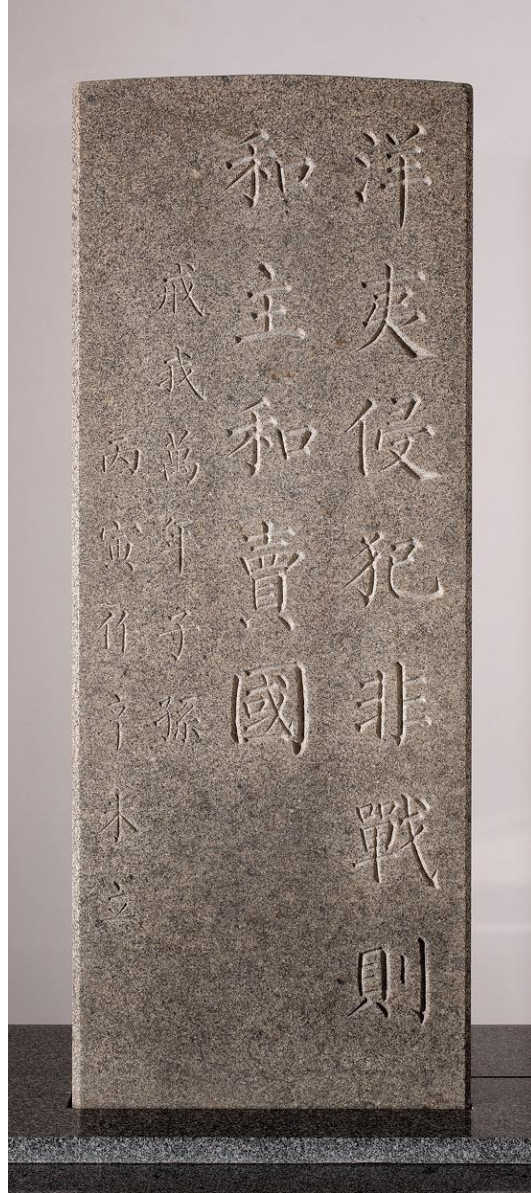
- Takemichi, H. (1998, May). Korea, China, and Western Barbarians: Diplomacy in Early Nineteenth-Century Korea. *Modern Asian Studies*, 32(2), 389-430, .
- Tikhonov, V. (2016). Russia as a Threat and a Hope in Korean Intellectual Life, 1880s to 1945. N. Pak içinde, *Modern Korea and Its Others Perceptions of the Neighbouring Countries and Korean Modernity*. Routledge.
- Treaties, Regulations etc. Between Corea and Other Powers 1876-89*. (1891). Shanghai: China Imperial Maritime Customs.
- Türk Tarih Kurumu. (2016, Ekim 27). *Türk Tarih Kurumu*. Ekim 18, 2017 tarihinde II. Türk-Kore Tarihi İlişkileri Forumu” tamamlandı: <http://www.ttk.gov.tr/haberler/ii-turk-kore-tarihi-iliskileri-forumu-tamamlandi/> adresinden alındı
- Türküzü, G. (2018). Kültürel Çeviri Bağlamında Korece-Türkçe Çeviri Çalışmaları. *Turnalar*, 5-12.
- U. S. Congressional Record. (1876). 7.
- Uzun, M. (1988). Abdürreşid İbrahim (1857-1944). *İslam Ansiklopedisi*, 1, s. 295-297.
- Van Lieu, J. (2009). The Politics of Condolence: Contested Representations of Tribute in Late Nineteenth-Century Choson-Qing Relations. *Journal of Korean Studies*, 14(1), 83-115.
- Vinacke, H. M. (1941). *A History of the Far East in Modern Times*. F.S. Crofts and Co.
- Walter, G. D. (1969). The Korean Special Mission to the United States of America in 1883. *Journal of Korean Studies*, 1(1), 89-142.
- Wang, H. J. (2003). *한국 근대국가의 형성과 갑오개혁 (Kore Modern Devletinin Oluşumu ve Kabo Reformları)*. Seoul: 역사비평사 (Yeoksabipyongsas).
- Wang, S. (2015). *Co-constructing Empire in Early Chosŏn Korea: Knowledge Production and the Culture of Diplomacy, 1392–1592*. Doktora Tezi, Columbia University.
- Weems, C. N. (1954). *The Korean Reform and Independence Movement (1881-1898)*. Doktora tezi, Columbia University.
- Wilkinson, W. H. (1897). *The Corean government: constitutional changes, July 1894 to October 1895. With an appendix on subsequent enactments to 30th June 1896*. Shanghai.
- Woodside, A. (1998). Territorial Order and Collective-Identity Tensions in Confucian Asia: China, Vietnam, Korea. *Daedalus*, 127(3), 191-221.
- Wright, M. C. (1958, May). The Adaptability of Ching Diplomacy: The Case of Korea. *The Journal of Asian Studies*, 17(3), 363-381.
- Yao, X. (2013). *The Encyclopedia of Confucianism (Cilt 2)*. Routledge.

- Yi, T. J. (2005). The Annexation of Korea Failed to Come into Being - Forced Treaties and Japan's Annexation of the Great Han Empire. *Seoul Journal of Korean Studies*, 18, 1-41.
- Yi, W. J. (1907). A Plea for Korea. *The Independent*, 63, s. 423-426.
- Yoon, M. G. (2002). *한국 천주교회의 기원 (The Origins of The Catholic Church in Korea)*. 국학자료원 (Kookhak Yayıncılık).
- Yoon, S. J. (2009). 육당(六堂) 최남선(崔南善)의 "단군론(壇君論)" 연구 (Choi Namseon'un Tangun Araştırmasına Dair Bir Çalışma). *인문학연구 (Journal of Humanities)*(37), 291-326.
- Young, C. F. (2014). *Eastern Learning and the Heavenly Way: The Tonghak and Chondogyo Movements and the Twilight of Korean Independence*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Young, C. F. (2016). The 1894 Tonghak Rebellion. M. Seth (Dü.) içinde, *Routledge Handbook of Modern Korean History* (s. 95-107). Routledge.
- Yu, C. S., & Yu, S. (2010). *Korean Thought and Culture: A New Introduction*. Trafford Publishing.
- Yuh, L. (2013). In Defense of the State: The Kabo Reforms, Education, and Legitimacy. *International Journal of Korean History*, 18(2), 81-98.
- Zachmann, U. M. (2009). *China and Japan in the Late Meiji Period*. Routledge.
- Zhang, X. (1998). The Korean Peninsula And China's National Security: Past, Present And Future. *Asian Perspective*, 22(3), 259-272.
- Zum Araştırma Ansiklopedisi*. (2017, March 15). <http://study.zum.com/book/14304> adresinden alındı
- 신편 *한국사 (Yeni Kore Tarihi)* (Cilt 32). (2002). National Institute of Korean History.

EKLER**EK 1. 414 Yılında Dikilen Goguryo Kralı Gwanggaeto'nun Dikili Taşı
(광개토왕릉비)**

(korea.net, 2017)

**EK 2. 1871 Yılında Taewongun'un İzolasyon Politikasının Yansıması Taş Bloklar
(Chokhwabi 척화비)**

(Kore Ulusal Müzesi, 2016)

EK 3. Choson – Japonya Kanghwa Antlaşması (26 Şubat 1876)

- 1- Kore bağımsız bir devlet olarak Japonya ile aynı egemenlik haklarına sahiptir. İki ülke arasındaki dostluğun samimiyetinin bir kanıtı olarak, bundan sonraki ilişkiler, kibir veya şüpheden kaynaklı anlaşmazlıklara yer vermekten kaçınarak eşitlik ve nezakete dayalı olarak devam edecektir.

İlk aşamada dostluk ilişkisine engel olabilecek tüm yasalar ve teamüller tamamen yürürlükten kaldırılacak ve yerine özgür ve genel kullanımda kesin ve kalıcı barışa uyum gösterecek yasalar koyulacaktır.

- 2- Japon hükümeti, bu antlaşmanın imzalandığı tarihten itibaren 15 ay sonra, herhangi bir zamanda Tören Bakanı ile diplomatik mahiyette görüşmelerde bulunmak üzere Kore'nin başkentine elçi gönderebilecektir. Elçi geçici süreliğine başkentte kalabileceği gibi görevini tamamladıktan sonra ülkesine geri dönebilecektir.

Kore hükümeti de aynı şekilde Japonya, Tokyo'ya Dış İşleri Bakanı ile diplomatik mahiyette görüşmelerde bulunmak üzere elçi gönderme hakkına sahiptir. Elçi Tokyo'da geçici olarak kalabilir veya görevini tamamladıktan sonra ülkesine dönebilir.

- 3- Japon hükümetinden Kore'ye yapılacak tüm resmî iletişim Japon dilinde olacaktır, anlaşmadan itibaren 10 sene boyunca Çince tercümesi de birlikte gelecektir. Kore hükümeti Çin dilini kullanacaktır.

- 4- Japonya'nın resmî kurumunun bulunduğu Kore Busan'daki Choryanghang (초량항 / 草梁項), esasında Japonya ile ticari ilişkiler başlatmak adına açılmıştır ve bundan sonra bu antlaşmanın maddelerine uygun bir şekilde, Seikanron uygulaması (Tsushima daimyosu tarafından yıllık olarak anlaşma maddelerini iletmek üzere gelen yelkenliler) gibi eski kullanımlar kaldırılarak ticaret buradan yapılmaya devam edilecektir.

Bahsi geçen bu yere ek olarak Kore Hükümeti, bu antlaşmanın 5. Maddesinde yer alan 2 limanı Japon vatandaşları ile ticari ilişkiler geliştirmek adına kullanıma açacaktır. Bahsi geçen yerde Japon vatandaşları toprak kiralama ve bu alanlarda bina inşa etme ve Kore vatandaşlarının mülklerini kiralama hakkına sahiptir.

- 5- Gyeonggi (경기/京畿), Chungcheong (충청/忠淸), Jeolla (전라/全羅), Gyeongsang (경상/慶尙), Hamgyong (함경/咸鏡) illerindeki sahillerden ticarete uygun 2 liman seçilecek ve bu limanlar Meiji 9. yılının 2. ayından itibaren 12. ayına, Kore tarihi ile Şubat 1876'ya, dek açılmış olacaktır.
- 6- Japon gemileri hava muhalefeti, yakıt temini gibi sebeplerle Kore'nin açtığı bu limanlara yanaşamadığı takdirde, herhangi bir limana sığınabilir veya odun ve yakıt ve diğer ihtiyaçlarını temin edebilir veya tamirat yapabilir. Buralarda oluşan masraflar geminin kaptanı tarafından karşılanacaktır. Bu tür olaylarda bölgenin yöneticileri ve yerel halkı gereken tüm desteği sağlayarak anlayışlarını ve gerekli ihtiyaçları karşılayarak cömertliklerini göstereceklerdir. Japonya ve Kore kıyılarında herhangi bir ülkenin gemisi kaza yaptığı veya sahile vurduğu zaman yakınlardaki halk acilen geminin tayfasını kurtarmak için ellerinden geleni yapacaklar, kazadan kurtulanları ülkelerine geri göndermek veya ülkesinin temsilciliğinin bulunduğu en yakın limandaki yetkililere ulaştırmak için yerel yöneticileri kaza hakkında bilgilendireceklerdir.
- 7- Şimdiye dek araştırma yapılmamış olarak kalan Kore kıyıları, onlara yaklaşan gemiler için büyük bir tehlike arz etmektedir, adaların, kayaların, resiflerin, bunun yanında suyun derinliğinin, tüm denizcilerin iki ülke arasında güvenle seyir yapmalarını sağlayacak şekilde kayda geçmesi için tüm Japon denizciler bu kıyıları hakkında serbestçe araştırma yapma hakkına sahip olacaktır.
- 8- Japon hükümeti, Japon tüccarlarının korunması adına gerekli gördüğü durumlar için bir antlaşma düzenlenerek, bir yetkiliyi Kore'nin açık limanlarının her birinde görevlendirebilir. İki ülkeyi de ilgilendiren herhangi bir sorun çıktığında bu yetkili Koreli yöneticilerle görüşme yaparak sorunu çözüme kavuşturabilir.
- 9- Taraf ülkeler arasında kurulan dostluk ilişkisi ile iki millet hükümet yetkilileri işlerine karışmadan ve ticarete yasaklama ve kısıtlama olmaksızın serbestçe kendi ticari işlerini düzenleyebilirler. Limanlarda bir tüccar tarafından dolandırıcılık veya ücretin ödenmemesi gibi bir sorun olduğunda yöneticiler veya hükümet, suçluyu adalete teslim etmek ve borcun tazmin edilmesi için elinden geleni yapacaktır. Ne Japon ne de Kore hükümeti borcun ödenmesi ile yükümlü olmayacaktır.

- 10- Kore limanlarından herhangi birinde yaşayan bir Japon vatandaşının Kore vatandaşına karşı suç işlediği takdirde Japon yetkililer tarafından yargılanacaktır. Bir Kore vatandaşı Japon vatandaşına karşı suç işlediği takdirde Koreli yetkililer tarafından yargılanacaktır. Suçlular kendi ülkelerinin yasalarının gereğince cezalandırılacaklardır. Adalet iki tarafta da tarafsız ve hakkaniyetli bir şekilde uygulanacaktır.
- 11- Taraf ülkeler arasında kurulan dostluk ilişkisi ile tarafların tüccarlarının faydaları için Ticari Düzenlemeler belirlenmesi gereklidir. Ticari Düzenlemeler, şu andan itibaren 6 ay içerisinde Kore'nin başkentinde veya Kanghwa'da (강화부) iki ülkenin seçilen yetkilileri tarafından içeriğin geliştirilmesi ve uygulamasının kolaylaştırılması için belirlenen detaylı koşullar ile birlikte şu andaki antlaşmaya eklenecektir.
- 12- Bahsi geçen 11 madde, imzalandığı andan itibaren uygulamaya girecek ve taraf ülkeler tarafından, iki ülke arasındaki sürekli dostluğun korunması için dürüstçe ve değişmeden icra edilecektir (Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889, 1891, s. 1-6).

EK 4. Kanghwa Antlaşması'nın Ek Maddeleri (24 Ağustos 1876)

- 1- Bu tarihten itibaren açılacak olan limanlarda bulunacak olan Japon hükümeti temsilcileri bir Japon gemisi Kore kıyılarında karaya oturduğu ve o noktada kalma gerekliliği ortaya çıktığı zamanlarda, oluşan durum hakkında yerel yetkilileri bilgilendirme hakkına sahip olacaklardır.
- 2- Bu tarihten itibaren Japon hükümetinin elçileri veya temsilcileri Kore'nin herhangi bir yer veya yerlerine mektup ulaştırmak veya diğer iletişimlerini kurmak adına kendi giderlerini karşılayarak posta yoluyla veya buldukları yerlerde işe alacakları yerli haktan özel bir kurye işe alarak gerçekleştirmekte serbest olacaklardır.
- 3- Japon vatandaşları, Kore'nin kendilerine açtığı limanlarda, kendi binalarını inşa etmek üzere toprak kiralayabilirler, kira kiracı ve toprak sahibi arasında ortaklaşa olarak anlaşma ile düzenlenebilir ve Kore hükümetine ait topraklar bir Japon tarafından tıpkı bir Korelinin kiralayıp hükümete ödeme yaptığı şekilde kiralanabilir.
Japonya'nın resmî kurumunun bulunduğu Kore Busan'daki Choryanghang (초량항 / 草梁項) yanında Gözlem Kulesi (Watch Gate) ve bariyerlerin Kore hükümeti tarafından tamamen kaldırılacağı ve bundan sonra belirlenecek şartlara göre yeni bir sınır hattının kurulacağı kabul edilmiştir. Açılan diğer iki limanda da aynı işlem uygulanacaktır.
- 4- Japon vatandaşlar Busan limanından itibaren, Busan limanı merkez olarak alınmak üzere, Kore ölçüsü ile 10 *li* yarıçapı sınırları içerisinde seyahat edebileceklerdir.
Japon vatandaşlar yukarıda belirlenen sınırlar içerisinde serbestçe seyahat yapma hakkına sahip olup, gittikleri bu yerlerde tamamen özgür bir şekilde yerel ürünleri alma ve Japon ürünleri satma hakkına sahiptirler.
Tongrai bu sınırların dışında kalmasına rağmen Japonlar yukarıda belirtilen şartlar doğrultusunda aynı haklara burada da sahiptir.
- 5- Kore'nin açılan her limanında bulunan Japon vatandaşlar, Kore vatandaşlarını işe almakta serbesttirler.

Kore vatandaşları Kore Hükümeti'nden aldıkları izin doğrultusunda Japon İmparatorluğu'nu ziyaret edebilirler.

- 6- Kore'nin açılan limanlarında yaşayan bir Japon vatandaşının ölümü doğrultusunda uygun bir yer seçilerek oraya defnedilecektir.

Busan limanı haricindeki iki limanda yerlilerin kararı ile belirlenecek mezarlıkların yerleri Busan'da var olan mezarlığa uzaklıkları dikkate alınarak seçilecektir.

- 7- Japon vatandaşlar, Kore vatandaşlarından aldıkları ürünlerde Japon parası kullanarak ödeme yapmakta serbesttirler. Kore vatandaşları Japonlarla girdikleri bir ticaret sonucunda elde ettikleri Japon parasını, ticaret amacıyla, açılan Kore limanlarında kullanabilme hakkına sahiptir.

Japon vatandaşlar Kore bakır parasını ticarete kullanmada veya üstlerinde bulundurmada tamamen özgürdürler.

İki ülkede de sahte para basımı gibi bir durum söz konusu olduğunda, suçlu kendi ülkesinin kanunlarına göre cezalandırılacaktır.

- 8- Kore vatandaşları, Japon vatandaşlardan aldıkları hediye veya ticaret aracılığı ile aldıkları her bir ürünü ellerinde bulundurma hakkına sahiptir.

- 9- Japonya'dan yola çıkan ve Kore sahillerini araştırma amacıyla bir teknenin Dostluk ve Ticaret Antlaşmasınının 7. maddesinde öngörüldüğü üzere denizin çekilmesi veya kötü hava koşulları dolayısıyla geri dönemeyecek durumda olduğu zaman yerel bölgenin lideri bu teknedeki mürettebatın konaklaması için uygun bir yer bulmakla yükümlüdür. Mürettebat tarafından gerek duyulan ürünler konforlarını sağlamak için yerel yöneticiler tarafından sağlanacaktır ve bundan dolayı yapılacak giderler sonradan yöneticilere iade edilecektir.

- 10- Kore'nin yabancı ülkelerle henüz hiçbir ilişkisi olmamasına rağmen, Japonya onlarla uzun süredir dostane ilişkilere sahiptir. Bundan sonra hava durumu veya başka sebeplerle doğal bir şekilde Japonya'nın dostluk bağı kurduğu bu ülkelerden gelecek tekne veya gemilerin doğal sebeplerle Kore kıyılarında karaya oturması durumunda teknede bulunanlar Kore vatandaşları tarafından nazik bir şekilde ağırlanacak ve ülkelere geri dönmek isteyip istemedikleri sorulacak, Kore hükümeti tarafından Kore'nin açık limanlarında bulunan Japon hükümeti

temsilcilerine yönlendirilerek onların ülkelerine dönmeleri için Japon temsilcilerin asla geri çevirmeyecekleri yardımları istenecektir.

- 11- Bir önceki onuncu maddede Ticaret Anlaşmasına ilişkin olarak Dostluk ve Ticaret anlaşmasındaki maddeler eşit olarak uygulanacak, iki ülke tarafından içtenlikle bağlı kalınacaktır. Bu maddeler ola ki iki ülke arasındaki görüşmelerde ve ticarete olumsuz bir duruma yol açıp, yeniden gözden geçirilmesi gerekirse o zaman olumsuzluğu gören hükümet diğer hükümete görüşme yapmayı teklif ederek bu teklifin 1 yıl içerisinde yeniden gözden geçirilmesi gerçekleştirilecek (Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889, 1891, s. 7-12).

EK 5. Choson – Amerika (Shufeldt) Antlaşması (22 Mayıs 1882)

- 1- Amerikan Başkanı ve Choson Kralı, iki ülkenin vatandaşları ve hükümetlerin nezdinde kalıcı bir barış kurulacaktır.

Eğer diğer güçler taraflar arasındaki hükümetlerden birine haksız veya baskıcı bir şekilde yaklaşırsa, diğer hükümet durum hakkında bilgilendirilmiş olan iyi niyet misyonunu tarafların rızasıyla anlaşma kurulması için gönderecek ve böylece dostane ilişkilerini sergileyecektir.

- 2- Bu dostluk ve ticaret anlaşmasının imzalanmasının ardından taraf devletler, taraf ülkelerin başkentine kalıcı olarak diplomatik temsilci atayabilir ve dış ticarete açık olan limanlara uygun koşullarda elçilik temsilcileri atayabilir.

Bu temsilciler ortak eşitlik ilkesi uyarınca yerel yöneticilerle eşit seviyede ilişki kuracaklardır.

İki hükümetin diplomatik ve konsolosluk temsilcileri, en fazla kayırılan ülke temsilcilerinin aynı seviyede uyum içerisinde, fark gözetmeksizin, karşılıklı olarak ayrıcalıklar, haklar ve dokunulmazlık elde edeceklerdir.

Konsoloslar görevlerini sadece hükümetten resmî olarak tanınmış olduklarına dair konsolos beratı aldıklarında yerine getirebileceklerdir. Konsolos yetkilileri iyi niyet (bona fide) temsilcileri olacaklardır. Hiçbir tüccar konsolosluk işlerini yürütemeyeceği gibi hiçbir konsolosluk görevlisi de ticaret yapmayacaktır. Konsolosluk temsilcisinin atanmadığı limanlarda, tarafların konsolosları, yerel yöneticiler tarafından mecburen, herhangi bir tüccarın konsolosluk görevlerini üstlenmesine izin verilmemesi şartıyla, görevlerini yapmak üzere davet edilebilir veya bu durumlarda bu anlaşmanın şartlarını uygulayabilir.

Choson'da bulunan Birleşik Devletler'in konsolosluk temsilcileri görevlerini uygun olmayan şekillerde kullanırlarsa önceden temin edilen Birleşik Devletler Diplomatik Temsilcisi'nin onayına bağlı olarak konsolosluk beratları iptal edilir.

- 3- Birleşik Devletler gemileri hava koşulları veya yakıt ve benzeri ihtiyaçları nedeniyle Choson'un açık limanlarından birine ulaşamazsa sığınmak ve odun, kömür ve benzeri ihtiyaçlarını karşılamak veya tamirini tamamlamak üzere herhangi bir limana girebilir, burada oluşacak masraflar geminin sahibi tarafından karşılanacaktır. Böyle bir durumda yetkililer ve yerel halk gerekli yardımı

sağlamak için durumu anlayışla karşılayacak ve gereken ihtiyaçları karşılamak için cömert bir şekilde davranacaklardır.

Eğer bir Birleşik Devletler gemisi ticarete açık olmayan limanda gizli bir ticari davranışta bulunursa bu gemiye ticari eşya yükü ile birlikte el konulacaktır.

Eğer bir Birleşik Devletler gemisi Choson kıyılarında kaza yaparsa durum hakkında bilgilendirilen yerel yöneticiler vakit kaybetmeksizin gemi mürettebatına yardımcı olacak, ihtiyaçlarını karşılayacak, kazaya uğrayan gemiyi kurtarmak ve geminin yükünü korumak için gerekli önlemleri alacaktır. Aynı zamanda mürettebatı evlerine göndermek ve gemiyi ve yükünü kurtarmak için en yakın Birleşik Devletler Konsolosluk yetkililerine haber verecek. Bu durumda oluşacak masraflar geminin sahibi veya Birleşik Devletler tarafından karşılanacaktır.

- 4- Choson'da bulunan barışçıl şekilde kendi işlerini sürdüren tüm Amerika Birleşik Devletleri vatandaşları, onları her türlü aşağılama ve yaralanmaya karşı savunacak olan Choson Hükümeti'nin yerel yetkililerin korumaları altında her şeyden faydalanacak ve keyif alacaklardır. Eğer konutları veya malları çeteler, kundakçılar, zorbalar veya kanundışı kimseler tarafından tehdit edilir veya saldırıya uğrarsa Konsoloslüğün isteği üzerine yerel yetkililer vakit kaybetmeksizin askerî birliklerini bu karışıklık çıkaran kişileri dağıtmak için üzerlerine yönlendirerek, suçluları yakalayacak ve yasaların özenli bir şekilde uygulayarak onları cezalandıracaktır.

Choson vatandaşlarının Birleşik Devletler vatandaşlarına karşı işlediği suçlar Choson yetkilileri tarafından Choson yasalarına göre cezalandırılacak, sahilde veya herhangi bir ticaret gemisinde soruna, yaralanmaya veya Choson vatandaşlarının mallarına zarar veren Birleşik Devletler vatandaşları sadece Konsolosluk veya ek olarak yetkilendirilmiş Birleşik Devletler kamu görevlileri tarafından Birleşik Devletler yasalarına göre tutuklanıp cezalandırılacaktır.

Choson Krallığı'nda Birleşik Devletler vatandaşları ve Kraliyet vatandaşları arasında, iki ülkenin devlet memurları tarafından araştırılması ve karara bağlanması gereken bir anlaşmazlık yaşandığında, Birleşik Devletler ve Choson hükümetleri arasında böylesi durumlarda o ülkenin yasaları uyarınca, olayın

davalı tarafın vatandaşlarından uygun bir memur tarafından sorgulanması kararlaştırılmıştır.

Davacı tarafın vatandaşlarından uygun bir şekilde görevlendirilmiş yetkili mahkemeye serbestçe katılım ve pozisyonu gereği nazik bir şekilde davranış hakkına sahiptir. Bu yetkiliye adaletin tecellisini izlemek adına gereken tüm kolaylıklar sağlanacaktır. İsteddiği takdirde, tanıkların sunulmasına, sorgulanmasına ve çapraz sorgulanması hakkına sahiptir. Süreçten memnun kalmazsa onlara karşı ayrıntılı olarak karşı çıkma hakkına sahip olacaktır.

Ancak antlaşmanın tarafları arasında kabul edilmiş ve anlaşılmış şekilde Choson Kralı, Birleşik Devletler yasaları ve kanunlarına uygun olacak şekilde Birleşik Devletlerin kararıyla kendi krallığındaki yasa ve yargı sürecini değiştirip yenilediğinde Choson'daki Birleşik Devletler vatandaşları üzerindeki bölgesel yargı hakkından vazgeçecek ve bundan sonra Birleşik Devletler vatandaşları Choson Krallığı dahilinde yerel makamların yetkisi altında olacaktır.

- 5- Ticari amaçlarla Birleşik Devletleri ziyaret eden Choson gemileri ve tüccarları Birleşik Devletler Gümrük Yönetmeliği gereğince gümrük vergisi, tonaj ücreti ve tüm harçları ödeyecekler ancak Birleşik Devletler vatandaşları veya en fazla kayırılan ülke vatandaşlarından alınan gümrük vergisi ve tonaj ücretinden fazla miktar talep edilmeyecek.

Ticari amaçlarla Choson'u ziyaret eden Birleşik Devletleri gemileri ve tüccarları ithal ve ihraç ettikleri tüm malların vergisini ödeyecekler. Vergi alma hakkı Choson Hükümeti'nindir. Kaçakçılık ve diğer düzensizlikleri önlemek amacıyla Gümrük Yönetmeliği ile birlikte ihracat ve ithalat üzerine konulacak gümrük vergisi Choson yetkilileri tarafından belirlenecek ve kendi ülkesindeki vatandaşlara duyurması ve usulüne uygun bir şekilde gözlemlenebilmesi için Birleşik Devletlerin uygun yetkilisine bildirilecektir.

Bununla birlikte ilk aşamada genel olarak kabul edilen gümrük tarifesi oranları şu şekildedir; günlük kullanım maddelerinin kıymeti üzerinden %10, yabancı şaraplar, yabancı tütün, mücevher, saat gibi lüks ürünlerin kıymeti üzerinden %30 ve yerli mahsulün ihracatı için de ürünlerin kıymeti üzerinden %5'den fazla vergi alınmayacaktır. Ayrıca üzerinde anlaşılan bir diğer konu da yabancı ithalat vergisinin giriş yapılan limanda tüm mallar için tek seferde ödenecek olması ve

Choson'un iç kısımları veya diğer limanlarda başka herhangi bir aidat, vergi, harç ve ücret talep edilmeyecek olmasıdır.

Birleşik Devletler gemileri Choson limanlarının girişinde tonaj vergisi olarak ödemeyi Çin takvimine göre her bir gemi için üç ay içerisinde ton başına 5 Mace⁵ olarak yapabileceklerdir.

- 6- Choson vatandaşları Birleşik Devletleri ziyaret etme ve ülkenin her yerinde kalma, yer kiralama, arazi satın alma, bina ve depo inşa etme hakkına sahiptir. Burada çeşitli mesleklerle ve hobilerle uğraşmakta, yasalara aykırı olmayan işlenmiş ve işlenmemiş ürünlerin ticaretini yapmakta serbesttirler.

Dış ticarete açık Choson limanlarına sıklıkla giden Birleşik Devletler vatandaşları, imtiyazlar dahilinde bu açık limanlarda ikamet etme, bina veya toprak kiralama, bina ve depo inşa etme hakkına sahiptir. Burada çeşitli mesleklerle ve hobilerle uğraşmakta, yasalara aykırı olmayan işlenmiş ve işlenmemiş ürünlerin ticaretini yapmakta serbesttirler.

Arazi veya bina ediniminde herhangi bir zorlama veya sindirme yapılmasına izin verilmeyecek ve Choson Yetkilileri tarafından belirlenen arazi kirası ödenecektir. Açıkça kabul edilmiştir ki, Choson'un açık limanları üzerinde sonradan edindikleri bu topraklar ve bu alanlar üzerindeki insanlar ve mülkler üzerindeki yetki hakkı, bu antlaşmanın şartları feragat edilmedikçe Choson yetkililerine aittir. Amerikan vatandaşlarının yabancı ihracat ürünlerini satmak için ve yerli ürün satın almak için ülkenin içlerine girme izni yoktur. Aynı şekilde yerli ürünleri ticarete açık bir limandan diğer ticarete açık bir limana taşımaları izinleri de bulunmamaktadır.

Bu kuralın ihlali durumunda o ürünlere el konulacak, kurala uymayan tüccar konuyla ilgilenilmesi için Konsolosluk yetkililerine teslim edilecek.

- 7- Birleşik Devletler ve Choson hükümetlerinin ortak kararı ile Choson vatandaşlarının Birleşik Devletlerin herhangi bir limanına afyon ihracatı yapması, Birleşik Devletler vatandaşlarının Choson'un açık limanlarından herhangi birine afyon ihracatı yapması, bir limandan diğer limana transferi ya da Choson içlerinde ticaret yapması yasaktır. Taraf ülke vatandaşlarının sahip oldukları gemileri, taraf ülke vatandaşları tarafından çalıştırılan yabancı gemileri, başka insanlar

⁵ Geleneksel Çin ağırlık ölçümüdür.

tarafından afyon ticareti yapmak üzere kullanılan taraf ülke vatandaşlarının gemilerini içeren bu kesin kural Birleşik Devletler ve Choson'un ilgili mevzuatına göre yürürlüğe girecek ve bu kuralı çiğneyen suçlular ciddi şekilde cezalandırılacaklardır.

- 8- Choson Hükümeti krallık sınırları dahilinde yiyecek kıtlığı tehlikesi gördüğünde Choson Kralı bir kararname yayınlayarak geçici olarak yiyecek ihracatını yasaklayabilir, böyle bir kararname Birleşik Devletlerin uygun temsilcileri aracılığı ile Choson yetkilileri tarafından bildirimde bulunulduğunda Choson'daki Birleşik Devletler vatandaşlarını da bağlayıcı duruma getirir, ancak şu da anlaşılmalıdır ki pirinç ve ekmeğin tanımına uyan tüm maddelerin ihracatı, açık olan Yin Chuen (İncheon) limanında yasaklanmaktadır.

Choson'un eskiden beri yasaklamış olduğu kırmızı ginseng ihracatı konusunda Birleşik Devletler vatandaşları gizli bir şekilde ihraç etme girişiminde bulunurlarsa mallara el konulacak ve suçlular cezalandırılacaktır.

- 9- Top, küçük silahlar, kılıçlar, barut, mermi gibi savaşa ilgili tüm satın alımları sadece Choson hükümeti yetkilileri yapabilir ve bunlar Choson yetkililerinden alınan yazılı izin doğrultusunda Birleşik Devletler vatandaşları tarafından ithal edilebilir. Eğer bu madde gizli bir şekilde ihlal edilirse mallara el konularak, suçlular cezalandırılır.

- 10- Taraf ülkelerde ikamet eden iki ulusun vatandaşları ve yetkilileri her türlü yasal işte kullanmak üzere yerli halkı işe alabilir. Ancak kraliyet yasalarına karşı gelmiş, herhangi bir karşı olaya katılmış, Amerikan vatandaşlarının evlerinde, depolarında veya gemilerinde gizlenmekte olan ve yerel yetkililer tarafından fark edilen Choson vatandaşlarının tutuklanması için memurlara teslim edilmesi veya Konsolosluk görevlileri tarafından yakalanıp yerel makamlara teslim edilmesi gerekmektedir.

Birleşik Devletler vatandaşları ve yetkilileri bu tür insanları barındırma hakkına sahip değildir.

- 11- Taraf ülkelerin öğrencileri taraf ülkelere gidip, dil, edebiyat, hukuk veya sanat eğitimi görme haklarına sahiptirler ve bu öğrencilere iyi niyetin bir kanıtı olarak tüm koruma ve yardım sağlanacaktır.

12- Bu anlaşma Choson'un müzakerelerde bulunduğu ilk anlaşmadır ve bu yüzden genel ve hükümlerinde eksiklikler bulunabilir, buna rağmen ilk olarak burada kabul edilen maddeler yürürlüğe konacaktır. Bu anlaşmada yer almayan şartlara gelince beş yıl aradan sonra, taraf ülkelerin yetkilileri ve vatandaşları birbirlerinin diline daha aşina hale geldiklerinde, uluslararası hukuka uygun olarak her iki tarafça da eşitsiz ayrımcılık yapılmaksızın ticari hükümler ve düzenlemeler detaylı olarak tekrar müzakere edilecektir.

13- Taraf hükümetler arasındaki bu anlaşma ve gelecekte yapılacak olan yazışmalar Choson tarafında Çince olarak yapılacaktır.

Birleşik Devletler Çince veya İngilizce kullanabilir, eğer İngilizce kullanılırsa yanlış anlaşılmalara mahal vermemek adına Çince tercümesi buna eşlik edecektir.

14- Taraf ülkeler, Choson Kralı'nın herhangi bir zamanda, herhangi bir ulusa, herhangi bir ulusun tüccarlarına veya vatandaşlarına bu antlaşma ile verilmemiş olan herhangi bir hak, ayrıcalık ve imtiyaz vermesi durumunda navigasyon, ticari, siyasi veya diğer konularla bağlantılı olan hak, ayrıcalık ve imtiyazlardan Birleşik Devletler kamu görevlileri, tüccarları ve vatandaşlarının da serbestçe yararlanacağını ve böyle bir hak, ayrıcalık ve imtiyazları herhangi bir koşul ve eşdeğer bir imtiyazla herhangi bir zamanda kendisine verilmesini isteyen bir başka ülkenin, Birleşik Devletleri yetkilileri ve vatandaşlarının bu konularda ilgili şartlar ve koşullar altında sahip olduğu hak, ayrıcalık ve imtiyazları kullanma hakkına sahip olacağını kabul ederler.

İşbu belgenin kanıtı olarak komisyon temsilcilerinin her biri, İngilizce ve Çince olarak hazırlanan ve her bir dilde üç tane orijinal kopyası olan antlaşmayı İncheon'da imzalamış ve mühürlemiştir. Antlaşmanın imzalanma tarihinden itibaren yürürlüğe girmesi ve onaylanmış hallerinin bu tarihten itibaren bir yıl içerisinde İncheon'da karşılıklı olarak değiştirilmesi gerekmektedir. Antlaşmanın her iki hükümet tarafından vatandaşlarının maddelere uyması için kamuya açık bir şekilde ilan etmesi gerekmektedir (Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889, 1891, s. 41-49).

EK 6. Choson – İngiltere (Parkes) Antlaşması (26 Kasım 1883)

- 1- A. Majesteleri Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı Kraliçesi, Hindistan İmparatoriçesi, mirasçıları ve ardılları ile diğer taraf devletin kendi hakimiyetlerini kurdukları yerlerde tam güvence ile koruma altına alınan vatandaşları arasında, kalıcı barış ve dostluk olacaktır.
B. Taraf ülkelerden biri ve üçüncü bir güç arasında bir anlaşmazlık yaşandığı durumlarda diğer taraf ülke, istendiği takdirde, barışçıl bir düzenleme yapmak için iyi niyet misyonlarını kullanacaktır.
- 2- A. Taraf ülkeler birbirlerinin başkentlerinde geçici veya kalıcı olarak Diplomatik Temsilci, dış ticarete açılmış limanlarının birine veya yerlerin hepsine Başkonsolos, Konsolos veya Konsolos Yardımcısı atayabilirler. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri, başka ülkelerde Diplomatik veya Konsolosluk görevlilerinin sahip oldukları diğer tüm ayrıcalık ve dokunulmazlıklarla birlikte, ikamet ettikleri ülkenin yetkilileriyle, kişisel olarak veya yazılı olarak, iletişim için aynı olanaklardan özgürce yararlanacaklardır.
B. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri ve resmî kurumlardaki çalışanları birbirlerinin hakimiyetinde olan alanlarda özgürce seyahat etme hakkına sahip olacaklardır ve Koreli yetkililer Kore’de seyahat eden İngiliz yetkililere pasaport vererek gerekli duydukları durumlarda onları korumak için refakatçi temin edecektir.
C. Her iki ülkenin konsolosluk görevlileri, ikamet ettikleri ülkelerin yöneticileri ya da hükümetinden gerekli izinleri aldıktan sonra görevlerini yerine getireceklerdir ve ticaret ile uğraşmalarına izin verilmeyecektir.
- 3- A. Kore'deki İngiliz vatandaşları ve mülkleri üzerindeki yargı yetkisi, Koreli yetkililerin müdahalesi olmadan, İngiliz ya da diğer yabancı milletler ile alakalı İngiliz vatandaşlarını ilgilendiren tüm davaları, dinleyecek ve sonuçlandıracak olan yetkilendirilmiş İngiliz yargı makamlarına aittir.
B. Koreli yetkililer veya Koreli bir vatandaş Kore'de bulunan bir İngiliz vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, İngiliz yargı makamları tarafından dinlenecek ve karara bağlanacaktır.

- C. İngiliz yetkililer veya İngiliz bir vatandaş Kore'de bulunan bir Kore vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, Koreli yetkililerce dinlenecek ve karara bağlanacaktır.
- D. Kore'de herhangi bir suç işleyen bir İngiliz vatandaşı, İngiltere yasalarına göre İngiliz yargı makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.
- E. Kore'de bir İngiliz vatandaşına karşı herhangi bir suç işleyen bir Kore vatandaşı, Kore yasalarına göre Koreli yetkililerce yargılanacak ve cezalandırılacaktır.
- F. Bu Anlaşmanın ya da Ekte yer alan herhangi bir Tüzüğün ya da bundan sonra hükümleri gereği daha sonra verilecek olan herhangi bir Yönetmeliğin ihlali nedeniyle bir ceza veya müsadere içeren bir İngiliz vatandaşına karşı herhangi bir şikâyet karar için önce İngiliz yargı makamlarına getirilecek ve verilen herhangi bir ceza ve bu gibi durumlarda el konulan tüm mülkler, Kore Hükümeti'ne ait olacaktır.
- G. Açık bir limanda Koreli yetkililer tarafından ele geçirilen İngiliz malları, Koreli ve İngiliz Konsolosluk makamlarının mührü altına alınacak ve İngiliz yargı makamları kararlarını verene kadar Koreli yetkililer tarafından gözaltına alınacaktır. Karar malların sahibinin lehine ise, derhal Konsolosluk makamlarının tasarrufuna geçecektir. Ancak, İngiliz yargı makamlarının kararını beklerken, mal sahibi, Koreli yetkililere malların değerlerini yatırmak suretiyle bir kerede mallarını geri alabilir.
- H. Kore'de Koreli veya İngiliz yetkililerince görülmekte olan hukuki veya cezai davalarla ilgili her durumda, davacı ve savcının uyuğundan bir yetkilinin duruşmaya katılmasına izin verilecek ve görevinden dolayı nezaket ile muamele görecektir. Gerekli gördüğü zamanlarda, tanıkları çağırmak, incelemek ve çapraz sorgulamak ve yargılamalara veya karara karşı itiraz etme hakkına sahiptir.
- I. Ülkesinin yasalarına aykırı bir suçlamada bulunan bir Koreli vatandaş, bir İngiliz vatandaşı tarafından kullanılan binalara ya da bir İngiliz gemicinin gemisine sığınırca, İngiltere Konsolosluğu yetkilileri, Kore Makamlarından bir başvuru almaları üzerine, bu şahsın tutuklanması ve yargılanmak üzere mahkemeye teslim edilmesi için gerekli adımları atacaktır. Ancak, İngiliz Konsolosluğu otoritesinin rızası olmadan, hiçbir Koreli yetkili, sahibinin rızası

olmadan hiçbir İngiliz vatandaşının arazisine giremez veya görevli memurun rızasını almadan herhangi bir İngiliz gemisine binemez.

J. İngiliz Konsolosluğu yetkililerinin talebi üzerine Kore Makamları, ceza gerektiren bir suç ile suçlanan herhangi bir İngiliz vatandaşını veya bir İngiliz savaş gemisinden veya ticaret gemisinden kaçan bir firariyi tutuklayıp İngiliz Konsolosluğu yetkililerine teslim edeceklerdir.

- 4- A. İncheon, Wonsan ve Busan limanları ya da Busan limanının onaylanmaması halinde, daha sonra Hanyang şehri ve Yanghwajin kasabası ile birlikte yakınlarında seçilebilecek başka bir liman ya da bu yakınlarda seçilen başka bir yer, bu antlaşmanın devreye girdiği günden itibaren İngiliz ticaretine açılacaktır.
- B. Yukarıda ismi geçen yerlerde, İngiliz vatandaşlar, arazi veya ev satın alma veya kiralama, konut, depo ve fabrika kurma hakkına sahip olacaktır. Dinlerini özgürce yaşamalarına izin verilecektir. Yabancıların yerleşim yerlerinin sınırlarının belirlenmesinde ve seçilmesinde ve Kore’de dış ticarete açık yerlerde ve limanlarda arazi satışındaki düzenlemeler Koreli yetkililerce yabancı yetkililer ile birlikte kararlaştırılacaktır.
- C. Bu yerler sahiplerinden Kore Hükümeti tarafından alınarak ikamete hazırlanacaktır ve bu şekilde gerçekleşen giderler arazi satışından elde edilecek giderler için ilk ödeme olarak kabul edilecektir. Yabancı yetkililer ve Koreli yetkililer tarafından üzerinde anlaşmaya varılacak olan yıllık kiralar, arazi vergisi için adaletli bir miktar üzerinde sabit tutularak Kore Hükümeti’ne ödenecektir. Geri kalan arazi satışından elde edilen herhangi bir gelir, bu konudaki daha ileriki zamanlarda Yabancı yetkililer ile birlikte Koreli yetkililer tarafından anayasa ile belirlenecek Konsül tarafından idare edilecek Belediye fonuna bağlı olacaktır.
- D. İngiliz vatandaşlar, yabancı yerleşim yerlerinin sınırlarının ötesinde ve ondan 10 Kore *li*’si uzaktaki toprakları veya evleri kiralayabilir ya da satın alabilirler. Ancak, bu ikamet edilecek tüm topraklar, Kore yetkililerinin uygulamaya uygun görebildiği gibi Kore Yerel Yönetmeliklerinin uygulanmasına ve arazi vergisinin ödenmesine ilişkin koşullara tabi olacaktır.
- E. Koreli yetkililer, ticarete açık olan limanların her birinde, bedelsiz olarak, herhangi bir kira, arazi vergisi veya diğer harçların ödenmeyeceği bir yabancı

mezarlık olarak uygun bir toprak parçası ayıracak ve bunun yönetimi yukarıda belirtilen Belediye Konsül'üne bırakılacaktır.

F. İngiliz vatandaşları Kore'nin ticarete açık liman veya yerlerinden 100 Kore *li*'si sınırları dahilinde veya her iki ülkenin yetkili makamları arasında kararlaştırılacak sınırlar dahilinde pasaportları olmadan dolaşabilirler. Ayrıca İngiliz vatandaşları Kore'de keyif amaçlı veya ticaret yapmak üzere seyahat ederek, Kore hükümeti tarafından yasaklanan kitaplar ve diğer basılı maddelerin haricinde, her türlü malları taşıma ve satma ve Konsolosları veya yerel Koreli makamlardan imzalanarak ve mühürlenerek aldıkları pasaportları dahilinde ülkenin her yerinde yerli ürün satın alma hakkına sahiptir.

G. Bu pasaportlar istenilirse geçilen bölgelerde soruşturma için üretilmelidir. Eğer pasaportta sorun bulunmazsa hamiline izin verilir ve ihtiyaç duyduğu şekilde ulaşım araçlarını temin etme özgürlüğüne sahip olur. Yukarıda belirtilen sınırların ötesinde pasaportsuz bir şekilde bulunan veya ceza gerektirecek bir suç işleyen İngiliz vatandaşı tutuklanacak ve cezalandırılmak üzere en yakın İngiliz Konsolosluğu'na teslim edilecek. Pasaportu olmadan sınırların ötesinde seyahat etmesi durumunda suçlu kabul edilerek bir aydan uzun olmamak kaydıyla hapis cezasıyla veya hapis söz konusu olmadan 100 Meksika Doları cezaya çarptırılacaktır.

H. Kore'deki İngiliz vatandaşlar, barış, düzen ve iyi yönetimin devamı için iki ülkenin yetkili makamları tarafından kararlaştırılabilecek yerel yönetim, güvenlik ve diğer yönetmeliklere uyum sağlayacaklardır.

5- A. Dış ticarete açık limanların ve yerlerin her birinde İngiliz vatandaşları herhangi bir yabancı limandan veya Kore'nin herhangi bir açık limanından bu anlaşmada yasaklanmayan tüm ürünlerden ithal ettiklerini ekte belirtilecek gümrük vergisini ödeyerek satmak veya herhangi bir Kore vatandaşlarından veya diğerlerinden almak ve herhangi bir yabancı limana veya Kore'nin herhangi bir açık limanına ihraç etmekte serbesttirler. Koreli yetkililer ya da diğer kişilerin müdahalesi olmadan işlerini Koreli vatandaşlar ya da başkalarıyla serbestçe iş yapabilirler ve herhangi bir endüstriyel mesleğe serbestçe girebilirler.

B. Yukarıda belirtilen gümrük yükümlülüğünün yerine getirildiği herhangi bir yabancı limandan ithal edilen tüm mallar sahipleri veya alıcıları tarafından, bu tür

mallar ithalat vergisi için bir gümrük vergi iadesi sertifikası alınması ve malları içeren orijinal paketlerin sağlam kalması şartıyla ithalat tarihinden itibaren Kore takvimine göre 13 ay içerisinde herhangi bir zamanda herhangi bir yabancı limana aynı şekilde yeniden ihraç etme hakkına sahip olacaktır. Bu gümrük vergi iadesi sertifikası istenildiği takdirde Kore Gümrüğü tarafından alınacak veya Kore'nin herhangi bir açık limanında vergi ödemesi gerçekleştirilecektir.

C. Kore ürünleri, Kore'nin açık bir limanından diğer bir açık limanına taşınırken ödenen vergi, malların gideceği limana vardığını gösteren özel bir sertifika veya ürünlerin bir gemi kazasında kaybolduğunu gösteren tatmin edici bir kanıt ile sevkiyat limanında geri ödenir.

D. İngiliz vatandaşları tarafından Kore'ye ithal edilen ve bu anlaşmaya ekli tarife yükümlülüğü ödenen tüm mallar, Kore'nin herhangi bir açık limanına gümrükten muaf olarak taşınabilirler, ülke içerisine taşındıklarında ülkenin herhangi bir yerinde herhangi bir ek vergi, tüketim vergisi veya transit vergisine tabi olmayacaklardır. Benzer şekilde, ihracata yönelik tüm Kore mallarının açık limanlara ulaşım için serbestliğine izin verilecek ve bu tür ürünler ya üretim yerinden ya da Kore'nin açık limanlarından herhangi birine taşındığında, herhangi bir vergi, tüketim vergisi veya transit vergisi ödenmesine tabi olmayacaklardır.

E. Kore Hükümeti, malların veya yolcuların Kore'de açılmamış limanlara taşınması için İngiliz ticaret gemisini kiralayabilir ve Koreli vatandaşlar kendi yetkililerinin onayına tabi olarak aynı haklara sahip olabilirler.

F. Kore Hükümeti, krallık sınırları dahilinde yiyecek kıtlığı tehlikesi gördüğünde Majesteleri Kore Kralı bir kararname yayımlayarak geçici olarak Kore açık limanlarının herhangi birini veya tümünü geçici olarak kapatabilir, böyle bir yasak söz konusu limandaki Kore Makamları tarafından İngiliz Konsolosluğu'na resmî olarak bildirileceği tarihten itibaren bir ayın içerisinde Kore'deki İngiliz vatandaşlarını da bağlayacak, ancak bu yasak kesinlikle gerekli olandan daha uzun süre sürmeyecektir.

G. Tüm İngiliz gemileri, tonaj başına otuz sent (Meksika) oranında tonaj vergisi ödeyeceklerdir. Bu tür bir ödeme gemiye, dört ay boyunca herhangi bir ücret talep edilmeksizin Kore'deki açık limanların herhangi birini veya tamamını ziyaret etmesi için bir yetki verecektir. Tüm tonaj vergileri, deniz fenerlerinin dikilmesi

ve şamandıraların Kore kıyılarına yerleştirilmesi özellikle açık limanlara yaklaşımlarda ve geminin rıhtımda demirleme yeri derinleştirilmesi ya da başka şekilde geliştirilmesi amacıyla ödenecektir. Açık limanlardaki indirme veya yükleme yapmak için kullanılan teknelerden tonaj vergisi alınmaz.

F. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanması ve yürürlüğe girmesi için, işbu anlaşma ile ekli tarife ve ticaret düzenlemelerinin eşzamanlı olarak faaliyete geçeceği konusunda anlaşmaya varılmıştır. İki ülkenin yetkili makamları, söz konusu Düzenlemeleri, karşılıklı olarak onaylayarak, deneyimin çıkarlara uygun olacağı kabulünde değişiklik ve eklemelere ekleme amacıyla zaman zaman revize edebilirler.

- 6- Dış ticarete açılmayan herhangi bir Kore limanına veya yere mal kaçakçılığı yapan ya da kaçakçılığa kalkışan herhangi bir İngiliz vatandaşı, bu malların değerinin iki katı değerinde cezalandırılır ve mallarına el konur. Koreli yerel yetkililer bu mallara el koyabilir ve bu tür bir kaçakçılığa ya da kaçakçılığa kalkışmaya çalışan herhangi bir İngiliz vatandaşını tutuklayabilir. Koreli yerel yetkililer tutuklanan kişiyi İngiliz yargı makamı tarafından yargılanmak üzere hemen en yakın İngiliz Konsolosuna yönlendirecekler ve dava nihai karara bağlanana kadar bu eşyaları gözaltına alabileceklerdir.
- 7- A. Eğer bir İngiliz gemisi, Kore kıyılarında kaza yapar veya karaya oturursa, yerel makamlar derhal gemiyi ve yükünü yağmalamadan ve mürettebatı kötü muameleye maruz kalmaktan korumak ve gerekli olabilecek diğer yardımları sağlamak adına tüm adımları atacaktır. Koreli yetkililer bir an önce durum hakkında en yakın İngiliz Konsolosluğu'nu bilgilendirecekler ve gerekli görülürse kazazedeleri en yakın açık limana nakledeceklerdir.
- B. Kazazede İngiliz vatandaşlarının kurtarılması, giydirilmesi, bakımı ve yolculukları, boğulan bedenlerinin kurtarılması, hasta ve yaralıların tıbbi tedavisi ve ölümlerin gömülmesi için Kore Hükümeti tarafından yapılan tüm harcamalar, İngiliz Hükümeti tarafından Kore'ye geri ödenecektir.
- C. İngiliz Hükümeti, harap olmuş bir geminin veya gemiye ait olan malların kurtarılmasında veya korunmasında ortaya çıkan masrafların geri ödenmesinden sorumlu olmayacaktır. Tüm bu masraflar, kurtarılan mülkün üzerinde ücretlendirilir ve ilgilenen taraflar tarafından teslim aldıktan sonra ödenecektir.

- D. Hükümet memurlarının, yerel görevlilerin veya enkazın başına geçecek olan güvenliğin masrafları için ve kazazedelere eşlik eden memurların seyahat masrafları ve resmî yazışma masrafları için Kore Hükümeti ücret talep etmeyecektir. Bu masraflar Kore Hükümeti tarafından karşılanacaktır.
- E. Hava şartlarına maruz kalan ya da yakıt ya da erzak temini için Kore'de açılmamış bir limana girmek zorunda kalan herhangi bir İngiliz ticaret gemisinin, onarımlarını yürütmesine ve gerekli malzemeleri temin etmesine izin verilecektir. Tüm bu masraflar geminin sahibi tarafından karşılanacaktır.
- 8- A. Taraf ülkelerin savaş gemileri, diğerinin tüm limanlarını ziyaret etmekte özgür olacaktır. Her türlü malzemeyi temin etmek veya onarım yapmak için her türlü tesisi kullanabilecekler ve ticaret veya liman düzenlemelerine tabi olmayacak, ayrıca herhangi bir türden gümrük vergisi veya liman masrafı ödeme yükümlülükleri bulunmayacaktır.
- B. İngiliz savaş gemileri, Kore'de açılmamış limanları ziyaret ettiğinde, memurlar ve mürettebat limana iniş yapabilir, ancak pasaportları olmadığı sürece ülke içerisine girmeyeceklerdir.
- C. İngiliz donanmasının kullanımı için her türlü malzeme, Kore'nin açık limanlarına indirilebilir ve İngiliz bir memurun gözetiminde, herhangi bir vergi ödemesi olmadan depolanabilir. Ancak, bu tür malların satılması durumunda, müşteri Koreli makamlara uygun vergiyi ödeyecektir.
- D. Kore Hükümeti, Kore sularında araştırma yapmakla meşgul olabilecek Britanya Hükümeti'ne ait gemilere emrindeki tüm tesisleri kullanıma açacaktır.
- 9- A. Kore'deki İngiliz makamları ve İngiliz vatandaşlarının, Koreli yetkililerin herhangi bir kısıtlaması olmaksızın, Koreli vatandaşları öğretmen, tercüman, hizmetçi veya başka herhangi bir yasal işte kullanmalarına izin verilecektir ve benzer şekilde, Koreli yetkililer tarafından İngiliz vatandaşlarının istihdamına ve herhangi bir yasal işte kullanılmalarına herhangi bir kısıtlama getirilmeyecektir.
- B. Dilini, edebiyatını, yasalarını, sanatını ya da sanayisini araştırmak ya da bilimsel araştırma yapmak için taraf ülkelere gidebilen taraf ülkelerin vatandaşlarına, bunu yapmak için her makul imkân tanınacaktır.
- 10- İş bu şartlar altında Anlaşma yürürlüğe girdiği günden itibaren Majesteleri Britanya Kraliçesi'nin vatandaşları ve hükümet görevlileri, daha sonra,

Majesteleri Kore Kralı tarafından hükümet görevlilerine veya başka bir ülkenin vatandaşlarına verilmiş veya verileceği hak, ayrıcalık ve imtiyazlardan özellikle mal ve ürün ithalat veya ihracat vergileri ile ilgili olarak faydalanacaktır.

- 11- Bu antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten on yıl içinde, Taraf ülkelerden herhangi biri, bir yıl önce bir diğerine önceden bildirimde bulunmak kaydıyla, deneyimler ile bu tür değişikliklerin istenebileceğini kanıtlayacak şekilde anlaşmanın veya buna ekli gümrük vergisinin revizyonunu karşılıklı rıza ile talep edebilir.
- 12- A. Bu antlaşma, İngilizce ve Çince dillerinde hazırlanmıştır, her ikisi de aynı anlama sahiptir; ancak, yorumlamada ortaya çıkabilecek herhangi bir farkın, İngilizce metnine istinaden belirleneceği konusunda anlaşılmıştır.
- B. Şimdilik, İngiliz makamları tarafından Kore'nin meselelerine hitaben yapılan tüm resmî iletişim, Çince'ye tercüme edilecektir.
- 13- Mevcut antlaşma, Majesteleri Büyük Britanya ve İrlanda Birleşik Krallığı Kraliçesi, Hindistan İmparatoriçesi ve Majesteleri Kore Kralı'nın imzaları ve mühürleri ile onaylanacaktır; onaylı antlaşmalar en yakın zamanda veya en geç bir yıl içerisinde Hanyang (Seul)'da karşılıklı olarak değiştirilecektir, antlaşmalarının onaylı versiyonlarının değiştirildiği gün antlaşma iki hükümet tarafından yayınlanacaktır (Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889, 1891, s. 132-142).

EK 7. Choson – Almanya (Zappe) Antlaşması (26 Kasım 1883)

- 1- Majesteleri Almanya İmparatoru ve Prusya Kralı ve Majesteleri Kore Kralı ile kendi hakimiyetlerini kurdukları yerlerde tam güvence ile koruma altına alınan Almanya İmparatorluğu ve Kore Krallığı vatandaşları arasında, kalıcı barış ve dostluk olacaktır. Taraf ülkelerden biri ve üçüncü bir güç arasında bir anlaşmazlık yaşandığı durumlarda diğer taraf ülke, istendiği takdirde, barışçıl bir düzenleme yapmak için iyi niyet misyonlarını kullanacaktır.
- 2- A. Taraf ülkeler birbirlerinin başkentlerinde geçici veya kalıcı olarak Diplomatik Temsilci, dış ticarete açılmış limanlarının birine veya hepsine veya yerlere Başkonsolos, Konsolos veya Konsolos Yardımcısı atayabilirler. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri, başka ülkelerde Diplomatik veya Konsolosluk görevlilerinin sahip oldukları diğer tüm ayrıcalık ve dokunulmazlıklarla birlikte, ikamet ettikleri ülkenin yetkilileriyle, kişisel olarak veya yazılı olarak, iletişim için aynı olanaklardan özgürce yararlanacaklardır.
B. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri ve resmî kurumlardaki çalışanları birbirlerinin hakimiyetinde olan alanlarda özgürce seyahat etme hakkına sahip olacaklardır ve Koreli yetkililer Kore’de seyahat eden Alman yetkililere pasaport vererek gerekli duydukları durumlarda onları korumak için refakatçi temin edecektir.
C. Her iki ülkenin konsolosluk görevlileri, ikamet ettikleri ülkelerin yöneticileri ya da hükümetinden gerekli izinleri aldıktan sonra görevlerini yerine getireceklerdir ve ticaret ile uğraşmalarına izin verilmeyecektir.
- 3- A. Kore'deki Alman vatandaşları ve mülkleri üzerindeki yargı yetkisi, Koreli yetkililerin müdahalesi olmadan, Alman ya da diğer yabancı milletler ile alakalı Alman vatandaşlarını ilgilendiren tüm davaları, dinleyecek ve sonuçlandıracak olan yetkilendirilmiş Alman yargı makamlarına aittir.
B. Koreli yetkililer veya Koreli bir vatandaş Kore'de bulunan bir Alman vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, Alman yargı makamları tarafından dinlenecek ve karara bağlanacaktır.

C. Alman yetkililer veya Alman bir vatandaş Kore'de bulunan bir Kore vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, Koreli yetkililerce dinlenecek ve karara bağlanacaktır.

D. Kore'de herhangi bir suç işleyen bir Alman vatandaşı, Almanya yasalarına göre Alman yargı makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

E. Kore'de bir Alman vatandaşa karşı bir suç işleyen bir Kore vatandaşı, Kore yasalarına göre Koreli yetkililerce yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

F. Bu Anlaşmanın ya da Ekte yer alan herhangi bir Tüzüğün ya da bundan sonra hükümleri gereği daha sonra verilecek olan herhangi bir Yönetmeliğin ihlali nedeniyle bir ceza veya müsadere içeren bir Alman vatandaşa karşı herhangi bir şikâyet karar için önce Alman yargı makamlarına getirilecek ve verilen herhangi bir ceza ve bu gibi durumlarda el konulan tüm mülkler, Kore Hükümeti'ne ait olacaktır.

G. Açık bir limanda Koreli yetkililer tarafından ele geçirilen Alman malları, Koreli ve Alman Konsolosluk makamlarının mührü altına alınacak ve Alman yargı makamları kararlarını verene kadar Koreli yetkililer tarafından gözaltına alınacaktır. Karar malların sahibinin lehine ise, derhal Konsolosluk makamlarının tasarrufuna geçecektir. Ancak, Alman yargı makamlarının kararını beklerken, mal sahibi, Koreli yetkililere malların değerlerini yatırmak suretiyle bir kerede mallarını geri alabilir.

H. Kore'de Koreli veya Alman yetkililerince görülmekte olan hukuki veya cezai davalarla ilgili her durumda, davacı ve savcının uyuğundan bir yetkilinin duruşmaya katılmasına izin verilecek ve görevinden dolayı nezaket ile muamele görecektir. Gerekli gördüğü zamanlarda, tanıkları çağırmak, incelemek ve çapraz sorgulamak ve yargılamalara veya karara karşı itiraz etme hakkına sahiptir.

I. Ülkesinin yasalarına aykırı bir suçlamada bulunan bir Koreli vatandaş, bir Alman vatandaşı tarafından kullanılan binalara ya da bir Alman gemisinin gemisine sığınırca, Alman Konsoloslugu yetkilileri, Kore Makamlarından bir başvuru almaları üzerine, bu şahsın tutuklanması ve yargılanmak üzere mahkemeye teslim edilmesi için gerekli adımları atacaktır. Ancak, Alman Konsoloslugu otoritesinin rızası olmadan, hiçbir Koreli yetkili, sahibinin rızası

olmadan hiçbir Alman vatandaşının arazisine giremez veya görevli memurun rızasını almadan herhangi bir Alman gemisine binemez.

J. Alman Konsoloslugu yetkililerinin talebi üzerine Kore Makamlari, ceza gerektiren bir suç ile suçlanan herhangi bir Alman vatandaşını veya bir Alman savaş gemisinden veya ticaret gemisinden kaçan bir firariyi tutuklayıp Alman Konsoloslugu yetkililerine teslim edeceklerdir.

4- A. İncheon, Wonsan ve Busan limanları ya da Busan limanının onaylanmaması halinde, daha sonra Hanyang şehri ve Yanghwajin kasabası ile birlikte yakınlarında seçilebilecek başka bir liman ya da bu yakınarda seçilen başka bir yer, bu antlaşmanın devreye girdiği günden itibaren Alman ticaretine açılacaktır.

B. Yukarıda ismi geçen yerlerde, Alman vatandaşlar, arazi veya ev satın alma veya kiralama, konut, depo ve fabrika kurma hakkına sahip olacaktır. Dinlerini özgürce yaşamalarına izin verilecektir. Yabancıların yerleşim yerlerinin sınırlarının belirlenmesinde ve seçilmesinde ve Kore’de dış ticarete açık yerlerde ve limanlarda arazi satışındaki düzenlemeler Koreli yetkililerce yabancı yetkililer ile birlikte kararlaştırılacaktır.

C. Bu yerler sahiplerinden Kore Hükümeti tarafından alınarak ikamete hazırlanacaktır ve bu şekilde gerçekleşen giderler arazi satışından elde edilecek giderler için ilk ödeme olarak kabul edilecektir. Yabancı yetkililer ve Koreli yetkililer tarafından üzerinde anlaşmaya varılacak olan yıllık kiralar, arazi vergisi için adaletli bir miktar üzerinde sabit tutularak Kore Hükümeti’ne ödenecektir. Geri kalan arazi satışından elde edilen herhangi bir gelir, bu konudaki daha ileriki zamanlarda Yabancı yetkililer ile birlikte Koreli yetkililer tarafından anayasa ile belirlenecek Konsül tarafından idare edilecek Belediye fonuna bağlı olacaktır.

D. Alman vatandaşlar, yabancı yerleşim yerlerinin sınırlarının ötesinde ve ondan 10 Kore *li*’si uzaktaki toprakları veya evleri kiralayabilir ya da satın alabilirler. Ancak, bu ikamet edilecek tüm topraklar, Kore yetkililerinin uygulamaya uygun görebildiği gibi Kore Yerel Yönetmeliklerinin uygulanmasına ve arazi vergisinin ödenmesine ilişkin koşullara tabi olacaktır.

E. Koreli yetkililer, ticarete açık olan limanların her birinde, bedelsiz olarak, herhangi bir kira, arazi vergisi veya diğer harçların ödenmeyeceği bir yabancı

mezarlık olarak uygun bir toprak parçası ayıracak ve bunun yönetimi yukarıda belirtilen Belediye Konsül'üne bırakılacaktır.

F. Alman vatandaşları Kore'nin ticarete açık liman veya yerlerinden 100 Kore *li*'si sınırları dahilinde veya her iki ülkenin yetkili makamları arasında kararlaştırılacak sınırlar dahilinde pasaportları olmadan dolaşabilirler. Ayrıca Alman vatandaşları Kore'de keyif amaçlı veya ticaret yapmak üzere seyahat ederek, Kore hükümeti tarafından yasaklanan kitaplar ve diğer basılı maddelerin haricinde, her türlü malları taşıma ve satma ve Konsolosları veya yerel Koreli makamlardan imzalanarak ve mühürlenerek aldıkları pasaportları dahilinde ülkenin her yerinde yerli ürün satın alma hakkına sahiptir. Bu pasaportlar istenilirse geçilen bölgelerde soruşturma için üretmelidir. Eğer pasaportta sorun bulunmazsa hamiline izin verilir ve ihtiyaç duyduğu şekilde ulaşım araçlarını temin etme özgürlüğüne sahip olur.

Yukarıda belirtilen sınırların ötesinde pasaportsuz bir şekilde bulunan veya ceza gerektirecek bir suç işleyen Alman vatandaşı tutuklanacak ve cezalandırılmak üzere en yakın Alman Konsolosu'na teslim edilecek. Pasaportu olmadan sınırların ötesinde seyahat etmesi durumunda suçlu kabul edilerek bir aydan uzun olmamak kaydıyla hapis cezasıyla veya hapis söz konusu olmadan 100 Meksika Doları cezaya çarptırılacaktır.

G. Kore'deki Alman vatandaşlar, barış, düzenin devamı için iki ülkenin yetkili makamları tarafından kararlaştırılabilecek yerel yönetim, güvenlik yönetmeliklerine uyum sağlayacaklardır. Alman vatandaşlarını bağlayan bu tür düzenlemeleri uygulamak için, bunlar yetkili Alman makamları tarafından usulüne uygun olarak ilan edilecek ve onlar tarafından uygulanacaktır.

- 5- A. Dış ticarete açık limanların ve yerlerin her birinde Alman vatandaşları herhangi bir yabancı limandan veya Kore'nin herhangi bir açık limanından bu anlaşmada yasaklanmayan tüm ürünlerden ithal ettiklerini ekte belirtilecek gümrük vergisini ödeyerek satmak veya herhangi bir Kore vatandaşlarından veya diğerlerinden almak ve herhangi bir yabancı limana veya Kore'nin herhangi bir açık limanına ihraç etmekte serbesttirler. Koreli yetkililer ya da diğer kişilerin müdahalesi olmadan işlerini Koreli vatandaşlar ya da başkalarıyla serbestçe iş yapabilirler ve herhangi bir endüstriyel mesleğe serbestçe girebilirler.

B. Yukarıda belirtilen gümrük yükümlülüğünün yerine getirildiği herhangi bir yabancı limandan ithal edilen tüm mallar sahipleri veya alıcıları tarafından, bu tür mallar ithalat vergisi için bir gümrük vergi iadesi sertifikası alınması ve malları içeren orijinal paketlerin sağlam kalması şartıyla ithalat tarihinden itibaren Kore takvimine göre 13 ay içerisinde herhangi bir zamanda herhangi bir yabancı limana aynı şekilde yeniden ihraç etme hakkına sahip olacaktır. Bu gümrük vergi iadesi sertifikası istenildiği takdirde Kore Gümrüğü tarafından alınacak veya Kore'nin herhangi bir açık limanında vergi ödemesi gerçekleştirilecektir.

C. Kore ürünleri, Kore'nin açık bir limanından diğer bir açık limanına taşınırken ödenen vergi, malların gideceği limana vardığını gösteren özel bir sertifika veya ürünlerin bir gemi kazasında kaybolduğunu gösteren tatmin edici bir kanıt ile sevkiyat limanında geri ödenir.

D. Alman vatandaşları tarafından Kore'ye ithal edilen ve bu anlaşmaya ekli tarife yükümlülüğü ödenen tüm mallar, Kore'nin herhangi bir açık limanına gümrükten muaf olarak taşınabilirler, ülke içerisine taşındıklarında ülkenin herhangi bir yerinde herhangi bir ek vergi, tüketim vergisi veya transit vergisine tabi olmayacaklardır. Benzer şekilde, ihracata yönelik tüm Kore mallarının açık limanlara ulaşım için serbestliğine izin verilecek ve bu tür ürünler ya üretim yerinden ya da Kore'nin açık limanlarından herhangi birine taşındığında, herhangi bir vergi, tüketim vergisi veya transit vergisi ödenmesine tabi olmayacaklardır.

E. Kore Hükümeti, malların veya yolcuların Kore'de açılmamış limanlara taşınması için Alman ticaret gemisini kiralayabilir ve Koreli vatandaşlar kendi yetkililerinin onayına tabi olarak aynı haklara sahip olabilirler.

F. Kore Hükümeti, krallık sınırları dahilinde yiyecek kıtlığı tehlikesi gördüğünde Majesteleri Kore Kralı bir kararname yayınlamaya geçici olarak Kore açık limanlarının herhangi birini veya tümünü geçici olarak kapatabilir, böyle bir yasak söz konusu limandaki Kore Makamları tarafından Alman Konsolosluğu'na resmî olarak bildirileceği tarihten itibaren bir ayın içerisinde Kore'deki Alman vatandaşlarını da bağlayacak, ancak bu yasak kesinlikle gerekli olandan daha uzun süre sürmeyecektir.

G. Tüm Alman gemileri, tonaj başına otuz sent (Meksika) oranında tonaj vergisi ödeyeceklerdir. Bu tür bir ödeme gemiye, dört ay boyunca herhangi bir ücret talep

edilmeksizin Kore'deki açık limanların herhangi birini veya tamamını ziyaret etmesi için bir yetki verecektir. Tüm tonaj vergileri, deniz fenerlerinin dikilmesi ve şamandıraların Kore kıyılarına yerleştirilmesi özellikle açık limanlara yaklaşımlarda ve geminin rıhtımda demirleme yeri derinleştirilmesi ya da başka şekilde geliştirilmesi amacıyla ödenecektir. Açık limanlardaki indirme veya yükleme yapmak için kullanılan teknelerden tonaj vergisi alınmaz.

F. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanması ve yürürlüğe girmesi için, işbu anlaşma ile ekli tarife ve ticaret düzenlemelerinin eşzamanlı olarak faaliyete geçeceği konusunda anlaşmaya varılmıştır. İki ülkenin yetkili makamları, söz konusu Düzenlemeleri, karşılıklı olarak onaylayarak, deneyimin çıkarlara uygun olacağı kabulünde değişiklik ve eklemelere ekleme amacıyla zaman zaman revize edebilirler. Fakat bunlar, Almanya İmparatorluğu Hükümeti tarafından onaylanana kadar Almanya İmparatorluğu vatandaşları için yürürlüğe konmayacaktır.

6- Dış ticarete açılmayan herhangi bir Kore limanına veya yere mal kaçakçılığı yapan ya da kaçakçılığa kalkışan herhangi bir Alman vatandaşı, bu malların değerinin iki katı değerinde cezalandırılır ve mallarına el konur. Koreli yerel yetkililer bu mallara el koyabilir ve bu tür bir kaçakçılığa ya da kaçakçılığa kalkışmaya çalışan herhangi bir Alman vatandaşını tutuklayabilir. Koreli yerel yetkililer tutuklanan kişiyi Alman yargı makamı tarafından yargılanmak üzere hemen en yakın Alman Konsolosuna yönlendirecekler ve dava nihai karara bağlanana kadar bu eşyaları gözaltına alabileceklerdir.

7- A. Eğer bir Alman gemisi, Kore kıyılarında kaza yapar veya karaya oturursa, yerel makamlar derhal gemiyi ve yükünü yağmalamadan ve mürettebatı kötü muameleye maruz kalmaktan korumak ve gerekli olabilecek diğer yardımları sağlamak adına tüm adımları atacaktır. Koreli yetkililer bir an önce durum hakkında en yakın Alman Konsolosluğu'nu bilgilendirecekler ve gerekli görülürse kazazedeleri en yakın açık limana nakledeceklerdir.

B. Kazazede Alman vatandaşlarının kurtarılması, giydirilmesi, bakımı ve yolculukları, boğulan bedenlerinin kurtarılması, hasta ve yaralıların tıbbi tedavisi ve ölümlerin gömülmesi için Kore Hükümeti tarafından yapılan tüm harcamalar, Alman Hükümeti tarafından Kore'ye geri ödenecektir.

C. Alman Hükümeti, harap olmuş bir geminin veya gemiye ait olan malların kurtarılmasında veya korunmasında ortaya çıkan masrafların geri ödenmesinden sorumlu olmayacaktır. Tüm bu masraflar, kurtarılan mülkün üzerinde ücretlendirilir ve ilgilenen taraflar tarafından teslim aldıktan sonra ödenecektir.

D. Hükümet memurlarının, yerel görevlilerin veya enkazın başına geçecek olan güvenlik masrafları için ve kazazedelere eşlik eden memurların seyahat masrafları ve resmî yazışma masrafları için Kore Hükümeti ücret talep etmeyecektir. Bu masraflar Kore Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

E. Hava şartlarına maruz kalan ya da yakıt ya da erzak temini için Kore'de açılmamış bir limana girmek zorunda kalan herhangi bir Alman ticaret gemisinin, onarımlarını yürütmesine ve gerekli malzemeleri temin etmesine izin verilecektir. Tüm bu masraflar geminin sahibi tarafından karşılanacaktır.

8- A. Taraf ülkelerin savaş gemileri, diğerinin tüm limanlarını ziyaret etmekte özgür olacaktır. Her türlü malzemeyi temin etmek veya onarım yapmak için her türlü tesisi kullanabilecekler ve ticaret veya liman düzenlemelerine tabi olmayacak, ayrıca herhangi bir türden gümrük vergisi veya liman masrafı ödeme yükümlülükleri bulunmayacaktır.

B. Alman savaş gemileri, Kore'de açılmamış limanları ziyaret ettiğinde, memurlar ve mürettebat limana iniş yapabilir, ancak pasaportları olmadığı sürece ülke içerisine girmeyeceklerdir.

C. Alman donanmasının kullanımı için her türlü malzeme, Kore'nin açık limanlarına indirilebilir ve Alman bir memurun gözetiminde, herhangi bir vergi ödemesi olmadan depolanabilir. Ancak, bu tür malların satılması durumunda, müşteri Koreli makamlara uygun vergiyi ödeyecektir.

D. Kore Hükümeti, Kore sularında araştırma yapmakla meşgul olabilecek Alman Hükümeti'ne ait gemilere emrindeki tüm tesisleri kullanıma açacaktır.

9- Kore'deki Alman makamları ve Alman vatandaşlarının, Koreli yetkililerin herhangi bir kısıtlaması olmaksızın, Koreli vatandaşları öğretmen, tercüman, hizmetçi veya başka herhangi bir yasal işte kullanmalarına izin verilecektir ve benzer şekilde, Koreli yetkililer tarafından Alman vatandaşlarının istihdamına ve herhangi bir yasal işte kullanılmalarına herhangi bir kısıtlama getirilmeyecektir. Dilini, edebiyatını, yasalarını, sanatını ya da sanayisini araştırmak ya da bilimsel

araştırma yapmak için taraf ülkelere gidebilen taraf ülkelerin vatandaşlarına, bunu yapmak için her makul imkân tanınacaktır.

- 10- İş bu şartlar altında Anlaşma yürürlüğe girdiği günden itibaren Almanya İmparatorluğu vatandaşları ve hükümet görevlileri, daha sonra, Majesteleri Kore Kralı tarafından hükümet görevlilerine veya başka bir ülkenin vatandaşlarına verilmiş veya verileceği hak, ayrıcalık ve imtiyazlardan özellikle mal ve ürün ithalat veya ihracat vergileri ile ilgili olarak faydalanacaktır.
- 11- Bu antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten on yıl içinde, Taraf ülkelerden herhangi biri, bir yıl önce bir diğerine önceden bildirimde bulunmak kaydıyla, deneyimler ile bu tür değişikliklerin istenebileceğini kanıtlayacak şekilde anlaşmanın veya buna ekli gümrük vergisinin revizyonunu karşılıklı rıza ile talep edebilir.
- 12- A. Bu antlaşma, Almanca, İngilizce ve Çince dillerinde hazırlanmıştır, tüm versiyonları aynı anlama sahiptir; ancak, yorumlamada ortaya çıkabilecek herhangi bir farkın, İngilizce metnine istinaden belirleneceği konusunda anlaşılmıştır.
- B. Şimdilik, Alman makamları tarafından Kore'nin meselelerine hitaben yapılan tüm resmî iletişim, Çince'ye tercüme edilecektir.
- 13- Mevcut antlaşma, Majesteleri Alman İmparatoru ve Prusya Kralı ve Majesteleri Kore Kralı'nın imzaları ve mühürleri ile onaylanacaktır; onaylı antlaşmalar en yakın zamanda veya en geç bir yıl içerisinde Hanyang (Seul)'da karşılıklı olarak değiştirilecektir, antlaşmalarının onaylı versiyonlarının değiştirildiği gün antlaşma iki hükümet tarafından yayınlanacaktır (Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889, 1891, s. 172-186).

EK 8. Choson – Rusya (Weber) Antlaşması (7 Temmuz 1884)

- 1- A. Majesteleri Bütün Rusların İmparatoru ve Majesteleri Kore Kralı ile kendi hakimiyetlerini kurdukları yerlerde tam güvence ile koruma altına alınan vatandaşları arasında, kalıcı barış ve dostluk olacaktır.
B. Taraf ülkelerden biri ve üçüncü bir güç arasında bir anlaşmazlık yaşandığı durumlarda diğer taraf ülke, istendiği takdirde, barışçıl bir düzenleme yapmak için iyi niyet misyonlarını kullanacaktır.
- 2- A. Taraf ülkeler birbirlerinin başkentlerinde geçici veya kalıcı olarak Diplomatik Temsilci, dış ticarete açılmış limanlarının birine veya hepsine veya yerlere Başkonsolos, Konsolos veya Konsolos Yardımcısı atayabilirler. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri, başka ülkelerde Diplomatik veya Konsolosluk görevlilerinin sahip oldukları diğer tüm ayrıcalık ve dokunulmazlıklarla birlikte, ikamet ettikleri ülkenin yetkilileriyle, kişisel olarak veya yazılı olarak, iletişim için aynı olanaklardan özgürce yararlanacaklardır.
B. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri ve resmî kurumlardaki çalışanları birbirlerinin hakimiyetinde olan alanlarda özgürce seyahat etme hakkına sahip olacaklardır ve Koreli yetkililer Kore’de seyahat eden Rus yetkililere pasaport vererek gerekli duydukları durumlarda onları korumak için refakatçi temin edecektir.
C. Her iki ülkenin konsolosluk görevlileri, ikamet ettikleri ülkelerin yöneticileri ya da hükümetinden gerekli izinleri aldıktan sonra görevlerini yerine getireceklerdir ve ticaret ile uğraşmalarına izin verilmeyecektir.
- 3- A. Kore'deki Rus vatandaşları ve mülkleri üzerindeki yargı yetkisi, Koreli yetkililerin müdahalesi olmadan, Rus ya da diğer yabancı milletler ile alakalı Rus vatandaşlarını ilgilendiren tüm davaları, dinleyecek ve sonuçlandırarak olan yetkilendirilmiş Rus yargı makamlarına aittir.
B. Koreli yetkililer veya Koreli bir vatandaş Kore'de bulunan bir Rus vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, Rus yargı makamları tarafından dinlenecek ve karara bağlanacaktır.

C. Rus yetkililer veya Rus bir vatandaş Kore'de bulunan bir Kore vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, Koreli yetkililerce dinlenecek ve karara bağlanacaktır.

D. Kore'de herhangi bir suç işleyen bir Rus vatandaşı, Rusya yasalarına göre Rus yargı makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

E. Kore'de bir Rus vatandaşa karşı bir suç işleyen bir Kore vatandaşı, Kore yasalarına göre Koreli yetkililerce yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

F. Bu Anlaşmanın ya da Ekte yer alan herhangi bir Tüzüğün ya da bundan sonra hükümleri gereği daha sonra verilecek olan herhangi bir Yönetmeliğin ihlali nedeniyle bir ceza veya müsadere içeren bir Rus vatandaşa karşı herhangi bir şikâyet karar için önce Rus yargı makamlarına getirilecek ve verilen herhangi bir ceza ve bu gibi durumlarda el konulan tüm mülkler, Kore Hükümeti'ne ait olacaktır.

G. Açık bir limanda Koreli yetkililer tarafından ele geçirilen Rus malları, Koreli ve Rus Konsolosluk makamlarının mührü altına alınacak ve Rus yargı makamları kararlarını verene kadar Koreli yetkililer tarafından gözaltına alınacaktır. Karar malların sahibinin lehine ise, derhal Konsolosluk makamlarının tasarrufuna geçecektir. Ancak, Rus yargı makamlarının kararını beklerken, mal sahibi, Koreli yetkililere malların değerlerini yatırmak suretiyle bir kerede mallarını geri alabilir.

H. Kore'de Koreli veya Rus yetkililerince görülmekte olan hukuki veya cezai davalarla ilgili her durumda, davacı ve savcının uyuğundan bir yetkilinin duruşmaya katılmasına izin verilecek ve görevinden dolayı nezaket ile muamele görecektir. Gerekli gördüğü zamanlarda, tanıkları çağırmak, incelemek ve çapraz sorgulamak ve yargılamalara veya karara karşı itiraz etme hakkına sahiptir.

I. Ülkesinin yasalarına aykırı bir suçlamada bulunan bir Koreli vatandaş, bir Rus vatandaşı tarafından kullanılan binalara ya da bir Rus gemisinin gemisine sığınırsa, Rus Konsololuğu yetkilileri, Kore Makamlarından bir başvuru almaları üzerine, bu şahsın tutuklanması ve yargılanmak üzere mahkemeye teslim edilmesi için gerekli adımları atacaktır. Ancak, Rus Konsololuğu otoritesinin rızası olmadan, hiçbir Koreli yetkili, sahibinin rızası olmadan hiçbir Rus vatandaşının arazisine giremez veya görevli memurun veya vekilinin rızasını almadan herhangi bir Rus gemisine binemez.

- J. Rus yetkililerinin talebi üzerine Kore Makamları, ceza gerektiren bir suç ile suçlanan herhangi bir Rus vatandaşını veya bir Rus savaş gemisinden veya ticaret gemisinden kaçan bir firariyi tutuklayıp Rus Konsoloslğu yetkililerine teslim edeceklerdir.
- 4- A. İncheon, Wonsan ve Busan limanları ya da Busan limanının onaylanmaması halinde, daha sonra Hanyang şehri ve Yanghwajin kasabası ile birlikte yakınlarında seçilebilecek başka bir liman ya da bu yakınlarda seçilen başka bir yer, bu antlaşmanın devreye girdiği günden itibaren Rus ticaretine açılacaktır.
- B. Yukarıda ismi geçen yerlerde, Rus vatandaşlar, arazi veya ev satın alma veya kiralama, konut, depo ve fabrika kurma hakkına sahip olacaktır. Dinlerini özgürce yaşamalarına izin verilecektir. Yabancıların yerleşim yerlerinin sınırlarının belirlenmesinde ve seçilmesinde ve Kore’de dış ticarete açık yerlerde ve limanlarda arazi satışındaki düzenlemeler Koreli yetkililerce yabancı yetkililer ile birlikte kararlaştırılacaktır.
- C. Bu yerler sahiplerinden Kore Hükümeti tarafından alınarak ikamete hazırlanacaktır ve bu şekilde gerçekleşen giderler arazi satışından elde edilecek giderler için ilk ödeme olarak kabul edilecektir. Yabancı yetkililer ve Koreli yetkililer tarafından üzerinde anlaşmaya varılacak olan yıllık kiralar, arazi vergisi için adaletli bir miktar üzerinde sabit tutularak Kore Hükümeti’ne ödenecektir. Geri kalan arazi satışından elde edilen herhangi bir gelir, bu konudaki daha ileriki zamanlarda Yabancı yetkililer ile birlikte Koreli yetkililer tarafından anayasa ile belirlenecek Konsül tarafından idare edilecek Belediye fonuna bağlı olacaktır.
- D. Rus vatandaşlar, yabancı yerleşim yerlerinin sınırlarının ötesinde ve ondan 10 Kore *li*’si uzaktaki toprakları veya evleri kiralayabilir ya da satın alabilirler. Ancak, bu ikamet edilecek tüm topraklar, Kore yetkililerinin uygulamaya uygun görebildiği gibi Kore Yerel Yönetmeliklerinin uygulanmasına ve arazi vergisinin ödenmesine ilişkin koşullara tabi olacaktır.
- E. Koreli yetkililer, ticarete açık olan limanların her birinde, bedelsiz olarak, herhangi bir kira, arazi vergisi veya diğer harçların ödenmeyeceği bir yabancı mezarlık olarak uygun bir toprak parçası ayıracak ve bunun yönetimi yukarıda belirtilen Belediye Konsül’üne bırakılacaktır.

F. Rus vatandaşları Kore'nin ticarete açık liman veya yerlerinden 100 Kore *li*'si sınırları dahilinde veya her iki ülkenin yetkili makamları arasında kararlaştırılacak sınırlar dahilinde pasaportları olmadan dolaşabilirler. Ayrıca Rus vatandaşları Kore'de keyif amaçlı veya ticaret yapmak üzere seyahat ederek, Kore hükümeti tarafından yasaklanan kitaplar ve diğer basılı maddelerin haricinde, her türlü malları taşıma ve satma ve Konsolosları veya yerel Koreli makamlardan imzalanarak ve mühürlenerek aldıkları pasaportları dahilinde ülkenin her yerinde yerli ürün satın alma hakkına sahiptir. Bu pasaportlar istenilirse geçilen bölgelerde soruşturma için üretilmelidir. Eğer pasaportta sorun bulunmazsa hamiline izin verilir ve ihtiyaç duyduğu şekilde ulaşım araçlarını temin etme özgürlüğüne sahip olur. Yukarıda belirtilen sınırların ötesinde pasaportsuz bir şekilde bulunan veya ceza gerektirecek bir suç işleyen Rus vatandaşı tutuklanacak ve cezalandırılmak üzere en yakın Rus Konsolosluğu'na teslim edilecek. Pasaportu olmadan sınırların ötesinde seyahat etmesi durumunda suçlu kabul edilerek bir aydan uzun olmamak kaydıyla hapis cezasıyla veya hapis söz konusu olmadan 100 Meksika Doları cezaya çarptırılacaktır.

G. Kore'deki Rus vatandaşlar, barış, düzenin devamı için iki ülkenin yetkili makamları tarafından kararlaştırılabilecek yerel yönetim, güvenlik ve diğer yönetmeliklerine uyum sağlayacaklardır.

5- A. Dış ticarete açık limanların ve yerlerin her birinde Rus vatandaşları herhangi bir yabancı limandan veya Kore'nin herhangi bir açık limanından bu anlaşmada yasaklanmayan tüm ürünlerden ithal ettiklerini ekte belirtilecek gümrük vergisini ödeyerek satmak veya herhangi bir Kore vatandaşlarından veya diğerlerinden almak ve herhangi bir yabancı limana veya Kore'nin herhangi bir açık limanına ihraç etmekte serbesttirler. Koreli yetkililer ya da diğer kişilerin müdahalesi olmadan işlerini Koreli vatandaşlar ya da başkalarıyla serbestçe iş yapabilirler ve herhangi bir endüstriyel mesleğe serbestçe girebilirler.

B. Yukarıda belirtilen gümrük yükümlülüğünün yerine getirildiği herhangi bir yabancı limandan ithal edilen tüm mallar sahipleri veya alıcıları tarafından, bu tür mallar ithalat vergisi için bir gümrük vergi iadesi sertifikası alınması ve malları içeren orijinal paketlerin sağlam kalması şartıyla ithalat tarihinden itibaren Kore takvimine göre 13 ay içerisinde herhangi bir zamanda herhangi bir yabancı limana

aynı şekilde yeniden ihraç etme hakkına sahip olacaktır. Bu gümrük vergi iadesi sertifikası istenildiği takdirde Kore Gümrüğü tarafından alınacak veya Kore'nin herhangi bir açık limanında vergi ödemesi gerçekleştirilecektir.

C. Kore ürünleri, Kore'nin açık bir limanından diğer bir açık limanına taşınırken ödenen vergi, malların gideceği limana vardığını gösteren özel bir sertifika veya ürünlerin bir gemi kazasında kaybolduğunu gösteren tatmin edici bir kanıt ile sevkiyat limanında geri ödenir.

D. Rus vatandaşları tarafından Kore'ye ithal edilen ve bu anlaşmaya ekli tarife yükümlülüğü ödenen tüm mallar, Kore'nin herhangi bir açık limanına gümrükten muaf olarak taşınabilirler, ülke içerisine taşındıklarında ülkenin herhangi bir yerinde herhangi bir ek vergi, tüketim vergisi veya transit vergisine tabi olmayacaklardır. Benzer şekilde, ihracata yönelik tüm Kore mallarının açık limanlara ulaşım için serbestliğine izin verilecek ve bu tür ürünler ya üretim yerinden ya da Kore'nin açık limanlarından herhangi birine taşındığında, herhangi bir vergi, tüketim vergisi veya transit vergisi ödenmesine tabi olmayacaklardır.

E. Kore Hükümeti, malların veya yolcuların Kore'de açılmamış limanlara taşınması için Rus ticaret gemisini kiralayabilir ve Koreli vatandaşlar kendi yetkililerinin onayına tabi olarak aynı haklara sahip olabilirler.

F. Kore Hükümeti, krallık sınırları dahilinde yiyecek kıtlığı tehlikesi gördüğünde Majesteleri Kore Kralı bir kararname yayınlamaya geçici olarak Kore açık limanlarının herhangi birini veya tümünü geçici olarak kapatabilir, böyle bir yasak söz konusu limandaki Kore Makamları tarafından Rus Konsolosluğu'na resmî olarak bildirileceği tarihten itibaren bir ayın içerisinde Kore'deki Rus vatandaşlarını da bağlayacak, ancak bu yasak kesinlikle gerekli olandan daha uzun süre sürmeyecektir.

G. Tüm Rus gemileri, tonaj başına otuz sent (Meksika) oranında tonaj vergisi ödeyeceklerdir. Bu tür bir ödeme gemiye, dört ay boyunca herhangi bir ücret talep edilmeksizin Kore'deki açık limanların herhangi birini veya tamamını ziyaret etmesi için bir yetki verecektir. Tüm tonaj vergileri, deniz fenerlerinin dikilmesi ve şamandıraların Kore kıyılarına yerleştirilmesi özellikle açık limanlara yaklaşımlarda ve geminin rıhtımda demirleme yeri derinleştirilmesi ya da başka

şekilde geliştirilmesi amacıyla ödenecektir. Açık limanlardaki indirme veya yükleme yapmak için kullanılan teknelerden tonaj vergisi alınmaz.

F. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanması ve yürürlüğe girmesi için, işbu anlaşma ile ekli tarife ve ticaret düzenlemelerinin eşzamanlı olarak faaliyete geçeceği konusunda anlaşmaya varılmıştır. İki ülkenin yetkili makamları, söz konusu Düzenlemeleri, karşılıklı olarak onaylayarak, deneyimin çıkarlara uygun olacağı kabulünde değişiklik ve eklemelere ekleme amacıyla zaman zaman revize edebilirler.

- 6- Dış ticarete açılmayan herhangi bir Kore limanına veya yere mal kaçakçılığı yapan ya da kaçakçılığa kalkışan herhangi bir Rus vatandaşı, bu malların değerinin iki katı değerinde cezalandırılır ve mallarına el konur. Koreli yerel yetkililer bu mallara el koyabilir ve bu tür bir kaçakçılığa ya da kaçakçılığa kalkışmaya çalışan herhangi bir Rus vatandaşını tutuklayabilir. Koreli yerel yetkililer tutuklanan kişiyi Rus yargı makamı tarafından yargılanmak üzere hemen en yakın Rus Konsolosuna yönlendirecekler ve dava nihai karara bağlanana kadar bu eşyaları gözetim altına alabileceklerdir.
- 7- A. Eğer bir Rus gemisi, Kore kıyılarında kaza yapar veya karaya oturursa, yerel makamlar derhal gemiyi ve yükünü yağmalamadan ve mürettebatı kötü muameleye maruz kalmaktan korumak ve gerekli olabilecek diğer yardımları sağlamak adına tüm adımları atacaktır. Koreli yetkililer bir an önce durum hakkında en yakın Rus Konsoloslugu'nu bilgilendirecekler ve gerekli görülürse kazazedeleri en yakın açık limana nakledeceklerdir.
- B. Kazazede Rus vatandaşlarının kurtarılması, giydirilmesi, bakımı ve yolculukları, boğulan bedenlerinin kurtarılması, hasta ve yaralıların tıbbi tedavisi ve ölümlerin gömülmesi için Kore Hükümeti tarafından yapılan tüm harcamalar, Rus Hükümeti tarafından Kore'ye geri ödenecektir.
- C. Rus Hükümeti, harap olmuş bir geminin veya gemiye ait olan malların kurtarılmasında veya korunmasında ortaya çıkan masrafların geri ödenmesinden sorumlu olmayacaktır. Tüm bu masraflar, kurtarılan mülkün üzerinde ücretlendirilir ve ilgilenen taraflar tarafından teslim aldıktan sonra ödenecektir.
- D. Hükümet memurlarının, yerel görevlilerin veya enkazın başına geçecek olan güvenliğin masrafları için ve kazazedelere eşlik eden memurların seyahat

masrafları ve resmî yazışma masrafları için Kore Hükümeti ücret talep etmeyecektir. Bu masraflar Kore Hükümeti tarafından karşılanacaktır.

E. Hava şartlarına maruz kalan ya da yakıt ya da erzak temini için Kore'de açılmamış bir limana girmek zorunda kalan herhangi bir Rus ticaret gemisinin, onarımlarını yürütmesine ve gerekli malzemeleri temin etmesine izin verilecektir. Tüm bu masraflar geminin sahibi tarafından karşılanacaktır.

8- A. Taraf ülkelerin savaş gemileri, diğerinin tüm limanlarını ziyaret etmekte özgür olacaktır. Her türlü malzemeyi temin etmek veya onarım yapmak için her türlü tesisi kullanabilecekler ve ticaret veya liman düzenlemelerine tabi olmayacak, ayrıca herhangi bir türden gümrük vergisi veya liman masrafı ödeme yükümlülükleri bulunmayacaktır.

B. Rus savaş gemileri, Kore'de açılmamış limanları ziyaret ettiğinde, memurlar ve mürettebat limana iniş yapabilir, ancak pasaportları olmadığı sürece ülke içerisine girmeyeceklerdir.

C. Rus donanmasının kullanımı için her türlü malzeme, Kore'nin açık limanlarına indirilebilir ve Rus bir memurun gözetiminde, herhangi bir vergi ödemesi olmadan depolanabilir. Ancak, bu tür malların satılması durumunda, müşteri Koreli makamlara uygun vergiyi ödeyecektir.

D. Kore Hükümeti, Kore sularında araştırma yapmakla meşgul olabilecek Rus Hükümeti'ne ait gemilere emrindeki tüm tesisleri kullanıma açacaktır.

9- A. Kore'deki Rus makamları ve Rus vatandaşlarının, Koreli yetkililerin herhangi bir kısıtlaması olmaksızın, Koreli vatandaşları öğretmen, tercüman, hizmetçi veya başka herhangi bir yasal işte kullanmalarına izin verilecektir ve benzer şekilde, Koreli yetkililer tarafından Rus vatandaşlarının istihdamına ve herhangi bir yasal işte kullanılmalarına herhangi bir kısıtlama getirilmeyecektir.

B. Dilini, edebiyatını, yasalarını, sanatını ya da sanayisini araştırmak ya da bilimsel araştırma yapmak için taraf ülkelere gidebilen taraf ülkelerin vatandaşlarına, bunu yapmak için her imkân tanınacaktır.

10- İş bu şartlar altında Anlaşma yürürlüğe girdiği günden itibaren Majesteleri Bütün Rusların İmparatoru vatandaşları ve hükümet görevlileri, daha sonra, Majesteleri Kore Kralı tarafından hükümet görevlilerine veya başka bir ülkenin

vatandaşlarına verilmiş veya verileceği hak, ayrıcalık ve imtiyazlardan özellikle mal ve ürün ithalat veya ihracat vergileri ile ilgili olarak faydalanacaktır.

- 11- Bu antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten on yıl içinde, Taraf ülkelerden herhangi biri, bir yıl önce bir diğerine önceden bildirimde bulunmak kaydıyla, deneyimler ile bu tür değişikliklerin istenebileceğini kanıtlayacak şekilde anlaşmanın veya buna ekli gümrük vergisinin revizyonunu karşılıklı rıza ile talep edebilir.
- 12- A. Bu antlaşma, Rusça ve Çince dillerinde hazırlanmıştır, iki versiyonu da aynı anlama sahiptir; ancak, yorumlamada ortaya çıkabilecek herhangi bir farkın, Rusça metnine istinaden belirleneceği konusunda anlaşılmıştır.
- B. Rus makamları tarafından Kore'nin meselelerine hitaben yapılan tüm resmî iletişim Rusça yapılacak, ama şimdilik Çince'ye de tercüme edilecektir.
- 13- Mevcut antlaşma, Majesteleri Bütün Rusların İmparatoru ve Diktatörü ile Majesteleri Kore Kralı'nın imzaları ve mühürleri ile onaylanacaktır; onaylı antlaşmalar en geç bir yıl içerisinde veya şartlar izin verirse daha kısa sürede Hanyang (Seul)'da karşılıklı olarak değiştirilecektir, antlaşmalarının onaylı versiyonlarının değiştirildiği gün antlaşma iki hükümet tarafından yayınlanacaktır (Korea. Treaties, regulations, etc., between Corea and other powers, 1876-1889, 1891, s. 263-276).

EK 9. Choson – İtalya Antlaşması (26 Haziran 1884)

- 1- A. Majesteleri İtalya Kralı ve Majesteleri ve mirasçıları ve ardılları ile Kore Kralı mirasçıları ve ardılları ve kendi hakimiyetlerini kurdukları yerlerde tam güvence ile koruma altına alınan vatandaşları arasında, kalıcı barış ve dostluk olacaktır.
B. Taraf ülkelerden biri ve üçüncü bir güç arasında bir anlaşmazlık yaşandığı durumlarda diğer taraf ülke, istendiği takdirde, barışçıl bir düzenleme yapmak için iyi niyet misyonlarını kullanacaktır.
- 2- A. Taraf ülkeler birbirlerinin başkentlerinde geçici veya kalıcı olarak Diplomatik Temsilci, dış ticarete açılmış limanlarının birine veya hepsine veya yerlere Başkonsolos, Konsolos veya Konsolos Yardımcısı atayabilirler. Kendi ülkelerinden bir konsolosu yukarıda belirtilen liman veya yerlere göndermeyi gerekli görmediklerinde, İtalyan veya Kore konsolosunun görevleri ile, dost bir ülkenin konsolosunu görevlendirebilirler. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri, başka ülkelerde Diplomatik veya Konsolosluk görevlilerinin sahip oldukları diğer tüm ayrıcalık ve dokunulmazlıklarla birlikte, ikamet ettikleri ülkenin yetkilileriyle, kişisel olarak veya yazılı olarak, iletişim için aynı olanaklardan özgürce yararlanacaklardır.
B. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri ve resmî kurumlardaki çalışanları birbirlerinin hakimiyetinde olan alanlarda özgürce seyahat etme hakkına sahip olacaklardır ve Koreli yetkililer Kore’de seyahat eden İtalyan yetkililere pasaport vererek gerekli duydukları durumlarda onları korumak için refakatçi temin edecektir.
C. Her iki ülkenin konsolosluk görevlileri, ikamet ettikleri ülkelerin yöneticileri ya da hükümetinden gerekli izinleri aldıktan sonra görevlerini yerine getireceklerdir ve ticaret ile uğraşmalarına izin verilmeyecektir.
D. Herhangi bir Konsolosun veya görevlinin yokluğunda Kore'deki İtalyan vatandaşlar ve İtalya'daki Koreli vatandaşlar, mevcut kararnamelere göre çıkarlarını koruyacak yerel Gümrük Müdürüne başvurabilirler.
- 3- A. Kore'deki İtalyan vatandaşları ve mülkleri üzerindeki yargı yetkisi, Koreli yetkililerin müdahalesi olmadan, İtalyan ya da diğer yabancı milletler ile alakalı

İtalyan vatandaşlarını ilgilendiren tüm davaları, dinleyecek ve sonuçlandırılacak olan yetkilendirilmiş İtalyan yargı makamlarına aittir.

B. Koreli yetkililer veya Koreli bir vatandaş Kore'de bulunan bir İtalyan vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, İtalyan yargı makamları tarafından dinlenecek ve karara bağlanacaktır.

C. İtalyan yetkililer veya İtalyan bir vatandaş Kore'de bulunan bir Kore vatandaşı hakkında herhangi bir suç veya şikâyet duyurusunda bulunursa, dava, Koreli yetkililerce dinlenecek ve karara bağlanacaktır.

D. Kore'de herhangi bir suç işleyen bir İtalyan vatandaşı, İtalyan yasalarına göre İtalyan yargı makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

E. Kore'de bir İtalyan vatandaşa karşı bir suç işleyen bir Kore vatandaşı, Kore yasalarına göre Koreli yetkililerce yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

F. Bu Anlaşmanın ya da Ekte yer alan herhangi bir Tüzüğün ya da bundan sonra hükümleri gereği daha sonra verilecek olan herhangi bir Yönetmeliğin ihlali nedeniyle bir ceza veya müsadere içeren bir İtalyan vatandaşa karşı herhangi bir şikâyet karar için önce İtalyan yargı makamlarına getirilecek ve verilen herhangi bir ceza ve bu gibi durumlarda el konulan tüm mülkler, Kore Hükümeti'ne ait olacaktır.

G. Açık bir limanda Koreli yetkililer tarafından ele geçirilen İtalyan malları, Koreli ve İtalyan Konsolosluk makamlarının mührü altına alınacak ve İtalyan yargı makamları kararlarını verene kadar Koreli yetkililer tarafından gözaltına alınacaktır. Karar malların sahibinin lehine ise, derhal Konsolosluk makamlarının tasarrufuna geçecektir. Ancak, İtalyan yargı makamlarının kararını beklerken, mal sahibi, Koreli yetkililere malların değerlerini yatırmak suretiyle bir kerede mallarını geri alabilir.

H. Kore'de Koreli veya İtalyan yetkililerince görülmekte olan hukuki veya cezai davalarla ilgili her durumda, davacı ve savcının uyuğundan bir yetkilinin duruşmaya katılmasına izin verilecek ve görevinden dolayı nezaket ile muamele görecektir. Gerekli gördüğü zamanlarda, tanıkları çağırmak, incelemek ve çapraz sorgulamak ve yargılamalara veya karara karşı itiraz etme hakkına sahiptir.

I. Ülkesinin yasalarına aykırı bir suçlamada bulunan bir Koreli vatandaş, bir İtalyan vatandaşı tarafından kullanılan binalara ya da bir İtalyan gemicinin

gemisine sığırsa, İtalyan Konsolosluğu yetkilileri, Kore Makamlarından bir başvuru almaları üzerine, bu şahsın tutuklanması ve yargılanmak üzere mahkemeye teslim edilmesi için gerekli adımları atacaktır. Ancak, İtalyan Konsolosluğu otoritesinin rızası olmadan, hiçbir Koreli yetkili, sahibinin rızası olmadan hiçbir İtalyan vatandaşının arazisine giremez veya sorumlu kişinin rızasını almadan herhangi bir İtalyan gemisine binemez.

J. İtalyan yetkililerinin talebi üzerine Kore Makamları, ceza gerektiren bir suç ile suçlanan herhangi bir İtalyan vatandaşını veya bir İtalyan savaş gemisinden veya ticaret gemisinden kaçan bir firariyi tutuklayıp İtalyan Konsolosluğu yetkililerine teslim edeceklerdir.

K. İş bu antlaşma ile beyan edilmiştir ki, bu antlaşma ile tanınan Kore'deki İtalyan vatandaşları üzerinde ülke dışı yargı yetkisi, Kore yargı yetkisi altında yer alan İtalyan vatandaşlarına uygulanan itirazları ortadan kaldırmaya yönelik Kore'nin yasaları ve yasal prosedürleri değiştirilip ve reforme edilince İtalyan Hükümeti'nin kararıyla kaldırılacak ve Koreli hakimler benzer yasal yeterliliklere ve İtalyan hakimlerinkine benzer bağımsız bir pozisyona sahip olacaklar.

4- A. İncheon, Wonsan ve Busan limanları ya da Busan limanının onaylanmaması halinde, daha sonra Hanyang şehri ve Yanghwajin kasabası ile birlikte yakınlarında seçilebilecek başka bir liman ya da bu yakınlarda seçilen başka bir yer, bu antlaşmanın devreye girdiği günden itibaren İtalyan ticaretine açılacaktır. İş bu antlaşmada açıkça belirtilmiştir ki, eğer, Kore ile antlaşmaya sahip olan ya da sahip olacak diğer bütün uluslar, Hanyang kentinde ticari kuruluş açma hakkından feragat ederlerse, aynı hak İtalyan vatandaşları için talep edilmeyecektir.

B. Yukarıda ismi geçen yerlerde, İtalyan vatandaşlar, arazi veya ev satın alma veya kiralama, konut, depo ve fabrika kurma hakkına sahip olacaktır. Dinlerini özgürce yaşamalarına izin verilecektir. Yabancıların yerleşim yerlerinin sınırlarının belirlenmesinde ve seçilmesinde ve Kore'de dış ticarete açık yerlerde ve limanlarda arazi satışındaki düzenlemeler Koreli yetkililerce yabancı yetkililer ile birlikte kararlaştırılacaktır.

C. Bu yerler sahiplerinden Kore Hükümeti tarafından alınarak ikamete hazırlanacaktır ve bu şekilde gerçekleşen giderler arazi satışından elde edilecek

giderler için ilk ödeme olarak kabul edilecektir. Yabancı yetkililer ve Koreli yetkililer tarafından üzerinde anlaşmaya varılacak olan yıllık kiralar, arazi vergisi için adaletli bir miktar üzerinde sabit tutularak Kore Hükümeti'ne ödenecektir. Geri kalan arazi satışından elde edilen herhangi bir gelir, bu konudaki daha ileriki zamanlarda Yabancı yetkililer ile birlikte Koreli yetkililer tarafından anayasa ile belirlenecek Konsül tarafından idare edilecek Belediye fonuna bağlı olacaktır.

D. Rus vatandaşlar, yabancı yerleşim yerlerinin sınırlarının ötesinde ve ondan 10 Kore *li*'si uzaktaki toprakları veya evleri kiralayabilir ya da satın alabilirler. Ancak, bu ikamet edilecek tüm topraklar, Kore yetkililerinin uygulamaya uygun görebildiği gibi Kore Yerel Yönetmeliklerinin uygulanmasına ve arazi vergisinin ödenmesine ilişkin koşullara tabi olacaktır.

E. Koreli yetkililer, ticarete açık olan limanların her birinde, bedelsiz olarak, herhangi bir kira, arazi vergisi veya diğer harçların ödenmeyeceği bir yabancı mezarlık olarak uygun bir toprak parçası ayıracak ve bunun yönetimi yukarıda belirtilen Belediye Konsül'üne bırakılacaktır.

F. Rus vatandaşları Kore'nin ticarete açık liman veya yerlerinden 100 Kore *li*'si sınırları dahilinde veya her iki ülkenin yetkili makamları arasında kararlaştırılacak sınırlar dahilinde pasaportları olmadan dolaşabilirler. Ayrıca Rus vatandaşları Kore'de keyif amaçlı veya ticaret yapmak üzere seyahat ederek, Kore hükümeti tarafından yasaklanan kitaplar ve diğer basılı maddelerin haricinde, her türlü malları taşıma ve satma ve Konsolosları veya yerel Koreli makamlardan imzalanarak ve mühürlenerek aldıkları pasaportları dahilinde ülkenin her yerinde yerli ürün satın alma hakkına sahiptir. Bu pasaportlar istenilirse geçilen bölgelerde soruşturma için üretilmelidir. Eğer pasaportta sorun bulunmazsa hamiline izin verilir ve ihtiyaç duyduğu şekilde ulaşım araçlarını temin etme özgürlüğüne sahip olur. Yukarıda belirtilen sınırların ötesinde pasaportsuz bir şekilde bulunan veya ceza gerektirecek bir suç işleyen Rus vatandaşı tutuklanacak ve cezalandırılmak üzere en yakın Rus Konsolosluğu'na teslim edilecek. Pasaportu olmadan sınırların ötesinde seyahat etmesi durumunda suçlu kabul edilerek bir aydan uzun olmamak kaydıyla hapis cezasıyla veya hapis söz konusu olmadan 100 Meksika Doları cezaya çarptırılacaktır.

G. Kore'deki Rus vatandaşlar, barış, düzenin devamı için iki ülkenin yetkili makamları tarafından kararlaştırılabilecek yerel yönetim, güvenlik ve diğer yönetmeliklerine uyum sağlayacaklardır.

5- A. Dış ticarete açık limanların ve yerlerin her birinde Rus vatandaşları herhangi bir yabancı limandan veya Kore'nin herhangi bir açık limanından bu anlaşmada yasaklanmayan tüm ürünlerden ithal ettiklerini ekte belirtilecek gümrük vergisini ödeyerek satmak veya herhangi bir Kore vatandaşlarından veya diğerlerinden almak ve herhangi bir yabancı limana veya Kore'nin herhangi bir açık limanına ihraç etmekte serbesttirler. Koreli yetkililer ya da diğer kişilerin müdahalesi olmadan işlerini Koreli vatandaşlar ya da başkalarıyla serbestçe iş yapabilirler ve herhangi bir endüstriyel mesleğe serbestçe girebilirler.

B. Yukarıda belirtilen gümrük yükümlülüğünün yerine getirildiği herhangi bir yabancı limandan ithal edilen tüm mallar sahipleri veya alıcıları tarafından, bu tür mallar ithalat vergisi için bir gümrük vergi iadesi sertifikası alınması ve malları içeren orijinal paketlerin sağlam kalması şartıyla ithalat tarihinden itibaren Kore takvimine göre 13 ay içerisinde herhangi bir zamanda herhangi bir yabancı limana aynı şekilde yeniden ihraç etme hakkına sahip olacaktır. Bu gümrük vergi iadesi sertifikası istenildiği takdirde Kore Gümrüğü tarafından alınacak veya Kore'nin herhangi bir açık limanında vergi ödemesi gerçekleştirilecektir.

C. Kore ürünleri, Kore'nin açık bir limanından diğer bir açık limanına taşınırken ödenen vergi, malların gideceği limana vardığını gösteren özel bir sertifika veya ürünlerin bir gemi kazasında kaybolduğunu gösteren tatmin edici bir kanıt ile sevkiyat limanında geri ödenir.

D. Rus vatandaşları tarafından Kore'ye ithal edilen ve bu anlaşmaya ekli tarife yükümlülüğü ödenen tüm mallar, Kore'nin herhangi bir açık limanına gümrükten muaf olarak taşınabilirler, ülke içerisine taşındıklarında ülkenin herhangi bir yerinde herhangi bir ek vergi, tüketim vergisi veya transit vergisine tabi olmayacaklardır. Benzer şekilde, ihracata yönelik tüm Kore mallarının açık limanlara ulaşım için serbestliğine izin verilecek ve bu tür ürünler ya üretim yerinden ya da Kore'nin açık limanlarından herhangi birine taşındığında, herhangi bir vergi, tüketim vergisi veya transit vergisi ödenmesine tabi olmayacaklardır.

E. Kore Hükümeti, malların veya yolcuların Kore'de açılmamış limanlara taşınması için Rus ticaret gemisini kiralayabilir ve Koreli vatandaşlar kendi yetkililerinin onayına tabi olarak aynı haklara sahip olabilirler.

F. Kore Hükümeti, krallık sınırları dahilinde yiyecek kıtlığı tehlikesi gördüğünde Majesteleri Kore Kralı bir kararname yayınlamak üzere geçici olarak Kore açık limanlarının herhangi birini veya tümünü geçici olarak kapatabilir, böyle bir yasak söz konusu limandaki Kore Makamları tarafından Rus Konsolosluğu'na resmî olarak bildirileceği tarihten itibaren bir ayın içerisinde Kore'deki Rus vatandaşlarını da bağlayacak, ancak bu yasak kesinlikle gerekli olandan daha uzun süre sürmeyecektir.

G. Tüm Rus gemileri, tonaj başına otuz sent (Meksika) oranında tonaj vergisi ödeyeceklerdir. Bu tür bir ödeme gemiye, dört ay boyunca herhangi bir ücret talep edilmeksizin Kore'deki açık limanların herhangi birini veya tamamını ziyaret etmesi için bir yetki verecektir. Tüm tonaj vergileri, deniz fenerlerinin dikilmesi ve şamandıraların Kore kıyılarına yerleştirilmesi özellikle açık limanlara yaklaşımlarda ve geminin rıhtımda demirleme yeri derinleştirilmesi ya da başka şekilde geliştirilmesi amacıyla ödenecektir. Açık limanlardaki indirim veya yükleme yapmak için kullanılan teknelerden tonaj vergisi alınmaz.

F. Bu Anlaşmanın hükümlerinin uygulanması ve yürürlüğe girmesi için, işbu anlaşma ile ekli tarife ve ticaret düzenlemelerinin eşzamanlı olarak faaliyete geçeceği konusunda anlaşmaya varılmıştır. İki ülkenin yetkili makamları, söz konusu Düzenlemeleri, karşılıklı olarak onaylayarak, deneyimin çıkarlarına uygun olacağı kabulünde değişiklik ve eklemelere eklemeye amacıyla zaman zaman revize edebilirler.

- 6- Dış ticarete açılmayan herhangi bir Kore limanına veya yere mal kaçakçılığı yapan ya da kaçakçılığa kalkışan herhangi bir Rus vatandaşı, bu malların değerinin iki katı değerinde cezalandırılır ve mallarına el konur. Koreli yerel yetkililer bu mallara el koyabilir ve bu tür bir kaçakçılığa ya da kaçakçılığa kalkışmaya çalışan herhangi bir Rus vatandaşını tutuklayabilir. Koreli yerel yetkililer tutuklanan kişiyi Rus yargı makamı tarafından yargılanmak üzere hemen en yakın Rus Konsolosuna yönlendirecekler ve dava nihai karara bağlanana kadar bu eşyaları gözaltına alabileceklerdir.

- 7- A. Eğer bir Rus gemisi, Kore kıyılarında kaza yapar veya karaya oturursa, yerel makamlar derhal gemiyi ve yükünü yağmalamadan ve mürettebatı kötü muameleye maruz kalmaktan korumak ve gerekli olabilecek diğer yardımları sağlamak adına tüm adımları atacaktır. Koreli yetkililer bir an önce durum hakkında en yakın Rus Konsoloslugu'nu bilgilendirecekler ve gerekli görülürse kazazedeleri en yakın açık limana nakledeceklerdir.
- B. Kazazede Rus vatandaşlarının kurtarılması, giydirilmesi, bakımı ve yolculukları, boğulan bedenlerinin kurtarılması, hasta ve yaralıların tıbbi tedavisi ve ölümlerin gömülmesi için Kore Hükümeti tarafından yapılan tüm harcamalar, Rus Hükümeti tarafından Kore'ye geri ödenecektir.
- C. Rus Hükümeti, harap olmuş bir geminin veya gemiye ait olan malların kurtarılmasında veya korunmasında ortaya çıkan masrafların geri ödenmesinden sorumlu olmayacaktır. Tüm bu masraflar, kurtarılan mülkün üzerinde ücretlendirilir ve ilgilenen taraflar tarafından teslim aldıktan sonra ödenecektir.
- D. Hükümet memurlarının, yerel görevlilerin veya enkazın başına geçecek olan güvenliğin masrafları için ve kazazedelere eşlik eden memurların seyahat masrafları ve resmî yazışma masrafları için Kore Hükümeti ücret talep etmeyecektir. Bu masraflar Kore Hükümeti tarafından karşılanacaktır.
- E. Hava şartlarına maruz kalan ya da yakıt ya da erzak temini için Kore'de açılmamış bir limana girmek zorunda kalan herhangi bir Rus ticaret gemisinin, onarımlarını yürütmesine ve gerekli malzemeleri temin etmesine izin verilecektir. Tüm bu masraflar geminin sahibi tarafından karşılanacaktır.
- 8- A. Taraf ülkelerin savaş gemileri, diğerinin tüm limanlarını ziyaret etmekte özgür olacaktır. Her türlü malzemeyi temin etmek veya onarım yapmak için her türlü tesisi kullanabilecekler ve ticaret veya liman düzenlemelerine tabi olmayacak, ayrıca herhangi bir türden gümrük vergisi veya liman masrafı ödeme yükümlülükleri bulunmayacaktır.
- B. Rus savaş gemileri, Kore'de açılmamış limanları ziyaret ettiğinde, memurlar ve mürettebat limana iniş yapabilir, ancak pasaportları olmadığı sürece ülke içerisine girmeyeceklerdir.
- C. Rus donanmasının kullanımı için her türlü malzeme, Kore'nin açık limanlarına indirilebilir ve Rus bir memurun gözetiminde, herhangi bir vergi ödemesi

olmadan depolanabilir. Ancak, bu tür malların satılması durumunda, müşteri Koreli makamlara uygun vergiyi ödeyecektir.

D. Kore Hükümeti, Kore sularında araştırma yapmakla meşgul olabilecek Rus Hükümeti'ne ait gemilere emrindeki tüm tesisleri kullanıma açacaktır.

9- A. Kore'deki Rus makamları ve Rus vatandaşlarının, Koreli yetkililerin herhangi bir kısıtlaması olmaksızın, Koreli vatandaşları öğretmen, tercüman, hizmetçi veya başka herhangi bir yasal işte kullanmalarına izin verilecektir ve benzer şekilde, Koreli yetkililer tarafından Rus vatandaşlarının istihdamına ve herhangi bir yasal işte kullanılmalarına herhangi bir kısıtlama getirilmeyecektir.

B. Dilini, edebiyatını, yasalarını, sanatını ya da sanayisini araştırmak ya da bilimsel araştırma yapmak için taraf ülkelere gidebilen taraf ülkelerin vatandaşlarına, bunu yapmak için her imkân tanınacaktır.

10- İş bu şartlar altında Anlaşma yürürlüğe girdiği günden itibaren Majesteleri Bütün Rusların İmparatoru vatandaşları ve hükümet görevlileri, daha sonra, Majesteleri Kore Kralı tarafından hükümet görevlilerine veya başka bir ülkenin vatandaşlarına verilmiş veya verileceği hak, ayrıcalık ve imtiyazlardan özellikle mal ve ürün ithalat veya ihracat vergileri ile ilgili olarak faydalanacaktır.

11- Bu antlaşmanın yürürlüğe girdiği tarihten on yıl içinde, Taraf ülkelerden herhangi biri, bir yıl önce bir diğerine önceden bildirimde bulunmak kaydıyla, deneyimler ile bu tür değişikliklerin istenebileceğini kanıtlayacak şekilde anlaşmanın veya buna ekli gümrük vergisinin revizyonunu karşılıklı rıza ile talep edebilir.

12- A. Bu antlaşma, Rusça ve Çince dillerinde hazırlanmıştır, iki versiyonu da aynı anlama sahiptir; ancak, yorumlamada ortaya çıkabilecek herhangi bir farkın, Rusça metnine istinaden belirleneceği konusunda anlaşılmıştır.

B. Rus makamları tarafından Kore'nin meselelerine hitaben yapılan tüm resmî iletişim Rusça yapılacak, ama şimdilik Çince'ye de tercüme edilecektir.

13- Mevcut antlaşma, Majesteleri Bütün Rusların İmparatoru ve Diktatörü ile Majesteleri Kore Kralı'nın imzaları ve mühürleri ile onaylanacaktır; onaylı antlaşmalar en geç bir yıl içerisinde veya şartlar izin verirse daha kısa sürede Hanyang (Seul)'da karşılıklı olarak değiştirilecektir, antlaşmalarının onaylı versiyonlarının değiştirildiği gün antlaşma iki hükümet tarafından yayımlanacaktır

(Treaties, Regulations etc. Between Corea and Other Powers 1876-89, 1891, s. 215-262).

EK 10. Dehan – Çin Ticaret Antlaşması (11 Eylül 1899)

- 1- A. Dehan İmparatoru ve Çin İmparatoru ile kendi hakimiyetlerini kurdukları yerlerde tam güvence ile koruma altına alınan vatandaşları arasında, kalıcı barış ve dostluk olacaktır.
- B. Taraf ülkelerden biri ve üçüncü bir güç arasında bir anlaşmazlık yaşandığı durumlarda diğer taraf ülke, istendiği takdirde, barışçıl bir düzenleme yapmak için iyi niyet misyonlarını kullanacaktır.
- 2- A. Antlaşmanın imzalandığı tarihten sonra istenilen zamanda Taraf ülkeler birbirlerinin başkentlerinde kalıcı olarak Diplomatik Temsilciler, dış ticarete açılmış limanlara Konsolosluk temsilcileri atayabilirler.
- B. Bu yetkililer, karşılıklı eşitlik temelinde, yerel otoritelerle eşit düzeyde ilişki kuracaklardır.
- C. Her iki ülkenin diplomatik temsilcileri ve Konsolosluk görevlileri, başka ülkelerde Diplomatik veya Konsolosluk görevlilerinin sahip oldukları diğer tüm ayrıcalık ve dokunulmazlıklarla birlikte aynı olanaklardan yararlanacaklardır.
- D. Her iki ülkenin konsolosluk görevlileri, ikamet ettikleri ülkelerin yöneticileri ya da hükümetinden gerekli izinleri aldıktan sonra görevlerini yerine getireceklerdir.
- E. Her iki ülkenin resmî görevlileri veya resmî gönderiler taşıyan habercilerine hiçbir şekilde kısıtlama getirilmeyecek ve zorluk çıkarılmayacaktır.
- F. Konsolosluk yetkilileri iyi niyetli yetkililer olacaktır. Hiçbir tüccarın konsolosluk yetkilisi olmasına izin verilmeyeceği gibi hiçbir konsolosluk görevlisi de ticaret yapmayacaktır.
- G. Konsolosluk görevlilerinin bulunmadığı limanlarda diğer ülkelerin konsolosluk görevlileri, hiçbir tüccarın konsolosluk görevlerini yerine getirmeyeceği şartıyla, görevlerini yerine getirebilir.
- H. Her iki ülkenin konsolosluk temsilcileri görevlerini kötüye kullanırlarsa, ilgili ülkenin diplomatik temsilciliklerine bilgi verildiğinde, o temsilciler görevden alınır.

- 3- A. Ticaret amacıyla Çin limanlarını ziyaret eden Kore'nin tüccarları veya ticaret gemileri Çin gümrük düzenlemelerine göre, en fazla kayırılan devletin vatandaşları üzerinden alınan benzer vergilerdeki gibi benzer terimler üzerinden tüm ithalat, ihracat, tonaj vergilerini ve diğer ücretleri ödemek zorundadır.
- B. Ticaret amacıyla Kore limanlarını ziyaret eden Çin'in tüccarları veya ticaret gemileri Kore gümrük düzenlemelerine göre, en fazla kayırılan devletin vatandaşları üzerinden alınan benzer vergilerdeki gibi benzer terimler üzerinden tüm ithalat, ihracat, tonaj vergilerini ve diğer ücretleri ödemek zorundadır.
- C. Her iki ülkenin vatandaşları ile birbirlerinin açık limanlarına ticaret amacıyla girme hakkına sahiptir.
- D. Ticaret ve vergi düzenlemeleri en fazla kayırılan ülkeye uygulanan ile aynı olacaktır.
- 4- A. Çin açık limanlarına gelecek Kore vatandaşları, yerleşim yerlerinin sınırları dahilinde buldukları yerde ikamet edebilir, mülk veya arsa kiralayabilir ve depolar kurabilirler. Her türlü yerli üründe, imal edilen tüm mallarda ve yasaklandığı beyan edilmeyen tüm eşyalarda ticaret yapmakta serbest olacaklardır.
- B. Kore açık limanlarına gelecek Çin vatandaşları, yerleşim yerlerinin sınırları dahilinde buldukları yerde ikamet edebilir, mülk veya arsa kiralayabilir ve depolar kurabilirler. Her türlü yerli üründe, imal edilen tüm mallarda ve yasaklandığı beyan edilmeyen tüm eşyalarda ticaret yapmakta serbest olacaklardır.
- C. Arazinin kiralanmasını, evlerin inşa edilmesini, mezarlıkların düzenini, kira ve vergileri ödemeyi ve her iki ülkenin antlaşma limanlarında benzer nitelikteki diğer hususları etkileyen tüm sorunlar, limanların yerleşim ve belediye meclisi yönetmeliklerine uygun olarak belirlenecek ve kesinlikle ihlal edilmeyecektir.
- D. Her iki ülkenin ticaret limanında bir yabancı yerleşimine ek olarak yabancı bir gücün kontrolü altında bir yerleşim bulunuyorsa, arazi kiralanması ve benzeri hususları etkileyen sorunlar, limanların yerleşim ve belediye meclisi yönetmeliklerine uygun olarak belirlenecek ve kesinlikle ihlal edilmeyecektir.
- E. Çinli vatandaşlar, Kore'nin antlaşma limanlarındaki yabancı yerleşimlerin sınırlarının ötesindeki arazi veya evlerin kiralanması veya satın alınmasıyla ilgili olarak yabancılara verilen tüm avantaj ve avantajlardan yararlanacaklardır. Ancak,

kullanılan tüm topraklar, Kore makamlarının uygulayabileceği, Kore yerel yönetmeliklerine ve arazi vergisinin ödenmesine ilişkin koşullara tabi olacaktır.

F. Koreli vatandaşlar, Çin'in antlaşma limanlarındaki yabancı yerleşimlerin sınırlarının ötesindeki arazi veya evlerin kiralanması veya satın alınmasıyla ilgili olarak yabancılara verilen tüm avantaj ve avantajlardan yararlanacaklardır. Ancak, kullanılan tüm topraklar, Çin makamlarının uygulayabileceği, Çin yerel yönetmeliklerine ve arazi vergisinin ödenmesine ilişkin koşullara tabi olacaktır.

G. Her iki ülkenin vatandaşlarının, Taraf ülkelerin antlaşma limanlarında dış ticarete açık alanın sınırlarının ötesindeki arazi veya ev ya da açık depoların kiralanmasına izin verilemez. Bu şartın ihlalinin cezası, kiralanana toprağa el konulması ve orijinal değerinin iki katının ödenmesi olarak belirlenmiştir.

H. Arazi ediniminde ya da kiralanmasında hiçbir zorlama ya da baskı yapılmasına izin verilmeyecek ve bu şekilde kullanılacak toprak devletin ayrılmaz bir parçası olmaya devam edecektir.

I. Eğer mallar, Taraf ülkelerden birinin vatandaşları tarafından, bir ülkedeki bir antlaşma limanından aynı ülkede başka bir antlaşma limanına gönderilirse en çok kayırılan ülke vatandaşları ile aynı gümrük vergilerine, yasaklara ve yönetmeliklere tabi olacaktır.

5- A. Kore'de herhangi bir suç işleyen bir Çin vatandaşı Çin yasalarına göre Çin konsolosluk makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

B. Çin'de herhangi bir suç işleyen bir Kore vatandaşı Kore yasalarına göre Kore konsolosluk makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

C. Çin'deki bir Kore vatandaşının yaşamına ya da mülküne karşı herhangi bir suç işleyen Çin vatandaşı, Çin yasalarına göre Çin makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

D. Kore'deki bir Çin vatandaşının yaşamına ya da mülküne karşı herhangi bir suç işleyen Kore vatandaşı, Kore yasalarına göre Kore makamları tarafından yargılanacak ve cezalandırılacaktır.

E. İki ülke vatandaşları arasında tartışmalar ortaya çıktığında davalının ülkesinin resmî görevlisi tarafından o ülkenin yasalarına göre karara bağlanacaktır.

F. Davacının ülkesinin uygun şekilde yetkilendirilmiş görevlisinin duruşmaya katılmasına izin verilecek ve görevinden dolayı nezaket ile muamele görecektir.

Gerekli gördüğü zamanlarda, tanıkları çağırmak, incelemek ve çapraz sorgulamak ve yargılamalara veya karara karşı itiraz etme hakkına sahiptir.

G. Ülkesinin yasalarına aykırı bir suç işleyen Taraf ülkelerden bir vatandaş, diğer ülke vatandaşı tarafından kullanılan binalara ya da geminin gemisine sığınırsa, Konsoloslugu yetkilileri bilgilendirildikten sonra bu şahsın tutuklanması ve yargılanmak üzere mahkemeye teslim edilmesi için gerekli adımları atacaktır. Suçlu vatandaşın uyuğundan bir yetkili davayı denetleyebilir. Bu kişiler için herhangi bir koruma veya gizlemeye izin verilmeyecektir.

H. Ülkesinin yasalarına aykırı bir suç işleyen Taraf ülkelerden bir vatandaş, diğer ülkeye sığınmacı olarak gittiğinde, o kişinin yetkilileri başvuru yaptığında, suçlu yakalanarak yargılanmak üzere ülkesine teslim edilmelidir. Bu kişiler için herhangi bir koruma veya gizlemeye izin verilmeyecektir.

I. Taraf ülkelerin yargı sistemlerinde, uygulanan itirazları ortadan kaldırmaya yönelik yasaları ve yasal prosedürleri değiştirilip ve reforme edilince ülke dışı yargı yetkisi kaldırılacaktır.

- 6- Çin'de yabancı ülkelere pirinç ve tahıl ihracatı yasaktır. Kore'de böyle bir yasad bulunmamaktadır. Ancak imparatorluğun sınırları dahilinde yiyecek kıtlığı tehlikesi gördüğünde Kore Makamları tarafından Çinli yetkililere resmî olarak bildirileceği tarihten itibaren Kore'deki Çin vatandaşlarını da bağlayacak pirinç ve tahıl ticareti yasağı uygulanabilir.
- 7- Taraf ülkelerin vatandaşları birbirleriyle olan ticari ilişkilerinde sahtecilik veya hayali satışlar yapmaktan suçlanır ya da borçlarını ödeyemezlerse, her iki tarafın yetkilileri, suçluları tutuklamak ve borçların ödenmesini sağlamak için sıkı önlemler kullanacaklardır. Taraf ülkelerin hükümetleri, bu nitelikteki borçlardan sorumlu olmayacaktır.
- 8- A. Çin vatandaşları Kore'nin içlerinde keyif amaçlı veya ticaret yapmak üzere pasaportları ile seyahat etme hakkına sahiptir. Anca buralarda ticaret yapmak için ikamet edemezler ve iş yerleri açamazlar. Bu şartın ihlalinin cezası, mallara el konulması ve orijinal değerinin iki katının ödenmesi olarak belirlenmiştir.
- B. Kore vatandaşları Çin'in içlerinde keyif amaçlı veya ticaret yapmak üzere pasaportları ile seyahat etme hakkına sahiptir ve bu konuda en fazla kayırılan ülkeye uygulanan şartlara bağlı kalacaklardır.

- 9- A. Ağır toplar, mermiler, ateşli silahlar, fişekler, tabancalar, mızrak, kargı, güherçile, barut, pamuk barutu, dinamit ve diğer patlayıcı gibi cephane ve savaş malzemelerini satın alma hakkı, sadece Taraf ülkelerin resmî temsilcilerine aittir ve vatandaşlar tarafından sadece ithal edildikleri ülkenin memurları tarafından verilen yazılı izin belgesiyle ithal edilebilirler. Bu şartın ihlalinin cezası, ithal edilen veya satılan mallara el konulması ve orijinal değerinin iki katının ödenmesi olarak belirlenmiştir.
- B. Kore'ye afyon ithalatı yasaklanmıştır ve yabancı bir yerde veya Çin'de yetişen afyon Çin vatandaşları tarafından ithal ediliyorsa bu şartın ihlalinin cezası, ithal edilen veya satılan mallara el konulması ve orijinal değerinin iki katının ödenmesi olarak belirlenmiştir.
- C. Kore'den kırmızı ginseng ihracatı yasaklanmıştır. Çin vatandaşları, Kore Hükümeti'nin özel izni olmadan gizli olarak satın alır ve ihraç ederlerse, ele geçirilmeli ve el konulmalı ve suçlular şartların gerektirdiği gibi cezalandırılmalıdır.
- 10- A. Hava şartlarına maruz kalan ya da yakıt ya da erzak temini için Taraf ülkelerin limana girmek zorunda kalan herhangi bir gemisi, herhangi bir limana girebilir ve onarımlarını yürütmesine ve gerekli malzemeleri temin etmesine izin verilir. Tüm bu masraflar geminin sahibi tarafından karşılanacaktır. Böyle durumlarda yerel yetkiler ve bölge halkı gerekli ihtiyaçların karşılanması için ellerinden geleni yaparlar.
- B. Bir geminin ticarete açık olmayan bir limanda ya da ilerlemenin yasak olduğu herhangi bir yerde gizlice ticaret yapması durumunda, herhangi bir ticaretin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakılmaksızın gemiye, yükü ile, yerel makamlar ve en yakın gümrük yetkilileri tarafından ele geçirilip el konulur. Suçlular, orijinal değerinin iki katı para cezasına çarptırılır
- C. Taraf ülkelerden birinin gemisinin diğerinin kıyılarında kazaya uğraması halinde, olay hakkında bilgilendirilen yerel yetkililer, vakit kaybetmeksizin mürettebata yardım sunacak, acil ihtiyaçlarını sağlayacak ve geminin kurtarılması ve yükünün korunması için gerekli tedbirleri alacaktır. Ayrıca, mürettebatı ülkelere göndermek ve gemiyi ve yükünü kurtarmak için gerekli adımları atmak adına olayı en yakın konsolosluk temsilcisine bildirecektir. Gerekli masraflar,

gemi ustası veya ilgili geminin uyuğunun resmî makamları tarafından karşılanacaktır.

- 11- Taraf ülkelerin hakimiyetindeki ticaret yerlerinde ikamet eden diğer ülkenin memurları ve vatandaşları, herhangi bir yasal kapasitede yerli vatandaşları çalıştırma hakkına sahip olacaktır.
- 12- A. Bu anlaşmanın sonuçlandırılmasından sonra, iki imparatorluk arasında bugüne kadar sürdürülen sınır ticaretini düzenlemek için bir tarife ve kurallar hazırlanacaktır. Önceden sınırı aşmış ve yerleşmiş olan herkesin mesleklerini barış içinde sürdürmeye ve yaşamları ve mülkleri için korumaya sahip olmalarına izin verilecektir.
- B. Bu süre zarfında, sorunları önlemek için her iki tarafta da sınır boyunca göç yasaklanacaktır.
- C. Ticaret bölgesinin sahasının belirlenmesi sorunu, sınır kuralları belirlendiğinde tartışma ve çözüm için bırakılmıştır.
- 13- A. Her ülkenin savaş gemileri, dış ticarete açık olsun ya da olmasın, diğerinin tüm limanlarını ziyaret etme özgürlüğüne sahip olacaklardır.
- B. Savaş gemilerinin el altından ürün ithal etmesi yasaktır
- C. Her iki ülkenin savaş gemileri her türlü malzeme, verginin ödenmesinden sorumlu olmayacaktır.
- D. Her iki ülkenin savaş gemileri ve gemilerdeki yetkilileri, diğer ülkenin topraklarında herhangi bir yere gidebilirler, ancak pasaportları olmadığı sürece ülke içine giremezler.
- E. Gemide kullanılan eşyalar herhangi bir nedenle satılıyorsa, alıcı uygun vergiyi ödeyecektir.
- 14- Mevcut antlaşma, Dehan İmparatoru ve Çin İmparatoru'nun imzaları ve mühürleri ile onaylanacaktır; onaylı antlaşmalar imza tarihinden itibaren en geç bir yıl içerisinde Seul'de karşılıklı olarak değiştirilecektir, antlaşmalarının onaylı versiyonlarının değiştirildiği gün antlaşma vatandaşların şartlara uyması için iki hükümet tarafından yayınlanacaktır.
- 15- Hem Kore hem de Çin'de yazı dili Çince olduğu için bu antlaşma ve gelecekteki resmî yazışmalar netlik açısından Çince olarak yapılacaktır (Korea; Treaties and Agreements, 1921, s. 25-32).

EK 11. Kore Yarımadası'ndaki Yabancı Elçiler (1876-1910)

Ülke	Elçi	Tarih
Japonya	Kuroda Kiyotaka	1876-1877
	Hanabusa Yoshitada	1877
	Takezoe Shinichiro	1883
	Takahira Kogoro	1885
	Kajiyama T.	1891
	M. Oishi	1883
	Otori Keisuke	1893
	Inoue Kaoru	1894
	Miura Goro	1895
	Komura Jutarō	1895
	K. Hara	1896
	M. Kato	1897
	Hayashi Gonsuke	1898
	Enjiro Yamaza	1901
Hayashi Gonsuke	1903	
Çin	Hsu Sou Peng	1899
	Hsu Tai Shen	1901
Amerika	Lucius H. Foote	1883-1885
	William H. Parker	1886
	Hugh A. Dinsmore	1887
	Augustine Heard	1890-1893
	John M.B. Sill	1894-1897
	Horace N. Allen	1894-1897
	Edwin V. Morgan	1905
İngiltere	Harry Parkes	1884-1885
	John Walsham	1885-1892
	Nicholas B. O'Conor	1892-1895
	Claude MacDonald	1895-1898
	J. N. Jordan	1898-1905
Fransa	V. Collin de Plancy	1888
	H. Fradin	1892
	V. Collin de Plancy	1901
Rusya	Karl I. Weber	1885
	A. N. Speyer	1898
	A. Pavlov	1898
Almanya	Zembisch	1884
	H. Budler	1885
	T. Kempermann	1886
	F. Krien	1887-1889
	F. Reinsdorf	1888
	H. Weipert	1900
Belçika	Leon Vincart	1900

EK. 12 ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
DOKTORA TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞI'NA

Tarih: 28/01/2019

Tez Başlığı: Choson Krallığı'ndan Dehan İmparatorluğu'na: Kore'nin Dış Politikaları (1876-1910)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 346 sayfalık kısmına ilişkin, 28/01/2019 tarihinde şahsım/tez danışmanım tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda işaretlenmiş filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezim benzerlik oranı % 6 'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar hariç
- 4- Alıntılar dâhil
- 5- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve bu Uygulama Esasları'nda belirtilen azami benzerlik oranlarına göre tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Müge Kübra OĞUZ
Öğrenci No: N13245233
Anabilim Dalı: Tarih
Programı: Tarih
Statüsü: Doktora Bütünleşik Dr.

28.01.2019

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç.Dr. Erkin EKREM
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
Ph.D. DISSERTATION ORIGINALITY REPORT**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
HISTORY DEPARTMENT**

Date: 28 /01 /2019

Thesis Title: From the Kingdom of Choson to Dehan Empire: Korea's Foreign Policies (1876-1910)

According to the originality report obtained by myself/my thesis advisor by using the Turnitin plagiarism detection software and by applying the filtering options checked below on 28/01/2019 for the total of 340 pages including the a) Title Page, b) Introduction, c) Main Chapters, and d) Conclusion sections of my thesis entitled as above, the similarity index of my thesis is 6.2 %.

Filtering options applied:

1. Approval and Declaration sections excluded
2. Bibliography/Works Cited excluded
3. Quotes excluded
4. Quotes included
5. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Social Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

	Date and Signature
Name Surname: Müge Kübra OĞUZ	<u>28.01.2019</u>
Student No: N13245233	<u>(Signature)</u>
Department: History	
Program: History	
Status: ☒ Ph.D. ☐ Combined MA/ Ph.D.	

ADVISOR APPROVAL

APPROVED.

Doç.Dr. Erkin EKREM

(Title, Name Surname, Signature)

EK. 13 ETİK KURUL İZİN MUAFİYET FORMU

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TEZ ÇALIŞMASI ETİK KOMİSYON MUAFİYETİ FORMU**

**HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TARİH ANABİLİM DALI BAŞKANLIĞINA**

Tarih: 28/01/2019

Tez Başlığı: Choson Krallığı'ndan Dehan İmparatorluğu'na: Kore'nin Dış Politikaları (1876-1910)

Yukarıda başlığı gösterilen tez çalışmam:

1. İnsan ve hayvan üzerinde deney niteliği taşımamaktadır,
2. Biyolojik materyal (kan, idrar vb. biyolojik sıvılar ve numuneler) kullanılmasını gerektirmemektedir.
3. Beden bütünlüğüne müdahale içermemektedir.
4. Gözlemsel ve betimsel araştırma (anket, mülakat, ölçek/skala çalışmaları, dosya taramaları, veri kaynakları taraması, sistem-model geliştirme çalışmaları) niteliğinde değildir.

Hacettepe Üniversitesi Etik Kurullar ve Komisyonlarının Yönergelerini inceledim ve bunlara göre tez çalışmamın yürütülebilmesi için herhangi bir Etik Kurul/Komisyon'dan izin alınmasına gerek olmadığını; aksi durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Tarih ve İmza

Adı Soyadı: Müge Kübra OĞUZ
Öğrenci No: N13245233
Anabilim Dalı: Tarih
Programı: Tarih
Statüsü: Yüksek Lisans Doktora Bütünleşik Doktora

28.01.2019

DANIŞMAN GÖRÜŞÜ VE ONAYI

uygulandı

Doç.Dr. Erkin EKREM
(Unvan, Ad Soyad, İmza)

Detaylı Bilgi: <http://www.sosyalbilimler.hacettepe.edu.tr>
Telefon: 0 312-2976860 Faks: 0-3122992147 E-posta: sosyalbilimler@hacettepe.edu.tr

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
ETHICS COMMISSION FORM FOR THESIS**

**HACETTEPE UNIVERSITY
GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCES
HISTORY DEPARTMENT**

Date: 28 /01 /2019

Thesis Title: From the Kingdom of Choson to Dehan Empire: Korea's Foreign Policies (1876-1910)

My thesis work related to the title above:

1. Does not perform experimentation on animals or people.
2. Does not necessitate the use of biological material (blood, urine, biological fluids and samples, etc.).
3. Does not involve any interference of the body's integrity.
4. Is not based on observational and descriptive research (survey, interview, measures/scales, data scanning, system-model development).

I declare, I have carefully read Hacettepe University's Ethics Regulations and the Commission's Guidelines, and in order to proceed with my thesis according to these regulations I do not have to get permission from the Ethics Board/Commission for anything; in any infringement of the regulations I accept all legal responsibility and I declare that all the information I have provided is true.

I respectfully submit this for approval.

Date and Signature

Name Surname: Müge Kübra OĞUZ
Student No: N13245233
Department: History
Program: History
Status: MA Ph.D. Combined MA/ Ph.D.

28.01.2019

ADVISER COMMENTS AND APPROVAL

Doç. Dr. Erkin EKREM
(Title, Name Surname, Signature)

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Adı Soyadı : Müge Kübra OĞUZ

Doğum Yeri ve Tarihi : Kırklareli-1988

Eğitim Durumu

Lisans Öğrenimi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tarih Öğretmenliği

Yüksek Lisans Öğrenimi : Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Tarih Eğitimi

Bildiği Yabancı Diller : İngilizce (İyi), Korece (İyi), Çince (Başlangıç), Japonca (Başlangıç), Yunanca (Başlangıç), Rusça (Başlangıç)

İletişim

E-Posta Adresi : mugekubraoguz@gmail.com

Tarih : 28 Ocak 2019